

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Ghid privind art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului

---

Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a
corespondenței

Actualizat la 9 aprilie 2024

Întocmit de Grefă. Nu obligă Curtea.

Invităm editorii sau organizațiile care doresc să traducă și/sau să reproducă integral sau parțial acest ghid, în format tipărit sau electronic, să completeze formularul de contact [Cerere de reproducere sau republicare a unei traduceri](#) pentru a se informa cu privire la procedura de autorizare.

Pentru informații privind traducerile în curs de realizare ale ghidurilor privind jurisprudența, vă rugăm consultați lista [Traduceri în curs](#).

Textul original al acestui ghid este redactat în limba engleză. Este actualizat periodic, cel mai recent la 9 aprilie 2024. Poate suferi modificări de formă.

Ghidurile privind jurisprudența pot fi descărcate de la adresa <https://ks.echr.coe.int>. Pentru informații actualizate despre publicații, vă rugăm să accesați contul de Twitter al Curții https://twitter.com/CEDO_CEDH.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2024.

Cuprins

În atenția cititorilor	6
I. Structura art. 8	7
A. Domeniul de aplicare al art. 8	7
B. Cauza ar trebui evaluată din perspectiva unei obligații negative sau a unei obligații pozitive?	8
C. În cazul unei obligații negative, era ingerința „prevăzută de lege”?	11
D. A urmărit ingerința în cauză un scop legitim?	13
E. Era ingerința „necesară într-o societate democratică”?	15
F. Relația dintre art. 8 și alte dispoziții ale Convenției și ale protocoalelor sale	16
1. Viața privată și de familie	16
2. Domiciliu și corespondență	25
II. Viață privată	28
A. Sfera vieții private	28
1. Principii general aplicabile	28
2. Activități profesionale și comerciale	34
B. Integritate fizică, psihică sau morală	38
1. Victime ale violenței sau abuzului	39
2. Drepturi reproductive	42
3. Tratament medical forțat și proceduri medicale obligatorii	44
4. Boli psihice/măsuri de protecție	46
5. Asistență medicală și tratament	48
6. Aspecte legate de sfârșitul vieții	50
7. Aspecte legate de persoanele cu dizabilități	51
8. Aspecte privind înhumarea și persoanele decedate	52
9. Aspecte legate de mediu	55
10. Orientarea sexuală și viața sexuală	56
C. Viață privată	57
1. Dreptul la imagine și la protejarea fotografiilor; publicarea fotografiilor, a imaginilor și a articolelor	58
2. Protecția reputației unei persoane; calomnia	61
3. Protecția datelor	66
4. Dreptul de acces la informațiile cu caracter personal	67
5. Informații cu privire la starea de sănătate	68
6. Constituirea de dosare sau colectarea de date de către serviciile de informații sau de către alte organe ale statului	70
7. Supravegherea poliției	72
8. Competențele poliției în materie de interpelare și percheziție	74
9. Vizite domiciliare, percheziții și sechestre	75
10. Relația avocat-client	76
11. Viața privată în detenție	77
D. Identitate și autonomie	78

1. Dreptul la dezvoltare personală și autonomie	79
2. Dreptul unei persoane de a-și afla originea.....	80
3. Legătura de filiație	82
4. Convingeri religioase și filozofice.....	84
5. Aspectul dorit	84
6. Dreptul la un nume/documente de identitate	84
7. Identitatea de gen	86
8. Dreptul la identitate etnică.....	86
9. Apatridia, cetățenie și reședință.....	88
10. Decizii de îndepărtare și de expulzare.....	90
11. Starea civilă și statutul parental	91
III. Viața de familie	92
A. Definiția vieții de familie și sensul noțiunii de familie.....	92
B. Obligație procedurală	94
C. Marja de apreciere în ceea ce privește viața de familie.....	95
D. Sfera de aplicare a vieții de familie	96
1. Cupluri.....	96
2. Părinți.....	97
3. Copii	98
4. Alte relații de familie	115
5. Imigrare și expulzare.....	119
6. Interese materiale	125
7. Privilegiul testimonial	126
IV. Domiciliu	127
A. Aspecte generale	127
1. Domeniul de aplicare al noțiunii de „domiciliu”	127
2. Exemple de „ingerințe”	129
B. Marja de apreciere	131
C. Locuințe	131
1. Proprietari.....	134
2. Chiriași	135
3. Partenerii chiriașilor/ocupare neautorizată	136
4. Minorități și persoane vulnerabile	137
5. Vizite și percheziții domiciliare, ridicarea de bunuri.....	139
D. Spații comerciale	142
E. Cabinete de avocatură.....	143
F. Locuințele jurnaliștilor	145
G. Mediu de la domiciliu	145
V. Corespondență	147
A. Aspecte generale	147
1. Sfera de aplicare a noțiunii de „corespondență”	147
2. Obligații pozitive	149

3. Abordare generală	149
B. Corespondența deținuților	150
1. Principii generale	150
2. Cazurile în care poate fi necesară o ingerință în corespondența deținuților	153
3. Corespondența scrisă	154
4. Conversațiile telefonice	155
5. Corespondența dintre deținuți și avocații lor	156
6. Corespondența cu Curtea	157
7. Corespondența cu jurnaliștii	160
8. Corespondența dintre un deținut și un medic.....	160
9. Corespondența cu rudele apropiate sau cu alte persoane	160
10. Corespondența dintre un deținut și alți destinatari	161
C. Corespondența avocaților	161
D. Corespondența persoanelor particulare, a profesioniștilor și a societăților.....	165
E. Supravegherea telecomunicațiilor într-un context penal.....	167
F. Supravegherea secretă specială a cetățenilor/organizațiilor	169
1. Măsuri de supraveghere secretă	169
2. Regimuri de interceptare în masă	175
3. Furnizori de servicii de comunicații	175
Lista cauzelor citate	177

În atenția cititorilor

Prezentul ghid face parte din seria Ghiduri privind jurisprudența, publicată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea”, „Curtea Europeană” sau „Curtea de la Strasbourg”), cu scopul de a informa practicienii din domeniul dreptului cu privire la hotărârile și deciziile fundamentale pronunțate de Curtea de la Strasbourg. Prezentul ghid analizează și rezumă jurisprudența referitoare la art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului (denumită în continuare „Convenția” sau „Convenția europeană”). Cititorii vor găsi aici principiile-cheie dezvoltate în acest domeniu, precum și precedentele relevante.

Jurisprudența citată a fost selectată dintre hotărârile și deciziile de referință, importante și/sau recente.*

Hotărârile și deciziile Curții nu numai că soluționează cauzele cu care a fost sesizată Curtea, ci servesc, de asemenea, în sens mai larg, pentru a clarifica, proteja și dezvolta normele Convenției; astfel, acestea contribuie la respectarea de către state a angajamentelor pe care și le-au asumat în calitate de părți contractante [*Irlanda împotriva Regatului Unit*, 1978, pct. 154, 18 ianuarie 1978, Seria A nr. 25, și, mai recent, *Jeronovičs împotriva Letoniei* (MC), 2016, pct. 109].

Sistemul instituit de Convenție are ca finalitate să soluționeze, în interesul general, probleme care țin de ordinea publică, îmbunătățind astfel standardele de protecție a drepturilor omului și extinzând jurisprudența din acest domeniu la întreaga comunitate a statelor părți ale Convenției [*Konstantin Markin împotriva Rusiei* (MC), 2012, pct. 89]. Astfel, Curtea a subliniat rolul Convenției ca „instrument constituțional al ordinii publice europene” în domeniul drepturilor omului [*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (MC), nr. 45036/98, pct. 156, CEDO 2005-VI, și, mai recent, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), nr. 8675/15 și 8697/15, pct. 110, 13 februarie 2020].

Protocolul nr. 15 la Convenție a introdus recent principiul subsidiarității în preambulul Convenției. Acest principiu „impune o răspundere comună a statelor părți și a Curții” în ceea ce privește protecția drepturilor omului, iar autoritățile și instanțele naționale trebuie să interpreteze și să aplice dreptul intern într-un mod care să asigure efectul deplin al drepturilor și libertăților prevăzute în Convenție și în protocoalele sale [*Grzęda împotriva Poloniei* (MC), pct. 324].

Prezentul ghid include referințe pentru cuvintele-cheie din fiecare articol citat din Convenție sau din protocoalele sale adiționale. Problemele juridice abordate în fiecare cauză sunt sintetizate într-o *Listă de cuvinte cheie*, alese dintr-un tezaur cuprinzând termeni extrași direct (în cea mai mare parte) din textul Convenției și din protocoalele sale.

Baza de date HUDOC a jurisprudenței Curții permite căutarea după cuvinte-cheie. Căutarea după aceste cuvinte-cheie permite găsirea unui grup de documente cu un conținut juridic similar (motivarea și concluziile Curții din fiecare cauză sunt rezumate prin cuvinte-cheie). Cuvintele-cheie pentru fiecare cauză sunt disponibile în Fișa detaliată a cauzelor de pe HUDOC. Pentru informații suplimentare privind baza de date și cuvintele-cheie, consultați *Manualul de utilizare HUDOC*.

* Jurisprudența citată poate fi în una sau în ambele limbi oficiale (engleză și franceză) ale Curții și ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului. Dacă nu se specifică altfel, trimiterea este la o hotărâre pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că este vorba despre o decizie a Curții, iar „(MC)” că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră. Hotărârile pronunțate de o Cameră, care nu sunt definitive la data publicării prezentei actualizări, sunt marcate cu un asterisc (*).

I. Structura art. 8

Art. 8 din Convenție – Dreptul la respectarea vieții private și de familie

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

Cuvinte-cheie HUDOC

Expulzare (8) – Extrădare (8) – Obligații pozitive (8)

Respectarea vieții private (1) – Respectarea vieții de familie (1) – Respectarea domiciliului (1) – Respectarea corespondenței (1)

Autoritate publică (8-2) – Ingerință (8-2) – Prevăzut de lege (8-2) – Accesibilitate (8-2) – Previzibilitate (8-2) – Garanții împotriva abuzurilor (8-2) – Necesari într-o societate democratică (8-2) – Securitatea națională (8-2) – Siguranța publică (8-2) – Bunăstarea economică a țării (8-2) – Apărarea ordinii (8-2) – Prevenirea faptelor penale (8-2) – Protejarea sănătății (8-2) – Protejarea moralei (8-2) – Protejarea drepturilor și libertăților altora (8-2)

1. Pentru a invoca art. 8, un reclamant trebuie să demonstreze că plângerea acestuia are ca obiect cel puțin unul dintre cele patru interese menționate în această dispoziție, și anume: viața privată, viața de familie, domiciliul și corespondența. Bineînțeles că unele cauze pot privi mai multe interese. În primul rând, Curtea stabilește dacă cererea reclamantului intră sub incidența art. 8. În continuare, Curtea examinează dacă a existat o ingerință în exercitarea dreptului în cauză sau dacă se află în joc obligația pozitivă a statului de a proteja acest drept. Condițiile în care poate exista o ingerință, din partea unui stat, în exercitarea unui drept protejat sunt stabilite la art. 8 § 2, și anume: în interesul securității naționale, al siguranței publice sau al bunăstării economice a țării, pentru apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori protejarea drepturilor și libertăților altora. Sunt permise limitări în cazul în care acestea sunt „conforme cu legea” sau „prevăzute de lege” și sunt „necesare într-o societate democratică” pentru atingerea unuia dintre obiectivele menționate. La evaluarea necesității unei ingerințe într-o societate democratică, Curtea trebuie să pună în balanță interesele reclamantului, protejate de art. 8, și interesele unui terț, protejate de alte dispoziții ale Convenției și ale protocoalelor sale.

A. Domeniul de aplicare al art. 8

2. Art. 8 stabilește dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței. În general, Curtea a definit domeniul de aplicare al art. 8 în sens larg, chiar și atunci când un anumit drept nu este prevăzut în mod expres de această dispoziție. Domeniul de aplicare al fiecăruia dintre cele patru drepturi va fi abordat mai detaliat în continuare.

3. În unele cazuri, cele patru interese identificate la art. 8 se pot suprapune și, prin urmare, sunt menționate în mai mult de unul dintre cele patru capitole.

4. Deși art. 8 nu conține cerințe procedurale explicite, procesul decizional implicat în măsurile de ingerință trebuie să fie echitabil și să asigure respectarea corespunzătoare a intereselor protejate de

art. 8 [*Fernández Martínez împotriva Spaniei* (MC), 2014, pct. 147]. În acest sens, Curtea poate lua în considerare durata procesului decizional al autorităților și orice procedură judiciară conexă (*T.C. împotriva Italiei*, 2022, pct. 56-57).

B. Cauza ar trebui evaluată din perspectiva unei obligații negative sau a unei obligații pozitive?

5. Scopul principal al art. 8 este protejarea împotriva ingerințelor arbitrare în exercitarea dreptului la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței (*Libert împotriva Franței*, 2018, pct. 40-42; *Drelon împotriva Franței*, 2022, pct. 85). Este vorba despre obligația negativă clasică descrisă de Curte ca fiind obiectivul esențial al art. 8 (*Kroon și alții împotriva Țărilor de Jos*, 1994, pct. 31). Cu toate acestea, statele membre au, de asemenea, obligația pozitivă de a garanta că drepturile prevăzute la art. 8 sunt respectate chiar și între persoanele fizice [*Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 108-111, cu privire la acțiunile unui angajator privat; *Von Hannover împotriva Germaniei (nr. 2)* (MC), 2012, pct. 98]. În special, deși scopul art. 8 este, în esență, acela de a apăra persoanele particulare împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice, acesta nu se limitează la a obliga statul să se abțină de la asemenea ingerințe; pe lângă acest angajament negativ în esență negativ, pot exista obligații pozitive inerente respectării efective a vieții private sau de familie (*Lozovîie împotriva Rusiei*, 2018, pct. 36). Aceste obligații pot implica adoptarea unor măsuri destinate să asigure respectarea vieții private chiar și în sfera relațiilor dintre persoane [a se vedea, de exemplu, *Evans împotriva Regatului Unit* (MC), 2007, pct. 75, deși principiul a fost stabilit prima dată în *Marckx împotriva Belgiei*, 1979; *Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României* (MC), 2019, pct. 125]. Răspunderea unui stat poate fi angajată ca urmare a unor acte care au repercusiuni suficient de directe asupra drepturilor garantate de Convenție. Pentru a stabili dacă această răspundere este efectiv angajată, trebuie să se țină seama de comportamentul ulterior al statului respectiv [*Moldovan și alții împotriva României (nr. 2)*, 2005, pct. 95].

6. Principiile aplicabile evaluării obligațiilor pozitive și negative ale unui stat în temeiul Convenției sunt similare (și, prin urmare, în unele cazuri, Curtea a considerat că nu este necesar să decidă care obligație este în discuție; a se vedea, de exemplu, *Paketova și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 163). Trebuie avut în vedere justul echilibru ce trebuie realizat între interesele concurente ale persoanei și cele ale comunității în ansamblu, scopurile prevăzute la art. 8 § 2 având o anumită relevanță [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 65; *Gaskin împotriva Regatului Unit*, 1989, pct. 42; *Roche împotriva Regatului Unit* (MC), 2005, pct. 157]. Aceste principii pot fi relevante și în contextul educației (*F.O. împotriva Croației*, 2021, pct. 80-82, care citează *Costello-Roberts împotriva Regatului Unit*, 1993, pct. 27, cu privire la disciplina școlară). În cazul în care cauza privește o obligație negativă, Curtea trebuie să aprecieze dacă ingerința a fost conformă cu cerințele art. 8 § 2, și anume dacă era prevăzută de lege, urmărea un scop legitim și era necesară într-o societate democratică. Acest aspect este analizat în detaliu în continuare.

7. În cazul unei obligații pozitive, Curtea analizează dacă importanța interesului în cauză necesită impunerea obligației pozitive solicitate de reclamant. Anumite elemente au fost considerate relevante pentru evaluarea conținutului obligațiilor pozitive ale statelor. Unele din ele privesc reclamantul. Acestea se referă la importanța intereselor în cauză și măsura în care sunt puse în discuție „valorile fundamentale” sau „aspectele esențiale” ale vieții private, impactul asupra unui reclamant a unui conflict între realitatea socială și drept „sau coerența practicilor administrative și juridice din cadrul sistemului intern, elemente considerate importante pentru evaluarea realizată în temeiul art. 8. Alte elemente privesc impactul pretensei obligații pozitive în cauză asupra statului respectiv. Se pune întrebarea dacă sfera pretensei obligații este limitată și precisă sau amplă și nedeterminată (*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 66).

8. Ca și în cazul obligațiilor negative, statele beneficiază de o anumită marjă de apreciere în ceea ce privește punerea în aplicare a obligațiilor pozitive care le revin în temeiul art. 8. Pentru a determina

amplarea marjei respective, trebuie să se țină seama de o serie de factori [a se vedea, de exemplu, *Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 67 și *Maurice împotriva Franței* (MC), 2005, pct. 117]. Atunci când un aspect deosebit de important al existenței sau al identității unei persoane se află în joc, marja lăsată statului va fi restrânsă [de exemplu, *X și Y împotriva Țărilor de Jos*, 1985, pct. 24 și 27; *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 90; *Pretty împotriva Regatului Unit*, 2002, pct. 71]. Totuși, atunci când nu există un consens în rândul statelor membre ale Consiliului Europei, fie că este vorba despre importanța relativă a interesului aflat în joc, fie că este vorba despre cele mai bune metode de a-l proteja, în special atunci când cauza ridică probleme sensibile ce țin de morală ori de etică, marja de apreciere va fi mai întinsă [*X, Y și Z împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 44; *Fretté împotriva Franței*, 2002, pct. 41; *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 85]. De asemenea, marja va fi adesea mai amplă în cazul în care statul trebuie să păstreze un just echilibru între interese private și publice concurente sau între diverse drepturi prevăzute de Convenție [*Fretté împotriva Franței*, 2002, pct. 42; *Odièvre împotriva Franței* (MC), 2003, pct. 44-49; *Evans împotriva Regatului Unit* (MC), 2007, pct. 77; *Dickson împotriva Regatului Unit* (MC), 2007, pct. 78; *S.H. și alții împotriva Austriei* (MC), 2011, pct. 94]. Trebuie să se acorde o importanță deosebită rolului decidentului politic intern în chestiuni de politică generală cu privire la care opiniile dintr-o societate democratică ar putea, în mod rezonabil, să difere foarte mult. Acest lucru este valabil mai ales în cazul în care este vorba de o problemă în privința căreia societatea ar trebui să facă o alegere (*Y împotriva Franței*, 2023, pct. 90).

9. Deși alegerea mijloacelor pentru a asigura respectarea art. 8 în domeniul protecției împotriva actelor persoanelor particulare intră, în principiu, în marja de apreciere a statului, prevenirea efectivă a unor fapte grave, care implică valori fundamentale și aspecte esențiale ale vieții private, necesită dispoziții eficiente de drept penal. Ca atare, statele au o obligație pozitivă, inerentă art. 3 și 8 din Convenție, de a adopta dispoziții de drept penal care să sancționeze eficient violul și să le pună în practică în cursul unei cercetări și unei urmăriri penale efective (*M.C. împotriva Bulgariei*, 2003). Copiii și alte persoane vulnerabile, în special, au dreptul la o protecție efectivă [*X și Y împotriva Țărilor de Jos*, 1985, pct. 23-24 și 27; *August împotriva Regatului Unit* (dec.), 2003; *M.C. împotriva Bulgariei*, 2003]. În această privință, Curtea a hotărât, de exemplu, că statul are obligația de a proteja un minor împotriva calomniei (*K.U. împotriva Finlandei*, 2008, pct. 45-49). De asemenea, a calificat drept fapte grave care constituie o atingere adusă demnității umane: intruziunea în domiciliul reclamantei, în cursul căreia persoane au pătruns fără permisiune în apartamentul acesteia pentru a instala microfoane și camere ascunse; înregistrarea secretă, tot la domiciliul acesteia, a unor imagini care dezvăluie aspectele cele mai intime ale vieții sale private și difuzarea publică a acestor imagini, constituind o atingere gravă, flagrantă și extraordinar de intensă adusă vieții sale private; scrisoarea prin care aceasta era amenințată cu umiliința publică. În plus, reclamanta este o jurnalistă cunoscută și a existat o legătură plauzibilă între activitatea sa profesională și intruziunile menționate, al căror scop a fost reducerea sa la tăcere (*Hadija Ismailova împotriva Azerbaidjanului*, 2019, pct. 116).

10. Obligația pozitivă care îi revine statului în temeiul art. 8, de a proteja integritatea fizică a persoanei, poate fi extinsă la aspecte legate de caracterul efectiv al unei anchete penale (*Osman împotriva Regatului Unit*, 1998, pct. 128; *M.C. împotriva Bulgariei*, 2003, pct. 150; *Hadija Ismailova împotriva Azerbaidjanului*, 2019, pct. 117; *E.G. împotriva Moldovei*, 2021, pct. 39-41). În cauza *E.G.*, Curtea a considerat că amnistierea autorului unei agresiuni sexuale încalcă obligația pozitivă prevăzută la art. 3 și 8 din Convenție (pct. 41-50). În cauza *Hadija Ismailova*, Curtea a statuat că, atunci când ingerința art. 8 ia forma unui comportament amenințător la adresa unui jurnalist de investigații extrem de critic la adresa guvernului, este extrem de important ca autoritățile să cerceteze dacă amenințarea are legătură cu activitatea profesională a reclamantului și de către cine a fost făcută (*Hadija Ismailova împotriva Azerbaidjanului*, 2019, pct. 119-120).

11. În ceea ce privește actele mai puțin grave săvârșite între persoane fizice, care ar putea aduce atingere integrității psihice, obligația statului în temeiul art. 8, de a menține și de a aplica în practică

un cadru juridic adecvat, care să ofere protecție, nu impune întotdeauna instituirea unei dispoziții eficiente de drept penal, care să reglementeze actul în cauză. Cadrul legal ar putea consta, de asemenea, în acțiuni civile care pot oferi suficientă protecție [*ibidem*, pct. 47; *X și Y împotriva Țărilor de Jos*, 1985, pct. 24 și 27; *Söderman împotriva Suediei* (MC), 2013, pct. 85; *Tolić și alții împotriva Croației* (dec.), 2019, pct. 94-95 și 99]. În plus, în ceea ce privește dreptul la sănătate, statele membre au o serie de obligații pozitive în acest sens, în temeiul art. 2 și 8 (*Vasileva împotriva Bulgariei*, pct. 63-69; *Ibrahim Keskin împotriva Turciei*, 2018, pct. 61).

12. În concluzie, obligațiile pozitive ale statului în temeiul art. 8, care implică faptul că autoritățile au datoria de a aplica mecanismele de drept penal de investigare și urmărire penală efectivă, se referă la acuzațiile de acte grave de violență comise de persoane particulare. Cu toate acestea, numai deficiențele semnificative în aplicarea mecanismelor relevante reprezintă o încălcare a obligațiilor pozitive ale statului în temeiul art. 8. În consecință, Curtea nu se va ocupa de alegațiile privind erori sau omisiuni izolate, întrucât nu poate înlocui autoritățile naționale în aprecierea faptelor cauzei și nici nu se poate pronunța cu privire la răspunderea penală a presupușilor făptuitori [*B.V. și alții împotriva Croației* (dec.), pct. 151]. Cauzele anterioare în care Curtea a constatat că art. 8 impune o aplicare efectivă a mecanismelor de drept penal, în relațiile dintre persoane particulare: abuzul sexual asupra unei persoane cu handicap mintal; agresiune fizică; bătaia unui copil de 13 ani de către un bărbat adult, cauzându-i multiple leziuni; bătaia unei persoane ce i-a cauzat mai multe leziuni la cap și necesitând internarea în spital; cazuri grave de violență domestică (*ibidem*, pct. 154, cu trimiterile citate), inclusiv acte grave de violență cibernetică [*Volodina împotriva Rusiei (nr. 2)*, 2021, pct. 57-58]. În schimb, ce privește fapte mai puțin grave dintre persoane particulare care pot vătăma bunăstarea psihică a unei persoane, obligația statului în temeiul art. 8 de a menține și de a aplica în practică un cadru legal corespunzător care să asigure protecție nu impune întotdeauna existența unei dispoziții în materie penală eficiente care să vizeze fapta specifică. Cadrul legal ar putea consta, de asemenea, în căi de atac de drept civil capabile să ofere o protecție suficientă [*Noveski împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei* (dec.), 2016, pct. 61].

13. De asemenea, Curtea a evidențiat obligațiile procedurale care îi revin statului în temeiul art. 8, obligații care sunt deosebit de relevante pentru stabilirea marjei de apreciere acordate statului membru. Analiza Curții cuprinde următoarele aspecte: atunci când autorităților naționale li se conferă o marjă de apreciere care poate aduce atingere exercitării unui drept prevăzut de Convenție, garanțiile procedurale de care dispune persoana în cauză sunt deosebit de importante pentru a determina dacă statul pârât și-a depășit sau nu marja de apreciere atunci când a stabilit cadrul de reglementare. Într-adevăr, potrivit jurisprudenței constante, deși art. 8 nu prevede nici o condiție procedurală explicită, procesul decizional finalizat prin măsuri care constituie o ingerință trebuie să fie echitabil și să permită respectarea adecvată a intereselor garantate unei persoane de art. 8 (*Buckley împotriva Regatului Unit*, 1996, pct. 76; *Tanda-Muzinga împotriva Franței*, 2014, pct. 68; *M.S. împotriva Ucrainei*, 2017, pct. 70). Aceasta necesită, în special, ca reclamantul să fie implicat în procesul respectiv (*Lazoriva împotriva Ucrainei*, 2018, pct. 63) și ca autoritățile competente să efectueze o evaluare a proporționalității intereselor concurente și să ia în considerare drepturile relevante garantate de art. 8 (*Liebscher împotriva Austriei*, 2021, pct. 64-69).

14. Obligația procedurală în contextul unei pretinse profilări rasiale ar implica obligația autorităților de a investiga existența unei posibile legături între atitudinile rasiste și o acțiune a unui agent al statului, chiar și de natură non-violentă. Această obligație procedurală poate fi îndeplinită prin mijloace penale, civile, administrative și profesionale adecvate, statul beneficiind de o marjă de apreciere cu privire la modul în care își organizează sistemul pentru a asigura respectarea Convenției (*Basu împotriva Germaniei*, 2022, pct. 31-39; *Muhammad împotriva Spaniei*, 2022, pct. 63-76; *Wa Baile împotriva Elveției*, 2024, pct. 126-27).

15. În cauza *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz și alții împotriva Elveției*, 2024, Curtea a definit, pentru prima dată, domeniul de aplicare al obligațiilor pozitive ale statelor în temeiul art. 8 în contextul schimbărilor climatice. A pornit de la premisa că există indicii suficient de încredere cu privire la

existența schimbărilor climatice antropogene, că acestea reprezintă o amenințare gravă actuală și viitoare la adresa exercitării drepturilor omului garantate de Convenție, și că statele sunt conștiente de aceasta și capabile să ia măsuri pentru a o aborda în mod eficient (pct. 436). A introdus, de asemenea, conceptul de „împărțire a sarcinilor între generații” în acest context, observând că obligațiile juridice ale statelor în temeiul Convenției se extind nu numai la persoanele aflate în viață în prezent, ci și la generațiile viitoare, care ar putea suporta o povară din ce în ce mai grea a consecințelor eșecurilor actuale în combaterea schimbărilor climatice (pct. 419-20). În plus, a distins trei tipuri de măsuri: măsuri de atenuare, măsuri de adaptare și garanții procedurale, toate fiind în principiu necesare pentru a evalua dacă statul a respectat obligațiile relevante. În ceea ce privește măsurile de *atenuare*, Curtea va examina dacă autoritățile naționale competente, fie ele legislative, executive sau judiciare, au ținut seama în mod corespunzător de necesitatea: a) să adopte măsuri generale care să precizeze un calendar-țintă pentru atingerea neutralității carbonului, în conformitate cu obiectivul general al angajamentelor naționale și/sau globale de atenuare a schimbărilor climatice; b) să stabilească obiective intermediare de reducere a emisiilor de carbon și căi care sunt considerate capabile, în principiu, să îndeplinească obiectivele naționale generale de reducere în termenele relevante; c) să furnizeze dovezi care să arate dacă s-au conformat în mod corespunzător sau sunt în curs de conformare cu obiectivele relevante; d) să mențină aceste obiective actualizate cu diligența necesară și pe baza celor mai bune dovezi disponibile; e) să acționeze în timp util și în mod adecvat și coerent atunci când elaborează și pun în aplicare legislația și măsurile relevante. Evaluarea de către Curte a îndeplinirii cerințelor de mai sus va avea, în principiu, un caracter global, ceea ce înseamnă că o deficiență într-un singur aspect particular nu va conduce în mod necesar la constatarea unei încălcări. În plus, măsurile de atenuare menționate mai sus trebuie să fie completate de măsuri de *adaptare* menite să atenueze cele mai grave sau iminente consecințe ale schimbărilor climatice: acestea trebuie să fie puse în aplicare și aplicate efectiv în conformitate cu cele mai bune dovezi disponibile și în concordanță cu structura generală a obligațiilor pozitive ale statului în acest context. În cele din urmă, trebuie luate în considerare următoarele două tipuri de garanții *procedurale*: a) informațiile relevante și, în special, concluziile studiilor relevante deținute de autoritățile publice trebuie să fie puse la dispoziția publicului și, în special, a celor care pot fi afectați de reglementările și măsurile în cauză sau de absența acestora; b) trebuie să existe proceduri prin care opiniile populației să poată fi luate în considerare în procesul decizional (pct. 549-54).

16. În unele cazuri, atunci când principiile aplicabile sunt similare, Curtea nu consideră necesar să stabilească dacă decizia internă contestată constituie o „ingerință” în exercitarea dreptului la respectarea vieții private sau de familie sau trebuie considerată ca fiind o încălcare de către statul pârât a unei obligații pozitive (*Nunez împotriva Norvegiei*, 2011, pct. 69; *Osman împotriva Danemarcei*, 2011, pct. 53; *Konstatinov împotriva Țărilor de Jos*, 2007, pct. 47).

C. În cazul unei obligații negative, era ingerința „prevăzută de lege”?

17. Curtea a afirmat în repetate rânduri că orice ingerință a unei autorități publice în exercitarea dreptului unei persoane la respectarea vieții private și a corespondenței trebuie să fie prevăzută de lege [a se vedea, în special, *Vavříčka și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), 2021, pct. 266-269, și noțiunea de „lege” conform Convenției; *Klaus Müller împotriva Germaniei*, 2020, pct. 48-51]. Această expresie nu implică doar respectarea legislației interne, ci se referă, de asemenea, la calitatea acestei legislații, care trebuie să fie compatibilă cu statul de drept [*Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2021, pct. 332, unde se subliniază, la pct. 333-334, că sensul noțiunii de „previzibilitate” în contextul supravegherii secrete nu este același ca în multe alte domenii, a se vedea, de exemplu, *Haščák împotriva Slovaciei*, 2022; a se vedea, de asemenea, importanța protecției confidențialității dintre avocat și client în *Saber împotriva Norvegiei*, 2020, pct. 51 și *Särgava împotriva Estoniei*, 2021, pct. 87-88 și lipsa garanțiilor procedurale adecvate pentru protejarea datelor care fac obiectul secretului profesional juridic].

18. Legislația națională trebuie să fie clară, previzibilă și suficient de accesibilă (*Silver și alții împotriva Regatului Unit*, 1983, pct. 87; pentru o dispoziție emisă de procurorul șef, a se vedea *Vasil Vasilev împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 92-94; pentru un ordin adoptat de ministrul justiției, a se vedea *Nuh Uzun și alții împotriva Turciei*, 2022, pct. 83-99). Acest lucru include un caracter suficient de previzibil pentru a permite persoanelor particulare să acționeze în conformitate cu legea (*Lebois împotriva Bulgariei*, 2017, pct. 66-67, cu trimiterile citate, în ceea ce privește dispozițiile interne în penitenciar), precum și o delimitare clară a marjei de apreciere a autorităților publice. De exemplu, în contextul măsurilor de supraveghere [a se vedea schița cerințelor în *Falzarano împotriva Italiei* (dec.), 2021, pct. 27-29], Curtea a precizat că legea trebuie să fie redactată în termeni suficient de clari pentru a le furniza cetățenilor indicii adecvate privind circumstanțele și condițiile în care autoritățile au dreptul să recurgă la orice măsuri de supraveghere secretă și de colectare de date (*Șimovolos împotriva Rusiei*, 2011, pct. 68). În cauza *Vukota-Bojić împotriva Elveției*, 2016, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 ca urmare a lipsei de claritate și precizie a prevederilor interne care au servit drept temei legal pentru supravegherea reclamantei de către societatea sa de asigurare, în urma unui accident. În cauza *Gluhin împotriva Rusiei*, 2023 (pct. 82-83), Curtea a exprimat îndoieli serioase cu privire la faptul că dispozițiile de drept intern care autorizează prelucrarea datelor biometrice cu caracter personal, inclusiv cu ajutorul tehnologiei de recunoaștere facială, „în legătură cu administrarea justiției” îndeplinesc cerința „calității legii”, deoarece acestea au fost formulate pe scară largă și ar părea să permită prelucrarea acestor date în legătură cu orice tip de procedură judiciară. Pentru ca cerința „calității legii” să fie îndeplinită în contextul punerii în aplicare a tehnologiei de recunoaștere facială, era esențial să existe norme detaliate care să reglementeze domeniul și modul de aplicare a măsurilor, precum și garanții puternice împotriva riscului de abuz și arbitrar. Nevoia de garanții va fi cu atât mai mare cu cât este vorba despre utilizarea tehnologiei de recunoaștere facială în direct.

19. Cerința de claritate se aplică marjei de apreciere exercitate de autoritățile publice (a se vedea, de exemplu, *Lia împotriva Maltei*, 2022, pct. 56-57). Legislația internă trebuie să indice cu o claritate rezonabilă sfera și modul de exercitare a discreției relevante conferite autorităților publice, astfel încât să li se asigure persoanelor private gradul minim de protecție de care beneficiază în temeiul principiului statului de drept într-o societate democratică (*Piechowicz împotriva Poloniei*, 2012, pct. 212). În cauza *Lia împotriva Maltei*, 2022, Curtea a hotărât că o ingerință în drepturile reclamantelor în temeiul art. 8, cauzată de refuzul accesului la FIV din cauza vârstei celei de a doua reclamante, nu a fost conformă cu legea. Conform prevederilor legale, era „de dorit” ca femeia să aibă între 25 și 42 de ani și instanțele au părut să accepte că această dispoziție permitea flexibilitate. Cu toate acestea, autoritățile au tratat limita superioară de vârstă ca fiind obligatorie. Potrivit Curții, la momentul respectiv, modul în care dispoziția legală a fost interpretată de autoritățile judiciare și administrative era „incoerent” (pct. 67). Faptul că speța reclamantului este prima de acest gen în temeiul legislației aplicabile și că instanța a solicitat CJUE orientări cu privire la interpretarea dreptului european relevant nu înseamnă că instanțele interne au interpretat și au aplicat legislația în mod arbitrar sau imprevizibil [*Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei* (MC), 2017, pct. 150].

20. În ceea ce privește previzibilitatea, expresia „prevăzut de lege” implică așadar, printre altele, faptul că dreptul intern trebuie să fie redactat suficient de previzibil pentru a le furniza persoanelor particulare indicii adecvate privind circumstanțele și condițiile în care autoritățile au dreptul să recurgă la măsuri care le afectează drepturile protejate de Convenție [*Fernández Martínez împotriva Spaniei* (MC), 2014, pct. 117]. Însă caracterul previzibil nu este sinonim cu certitudinea. În *Slivenko împotriva Letoniei* (MC), 2003, reclamantele trebuie să fi fost în măsură să prevadă în mod rezonabil, cel puțin cu ajutorul experților juridici, că se va considera ca intră sub incidența legii [a se vedea și *Dubská și Krejzová împotriva Republicii Cehe* (MC), 2016, pct. 171]. Nu se poate aștepta o certitudine absolută în privința acestui aspect (pct. 107). De asemenea, trebuie subliniat faptul că profesia reclamantului poate fi un element de care trebuie să se țină seama, deoarece oferă un indiciu cu privire la capacitatea acestuia de a prevedea consecințele juridice ale acțiunilor sale (*Versini-*

Campinchi și Crasnianski împotriva Franței, 2016, pct. 55). Pentru a stabili dacă legea aplicabilă poate fi considerată ca fiind previzibilă în consecințele sale și ca permițând reclamantului să își reglementeze comportamentul în cazul său specific, Curtea poate fi confruntată cu o situație de divergență în jurisprudența diferitelor instanțe de la același nivel de jurisdicție (*Klaus Müller împotriva Germaniei*, 2020, pct. 54-60).

21. Principiul legalității impune, de asemenea, existența unor garanții adecvate prin care să fie asigurată respectarea drepturilor garantate unei persoane de art. 8. Dreptul intern trebuie să prevadă garanții adecvate pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva ingerințelor arbitrare [*Bikov împotriva Rusiei* (MC), 2009, pct. 81; *Vig împotriva Ungariei*, 2021, pct. 51-62].

22. Răspunderea unui stat de a proteja viața privată și de familie include adesea obligații pozitive care garantează respectarea la nivel național a drepturilor prevăzute la art. 8. Curtea, de exemplu, a constatat o încălcare a dreptului la viață privată ca urmare a absenței unor dispoziții legale clare, care să incrimineze actul de filmare în secret a unui copil gol [*Söderman împotriva Suediei* (MC), 2013, pct. 117]. În mod similar, într-o cauză referitoare la un control de identitate, Curtea a constatat că, în lipsa unei dispoziții privind o veritabilă restricție sau o revizuire fie a autorizării unui control sporit, fie a măsurilor polițienești aplicate în cursul unui control sporit, dreptul intern nu prevedea garanții suficiente pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva ingerințelor arbitrare (*Vig împotriva Ungariei*, 2021, pct. 62). În lipsa oricărei veritabile restricții sau revizuirii a autorizării unui control sporit sau a măsurilor polițienești aplicate în cadrul unui control sporit, Curtea consideră că dreptul intern nu prevede garanții suficiente pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva ingerințelor arbitrare. Prin urmare, măsurile criticate nu au fost „prevăzute de lege” în sensul art. 8 din Convenție.

23. Chiar și atunci când litera și spiritul dispoziției interne în vigoare la momentul evenimentelor erau suficient de precise, interpretarea și aplicarea acesteia de către instanțele interne la circumstanțele cauzei reclamantului nu trebuie să fie vădit nerezonabile și, prin urmare, previzibile în sensul art. 8 § 2. De exemplu, în cauza *Altay împotriva Turciei (nr. 2)*, 2019, interpretarea extensivă a dispoziției interne nu a respectat cerința de legalitate a Convenției (pct. 57; a se vedea și *Azer Ahmadov împotriva Azerbaidjanului*, 2021, pct. 65 și urm., în legătură cu ascultarea unui telefon fără temei legal conform Convenției).

24. Constatarea potrivit căreia măsura în cauză nu era „prevăzută de lege” este suficientă pentru a-i permite Curții să decidă că a fost încălcat art. 8 din Convenție. Prin urmare, nu este necesar să se examineze dacă ingerința în cauză a avut un „scop legitim” sau a fost „necesară într-o societate democratică” (*M.M. împotriva Țărilor de Jos*, 2003, pct. 46; *Solska și Rybicka împotriva Poloniei*, 2018, pct. 129). În cauza *Mozer împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), 2016, Curtea a constatat că, indiferent care a fost temeiul legal al ingerinței în drepturile reclamantului, ingerința respectivă nu îndeplinea celelalte condiții prevăzute la art. 8 § 2 (pct. 196). De asemenea, ingerința nu poate fi considerată ca fiind „prevăzută de lege”, ca urmare a unei măsuri ilegale în temeiul art. 5 § 1 (*Bludik împotriva Rusiei*, 2019, pct. 75). În cauza *S.W. împotriva Regatului Unit*, 2021, Curtea a constatat că ingerința în viața privată a reclamantului nu a fost „nici prevăzută de lege, nici necesară într-o societate democratică” (pct. 62-63). În sfârșit, într-o serie de cauze, Curtea a considerat că cerința ca o ingerință să fie „prevăzută de lege” era atât de strâns legată de criteriul „necesar într-o societate democratică”, încât cele două condiții trebuiau analizate împreună [*S. și Marper împotriva Regatului Unit* (MC), 2008, pct. 99; *Kvasnica împotriva Slovaciei*, 2009, pct. 84; *Kennedy împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 155; *Gluhin împotriva Rusiei*, 2023, pct. 78; *Podciasov împotriva Rusiei*, 2024, pct. 66].

D. A urmărit ingerința în cauză un scop legitim?

25. Art. 8 § 2 enumeră scopurile legitime care pot justifica o ingerință în exercitarea drepturilor protejate de art. 8: „este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea

economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora” [a se vedea *Vavříčka și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), 2021, pct. 272]. Curtea a observat totuși că practica sa este destul de succintă atunci când verifică existența unui scop legitim în sensul paragrafului al doilea al art. 8-11 din Convenție [*S.A.S. împotriva Franței* (MC), 2014, pct. 114; *L.B. împotriva Ungariei* (MC), 2023, pct. 109]. Este sarcina guvernului pârât să demonstreze că ingerința a avut un scop legitim [*Mozer împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), 2016, pct. 194; *P.T. împotriva Moldovei*, 2020, pct. 29]. Atunci când se referă la un scop legitim, guvernul trebuie să demonstreze că, atunci când au acționat pentru a sancționa un reclamant, autoritățile naționale au avut în vedere acest scop legitim (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Kilin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 61).

26. Curtea a constatat, de exemplu, că măsurile de imigrare pot fi justificate mai degrabă de scopul de menținerea bunăstării economice a țării, în sensul art. 8 § 2, decât de apărarea ordinii publice, dacă obiectivul guvernului era să reglementeze piața muncii, având în vedere densitatea populației (*Berrehab împotriva Țărilor de Jos*, 1988, pct. 26). De asemenea, Curtea a constatat că atât bunăstarea economică, cât și protejarea drepturilor și libertăților altora constituie scopuri legitime ale unor proiecte guvernamentale mari, cum ar fi extinderea unui aeroport [*Hatton și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2003, pct. 121 – pentru conservarea unei păduri/unui mediu și pentru protecția „drepturilor și libertăților altora”, a se vedea *Kaminskas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 51].

27. Curtea a constatat că interzicerea purtării vălului islamic integral în locuri publice reprezenta un obiectiv legitim, având în vedere opinia statului pârât, conform căreia fața joacă un rol important în interacțiunea socială. Prin urmare, a fost în măsură să admită faptul că bariera pe care o reprezintă vălul care acoperă fața integral era percepută de către statul pârât ca încălcând dreptul altor persoane de a trăi într-un spațiu de socializare care facilitează viața în comunitate [*S.A.S. împotriva Franței* (MC), 2014, pct. 122].

28. În ceea ce privește obiectivul legitim de protecție a sănătății, Curtea a reținut în *Drelon împotriva Franței*, 2022, pct. 89, că un număr mare de persoane au fost contaminate cu HIV sau cu virusuri hepatice prin transfuzia de produse sanguine nesigure, în multe state contractante, înainte ca tehnicile de detectare, inactivare și eliminare a agenților patogeni să fie dezvoltate și răspândite. Instrumentele juridice internaționale au fost adoptate ca răspuns la această criză majoră de sănătate și au urmărit același obiectiv de protecție a sănătății publice.

29. Interceptarea convorbirilor telefonice ale reclamantului - director al unui penitenciar, suspectat de corupție -, stocarea acestor informații și divulgarea lor în cadrul procedurii disciplinare, care a condus în cele din urmă la eliberarea sa din funcție, au fost considerate ca având drept scop prevenirea actelor de corupție și garantarea transparenței și deschiderii serviciului public și, astfel, au urmărit scopurile legitime de prevenire a dezordinii sau a criminalității și de protecție a drepturilor și libertăților altora în *Adomaitis împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 84.

30. Publicarea datelor de identificare ale reclamantului, inclusiv a numelui său complet și a adresei sale de domiciliu, pe un site internet al autorității fiscale pentru neîndeplinirea obligațiilor sale fiscale a fost considerată ca fiind în interesul „bunăstării economice a țării”, precum și al „protecției drepturilor și libertăților altora” [*L.B. împotriva Ungariei* (MC), 2023, pct. 111-13].

31. Cu toate acestea, în *Toma împotriva României*, 2009, Curtea a constatat că Guvernul nu a furnizat nicio justificare legitimă pentru că le-a permis jurnaliștilor să publice imagini ale unei persoane reținute înainte de proces, deși nu existau motive de siguranță publică pentru a face acest lucru (pct. 92). În *Aliiev împotriva Azerbaidjanului*, Curtea a constatat că percheziția și ridicarea de obiecte și înscrisuri de la domiciliul și biroul reclamantului nu au urmărit niciunul dintre scopurile legitime enumerate la art. 8 § 2 (pct. 183-188).

32. În unele cazuri, Curtea a constatat că măsura criticată nu avea un temei rațional sau o legătură cu vreunul dintre scopurile legitime prevăzute la art. 8 § 2, ceea ce era în sine suficient pentru o

încălcarea articolului respectiv. Cu toate acestea, Curtea a considerat că ingerința ridică o problemă atât de gravă de proporționalitate cu orice posibil scop legitim, încât a examinat și acest aspect [*Mozer împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), 2016, pct. 194-196; *P.T. împotriva Moldovei*, 2020, pct. 30-33]. De asemenea, Curtea poate considera că nu este necesar să se pronunțe în mod definitiv cu privire la faptul dacă măsura contestată urmărește de fapt vreunul dintre scopurile legitime indicate, deoarece a constatat că măsura nu este necesară într-o societate democratică (a se vedea, de exemplu, *Chocholáč împotriva Slovaciei*, 2022, pct. 62, privind noțiunile de moralitate, ordine, precum și drepturile și libertățile altor persoane, și, mai general, protecția moralului, pct. 70-71).

33. S-a observat că, în anumite situații, o măsură generală poate fi considerată un mijloc mai fezabil de atingere a unui obiectiv legitim decât o dispoziție care necesită o examinare de la caz la caz, alegere care, în principiu, este lăsată la latitudinea legiuitorului din statul membru, sub rezerva controlului european [*Animal Defenders International împotriva Regatului Unit* (MC), 2013, pct. 108-109, cu trimiterile citate; *L.B. împotriva Ungariei* (MC), 2023, pct. 125]. Un stat poate, în conformitate cu Convenția, să adopte măsuri generale care se aplică unor situații predefinite, indiferent de faptele individuale ale fiecărei cauze, chiar dacă acest lucru ar putea duce la cauze individuale dificile (*ibidem*, pct. 117). Cu toate acestea, Curtea a indicat că o astfel de abordare nu poate fi susținută în cazurile în care ingerința constă în pierderea singurei locuințe a unei persoane. În astfel de cazuri, exercițiul de punere în balanță este de o altă natură, acordându-se o importanță deosebită gradului de intruziune în sfera personală a persoanelor în cauză și, în mod normal, nu poate fi examinat decât de la caz la caz (*Ivanova și Cerkezov împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 54).

E. Era ingerința „necesară într-o societate democratică”?

34. Pentru a stabili dacă o anumită încălcare a art. 8 este „necesară într-o societate democratică”, Curtea pune în balanță interesele statului membru și dreptul reclamantului [a se vedea trecerea în revistă recentă a jurisprudenței relevante în *Vavříčka și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), 2021, pct. 273-275]. Într-o hotărâre de referință referitoare la art. 8, Curtea a precizat că, în acest context, adjectivul „necesar” nu este la fel de flexibil precum termenii „util”, „rezonabil” sau „oportun”, ci implică existența unei „nevoi sociale imperioase” de a recurge la ingerința în cauză. Autoritățile naționale au obligația de a efectua evaluarea inițială a nevoii sociale imperioase în fiecare caz în parte; așadar, le este lăsată o marjă de apreciere. Cu toate acestea, decizia lor este supusă controlului Curții. O restrângere a unui drept prevăzut de Convenție poate fi considerată „necesară într-o societate democratică” – ale cărei semne distinctive sunt toleranța și mentalitatea deschisă – doar în cazul în care, printre altele, aceasta este proporțională cu obiectivul legitim urmărit (*Dudgeon împotriva Regatului Unit*, 1981, pct. 51-53).

35. Ulterior, Curtea a afirmat că, pentru a stabili dacă măsurile atacate erau „necesare într-o societate democratică”, va analiza, în lumina cauzei respective în ansamblul său, dacă motivele invocate pentru justificarea măsurilor sunt relevante și suficiente și dacă măsurile au fost proporționale cu scopurile legitime urmărite (*Z împotriva Finlandei*, 1997, pct. 94). Curtea a oferit clarificări suplimentare privind această cerință, afirmând că noțiunea de „necesitate” în sensul art. 8 implică faptul că ingerința trebuie să corespundă unei nevoi sociale imperioase și, în special, că trebuie să rămână proporțională cu scopul legitim urmărit. Pentru a stabili dacă o ingerință a fost „necesară”, Curtea ține seama de marja de apreciere lăsată autorităților statului, însă este obligația statului pârât să demonstreze existența unei nevoi sociale imperioase, care a stat la baza ingerinței (*Piechowicz împotriva Poloniei*, 2012, pct. 212). Curtea a reiterat principiile directe privind marja de apreciere în *M.A. împotriva Danemarcei* (MC), 2021, pct. 140-163, unde sunt expuși factorii relevanți pentru domeniul de aplicare al marjei de apreciere, și în care a observat că Protocolul nr. 15 (care reflectă principiul subsidiarității și doctrina marjei de apreciere) a intrat în vigoare la 1 august 2021 [a se vedea și *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 179-184, și *Klaus Müller împotriva Germaniei*, 2020, pct. 66]. Marja de apreciere care trebuie acordată autorităților naționale competente va varia în funcție de natura problemelor și gravitatea intereselor în cauză

[*Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 211]. În principiu, statelor trebuie să li se acorde o marjă largă de apreciere în ceea ce privește chestiunile care ridică aspecte morale și etice delicate asupra cărora nu există un consens la nivel european [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 184].

36. În ceea ce privește măsurile generale adoptate de guvernul național, din jurisprudența Curții reiese că, pentru a stabili proporționalitatea unei măsuri generale, Curtea trebuie să evalueze în principal opțiunile legislative care stau la baza acesteia. În acest sens, calitatea controlului parlamentar și judiciar al necesității măsurii este deosebit de importantă, inclusiv aplicarea marjei de apreciere relevantă [a se vedea *M.A. împotriva Danemarcei* (MC), 2021, pct. 148, care citează *Animal Defenders International împotriva Regatului Unit* (MC), 2013; *L.B. împotriva Ungariei* (MC), 2023, pct. 117 și 125]. Garanțiile procedurale de care dispune persoana particulară sunt deosebit de importante pentru a determina dacă statul pârât și-a depășit sau nu marja de apreciere atunci când a stabilit cadrul de reglementare. Curtea trebuie să examineze, în special, dacă procesul decizional finalizat prin măsuri care constituie o ingerință a fost echitabil și a permis respectarea adecvată a intereselor garantate unei persoane de către art. 8 (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017, pct. 82-84).

F. Relația dintre art. 8 și alte dispoziții ale Convenției și ale protocoalelor sale

37. Curtea are competența de a realiza o încadrare juridică a faptelor unei cauze și nu este legată de încadrarea făcută de reclamant sau de Guvern (*Soares de Melo împotriva Portugaliei*, 2016, pct. 65; *Mitovi împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, 2015, pct. 49; *Macready împotriva Republicii Cehe*, 2010, pct. 41; *Havelka și alții împotriva Republicii Cehe*, 2007, pct. 35). Astfel, Curtea hotărăște din perspectiva cărui articol trebuie să fie examinate capetele de cerere [*Radomilja și alții împotriva Croației* (MC), 2018, pct. 114; *Sudita Keita împotriva Ungariei*, 2020, pct. 24].

1. Viața privată și de familie

a. Art. 2 (dreptul la viață)¹ și art. 3 (interzicerea torturii)²

38. În ceea ce privește protejarea integrității fizice și psihice a unei persoane împotriva actelor altor persoane, Curtea a hotărât că obligațiile pozitive care le revin autorităților — în unele cazuri, în temeiul art. 2 sau 3, și în alte cazuri, în temeiul art. 8, considerat separat sau coroborat cu art. 3 din Convenție (a se vedea, de exemplu, *Buturugă împotriva României*, 2020, pct. 44, cu privire la violența domestică; *N.Ç. împotriva Turciei*, 2021, cu privire la abuzul sexual și pentru un rezumat al jurisprudenței referitoare la obligațiile pozitive ale statelor, pct. 94-95; *R.B. împotriva Estoniei*, 2021, pct. 78-84) — pot include obligația de a menține și de a aplica în practică un cadru juridic adecvat, care să ofere protecție împotriva actelor de violență săvârșite de persoane fizice [a se vedea, printre altele, *Söderman împotriva Suediei* (MC), 2013, pct. 80, cu trimiterile citate] sau împotriva neglijenței medicale [a se vedea *Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României* (MC), 2019, pct. 127, cu trimiterile citate]. Bazându-se pe jurisprudența privind art. 2, Curtea a stabilit că statele membre au o obligație pozitivă inerentă art. 3 și 8 de a pune în executare pedepsele pentru infracțiunile sexuale (*E.G. împotriva Moldovei*, 2021, pct. 39-41). Pe de altă parte, în cazul unui accident rutier în care o persoană a suferit leziuni neintenționate care i-au pus viața în pericol, Marea Cameră nu a considerat aplicabile art. 3 sau 8, ci a aplicat art. 2 (*ibidem*, pct. 128-32).

¹ A se vedea *Ghid privind art. 2 (dreptul la viață)*.

² A se vedea *Ghid privind art. 3 (interzicerea torturii)*.

39. În jurisprudența sa privind art. 3 și art. 8, Curtea a subliniat importanța, pentru copii și ceilalți membri vulnerabili ai societății, de a beneficia de protecție din partea statului în cazul în care le este amenințată bunăstarea fizică și mentală (*Wetjen și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 74, *Tlapak și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 87; *A și B împotriva Croației*, 2019, pct. 106-113). Curtea a constatat o încălcare a acestor două articole din cauza lipsei de protecție a integrității personale a unui copil vulnerabil în cursul unui proces penal excesiv de lung referitor la un abuz sexual, pe care a considerat-o drept un caz grav de victimizare secundară a reclamantei (*N.Ç. împotriva Turciei*, 2021). În două cauze împotriva Germaniei, Curtea a reiterat că bătaia regulată cu bastonul aplicată unui copil este de natură să atingă nivelul de gravitate necesar pentru a determina o încălcare a art. 3 (*Wetjen și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 76; *Tlapak și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 89). În consecință, pentru a preveni orice risc de rele tratamente în temeiul art. 3, Curtea a considerat că ar fi lăudabil ca statele membre să interzică prin lege toate formele de pedepse corporale aplicate copiilor. Cu toate acestea, pentru a asigura respectarea art. 8, o astfel de interdicție ar trebui să fie pusă în aplicare prin intermediul unor măsuri proporționale, astfel încât să fie practică și eficientă, nu să rămână pur teoretică (*Wetjen și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 77-78; *Tlapak și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 90-91).

40. În contextul imigrației, în perioadele de aflus masiv de solicitanți de azil și de constrângeri substanțiale în materie de resurse, statele destinate ar trebui să aibă dreptul de a considera că se încadrează în marja lor de apreciere să acorde prioritate acordării protecției prevăzute la art. 3 unui număr mai mare de astfel de persoane în raport cu interesul prevăzut la art. 8 de reîntregire a familiei [*M.A. împotriva Danemarcei* (MC), 2021, pct. 145-146].

41. Curtea a afirmat că este posibil ca o măsură să fie contrară art. 8 chiar dacă aceasta nu intră sub incidența tratamentelor interzise la art. 3 (*Wainwright împotriva Regatului Unit*, 2006, pct. 43, în ceea ce privește percheziția corporală). În special, condițiile de detenție pot conduce la o încălcare a art. 8 în cazul în care acestea nu ating nivelul de gravitate necesar pentru o încălcare a art. 3 (*Raninen împotriva Finlandei*, 1997, pct. 63). Același lucru este valabil și pentru agresiunea verbală fără violență fizică (a se vedea situațiile în *Asociația ACCEPT și alții împotriva României*, 2021, pct. 55-57 și 68, sau în *F.O. împotriva Croației*, 2021, pct. 53, în ceea ce privește hărțuirea în școli). Curtea a constatat frecvent o încălcare a art. 3 din Convenție din cauza unor condiții precare de detenție, în privința cărora separarea necorespunzătoare a instalațiilor sanitare de restul celulei a reprezentat doar un element al acestor condiții (*Szafrański împotriva Poloniei*, 2015, pct. 24 și 38). În *Szafrański împotriva Poloniei*, 2015, Curtea a constatat că autoritățile naționale nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a-i asigura reclamantului un grad minim de intimitate și, prin urmare, au încălcat art. 8, întrucât reclamantul a fost nevoit să utilizeze toaleta în prezența altor deținuți, fiind astfel privat de un minim de intimitate în viața de zi cu zi (pct. 39-41).

42. În mod similar, chiar dacă dreptul la sănătate nu este un drept garantat de Convenție și de protocoalele sale, statele membre au o serie de obligații pozitive în această privință în temeiul art. 2 și 8 [*Vavříčka și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), 2021, pct. 282, și *Vilela împotriva Portugaliei*, 2021, pct. 73-79, care, examinând o cauză privind o pretinsă neglijență medicală în temeiul art. 8 (pct. 64-65), a făcut trimitere la principiile generale prevăzute la art. 2, pct. 74-79]. Acestea trebuie, în primul rând, să prevadă reglementări care să impună spitalelor publice și private adoptarea de măsuri adecvate pentru protejarea integrității fizice a pacienților lor și, în al doilea rând, să pună la dispoziția victimelor neglijențelor medicale o procedură prin care să poată obține, dacă este necesar, despăgubiri pentru prejudiciile suferite. Aceste obligații se aplică în conformitate cu art. 8 în cazul unor vătămări care nu amenință dreptul la viață, astfel cum este garantat de art. 2 (*Vasileva împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 63-69; *İbrahim Keskin împotriva Turciei*, 2018, pct. 61; *Mehmet Ulusoy și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 92-94).

43. Obligațiile procedurale prevăzute la art. 2 de a desfășura o anchetă efectivă asupra pretinselor încălcări ale dreptului la viață pot intra în conflict cu obligațiile statului prevăzute la art. 8 (*Solska și Rybicka împotriva Poloniei*, 2018, pct. 118-119). E necesar ca, în cazul persoanelor supuse anchetei,

autoritățile statului să găsească un echilibru corespunzător între cerința desfășurării unei anchete efective conform art. 2 și protecția dreptului la respectarea vieții private și de familie (conform art. 8) (pct. 121). Cauza *Solska și Rybicka împotriva Poloniei*, 2018, privește exhumarea, în contextul unei proceduri penale, a rămășițelor unei persoane decedate împotriva dorinței familiei acesteia; dreptul intern polonez nu prevede un mecanism de control al proporționalității deciziei de exhumare. În consecință, Curtea a constatat că ingerința nu a fost „prevăzută de lege” și, prin urmare, a fost încălcat art. 8. (pct. 126-128).

b. Art. 6 (dreptul la un proces echitabil)³

44. Aspectul procedural al art. 8 este strâns legat de drepturile și interesele protejate de art. 6 din Convenție. În timp ce art. 6 prevede o garanție procedurală, și anume „dreptul la o instanță” care să stabilească „drepturile și obligațiile civile”, cerința procedurală de la art. 8 acoperă nu numai procedurile administrative și judiciare, ci este, de asemenea, complementară scopului mai amplu de asigurare a respectării, printre altele, a vieții de familie (*Tapia Gasca și D. împotriva Spaniei*, 2009, pct. 111-113; *Bianchi împotriva Elveției*, 2006, pct. 112; *McMichael împotriva Regatului Unit*, 1995, pct. 91; *B. împotriva Regatului Unit*, 1987, pct. 63-65; *Golder împotriva Regatului Unit*, 1975, pct. 36). Deși art. 8 nu conține cerințe procedurale explicite, procesul decizional implicat în măsurile de ingerință trebuie să fie echitabil și să asigure respectarea corespunzătoare a intereselor protejate de art. 8 [*Fernández Martínez împotriva Spaniei* (MC), 2014, pct. 147]. Diferența dintre scopul urmărit de garanțiile respective prevăzute la art. 6 și 8 poate să justifice, în funcție de circumstanțele specifice ale cauzei, examinarea aceleiași serii de fapte din perspectiva ambelor articole (a se compara cu *O. împotriva Regatului Unit*, 1987, pct. 65-67; *Golder împotriva Regatului Unit*, 1975, pct. 41-45; *Macready împotriva Republicii Cehe*, 2010, pct. 41; *Bianchi împotriva Elveției*, 2006, pct. 113), chiar dacă examinarea procedurii din perspectiva unui articol diferit nu poate conduce la o concluzie diferită (*Jallow împotriva Norvegiei*, 2021, pct. 75).

45. Cu toate acestea, în cauzele în care miza o reprezintă viața de familie și reclamanții invocă art. 6 și art. 8, Curtea poate decide să examineze faptele numai în temeiul art. 8 (a se vedea, de exemplu, *T.C. împotriva Italiei*, 2022, pct. 53). Potrivit Curții, latura procedurală a art. 8 impune ca procesul decizional finalizat prin măsuri care constituie o ingerință să fie echitabil și să permită respectarea adecvată a intereselor garantate de această dispoziție (*Soares de Melo împotriva Portugaliei*, 2016, pct. 65; *Santos Nunes împotriva Portugaliei*, 2012, pct. 56; *Havelka și alții împotriva Republicii Cehe*, 2007, pct. 34-35; *Wallová și Walla împotriva Republicii Cehe*, 2006, pct. 47; *Kutzner împotriva Germaniei*, 2002, pct. 56; *McMichael împotriva Regatului Unit*, 1995, pct. 87; *Mehmet Ulusoy și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 109). Prin urmare, Curtea poate, de asemenea, să țină seama, în conformitate cu art. 8, de forma și durata procesului decizional (*T.C. împotriva Italiei*, 2022, pct. 57; *Macready împotriva Republicii Cehe*, 2010, pct. 41; pentru atenția specială și tratamentul prioritar solicitat în contextul abuzului sexual în vederea asigurării protecției copilului, a se vedea *N.Ç. împotriva Turciei*, 2021). De asemenea, statul trebuie să ia toate măsurile adecvate pentru reunirea părinților și copiilor (*Santos Nunes împotriva Portugaliei*, 2012, pct. 56).

46. De exemplu, aspectul dacă o cauză a fost sau nu examinată într-un termen rezonabil – astfel cum se prevede la art. 6 § 1 din Convenție – face parte, de asemenea, din cerințele procedurale care decurg implicit din art. 8 (*Ribić împotriva Croației*, 2015, pct. 92; a se vedea și *Popadić împotriva Serbiei*, 2022, în care Curtea a statuat că o întârziere de patru ani în stabilirea dreptului reclamantului de a avea legături cu copilul său în timpul nopții și al vacanței a încălcat art. 8, chiar

³A se vedea Ghid privind art. 6 (dreptul la un proces echitabil) - *latura civilă* și *latura penală*.

dacă acesta a continuat să aibă legături regulate, dar mai limitate, cu copilul său în timpul procedurii). De asemenea, Curtea a examinat doar din perspectiva art. 8 un capăt de cerere privind neexecutarea unei decizii referitoare la dreptul de vizită al reclamanților (*Mitovi împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, 2015, pct. 49). În mod similar, Curtea a decis să examineze exclusiv în lumina art. 8 pasivitatea și lipsa de diligență a statului și durata excesivă a procedurii de executare a deciziei de încredințare a copilului reclamantului (*Santos Nunes împotriva Portugaliei*, 2012, pct. 54-56).

47. În plus, în mai multe cauze în care s-a constatat existența unei legături strânse între capetele de cerere formulate în temeiul art. 6 și art. 8, Curtea a considerat că respectivul capăt de cerere întemeiat pe art. 6 este inclus în capătul de cerere formulat în temeiul art. 8 [*Anghel împotriva Italiei*, 2013, pct. 69; *Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino*, 2011, pct. 151; *Kutzner împotriva Germaniei*, 2002, pct. 57; *Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 187]. În *G.B. împotriva Lituaniei*, 2016, Curtea nu a considerat necesar să examineze separat dacă a existat o încălcare a art. 6 § 1, întrucât a constatat, în cadrul examinării capetelor de cerere formulate de reclamantă în temeiul art. 8, că drepturile procedurale ale acesteia au fost respectate (pct. 113). În *S.W. împotriva Regatului Unit*, 1987, 2021, Curtea nu a considerat necesar să se pronunțe separat asupra admisibilității și temeiniciei capătului de cerere formulat în temeiul art. 6 § 1, întrucât examinase deja, din perspectiva art. 8, capătul de cerere privind încălcarea drepturilor sale procedurale care au adus atingere dreptului reclamantei la respectarea vieții sale private (pct. 78).

48. În *Y. împotriva Sloveniei*, 2015, Curtea a examinat dacă instanța națională de judecată a păstrat un echilibru adecvat între protecția dreptului reclamantei la respectarea vieții private și a integrității personale și dreptul la apărare al inculpatului, atunci când inculpatul i-a adresat reclamantei întrebări în contradictoriu, în cadrul procesului penal privind pretensele agresivități sexuale (pct. 114-116). *López Ribalda și alții împotriva Spaniei* (MC), 2019, a abordat problema dacă utilizarea ca mijloc de probă a unor informații obținute prin încălcarea art. 8 sau a dreptului intern face ca un proces în ansamblul său să fie inechitabil, contrar art. 6 (pct. 149-152). *McCann și Healy împotriva Portugaliei*, 2022, a abordat interacțiunea dintre dreptul reclamanților de a fi prezumați nevinovați, garantat de art. 6 § 2, și reputația reclamanților, garantată de art. 8 din Convenție (pct. 83-84, 95).

49. În cauze referitoare la relația unei persoane cu copilul său, autoritățile au obligația să se exercite o diligență excepțională, având în vedere riscul ca trecerea timpului să aibă ca rezultat o soluționare *de facto* a problemei. Această obligație, care este decisivă pentru a aprecia dacă o cauză a fost sau nu examinată într-un termen rezonabil, astfel cum se prevede la art. 6 § 1 din Convenție, face parte, de asemenea, din cerințele procedurale care decurg implicit din art. 8 (*Süß împotriva Germaniei*, 2005, pct. 100; *Strömblad împotriva Suediei*, 2012, pct. 80; *Ribić împotriva Croației*, 2015, pct. 92).

50. În cauza *Altay împotriva Turciei (nr. 2)*, 2019, pct. 47-52 și 56, opinia Curții cu privire la natura relației avocat-client - care intră în domeniul de aplicare al „vieții private” - a avut o pondere importantă în aprecierea faptului dacă procedura în cadrul căreia reclamantul a contestat restrângerea dreptului său de a comunica în mod confidențial cu avocatul său în închisoare era reglementată de „latura civilă” a art. 6 (pct. 68). Cu toate acestea, o concluzie în favoarea aplicabilității art. 6 § 1 sub aspectul său civil nu aduce în mod automat problema în sfera de aplicare a art. 8 (*Balıktaş Bingöllü împotriva Turciei*, 2021, pct. 60-61).

51. În *Wałęsa împotriva Poloniei*, 2023, Curtea a examinat legalitatea unei ingerințe în viața privată (reputația) a reclamantului cauzată de anularea, în urma recursului extraordinar al Procurorului General, de către Camera de Revizuire Extraordinară și Afaceri Publice a Curții Supreme („CREAP”) a unei hotărâri civile definitive în materie de calomnie pronunțate în favoarea reclamantului cu zece ani înainte. Curtea s-a bazat pe constatările sale cu privire la art. 6, potrivit cărora CREAP nu avea atributele unei „instanțe” care să fie „legală” în sensul Convenției și a concluzionat că ingerința reclamată nu putea fi considerată „prevăzută de lege” (pct. 290).

c. Art. 9 (libertatea de gândire, de conștiință și de religie)⁴

52. Deși art. 9 reglementează aspecte privind libertatea de gândire, de conștiință și de religie, Curtea a stabilit că divulgarea de informații referitoare la convingerile religioase și filozofice personale poate determina aplicarea art. 8, întrucât aceste convingeri privesc unele dintre cele mai intime aspecte ale vieții private [*Folgerø și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2007, pct. 98, în care Curtea a considerat că obligația impusă părinților, de a divulga autorităților școlare informații detaliate cu privire la convingerile religioase și filozofice ale acestora, poate constitui o încălcare a art. 8 din Convenție, chiar dacă, în speță, părinților nu li s-a impus ca atare obligația de a-și divulga propriile convingeri].

53. Art. 8 a fost interpretat și aplicat în lumina art. 9, de exemplu în cauzele *Abdi Ibrahim împotriva Norvegiei* (MC), 2021, pct. 142, și *T.C. împotriva Italiei*, 2022, pct. 30.

54. S-a considerat că atât art. 8, cât și art. 9 au fost angajate în ceea ce privește efectuarea unei autopsii în pofida obiecțiilor reclamantei din motive religioase și a dorinței sale specifice de înmormântare rituală (*Polat împotriva Austriei*, 2021, pct. 48-51, pct. 91).

d. Art. 10 (libertatea de exprimare)⁵

55. În cazul în care interesul „protecției reputației sau a drepturilor altora” în sensul art. 10 aduce în discuție art. 8, Curtea poate fi obligată să verifice dacă autoritățile naționale au realizat un just echilibru între cele două valori ale Convenției, și anume, pe de o parte, libertatea de exprimare protejată de art. 10 și, pe de altă parte, dreptul la respectarea vieții private consacrat de art. 8 [*Medžlis Islamske Zajednice Brčko și alții împotriva Bosniei și Herțegovinei* (MC); 2017, pct. 77; *Matalas împotriva Greciei*, 2021; *M.L. împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 34].

56. În cazurile care necesită punerea în balanță a dreptului la respectarea vieții private cu dreptul la libertatea de exprimare, Curtea consideră că, în teorie, rezultatul cererii nu ar trebui să varieze în funcție de situația în care cererea fost depusă la Curte în temeiul art. 8 din Convenție, de către persoana care a făcut obiectul reportajului, sau în temeiul art. 10, de către editor. Într-adevăr, în principiu, aceste drepturi merită același respect [*Couderc și Hachette Filipacchi Associés împotriva Franței* (MC), 2015, pct. 91; *Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei* (MC), 2017, pct. 123; *Medžlis Islamske Zajednice Brčko și alții împotriva Bosniei și Herțegovinei* (MC), 2017, pct. 77; *McCann și Healy împotriva Portugaliei*, 2022, pct. 80]. În consecință, marja de apreciere ar trebui, în teorie, să fie aceeași în ambele cazuri. Criteriile relevante definite în jurisprudență sunt următoarele [*Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei* (MC), 2017, pct. 165-166]: contribuția la o dezbatere de interes public, gradul de notorietate a persoanei în cauză, subiectul reportajului, conduita anterioară a persoanei în cauză, conținutul, forma și consecințele publicării și, după caz, circumstanțele în care au fost făcute fotografiile [*Couderc și Hachette Filipacchi Associés împotriva Franței* (MC), 2015, pct. 90-93; *Von Hannover împotriva Germaniei (nr. 2)* (MC), 2012, pct. 108-113; *Axel Springer AG împotriva Germaniei* (MC), 2012, pct. 89-95]; aceste criterii pot fi examinate în mod diferit (*M.L. împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 35 și 36). În plus, în contextul unei cereri depuse în temeiul art. 10, Curtea examinează modul în care au fost obținute informațiile și veridicitatea lor, precum și severitatea sancțiunii aplicate jurnaliștilor sau editorilor [*Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei* (MC), 2017, pct. 165]. Unele dintre aceste criterii pot avea o relevanță mai mare sau mai mică, în funcție de circumstanțele specifice ale cauzei (a se vedea, în ceea ce privește o cauză referitoare la

⁴ A se vedea *Ghid privind art. 9 (libertatea de gândire, de conștiință și de religie)*.

⁵ A se vedea *Ghid privind art. 10 (libertatea de exprimare)*.

colectarea în masă, prelucrarea și publicarea datelor fiscale, *ibidem*, pct. 166) și, în funcție de context, pot fi aplicate și alte criterii [*Medžlis Islamske Zajednice Brčko și alții împotriva Bosniei și Herțegovinei* (MC), 2017, pct. 88]. În ceea ce privește modul în care au fost obținute informațiile, Curtea a statuat că, în mod normal, presa ar trebui să aibă dreptul să se bazeze pe conținutul rapoartelor oficiale, fără o verificare suplimentară a faptelor prezentate în document [*Bladet Tromsø și Stensaas împotriva Norvegiei* (MC), 1999, pct. 68; *Mitianin și Leonov împotriva Rusiei*, 2019, pct. 109].

57. Curtea s-a pronunțat asupra domeniului de aplicare al dreptului la respectarea vieții private, garantat de art. 8, în raport cu libertatea de exprimare, garantată de art. 10 furnizorilor de servicii ale societății informaționale, cum ar fi Google Inc., în *Tamiz împotriva Regatului Unit* (dec.), 2017, și arhivelor Internet administrate de mass-media, în *M.L. și W.W. împotriva Germaniei*, 2018 [a se vedea, de asemenea, *Biancardi împotriva Italiei*, 2021, și *Standard Verlagsgesellschaft mbH împotriva Austriei (nr. 3)*, 2021].

58. Procesul de calomnie inițiat, în nume propriu, de o persoană juridică care exercită o putere publică nu poate fi considerată, ca regulă generală, ca urmărind scopul legitim de „protecție a reputației [...] altora” în temeiul art. 10 § 2 din Convenție. Aceasta nu exclude faptul că membrii individuali ai unui organism public, care ar putea fi „ușor identificabili” având în vedere numărul limitat al membrilor acestuia și natura acuzațiilor formulate împotriva lor, ar putea fi îndreptățiți să introducă acțiuni în calomnie în nume individual (*OOO Memo împotriva Rusiei*, 2022, pct. 46-48). În *Freitas Rangel împotriva Portugaliei*, 2022, pct. 48, 53 și 58, scopul legitim de protecție a „reputației sau drepturilor altora” în sensul art. 10 § 2 a fost invocat pentru a acoperi protecția reputației unei persoane juridice, și anume asociațiile de judecători și procurori (pct. 48).

e. Art. 14 (interzicerea discriminării)

59. În repetate rânduri, art. 8 fost coroborat cu art. 14. Exemplele sunt enumerate mai jos. Pentru o analiză detaliată a jurisprudenței Curții pe această temă, a se vedea *Ghid privind art. 14 (interzicerea discriminării)*.

60. De exemplu, în ceea ce privește cuplurile formate din persoane de același sex, Curtea a acordat o importanță deosebită evoluției internaționale către recunoașterea juridică a uniunilor între persoane de același sex (*Oliari și alții împotriva Italiei*, 2016, pct. 178 și 180-185; *Koilova și Babulkova împotriva Bulgariei*, 2023), dar lasă statelor libertatea de a interzice accesul la căsătorie cuplurilor formate din persoane de același sex (*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 108). A se vedea și *Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI*.

61. În *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, reclamantii, doi tineri, au postat o fotografie în care se sărutau pe o pagină publică de Facebook. Această postare online a primit sute de comentarii homofobe virulente. Deși reclamantii au solicitat acest lucru, procurorii și instanțele naționale au refuzat urmărirea penală, considerând că comportamentul reclamantilor a fost „excentric” și nu a corespuns „valorilor familiale tradiționale” din țară. Curtea a declarat că comentariile pline de ură la adresa reclamantilor și a comunității homosexuale în general au fost instigate de o atitudine intolerantă față de această comunitate și că aceeași stare de spirit discriminatorie a stat la baza neîndeplinirii de către autoritățile publice competente a obligației lor pozitive de a ancheta în mod efectiv dacă aceste comentarii constituiau o incitare la ură și la violență. Curtea a concluzionat că reclamantii au suferit o discriminare pe motiv de orientare sexuală (pct. 106-116, 129). În *Asociația ACCEPT și alții împotriva României*, 2021, Curtea a reiterat obligația autorităților de a oferi o protecție adecvată în ceea ce privește demnitatea reclamantilor (pct. 127). Ca o chestiune de principiu, în cauza *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, Curtea a reamintit că obligația autorităților de a preveni violența motivată de ură din partea persoanelor particulare, precum și de a ancheta existența unei posibile legături între un motiv discriminatoriu și actul de violență (fizică sau verbală) ar putea constitui obligații pozitive în temeiul art. 3 și 8 și ar putea fi, de asemenea, considerate ca făcând parte din responsabilitățile pozitive ale autorităților în temeiul art. 14 din Convenție de a

asigura valorile fundamentale protejate de art. 3 și 8 fără discriminare. În *Nepomniński și alții împotriva Rusiei*, 2023, reclamantii, membri ai comunității LGBTI, s-au plâns de declarațiile publice negative făcute de funcționari publici cu privire la comunitatea respectivă. Curtea a constatat că reclamantii se pot pretinde victime în pofida faptului că nu au fost vizați în mod direct de declarațiile criticate (pct. 57). Având în vedere istoria ostilității publice față de comunitatea LGBTI din Rusia și creșterea numărului de infracțiuni motivate de ură homofobă, inclusiv infracțiuni violente, la momentul respectiv, conținutul deschis homofob și tonul deosebit de agresiv și ostil al declarațiilor, precum și faptul că acestea au fost făcute de personalități publice influente care dețineau funcții oficiale și au fost publicate în ziare populare cu un număr mare de cititori, Curtea a considerat că declarațiile contestate au atins „pragul de gravitate” necesar pentru a se considera că aduce atingere „vieții private” a membrilor grupului (pct. 59-62).

62. În ceea ce privește discriminarea bazată pe gen, Curtea a constatat că, în prezent, promovarea egalității de gen reprezintă un obiectiv major pentru statele membre ale Consiliului Europei și ar trebui să fie invocate motive foarte întemeiate pentru ca o astfel de diferență de tratament să fie considerată compatibilă cu Convenția. În special, referirile la tradiții, ipoteze generale sau atitudini sociale predominante într-o anumită țară nu sunt suficiente pentru justificarea unei diferențe de tratament pe criterii de sex (a se vedea, de exemplu, *Tapaieva și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 112-118) sau orientare sexuală (*X. împotriva Poloniei*, 2021, pct. 90-92). De exemplu, într-o cauză referitoare la purtarea numelui de fată al unei femei după căsătorie, Curtea a constatat că importanța acordată principiului nediscriminării împiedică statele să impună tradiții bazate pe rolul primordial al bărbatului și rolul secundar al femeii în familie (*Ünal Tekeli împotriva Turciei*, 2004, pct. 63; a se vedea și *León Madrid împotriva Spaniei*, 2021, cu privire la o dispoziție legală care prevedea că, în caz de dezacord între părinți, ordinea numelor de familie atribuite unui copil se impunea automat, primul fiind al tatălui și al doilea al mamei). Curtea a hotărât, de asemenea, că problema stereotipurilor vehiculate în privința anumitor grupuri sociale constă în faptul că acestea nu permit o evaluare individuală a capacităților și nevoilor membrilor acestor grupuri (*Carvalho Pinto de Sousa Morais împotriva Portugaliei*, 2017, pct. 46, cu trimiterile citate). În *Ioceva și Ganeva împotriva Bulgariei*, 2021, Curtea a considerat că refuzul de a acorda o pensie de urmaș unei mame singure, al cărei tată al copiilor era necunoscut, constituia o diferență de tratament nejustificată bazată pe „sexul sau pe situația familială” (pct. 125).

63. În cauza *Alexandru Enache împotriva României*, 2017, reclamantul, condamnat la 7 ani de închisoare, dorea să își îngrijească copilul în vârstă de numai câteva luni. Cu toate acestea, cererile sale de amânare a executării pedepsei sale au fost respinse de către instanțe, pe motiv că o astfel de măsură, care era disponibilă pentru mamele condamnate, până la prima aniversare a copilului lor, trebuia să fie interpretată în mod strict și că reclamantul, fiind bărbat, nu putea solicita aplicarea acestei măsuri prin analogie. Curtea a constatat că reclamantul putea pretinde că se află într-o situație similară cu cea a unei persoane private de libertate de sex feminin (pct. 68-69). Cu toate acestea, făcând referire la dreptul internațional, aceasta a observat că maternitatea beneficiază de o protecție specială și a hotărât că autoritățile nu au încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 (pct. 77).

64. În ceea ce privește diferența de tratament bazată pe nașterea în afara căsătoriei în raport cu nașterea în cadrul căsătoriei, Curtea a declarat că este necesar să fie invocate motive foarte întemeiate pentru ca această diferență de tratament să poată fi considerată compatibilă cu Convenția [*Sahin împotriva Germaniei* (MC), 2003, pct. 94; *Mazurek împotriva Franței*, 2000, pct. 49; *Camp și Bourimi împotriva Țărilor de Jos*, 2000, pct. 37-38]. Același lucru este valabil și în cazul diferenței de tratament între tatăl unui copil născut în cadrul unei relații în care părinții locuiesc împreună fără să fie căsătoriți și tatăl unui copil născut în cadrul unei relații bazate pe căsătorie [*Sahin împotriva Germaniei* (MC), 2003, pct. 94]. De asemenea, Curtea a statuat că refuzul de a permite unui tată singur să exercite autoritatea părintească în lipsa consimțământului mamei reprezintă o diferență de tratament nejustificată atât față de mamă, cât și față de tatăl căsătorit sau

divorțat, întrucât nu există un raport rezonabil de proporționalitate între refuz și protecția interesului superior al copilului (*Paparrigopoulos împotriva Greciei*, 2022, pct. 35-43).

65. Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 8, ca urmare a tratamentului discriminatoriu rezultat din refuzul autorităților de a le permite unor persoane care formau un cuplu binațional să își păstreze propriul nume de familie după căsătorie (*Losonci Rose și Rose împotriva Elveției*, 2010, pct. 26). S-a constatat, de asemenea, o încălcare în ceea ce privește interzicerea adoptării unor copii ruși de către resortisanți americani în cauza *A.H. și alții împotriva Rusiei*, 2017. În cazul în care statul și-a depășit obligațiile prevăzute la art. 8 și a creat în legislația sa internă dreptul de a adopta, acesta nu poate adopta, în privința exercitării acestui drept, măsuri discriminatorii în sensul art. 14. Potrivit Curții, dreptul reclamanților de a formula o cerere de adopție, precum și dreptul acestora la examinarea echitabilă a cererii lor, intră în sfera de aplicare generală a vieții private în sensul art. 8.

66. Refuzul de a acorda drepturi părintești și încredințarea deplină a unui copil, bazate exclusiv sau în mod decisiv pe considerente privind orientarea sexuală, nu sunt acceptabile în temeiul Convenției (*X. împotriva Poloniei*⁶, 2021). În cazul în care autoritatea părintească a fost retrasă pe baza unei distincții întemeiate, în principal, pe considerente religioase, Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 8, coroborat cu art. 14 [*Hoffmann împotriva Austriei*, 1993, pct. 36, în ceea ce privește retragerea drepturilor părintești ale reclamantei, după ce a divorțat de tatăl celor doi copii ai lor, din cauza faptului că aceasta era adeptă a cultului Martorii lui Iehova; a se vedea și *T.C. împotriva Italiei*, 2022, în care Curtea a constatat că o ordonanță care îl împiedica pe tatăl unui copil să implice în mod activ copilul în religia sa (acesta devenise martor al lui Iehova după despărțirea de mama copilului) nu încalcă art. 14 coroborat cu art. 8, deoarece reclamantul nu a fost tratat diferit de mamă din motive religioase (pct. 40-52)]. În cauza *Cința împotriva României*, 2020, instanțele naționale au restrâns dreptul reclamantului de a avea legături personale cu fiica sa. Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 8, deoarece instanțele naționale și-au întemeiat deciziile pe tulburarea psihică a reclamantului, fără a evalua impactul bolii psihice asupra abilităților sale de îngrijire sau asupra siguranței copilului.

67. Într-o cauză unde poliția nu a protejat rezidenți romi de un atac planificat asupra locuințelor acestora de către un grup motivat de ostilitate față de comunitatea romă, Curtea a constatat că a fost încălcat art. 8 coroborat cu art. 14 (*Burlia și alții împotriva Ucrainei*, 2018, pct. 169-170). Într-o cauză privind declarațiile discriminatorii făcute de un politician, Curtea a constatat că autoritățile, deși au recunoscut vehemența declarațiilor, au minimalizat capacitatea acestora de a stigmatiza și de a incita la ură și prejudecată. Ca atare, s-a constatat că statul nu și-a îndeplinit obligația pozitivă de a răspunde în mod adecvat la discriminare (*Budinova și Ceaprazov împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 94-95; *Behar și Gutman împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 105-106). De asemenea, Curtea a constatat o încălcare a art. 8, coroborat cu art. 14, într-o cauză în care reclamanții, membri ai mai multor familii de origine romă, au fost forțați să își părăsească locuințele și împiedicați să se întoarcă din cauza protestelor publice împotriva locuitorilor romi, precum și a manifestării publice repetate de către funcționari a neacceptării romilor și a opoziției față de întoarcerea lor, ceea ce a întărit teama legitimă a reclamanților pentru siguranța lor și a reprezentat un obstacol real în calea întoarcerii lor pașnice (*Paketova și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 148-168).

68. În ceea ce privește un control de identitate, pretins bazat pe motive fizice sau etnice, Curtea a precizat că nu orice control de identitate al unei persoane aparținând unei minorități etnice ar intra

---

⁶ A se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI*.

în sfera de aplicare a art. 8, declanșând astfel aplicabilitatea art. 14. Un astfel de control ar trebui să atingă pragul necesar de gravitate pentru a intra în sfera „vieții private”. Acest prag este atins numai în cazul în care persoana în cauză poate susține că a fost vizată din cauza unor caracteristici fizice sau etnice specifice. Cu alte cuvinte, pentru ca acest prag să fie atins, este necesar un anumit nivel de fundamentare a acestor acuzații. Un astfel de capăt de cerere întemeiat poate exista în special în cazul în care persoana în cauză a susținut că ea (sau o persoană care are aceleași caracteristici) a fost singura persoană supusă unui control și în cazul în care nu au existat alte motive evidente pentru control sau în cazul în care oricare dintre explicațiile ofițerilor care au efectuat controlul a dezvăluit motive fizice sau etnice specifice. Curtea a observat că natura publică a controlului ar putea avea un efect asupra reputației și respectului de sine al unei persoane (*Basu împotriva Germaniei*, 2022, pct. 25-27; *Muhammad împotriva Spaniei*, 2022, pct. 49-51). În cauza *Wa Baile împotriva Elveției*, 2024, pct. 71 și 102, Curtea a constatat că, având în vedere circumstanțele în care reclamantul a fost oprit și percheziționat în gara din Zurich, precum și evaluarea internă a acestei verificări, pragul de gravitate a fost atins și, prin urmare, capătul de cerere al reclamantului era întemeiat pentru discriminare din cauza culorii pielii sale.

69. În ceea ce privește obligația procedurală în acest context, obligația autorităților de a ancheta existența unei posibile legături între atitudinile rasiste și o acțiune a unui agent al statului, chiar de natură non-violentă, trebuie considerată ca fiind implicită în responsabilitățile lor în temeiul art. 14 atunci când este examinată în coroborare cu art. 8 din Convenție. În special, autoritățile statului au obligația de a lua toate măsurile rezonabile pentru a identifica dacă au existat motive rasiste și pentru a stabili dacă ura sau prejudecățile etnice au jucat sau nu un rol în evenimentele contestate. Autoritățile trebuie să facă tot ceea ce este rezonabil în circumstanțele speței pentru a colecta și securiza probele, să exploreze toate mijloacele practice de descoperire a adevărului și să emită decizii pe deplin motivate, imparțiale și obiective, fără a omite faptele suspecte care pot indica violența indusă de rasă. Pentru ca o anchetă să fie efectivă, instituțiile și persoanele responsabile de realizarea ei trebuie să fie independente de cei vizați: aceasta înseamnă nu numai lipsa oricărei legături ierarhice sau instituționale, ci și independența practică. Această obligație procedurală poate fi îndeplinită prin mijloace penale, civile, administrative și profesionale adecvate, statul beneficiind de o marjă de apreciere cu privire la modul în care își organizează sistemul pentru a asigura respectarea Convenției (*Basu împotriva Germaniei*, 2022, pct. 31-39; *Muhammad împotriva Spaniei*, 2022, pct. 63-76; *Wa Baile împotriva Elveției*, 2024, pct. 126-27).

70. Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare a art. 8 coroborat cu art. 14 în cazul în care deținuții condamnați puteau beneficia de vizite scurte de patru ore și de vizite lungi de câteva zile, în timp ce persoanele aflate în arest preventiv beneficiau de vizite scurte de trei ore și nu de vizite lungi (*Cealdaiev împotriva Rusiei*, 2019, pct. 69-83) și în cazul în care persoanele arestate preventiv nu beneficiau de vizite nesupravegheate, de lungă durată, în pofida faptului că astfel de vizite erau în general autorizate pentru deținuții condamnați (*Vool și Toomik împotriva Estoniei*, 2022, pct. 86-113⁷).

71. În cauza *Arnar Helgi Lárusson împotriva Islandei*, 2022, Curtea a examinat un capăt de cerere privind inaccesibilitatea clădirilor publice de către persoanele cu handicap.

72. În cauza *Semenya împotriva Elveției**, 2023, pct. 123-25, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 coroborat cu art. 14 în cazul în care reclamanta, o atletă profesionistă, a fost obligată să urmeze un tratament hormonal pentru a-și reduce nivelul natural de testosteron pentru a i se permite să

---

⁷ A se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor private de libertate*.

participe la competiții sportive internaționale în categoria femeilor. Curtea a constatat că caracteristicile sale sexuale (nivelul natural ridicat de testosteron) și tratamentul hormonal forțat care i-a fost impus de *World Athletics* se încadrează în domeniul de aplicare al art. 8 (viața privată) și că activitatea sa profesională intră, de asemenea, sub incidența art. 8, atât în temeiul „abordării bazate pe motive”, cât și al „abordării bazate pe consecințe” dezvoltate în *Denisov împotriva Ucrainei*, 2018⁸.

2. Domiciliu și corespondență

a. Art. 2 (dreptul la viață)⁹

73. În ceea ce privește atingerile aduse principiului inviolabilității domiciliului, Curtea a stabilit paralele între obligațiile pozitive care îi revin statului în temeiul art. 8 din Convenție, art. 1 din Protocolul nr. 1 și art. 2 din Convenție (*Koliadenko și alții împotriva Rusiei*, 2012, pct. 216).

b. Art. 6 (proces echitabil)¹⁰

74. În ceea ce privește interceptarea corespondenței, Curtea a făcut distincție între întrebarea dacă art. 8 a fost încălcat în ceea ce privește măsurile de anchetă și întrebarea privind posibilele ramificații ale unei constatări în acest sens asupra drepturilor garantate de art. 6 [a se vedea, de exemplu, *Dragoș Ioan Rusu împotriva României*, 2017, pct. 52 și *Dumitru Popescu împotriva României (nr. 2)*, 2007, pct. 106, cu trimiteri suplimentare]. Mai general, *López Ribalda și alții împotriva Spaniei* (MC), 2019, a abordat problema dacă utilizarea ca mijloc de probă a informațiilor obținute prin încălcarea art. 8 sau a dreptului intern a făcut ca un proces în ansamblu să fie inechitabil, contrar art. 6 (pct. 149-152; a se vedea și *Lisiuk împotriva Ucrainei*, 2021, pct. 66-76).

c. Art. 10 (libertatea de exprimare)¹¹

75. Deși autoritățile și instanțele naționale au calificat un manuscris drept „corespondență” în sensul dispozițiilor interne, această calificare nu era obligatorie pentru Curte [*Zaidov împotriva Azerbaidjanului (nr. 2)*, 2022, pct. 64].

76. Deși supravegherea sau interceptarea convorbirilor telefonice este examinată, în general, în temeiul art. 8, este posibil ca o astfel de măsură să fie atât de strâns legată de o problemă care intră sub incidența art. 10 – de exemplu, în cazul în care utilizarea unor competențe speciale are ca scop eludarea protecției surselor jurnalistice – încât Curtea examinează cauza din perspectiva ambelor articole coroborate (*Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. și alții împotriva Țărilor de Jos*, 2012). În cauza citată, Curtea a constatat o încălcare a ambelor articole. A hotărât că legislația internă nu oferea garanții adecvate în ceea ce privește supravegherea jurnaliștilor cu scopul identificării surselor acestora.

d. Art. 13 (dreptul la un recurs efectiv)¹²

77. Într-o cauză referitoare la percheziții domiciliare, Curtea a constatat că simpla posibilitate de a institui o procedură disciplinară împotriva ofițerilor de poliție care au efectuat perchezițiile

---

⁸ A se vedea și capitolul Activități profesionale sau comerciale.

⁹ A se vedea *Ghid privind art. 2 (dreptul la viață)*.

¹⁰ A se vedea *Ghid privind 6 (proces echitabil)*.

¹¹ A se vedea *Ghid privind art. 10 (libertatea de exprimare)*.

¹² A se vedea *Ghid privind art. 13 (dreptul la un recurs efectiv)*.

respective nu constituie o cale de atac efectivă în sensul Convenției. În cazul unei ingerințe în exercitarea dreptului la respectarea domiciliului, o cale de atac este efectivă dacă reclamantul are acces la o procedură care îi permite să conteste legalitatea perchezițiilor și a ridicării (de obiecte și înscrisuri) și să obțină despăgubiri, dacă este cazul (*Posevini împotriva Bulgariei*, 2017, pct. 84).

78. În ceea ce privește interceptarea convorbirilor telefonice, în hotărârea pronunțată în cauza *İrfan Güzel împotriva Turciei*, 2017 (pct. 94-99), după ce a constatat neîncălcarea art. 8 din cauza interceptării convorbirilor telefonice ale reclamantului, în cursul procedurii penale împotriva sa, Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 13 coroborat cu art. 8 întrucât reclamantul nu a fost informat cu privire la existența hotărârilor judecătorești de încuviințare a interceptărilor telefonice și guvernul nu a prezentat niciun exemplu care să demonstreze că, în cazuri similare, o autoritate a fost abilitată să evalueze retroactiv compatibilitatea interceptărilor telefonice cu art. 8, pentru a oferi reclamantilor o reparație adecvată, dacă este cazul. În domeniul supravegherii secrete, în care abuzurile pot fi comise cu ușurință și ar putea avea consecințe prejudiciabile pentru societatea democratică în ansamblu, este de dorit, în principiu, încredințarea controlului supravegherii unui judecător, având în vedere că supravegherea judiciară oferă cele mai bune garanții în materie de independență, imparțialitate și o procedură adecvată [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 233; *İrfan Güzel împotriva Turciei*, 2017, pct. 96]. Este recomandabil ca persoana în cauză să fie notificată după încetarea măsurilor de supraveghere, de îndată ce notificarea poate fi efectuată fără a compromite scopul restricției [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 287 și urm.; *İrfan Güzel împotriva Turciei*, 2017, pct. 98]. Pentru ca reclamantul să poată contesta decizia care stă la baza interceptării comunicațiilor, acestuia trebuie i se furnizeze un minimum de informații cu privire la decizie, cum ar fi data adoptării sale și autoritatea care a emis-o [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 291 și urm.; *İrfan Güzel împotriva Turciei*, 2017, pct. 105]. În cele din urmă, „un recurs efectiv” în sensul art. 13, în contextul supravegherii secrete, trebuie să fie înțeles ca „o cale de atac pe cât posibil de efectivă ținând seama de sfera limitată a acesteia, inerentă oricărui sistem de supraveghere secretă” (*İrfan Güzel împotriva Turciei*, 2017, pct. 99).

79. În cauza *Mateuț împotriva României* (dec.), 2022, un avocat s-a plâns de interceptarea convorbirii sale telefonice cu clientul său, de utilizarea acestei convorbiri în contextul procesului penal împotriva clientului său și de citația de a se prezenta în calitate de martor în acest proces. Capătul de cerere a fost examinat în cadrul art. 8 și 13. Curtea a constatat că excluderea transcrierii conversației din dosarul cauzei și faptul că reclamantul ar fi putut solicita despăgubiri pecuniare printr-o acțiune civilă separată înseamnă că i s-a oferit o reparație suficientă și, în consecință, nu mai poate pretinde că este o „victimă” în sensul art. 34 din Convenție.

e. Art. 14 (interzicerea discriminării)¹³

80. În cauza *Larkos împotriva Ciprului* (MC), 1999, Curtea a examinat situația dezavantajoasă, în ceea ce privește evacuarea, a persoanelor care închiriază o proprietate aparținând statului în raport cu persoanele care închiriază un bun de la proprietari privați. În *Strunjak și alții împotriva Croației* (dec.), 2000, nu a considerat discriminatoriu faptul că doar chiriașii care ocupau apartamente aflate în proprietatea statului aveau posibilitatea de a le cumpăra, în timp ce chiriașii locuințelor aflate în proprietate privată nu aveau această posibilitate. În *Bah împotriva Regatului Unit*, 2011, Curtea a examinat condițiile de acces la locuințe sociale și în *L.F. împotriva Regatului Unit* (dec.), 2022, excluderea din locuințele sociale. În *Karner împotriva Austriei*, 2003, a examinat problema dreptului

---

¹³ A se vedea *Ghid privind art. 14 (interzicerea discriminării)*.

de transmitere a unui contract de locațiune în cadrul unui cuplu format din persoane de același sex¹⁴ [a se vedea, de asemenea, *Kozak împotriva Poloniei*, 2010; *Makarčeva împotriva Lituaniei* (dec.), 2021; *a contrario Korelc împotriva Sloveniei*, 2009, privind imposibilitatea unei persoane, care furnizase zilnic îngrijiri persoanei cu care locuia, de a i se transmite contractul de locațiune la decesul acestuia]. Alte cauze se referă la art. 14 și art. 8 coroborate [de exemplu, *Gillow împotriva Regatului Unit*, 1986, pct. 64-67; *Moldovan și alții împotriva României (nr. 2)*, 2005; *Paketova și alții împotriva Bulgariei*, 2022].

f. Art. 34 (cereri individuale)¹⁵

81. Art. 34 din Convenție, care interzice orice obstacol în calea exercitării efective a dreptului la o cerere individuală, se poate aplica, de asemenea, în cauzele referitoare la interceptarea unei scrisori adresate Curții sau permise de aceasta (*Iefimenko împotriva Rusiei*, 2013, pct. 152-165; *Kornakovs împotriva Letoniei*, 2006, pct. 157; *Ciukaiev împotriva Rusiei*, 2015, pct. 130). De fapt, pentru ca sistemul cererii individuale, instituit de art. 34 din Convenție, să funcționeze eficient, reclamanții sau potențialii reclamanți trebuie să aibă posibilitatea de a comunica în mod liber cu Curtea, fără a fi supuși niciunei forme de presiune din partea autorităților, pentru a-și retrage sau modifica cererea [*Salman împotriva Turciei* (MC), 2000, pct. 130]. Întârzierea autorităților penitenciare în ceea ce privește trimiterea scrisorilor adresate Curții reprezintă un exemplu de obstacol interzis de a doua teză a art. 34 din Convenție (*Polešciuk împotriva Rusiei*, 2004, pct. 28), la fel ca și refuzul autorităților de a trimite Curții prima scrisoare a unui reclamant aflat în detenție (*Kornakovs împotriva Letoniei*, 2006, pct. 165-167).

g. Art. 1 din Protocolul nr. 1 (protecția proprietății)¹⁶

82. Deși este posibil să existe o suprapunere semnificativă a noțiunii de „domiciliu” și a celei de „proprietate”, în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1, existența unui „domiciliu” nu depinde de existența unui drept de proprietate asupra unui bun imobiliar sau a unui interes în ceea ce privește o proprietate imobiliară (*Surugiu împotriva României*, 2004, pct. 63). O persoană poate avea un drept de proprietate asupra unei anumite clădiri sau unui anumit teren, în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1, fără a avea suficiente legături cu proprietatea în cauză pentru a constitui „domiciliul” său, în sensul art. 8 (*Hamidov împotriva Rusiei*, 2007, pct. 128).

83. Având în vedere importanța crucială pe care o au drepturile garantate de art. 8 pentru identitatea, autodeterminarea, precum și integritatea fizică și morală ale unei persoane, marja de apreciere acordată statelor în materie de locuințe este mai redusă în privința drepturilor garantate de art. 8 decât în privința drepturilor protejate de art. 1 din Protocolul nr. 1 (*Gladișeva împotriva Rusiei*, 2011, pct. 93). Unele măsuri pot constitui o încălcare a art. 8, fără a determina în mod necesar constatarea unei încălcări a art. 1 din Protocolul nr. 1 (*Ivanova și Cerkezov împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 62-76). Hotărârea în cauza *Ivanova și Cerkezov împotriva Bulgariei*, 2016, subliniază diferența dintre interesele protejate de cele două articole și, prin urmare, discrepanța în ceea ce privește nivelul de protecție oferit de acestea, în special atunci când cerințele privind proporționalitatea sunt aplicate faptelor unei anumite cauze (pct. 74¹⁷).

¹⁴ A se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI*.

¹⁵ A se vedea Corespondența deținuților și *Ghid practic cu privire la condițiile de admisibilitate*.

¹⁶ A se vedea *Ghid privind art. 1 din Protocolul nr. 1 (protecția proprietății)*.

¹⁷ A se vedea secțiunea Domiciliu *infra*.

84. O încălcare a art. 8 poate rezulta din constatarea încălcării art. 1 din Protocolul nr. 1 [*Doğan și alții împotriva Turciei*, 2016, pct. 159; *Ciragov și alții împotriva Armeniei* (MC), 2015, pct. 207; *Sargsian împotriva Azerbaidjanului* (MC), 2015, pct. 259-260; *Cipru împotriva Turciei* (MC), 2001, pct. 175 și 189; *Hamidov împotriva Rusiei*, 2007, pct. 139 și 146; *Rousk împotriva Suediei*, 2013, pct. 126 și 142; și *Koliadenko și alții împotriva Rusiei*, 2012, pct. 217]. Curtea poate constata, de asemenea, încălcarea unuia din cele două articole (*Ivanova și Cerkezov împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 62 și 76). Curtea poate, de asemenea, să considere că nu este necesar să se pronunțe separat cu privire la unul din două capete de cerere [*Öneryıldız împotriva Turciei* (MC), 2004, pct. 160; *Surugiu împotriva României*, 2004, pct. 75].

85. Cu toate acestea, unele măsuri care au legătură cu dreptul la respectarea domiciliului ar trebui să fie examinate în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1, în special în cauzele standard referitoare la expropriere (*Mehmet Salih și Abdülsamet Çakmak împotriva Turciei*, 2004, pct. 22; *Mutlu împotriva Turciei*, 2006, pct. 23).

h. Art. 2 § 1 din Protocolul nr. 4 (libertatea de circulație)¹⁸

86. Deși există o oarecare interdependență între art. 8 și art. 2 § 1 din Protocolul nr. 4, care garantează dreptul la libera circulație pe teritoriul unui stat și libertatea de alegere a reședinței pe teritoriul statului respectiv, criteriile aplicabile în cele două cazuri nu sunt aceleași. Nu se poate considera că art. 8 conferă unei persoane dreptul de a trăi într-un anumit loc [*Ward împotriva Regatului Unit* (dec.), 2004; *Codona împotriva Regatului Unit* (dec.), 2006], în timp ce art. 2 § 1 din Protocolul nr. 4 ar fi lipsit de sens dacă nu ar impune, în principiu, ca statele contractante să țină seama de preferințele individuale din această sferă (*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 140-141].

II. Viață privată

A. Sfera vieții private

1. Principii general aplicabile

87. Viața privată este o noțiune cuprinzătoare și nu se pretează unei definiții exhaustive (*Niemietz împotriva Germaniei*, 1992, pct. 29; *Pretty împotriva Regatului Unit*, 2002, pct. 61; *Peck împotriva Regatului Unit*, 2003, pct. 57). Acoperă integritatea fizică și psihică a unei persoane și poate să „cuprindă multiple aspecte ale identității fizice și sociale a unei persoane” [*Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 95; *S. și Marper împotriva Regatului Unit* (MC), 2008, pct. 66]. Cu toate acestea, în jurisprudența sa, Curtea a oferit orientări cu privire la sensul și domeniul de aplicare al vieții private în sensul art. 8 [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 159]. În plus, abordarea generoasă a definiției intereselor personale a permis dezvoltarea jurisprudenței în conformitate cu evoluția societății și tehnologiei.

88. Noțiunea de „viață privată” nu se limitează la un „cerc intim”, în care o persoană își poate trăi viața așa cum dorește, excluzând din acest cerc lumea exterioară [*Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 96]. Art. 8 protejează dreptul la dezvoltare personală, fie în termeni de personalitate, fie de autonomie personală, care este un principiu important care stă la baza interpretării garanțiilor prevăzute la art. 8. Cuprinde dreptul fiecărei persoane de a se apropia de alții pentru a stabili și

---

¹⁸ A se vedea *Ghid privind art. 2 § 1 din Protocolul nr. 4 (libertatea de circulație)*.

dezvolta relații cu aceștia și cu lumea exterioară, adică dreptul la o „viață socială privată” [*Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 71; *Botta împotriva Italiei*, 1998, pct. 32]. Cu toate acestea, art. 8 nu garantează dreptul ca atare de a stabili o relație cu o anumită persoană, în special dacă cealaltă persoană nu împărtășește dorința de a avea contacte și dacă persoana cu care reclamantul dorește să mențină contactul a fost victima unui comportament care a fost considerat prejudiciabil de către instanțele naționale (*Evers împotriva Germaniei*, 2020, pct. 54).

89. Există o zonă de interacțiune a unei persoane cu alții, chiar și într-un context public, care poate intra în sfera de aplicare a „vieții private” [a se vedea, printre alte hotărâri, *Peck împotriva Regatului Unit*, 2003, pct. 62; *Uzun împotriva Germaniei*, 2010, pct. 43; *Von Hannover împotriva Germaniei (nr. 2)* (MC), 2012, pct. 95; *Altay împotriva Turciei (nr. 2)*, 2019, pct. 49] sau nu [*Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României* (MC), 2019, pct. 128-32]. Cu toate acestea, nu există nimic în jurisprudența constantă a Curții care să sugereze că domeniul de aplicare al vieții private se extinde la activități „care sunt de natură esențialmente publică” (*ibidem*, pct. 128; a se vedea și *Centrul pentru democrație și stat de drept împotriva Ucrainei*, 2020, în ceea ce privește divulgarea de informații privind educația și istoricul profesional al liderilor politici, pct. 114-116). Toată lumea are dreptul de a trăi în intimitate, departe de atenția nedorită (*Hadija Ismailova împotriva Azerbaidjanului*, 2019, pct. 139). Adresa de domiciliu a unei persoane constituie o informație cu caracter personal care ține de viața privată și, ca atare, se bucură de protecția acordată în această privință de art. 8 [*Alkaya împotriva Turciei*, 2012, pct. 30; *Samoilova împotriva Rusiei*, 2021, pct. 63; *L.B. împotriva Ungariei* (MC), 2023, pct. 104].

90. În cauza *Lacatus împotriva Elveției*, 2021, Curtea a constatat că impunerea unei amenzi reclamantei pentru cerșetorie și privarea sa de libertate ulterioară pentru neplată au adus atingere dreptului acesteia la respectarea „vieții sale private”. Având în vedere conceptul de demnitate umană care stă la baza spiritului Convenției, prin interzicerea cerșetoriei în general și prin aplicarea unei amenzi reclamantei, însoțită de o pedeapsă cu închisoarea pentru neexecutarea amenzii impuse, autoritățile naționale au împiedicat-o să intre în contact cu alte persoane pentru a obține ajutor, care era una dintre modalitățile prin care își putea satisface nevoile de bază (pct. 56-60). În plus, Curtea a constatat că statul pârât și-a depășit marja de apreciere, întrucât sancțiunea aplicată reclamantei nu a fost proporțională nici cu obiectivul de luptă împotriva criminalității organizate, nici cu obiectivul de protecție a drepturilor trecătorilor, rezidenților și comercianților. În plus, având în vedere faptul că reclamanta era o persoană extrem de vulnerabilă, aflată într-o situație în care, după toate probabilitățile, nu dispunea de niciun alt mijloc de subsistență, Curtea a constatat că pedeapsa sa a încălcat demnitatea sa umană și a adus atingere însăși esenței drepturilor protejate de art. 8 din Convenție.

91. Măsurile luate în domeniul educației pot aduce atingere, în anumite circumstanțe, dreptului la respectarea vieții private (*F.O. împotriva Croației*, 2021, pct. 81). Curtea a considerat că agresiunea verbală a unui elev de către profesorul său, în fața colegilor săi, trebuia examinată în temeiul dreptului la respectarea „vieții private”. Fără îndoială, insultele au provocat tulburări emoționale, care au adus atingere bunăstării psihice, demnității și integrității morale a reclamantului, au fost de natură să îl umilească și să îl scadă în ochii altora (pct. 59-61).

92. Mai mult, dreptul unui copil născut în afara căsătoriei de a stabili raporturi juridice cu părintele său natural, chiar dacă acesta din urmă a decedat, intră în sfera conceptului de „viață privată” (*Mikulic împotriva Croației*, 2002, pct. 53; *Moldovan împotriva Ucrainei*, 2024, pct. 32 și 35).

93. Aplicabilitatea art. 8 a fost determinată, în anumite contexte, de un criteriu de gravitate: a se vedea, de exemplu, jurisprudența relevantă privind problemele de mediu¹⁹²⁰, un atac asupra reputației unei persoane²¹, concedierea, retrogradarea, refuzul de admitere în cadrul unei profesii sau alte măsuri nefavorabile similare, în cauza *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 111-112 și 115-117, cu trimiterile citate [a se vedea și, cu titlu de exemple, *Poliah și alții împotriva Ucrainei*, 2019, pct. 207-211; *Vučina împotriva Croației* (dec.), 2019, pct. 44-50; *Convertito și alții împotriva României*, 2020; *Platini împotriva Elveției* (dec.), 2020; *M.L. împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 24; *Budimir împotriva Croației*, 2021, pct. 47], acțiuni sau măsuri ale unei persoane fizice care aduc atingere integrității fizice și psihice a altei persoane [*Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României* (MC), 2019, pct. 128, în legătură cu un accident rutier; *C. împotriva României*, 2022, cu privire la hărțuirea sexuală, pct. 50-54] și bunăstarea psihică individuală și demnitatea în *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 109 și 117, *Nepomniaški și alții împotriva Rusiei*, 2023, pct. 59-62²² [a se vedea, în alte domenii, de exemplu, *S.-H. împotriva Poloniei* (dec.), 2021]. Nu orice acțiune sau măsură despre care se poate spune că aduce atingere în mod negativ integrității morale a unei persoane dă naștere în mod necesar unei astfel de ingerințe. Cu toate acestea, odată ce se constată că o măsură a adus atingere în mod grav vieții private a reclamantului, plângerea va fi compatibilă *ratione materiae* cu Convenția și se va ridica o problemă din punctul de vedere al „dreptului la respectarea vieții private”. În această privință, problema aplicabilității și existența unei ingerințe în exercitarea dreptului la respectarea vieții private sunt adesea inextricabil legate [*Vučina împotriva Croației* (dec.), 2019, pct. 32].

94. În cauza *Vučina împotriva Croației* (dec.), 2019, fotografia reclamantei a fost publicată într-o revistă și ea a fost identificată în mod eronat ca fiind soția primarului. Curtea a declarat cererea inadmisibilă *ratione materiae*. Deși a admis că reclamantei i-ar fi putut fi cauzată o anumită suferință, a considerat că nivelul de gravitate asociat etichetării eronate a fotografiei sale și inconveniențele pe care le-a suferit nu au dat naștere unei probleme - nici în contextul protecției imaginii sale, nici în contextul protecției onoarei și reputației sale - în temeiul art. 8 (pct. 42-51).

95. Curtea a aplicat, de asemenea, criteriul de gravitate sus-menționat în cazurile care implică controale de identitate pretins bazate pe motive fizice sau etnice. A clarificat faptul că nu orice control de identitate al unei persoane aparținând unei minorități etnice ar intra în sfera de aplicare a art. 8, declanșând astfel aplicabilitatea art. 14. Un astfel de control ar trebui să atingă pragul necesar de gravitate pentru a intra în sfera „vieții private”. Acest prag este atins numai în cazul în care persoana în cauză poate susține că a fost vizată din cauza unor caracteristici fizice sau etnice specifice. Un astfel de capăt de cerere întemeiat poate exista în special în cazul în care persoana în cauză a susținut că ea (sau o persoană care are aceleași caracteristici) a fost singura persoană supusă unui control și în cazul în care nu au existat alte motive evidente pentru control sau în cazul în care oricare dintre explicațiile ofițerilor care au efectuat controlul a dezvăluit motive fizice sau etnice specifice. În această privință, Curtea a observat că natura publică a controlului ar putea avea un efect asupra reputației și respectului de sine al unei persoane (*Basu împotriva Germaniei*, 2022,

¹⁹ A se vedea *Ghid privind mediul*.

²⁰ A se vedea capitolul Aspecte legate de mediu.

²¹ A se vedea capitolele Activități profesionale și comerciale, Dreptul la imagine și la protejarea fotografiilor; publicarea fotografiilor, a imaginilor și a articolelor și Protecția reputației unei persoane; calomnia *infra*.

²² A se vedea și capitolul Relația dintre art. 8 și alte dispoziții ale Convenției și ale protocoalelor sale, partea referitoare la art. 14.

pct. 25-27; *Muhammad împotriva Spaniei*, 2022, pct. 49-51; *Wa Baile împotriva Elveției*, 2024, pct. 71 și 102).

96. De asemenea, Curtea a statuat că declarațiile făcute cu privire la situația financiară și afacerile unui reclamant de către judecătorii care au soluționat un recurs nu au atins un nivel de gravitate care să permită aplicarea art. 8. Curtea a considerat că declarațiile criticate făceau parte din motivarea hotărârii și că respectivul capăt de cerere ridică o problemă importantă privind protecția judecătorilor care își îndeplinesc obligația de motivare pentru a evita pretențiile părților perdante care nu sunt de acord cu hotărârea pronunțată [*De Carvalho Basso împotriva Portugaliei* (dec.), 2021, pct. 58-61; *a contrario Sanchez Cardenas împotriva Norvegiei*, 2007, pct. 33-34, privind o sugestie conform căreia Înalta Curte îl suspecta pe reclamant de abuz sexual asupra unui copil; *Vicent Del Campo împotriva Spaniei*, 2018, pct. 47-48, și *S.W. împotriva Regatului Unit*, 2021, pct. 47, privind observațiile făcute în legătură cu un terț menționat în procedură; *Sousa Goucha împotriva Portugaliei*, 2016, pct. 53-54, privind remarci clar discriminatorii; *C.C. împotriva Spaniei*, 2009, pct. 30, *Z împotriva Finlandei*, 1997, pct. 113, și *L.L. împotriva Franței*, 2006, pct. 45-46, privind divulgarea de informații medicale sensibile și personale sau alte informații private].

97. Art. 8 ar putea acoperi, de asemenea, dreptul victimelor în timpul proceselor (*J.L. împotriva Italiei*, 2021, pct. 119). În această cauză privind violența bazată pe gen, Curtea a considerat că dreptul judecătorilor de a se exprima liber în decizii, care reprezintă o manifestare a puterii discreționare a sistemului judiciar și a principiului independenței judiciare, este limitat de obligația de a proteja imaginea și viața privată a persoanelor care se adresează instanțelor împotriva oricărei ingerințe nejustificate. În astfel de cazuri, este esențial ca autoritățile judiciare să evite reproducerea stereotipurilor sexiste în hotărârile judecătorești, minimalizarea violenței bazate pe gen și expunerea femeilor la o victimizare secundară prin formularea de comentarii culpabilizante și de judecăți care pot submina încrederea victimelor în sistemul de justiție (*J.L. împotriva Italiei*, 2021, pct. 134-139).

98. În *Matalas împotriva Greciei*, 2021, pct. 45, Curtea a considerat că declarațiile conținute în înscrisuri private care nu erau destinate să fie difuzate public și care au fost aduse la cunoștința unui număr restrâns de persoane nu erau numai de natură să păteze reputația persoanei vizate, ci și să aducă atingere atât mediului său profesional, cât și celui social. În consecință, Curtea a considerat că astfel de acuzații au atins un nivel de gravitate suficient pentru a aduce atingere drepturilor unei persoane în temeiul art. 8 și, prin urmare, a examinat dacă autoritățile naționale au pus corect în balanță, pe de o parte, libertatea de exprimare a reclamantului, astfel cum este protejată de art. 10, și, pe de altă parte, dreptul destinatarului la respectarea reputației sale în temeiul art. 8.

99. În ceea ce privește accesul unei persoane cu handicap la o plajă privată, Curtea a considerat că dreptul invocat privește relațiile interpersonale cu o sferă de aplicare atât de largă și de nedeterminată, încât nu se poate concepe o legătură directă între măsurile pe care statul trebuie să le ia pentru a remedia deficiențele unor ștranduri private și viața privată a persoanei în cauză. În consecință, art. 8 nu era aplicabil (*Botta împotriva Italiei*, 1998, pct. 35). Cu toate acestea, în *Arnar Helgi Lárusson împotriva Islandei*, 2022, reclamantul s-a plâns de accesibilitatea „principalului centru cultural și de artă” din orașul unde locuia. Prin urmare, el a identificat un număr mic și clar definit de clădiri în care accesul lipsește și a explicat modul în care lipsa accesului la fiecare dintre aceste clădiri i-a afectat viața. Potrivit dovezilor prezentate de guvern, nu existau alte clădiri în localitate care să aibă un scop echivalent. Prin urmare, Curtea a acceptat că acest capăt de cerere se încadrează în „domeniul de aplicare” al art. 8 și, în consecință, că art. 14 era aplicabil (pct. 43-44). Cu toate acestea, având în vedere marja întinsă de apreciere a statului, Curtea nu a fost convinsă că lipsa accesului la clădiri a reprezentat o neîndeplinire discriminatorie a statului a obligației de a lua măsuri suficiente pentru a permite persoanei în cauză să își exercite dreptul la viață privată în condiții de egalitate cu ceilalți (pct. 63).

100. În plus, o condamnare în sine nu ar reprezenta o ingerință în dreptul la respectarea vieții private [*Gillberg împotriva Suediei* (MC), 2012, pct. 70]. Curtea a constatat că art. 8 nu a fost invocat într-o

cauză privind o condamnare pentru abuz în funcție, deoarece infracțiunea în cauză nu avea nicio legătură evidentă cu dreptul la respectarea „vieții private”. Dimpotrivă, a vizat acțiuni și inacțiuni de ordin profesional comise de funcționari în exercitarea funcțiilor lor. Reclamantul nu a indicat nici urmările concrete asupra vieții sale private care ar fi fost legate direct și causal de condamnarea sa pentru această infracțiune specifică [*Gillberg împotriva Suediei* (MC), 2012, pct. 70; a se vedea și *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 115-117, *infra*]. Cu toate acestea, Curtea a distins în mod expres o cauză privind suspendarea unui judecător acuzat că a subminat autoritatea instanței prin anchetarea independenței unui judecător de la instanța de fond, pe motiv că nu era evident că persoana în cauză a comis fapta de care era acuzat (*Juszczyszyn împotriva Poloniei*, 2022, pct. 231). În plus, în cauza în care un anchetator de poliție a fost condamnat pentru o încălcare gravă a obligațiilor sale profesionale pentru că a solicitat și a acceptat mită în schimbul încetării urmăririi penale și care a solicitat înscrierea pe lista avocaților stagiați după executarea pedepsei, Curtea a constatat că restricțiile privind înscrierea unei persoane ca membru al anumitor profesii care ar putea aduce atingere într-o anumită măsură capacității acestei persoane de a dezvolta relații cu lumea exterioară intră în sfera vieții sale private [*Jankauskas împotriva Lituaniei (nr. 2)*, 2017, pct. 57-58].

101. În *Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României* (MC), 2019, reclamantul a fost rănit grav în urma unui accident rutier. Cu toate acestea, Marea Cameră a considerat că o astfel de vătămare corporală nu ridică o problemă legată de viața sa privată în sensul art. 8, întrucât vătămarile sale au rezultat din faptul că s-a angajat în mod voluntar într-o activitate care a avut loc în public, iar riscul de vătămare gravă a fost redus la minimum prin reglementări rutiere menite să asigure siguranța rutieră pentru toți utilizatorii drumurilor. În plus, accidentul nu a avut loc ca urmare a unui act de violență menit să aducă atingere integrității fizice și psihice a reclamantului și nici nu poate fi asimilat vreunui dintre celelalte tipuri de situații în care Curtea a constatat anterior că este angajată obligația pozitivă a statului de a proteja integritatea fizică și psihică (pct. 125-132).

102. În cauza *Ahunbay și alții împotriva Turciei* (dec.), 2019, Curtea nu a recunoscut un drept individual universal la protecția unui anumit patrimoniu cultural (pct. 24-25). Deși a fost dispusă să considere că există o comunitate de opinii europeană și internațională cu privire la necesitatea de a proteja dreptul de acces la patrimoniul cultural, Curtea a indicat că o astfel de protecție vizează în general situații și reglementări privind dreptul minorităților de a se bucura liber de propria cultură și dreptul popoarelor indigene de a-și conserva, controla și proteja patrimoniul cultural. Astfel, în stadiul actual al dreptului internațional, drepturile legate de patrimoniul cultural par să fie intrinseci statutului specific al persoanelor care beneficiază de exercitarea drepturilor minorităților și ale indigenilor.

103. Pe de altă parte, în *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz și alții împotriva Elveției* (MC), 2024, (pct. 519 și 544), Curtea a recunoscut, pentru prima dată, că art. 8 trebuie considerat ca cuprinzând dreptul persoanelor la o protecție efectivă din partea autorităților statului împotriva efectelor negative grave ale schimbărilor climatice asupra vieții, sănătății, bunăstării și calității vieții lor. Aprecierea aplicabilității acestei dispoziții se va face de la caz la caz, sub rezerva aceluiași criterii ca cele privind statutul de victimă al persoanelor fizice și statutul juridic al asociațiilor (pct. 520). În special, persoanele vor trebui să demonstreze că sunt afectate personal și direct de acțiunea sau inacțiunea autorităților, având în vedere două criterii esențiale: a) intensitatea ridicată a expunerii la efectele negative ale schimbărilor climatice; b) o necesitate urgentă de a asigura protecția individuală a reclamantului, din cauza absenței sau a insuficienței măsurilor rezonabile de reducere a prejudiciului (pct. 487). Pragul pentru stabilirea statutului de victimă în cauzele privind schimbările climatice trebuie să fie deosebit de ridicat (pct. 488). În ceea ce privește asociațiile, pentru a li se recunoaște calitatea procesuală activă în vederea depunerii unei cereri privind pretinsa neadoptare de către statul în cauză a unor măsuri adecvate de protecție a persoanelor împotriva efectelor negative ale schimbărilor climatice asupra vieții și sănătății umane, este necesar ca asociația: a) să fie legal înființată în jurisdicția în cauză sau să aibă calitatea de a acționa pe teritoriul acesteia; b) să

poată demonstra că urmărește un scop specific, în conformitate cu obiectivele sale statutare, în apărarea drepturilor omului sau ale membrilor săi ori ale altor persoane afectate din jurisdicția în cauză, fie că se limitează la acțiuni colective de protecție a acestor drepturi împotriva amenințărilor generate de schimbările climatice, fie că le include; c) să poată demonstra că poate fi considerată o reprezentantă cu adevărat calificată pentru a acționa în numele membrilor sau al altor persoane afectate din cadrul jurisdicției care sunt supuse unor amenințări specifice sau unor efecte negative ale schimbărilor climatice asupra vieții, sănătății sau bunăstării lor, astfel cum sunt protejate de Convenție. Având în vedere caracteristicile specifice ale recurgerii la acțiuni în justiție de către asociații în acest context, calitatea unei asociații de a acționa în numele membrilor sau al altor persoane afectate în cadrul jurisdicției în cauză nu va fi supusă unei cerințe separate de a demonstra că persoanele în numele cărora a fost introdusă cauza ar fi întrunit ele însele cerințele privind statutul de victimă menționate anterior pentru persoane fizice în contextul schimbărilor climatice.

104. Art. 8 nu poate fi invocat pentru a se plânge de suferințe personale, sociale, psihice și economice care sunt o consecință previzibilă a propriilor acțiuni, cum ar fi comiterea unei infracțiuni sau a unei abateri similare [*Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 98 și 121, cu privire la „principiul de excludere extras din *Gillberg*”; *Evers împotriva Germaniei*, 2020, pct. 55; *M.L. împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 38; *L.B. împotriva Ungariei* (MC), 2023, pct. 102; a se vedea, cu toate acestea, *Gražulevičiūtė împotriva Lituaniei*, 2021, în care reclamantul a negat orice formă de vinovăție și, prin urmare, Curtea a refuzat să aplice „principiul de excludere” (pct. 102)]. În concluzie, atunci când efectele negative invocate se limitează la consecințele comportamentului ilicit care erau previzibile pentru reclamant, art. 8 nu poate fi invocat pentru a susține că aceste efecte negative încalcă viața privată (*a contrario Ballıktaş Bingöllü împotriva Turciei*, 2021, pct. 54).

105. În concluzie, există o recunoaștere generală în jurisprudența Curții în temeiul art. 8 a importanței vieții private și a valorilor la care aceasta se referă [a se vedea, de exemplu, *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 95]. Aceste valori includ, printre altele, bunăstarea și demnitatea (*Hudorovič și alții împotriva Sloveniei*, 2020, pct. 112-116, cu privire la condițiile de viață; *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 117, cu privire la demnitatea psihică), probleme de sănătate/tratament medical (*Y.P. împotriva Rusiei*, 2022, pct. 42, 50), dezvoltarea personalității [*Von Hannover împotriva Germaniei (nr. 2)* (MC), 2012, pct. 95] sau dreptul la autodeterminare (*Pretty împotriva Regatului Unit*, 2002, pct. 61), integritate fizică (*J.L. împotriva Italiei*, 2021, pct. 118), integritate fizică și psihică [*Vavříčka și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), 2021, pct. 261; *Söderman împotriva Suediei*, (MC), pct. 80; *Paketova și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 154], identitatea personală, din care identitatea de gen era o componentă (*Y împotriva Franței*, 2023, pct. 47, 75), relații cu alte ființe umane [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 159, *Couderc și Hachette Filipacchi Associés împotriva Franței* (MC), 2015, pct. 83], dreptul la respectarea deciziei de a avea și de a nu avea un copil [*A, B și C împotriva Irlandei* (MC), 2010, pct. 212; *M.L. împotriva Poloniei*, 2023, pct. 91], aspecte ale identității sociale (*Mikulić împotriva Croației*, 2002, pct. 53, inclusiv legăturile emoționale create și dezvoltate între un adult și un copil în alte situații decât cele clasice de rudenie, *Jessica Marchi împotriva Italiei*, 2021, pct. 62), protecția datelor cu caracter personal²³ (*M.L. și W.W. împotriva Germaniei*, 2018, pct. 87; *Liebscher împotriva Austriei*, 2021, pct. 31; *Drelon împotriva Franței*, 2022, pct. 79; *Florindo de Almeida Vasconcelos Gramaxo împotriva Portugaliei*, 2022, pct. 95-96) și imaginea unei persoane (*Reklos și Davourlis împotriva Greciei*, 2009, pct. 38). Acoperă, de asemenea, informațiile cu caracter personal despre care persoanele fizice se pot aștepta în mod legitim să nu fie publicate fără consimțământul lor (*M.P. împotriva Portugaliei*,

²³ A se vedea *Ghid privind protecția datelor*.

2021, pct. 33-34) și se poate extinde la anumite situații după moarte (*Polat împotriva Austriei*, 2021, pct. 48 și trimiterile citate).

106. Având în vedere gama foarte largă de aspecte pe care le include viața privată, cauzele care intră sub incidența acestei noțiuni au fost grupate în trei mari categorii (care se suprapun uneori), pentru a oferi o clasificare, și anume: (i) integritatea fizică, psihică sau morală a persoanei; (ii) viața sa privată și (iii) identitatea sa. Aceste categorii vor fi analizate în detaliu în continuare.

2. Activități profesionale și comerciale

107. Întrucât art. 8 garantează dreptul la o „viață socială privată”, acesta poate, în anumite circumstanțe, să includă activități profesionale [*Fernández Martínez împotriva Spaniei* (MC), 2014, pct. 110; *Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 71; *Antović și Mirković împotriva Muntenegrului*, 2017, pct. 42; *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 100, cu trimiterile citate, și *López Ribalda și alții împotriva Spaniei* (MC), 2019, pct. 92-95] și activități comerciale [*Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei* (MC), 2017, pct. 130].

108. Deși din art. 8 nu derivă dreptul general al ocupării unui loc de muncă, dreptul de acces la o funcție publică și nici dreptul de a alege o anumită profesie, noțiunea de „viață privată” nu exclude, în principiu, activitățile cu caracter profesional sau comercial [*Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 71; *Jankauskas împotriva Lituaniei (nr. 2)*, 2017, pct. 56-57; *Fernández Martínez împotriva Spaniei* (MC), 2014, pct. 109-110]. Într-adevăr, viața privată include dreptul unei persoane de a stabili și dezvolta relații cu alte persoane, inclusiv relații de natură profesională sau comercială (*C. împotriva Belgiei*, 1996, pct. 25; *Oleksandr Volkov împotriva Ucrainei*, 2013, pct. 165). În definitiv, majoritatea oamenilor au ocazii semnificative de a-și dezvolta relațiile cu lumea înconjurătoare în cadrul vieții lor profesionale [*Niemietz împotriva Germaniei*, 1992, pct. 29; *Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 71 și trimiterile citate; *Antović și Mirković împotriva Muntenegrului*, 2017, pct. 42]²⁴.

109. Prin urmare, s-a constatat că restricțiile impuse accesului la o profesie afectează „viața privată” [*Sidabras și Džiautas împotriva Lituaniei*, 2004, pct. 47; *Bigaeva împotriva Greciei*, 2009, pct. 22-25; a se vedea și *Jankauskas împotriva Lituaniei (nr. 2)*, 2017, pct. 56, și *Lekavičienė împotriva Lituaniei*, 2017, pct. 36, privind restricțiile privind înscrierea în barou ca urmare a unei condamnări]; același lucru este valabil și pentru pierderea locului de muncă [*Fernández Martínez împotriva Spaniei* (MC), 2014, pct. 113]. De asemenea, s-a constatat că revocarea din funcție poate aduce atingere dreptului la respectarea vieții private (*Özpinar împotriva Turciei*, 2010, pct. 43-48). În *Oleksandr Volkov împotriva Ucrainei*, 2013, Curtea a constatat că revocarea unui judecător pentru greșeli profesionale constituie o ingerință în exercitarea dreptului acestuia la respectarea „vieții private” în sensul art. 8 (pct. 165-167; a se vedea și *Ovcearenko și Kolos împotriva Ucrainei*, 2023, pct. 86). Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare a art. 8 în cazul în care reclamantul a fost transferat pe un post mai puțin important într-un oraș mai mic din punct de vedere administrativ, în urma unui raport potrivit căruia acesta avea convingeri religioase particulare și soția sa purta un văl islamic (*Sodan împotriva Turciei*, 2016, pct. 57-60; a se vedea și *Yılmaz împotriva Turciei*, 2019, pct. 43-49, în care autoritățile s-au opus numirii reclamantului la un post de profesor în străinătate deoarece soția sa purta văl). O altă încălcare a art. 8 a fost constatată într-o cauză în care reclamantul a fost demis din postul său de profesor în urma unei modificări care schimba echivalența diplomei obținute în străinătate (*Şahin Kuş împotriva Turciei*, 2016, pct. 51-52).

²⁴ A se vedea capitolul Corespondența persoanelor particulare, a profesioniștilor și a societăților.

110. Mai recent, în *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, Curtea, reamintind o serie de precedente relevante (pct. 101, 104-105, 108 și 109), a stabilit principiile prin care evaluează dacă litigiile de muncă intră în sfera „vieții private” în temeiul art. 8 [pct. 115-117; a se vedea și *J.B. și alții împotriva Ungariei* (dec.), 2018, pct. 127-129]. Curtea a statuat că există anumite aspecte tipice ale vieții private care pot fi afectate în astfel de litigii prin eliberare din funcție, retrogradare, neadmiterea în cadrul unei profesii sau alte măsuri defavorabile similare. În speță, reclamantul a fost revocat din funcția de președinte al unei instanțe pe motiv că nu și-a îndeplinit în mod corespunzător atribuțiile administrative (competențele manageriale). Deși a fost revocat din funcția de președinte, el a rămas judecător în cadrul aceleiași instanțe. Art. 8 nu este aplicabil în speță. Aceasta deoarece, potrivit Curții, decizia se referea doar la competențele sale manageriale, fără a pune la îndoială calitățile sale profesionale de judecător. În plus, decizia nu a adus atingere viitoarei sale cariere de judecător și nici nu a pus în discuție aspectul moral sau etic al personalității și caracterului său. În rezumat, în această situație, revocarea a avut efecte negative limitate asupra vieții private a reclamantului și nu a depășit „pragul de gravitate” pentru ca o problemă să fie ridicată în temeiul art. 8 [*Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 126-133; a se vedea și *Camelia Bogdan împotriva României*, 2020, pct. 83-92, *Miroslava Todorova împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 136-145, inclusiv cu privire la aspectul pecuniar, și *Gražulevičiūtė împotriva Lituaniei*, 2021, pct. 101-110, în care Curtea a constatat că procedura disciplinară nu a atins „pragul de gravitate” necesar pentru a angaja art. 8; a se vedea și în alt context *Ballıktaş Bingöllü împotriva Turciei*, 2021]. După cauza *Denisov*, litigiile legate de ocuparea forței de muncă vor face, în general, obiectul art. 8 doar atunci când o persoană își pierde locul de muncă din cauza comportamentului său în viața privată (abordare bazată pe motive) sau atunci când pierderea locului de muncă are un impact asupra vieții private (abordare bazată pe consecințe) (pct. 115-117). Ulterior, abordarea bazată pe consecințe a fost aplicată contextului potențial de angajare (consecințele unei decizii asupra perspectivelor de angajare ale candidatului în administrația publică și, mai precis, asupra șanselor sale de a obține un post de asistent de cercetare într-o universitate publică, a se vedea *Ballıktaş Bingöllü împotriva Turciei*, 2021, pct. 55-62). S-a constatat că testul a fost îndeplinit în cazul judecătorilor Curții Constituționale revocați pentru „încălcarea jurământului”, deoarece revocarea acestora a avut un impact grav asupra cercului lor apropiat, având în vedere pierderile pecuniare care au urmat, și asupra reputației lor, având în vedere că motivele revocării au vizat în mod direct integritatea lor personală și competența lor profesională (*Ovcearenko și Kolos împotriva Ucrainei*, 2023, pct. 86). De asemenea, s-a constatat că a fost îndeplinit în cazul unui judecător suspendat pentru mai mult de doi ani pentru că a subminat autoritatea instanței prin anchetarea independenței unui judecător de la instanța de fond (*Juszczyszyn împotriva Poloniei*, 2022, pct. 228-237) și în cazul unui judecător suspendat timp de peste doi ani în urma trimerii sale în judecată pentru fapte care nu aveau legătură cu atribuțiile sale judiciare (*Pengezov împotriva Bulgariei*, 2023, pct. 67-72). De asemenea, s-a constatat că a fost îndeplinit în cazul judecătorilor care au fost forțați să se pensioneze anticipat (*Pajqk și alții împotriva Poloniei*, 2023, pct. 214-20). Cu toate acestea, nu s-a constatat că a fost îndeplinit în cazul în care judecătorii Curții Constituționale, numiți inițial pe viață, și-au încetat mandatul ca urmare a unei reforme constituționale (*Giulumian și alții împotriva Armeniei*, 2023). Curtea a constatat, de asemenea, că testul a fost îndeplinit în cazul unei profesoare laice de religie ortodoxă la o școală publică secundară al cărei loc de muncă a încetat în mod automat după retragerea binecuvântării sale de către un arhiepiscop (*Țimpău împotriva României*, 2023).

111. Abordarea bazată pe motive a fost utilizată în *Mile Novaković împotriva Croației*, 2020. Reclamantul, de origine etnică sârbă, a fost concediat de la postul său de la o școală secundară pentru că nu a utilizat limba croată standard în cadrul predării. Avea 55 de ani la momentul respectiv și 29 de ani de serviciu. În opinia Curții, motivul esențial al concedierii reclamantului a fost strâns legat de originea sa etnică sârbă și de vârsta sa și, prin urmare, a fost suficient legat de viața sa privată. În consecință, art. 8 era aplicabil (pct. 48-49). În continuare, Curtea a constatat o încălcare a art. 8, deoarece măsura în cauză nu a fost proporțională cu scopul legitim urmărit, în parte pentru că nu au fost avute în vedere alternative la concediere (pct. 57-70).

112. În *Poliah și alții împotriva Ucrainei*, 2019, Curtea a utilizat abordarea bazată pe consecințe pentru a determina aplicabilitatea art. 8 în contextul procedurii de lustrare (pct. 207-211). Reclamanții au fost revocați din funcția publică, li s-a interzis să ocupe funcții publice timp de zece ani și numele lor au fost înscrise în registrul persoanelor vizate de lustrare, registru accesibil online pentru public. Curtea a considerat că aceste măsuri combinate au avut consecințe foarte grave asupra capacității reclamanților de a stabili și dezvolta relații cu alții și asupra reputației lor sociale și profesionale și le-au afectat într-o măsură semnificativă. În mod similar, în *Xhoxhaj împotriva Albaniei*, 2021, Curtea a constatat că revocarea unei judecătorești în cadrul unei proceduri de verificare a cunoștințelor a adus atingere dreptului acesteia la respectarea vieții sale private, întrucât pierderea remunerației a avut consecințe grave asupra cercului său intim, iar revocarea sa a stigmatizat-o în ochii societății (pct. 363; a se vedea și *Sevdari împotriva Albaniei*, 2022 și *Nikehasani împotriva Albaniei*, 2022).

113. Cauza *Bagirov împotriva Azerbaidjanului*, 2020, este un exemplu de abordare bazată pe consecințe, în care un avocat a fost suspendat din profesia de avocat și, ulterior, exclus din barou pentru critici publice la adresa brutalității poliției și comentarii lipsite de respect la adresa unui judecător și a funcționării sistemului judiciar (pct. 91-104; cu privire la aplicabilitatea art. 8, a se vedea pct. 87). Curtea a avut în vedere, în special, faptul că sancțiunea excluderii din barou constituie cea mai dură sancțiune disciplinară din profesia de avocat, având consecințe ireversibile asupra vieții profesionale a unui avocat, și că avocații joacă un rol central în administrarea justiției și în protecția drepturilor fundamentale (pct. 99, 101). În mod similar, Curtea a constatat că concedierea unui mecanic auto de către o societate privată după ce autoritățile i-au retras licența de a efectua inspecții auto a avut consecințe foarte grave asupra reputației sale sociale și profesionale (*Budimir împotriva Croației*, 2021, pct. 47). Licența reclamantului a fost retrasă după ce acesta a fost suspectat de falsificarea unui registru de inspecție, iar Curtea a fost îngrijorată de faptul că prevederile legale interne nu prevedeau nicio soluție provizorie până la stabilirea eventualei sale răspunderi. În special, nu a existat nicio posibilitate de suspendare temporară de la locul de muncă sau vreo dispoziție care să ofere chiar și o remunerație parțială pentru o persoană aflată în situația sa (pct. 59-65).

114. În *Pişkin împotriva Turciei*, 2020, reclamantul a fost concediat de la locul său de muncă la o agenție de dezvoltare locală, în temeiul unui decret-lege pentru stări de urgență, ca urmare a acuzațiilor potrivit cărora ar fi fost afiliat unei organizații teroriste. În opinia Curții, motivele concedierii au adus atingere vieții private a reclamantului și nu a existat nicio dovadă care să sugereze că încetarea contractului de muncă a fost „consecința previzibilă a acțiunilor proprii ale reclamantului”. În plus, faptul că a fost stigmatizat ca terorist i-a îngreunat foarte mult găsirea unui alt loc de muncă și a avut consecințe grave asupra reputației sale profesionale și personale. Prin urmare, Curtea a acceptat că „pragul de gravitate” a fost atins (pct. 179-188). Curtea a constatat în continuare că art. 8 a fost încălcat deoarece controlul judiciar al măsurii contestate a fost total inadecvat și, prin urmare, reclamantul nu a beneficiat de gradul minim de protecție împotriva ingerințelor arbitrare (pct. 216-229).

115. În *Platini împotriva Elveției* (dec.), 2020, Curtea a utilizat pentru prima dată abordarea bazată pe consecințe în contextul profesional al sportului (pct. 54-58). Reclamantul a primit o suspendare de patru ani din orice activitate profesională legată de fotbal, iar Curtea a constatat că pragul de gravitate a fost atins din cauza repercusiunilor suspendării asupra vieții sale private. În special, reclamantul i s-a interzis să trăiască din fotbal (singura sa sursă de venit de-a lungul vieții), iar suspendarea a avut un impact negativ asupra posibilității de a stabili și dezvolta relații sociale cu alte persoane, precum și asupra reputației sale. Cu toate acestea, Curtea a constatat ulterior că existau suficiente garanții instituționale și procedurale disponibile, și anume un organism jurisdicțional privat (TAS) și de stat (Tribunalul federal) în fața cărora și-ar fi putut susține pretențiile, precum și că aceste organisme au efectuat o evaluare reală a intereselor relevante și au răspuns la toate capetele de cerere ale reclamantului prin decizii motivate corespunzător. Prin urmare, luând în considerare

marja considerabilă de apreciere de care se bucură statul, Elveția nu și-a încălcat obligațiile care îi revin în temeiul art. 8 din Convenție.

116. În *Convertito și alții împotriva României*, 2020, Curtea, citând *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, a considerat că art. 8 este aplicabil în cazul anulării diplomelor universitare ale reclamantilor ca urmare a unor nereguli administrative în cursul procedurii de înscriere în primul an (pct. 29). Anularea diplomelor lor, pentru care au studiat timp de șase ani, a avut consecințe nu numai asupra modului în care și-au construit identitatea socială prin dezvoltarea relațiilor cu ceilalți, ci și asupra vieții lor profesionale, în măsura în care nivelul lor de calificare a fost pus sub semnul întrebării și intenția lor de a începe o carieră preconizată a fost brusc compromisă.

117. În *S.W. împotriva Regatului Unit*, 2021, Curtea a considerat că decizia unei instanțe pentru minori și familie de a o critica pe reclamantă în termeni duri, fără a-i oferi acesteia posibilitatea de a răspunde, și de a dispune ca aceste critici să fie comunicate autorităților locale unde reclamanta a lucrat și organismelor profesionale relevante a adus atingere în mod semnificativ capacității acesteia de a-și desfășura activitatea profesională aleasă, ceea ce, la rândul său, a avut consecințe asupra exercitării dreptului său la respectarea „vieții private” în sensul art. 8 (pct. 47).

118. Comunicările din spațiile comerciale pot fi, de asemenea, acoperite de noțiunile de „viață privată” și „corespondență” în sensul art. 8 [*Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 73; *Libert împotriva Franței*, 2018, pct. 23-25 și trimiterile citate] sau stocarea de date personale pe calculatoarele de serviciu ale angajaților (*ibidem*, pct. 25). Pentru a stabili dacă aceste noțiuni sunt aplicabile, Curtea a examinat în mai multe rânduri dacă persoanele aveau o așteptare rezonabilă ca viața lor privată să fie respectată și protejată. În acest context, Curtea a afirmat că o așteptare rezonabilă în materie de protecție și respectare a vieții private este un factor important, deși nu neapărat concludent. Este interesant de subliniat că, în *Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, Curtea a decis să nu răspundă la întrebarea dacă reclamantul avea așteptări rezonabile privind viața privată deoarece, în orice caz, „instrucțiunile unui angajator nu pot să reducă la zero exercitarea dreptului la viață privată socială la locul de muncă. Respectarea vieții private și a confidențialității comunicărilor se impune în continuare, chiar dacă acestea pot fi limitate în măsura în care este necesar”. Prin urmare, art. 8 era aplicabil. În concluzie, indiferent dacă o persoană a avut sau nu o așteptare rezonabilă de confidențialitate, comunicările efectuate la locul de muncă intrau în sfera noțiunilor de „viață privată” și „corespondență” (pct. 80). În această cauză, Curtea a stabilit o listă detaliată de factori privind obligația pozitivă a statelor în temeiul art. 8 din Convenție în ceea ce privește comunicările de natură neprofesională la locul de muncă (pct. 121-122)²⁵. În *Libert împotriva Franței*, 2018, în ceea ce privește deschiderea de către un angajator public a unor date cu caracter personal pe un calculator de serviciu fără știrea angajatului și în absența acestuia, Curtea a constatat că autoritățile naționale nu și-au depășit marja de apreciere și s-a bazat în special pe orientările clare cuprinse în normele informatice ale angajatorului (pct. 52-53).

119. În plus, în cauza *Antović și Mirković împotriva Muntenegrului*, 2017, Curtea a subliniat că supravegherea video a angajaților la locul de muncă, indiferent dacă este secretă sau nu, constituie o intruziune semnificativă în viața lor privată (pct. 44). Această cauză privea instalarea unor echipamente de supraveghere video în amfiteatrele unei universități. *López Ribalda și alții împotriva Spaniei* (MC), 2019, a privit supravegherea video secretă a angajaților unui supermarket pe parcursul programului de lucru. Curtea a considerat că art. 8 („viața privată”) este aplicabil deoarece, chiar și în locurile publice, înregistrarea sistematică sau permanentă și prelucrarea ulterioară a imaginilor ar

---

²⁵ A se vedea și capitolul Corespondență.

putea ridica probleme care aduc atingere vieții private a persoanelor vizate (pct. 93). Curtea a folosit principiile stabilite în cauzele *Bărbulescu* și *Köpke* prin enumerarea factorilor care trebuie luați în considerare la evaluarea intereselor concurente și a proporționalității măsurilor de supraveghere video (pct. 116-117). Dreptul reclamanților la respectarea vieții lor private trebuie să fie pus în balanță cu interesul angajatorului lor de a-și proteja drepturile de proprietate, cu o marjă de apreciere acordată statului. În mod similar, în cauza *Florindo de Almeida Vasconcelos Gramaxo împotriva Portugaliei*, 2022, Curtea a constatat că art. 8 („viața privată”) este aplicabil în cazul în care o societate farmaceutică privată a instalat un GPS în vehiculul de serviciu al unui reprezentant medical, cu știința acestuia, și l-a concediat pe baza datelor GPS obținute. Aceasta a constatat că monitorizarea GPS era permanentă și sistematică și permitea obținerea de date de geolocație în timpul programului de lucru al reclamantului și în afara acestuia, încălcând astfel în mod incontestabil viața privată a acestuia. În plus, întrucât aceste date au dus la concedierea sa, au avut, fără îndoială, repercusiuni grave asupra vieții sale private. Cu toate acestea, aplicând principiile stabilite în cauza *Bărbulescu*, Curtea a constatat că statul nu și-a depășit marja de apreciere și că autoritățile naționale nu au încălcat obligația lor pozitivă de a proteja dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private.

120. Orice procedură penală implică anumite consecințe pentru viața privată a unei persoane care a comis o infracțiune. Acestea sunt compatibile cu art. 8 din Convenție, cu condiția să nu depășească consecințele normale și inevitabile ale unei astfel de situații [*Jankauskas împotriva Lituaniei (nr. 2)*, 2017, pct. 76]. Art. 8 nu poate fi invocat pentru a reclama o pierdere a reputației care este consecința previzibilă a propriilor acțiuni, cum ar fi, de exemplu, comiterea unei infracțiuni (*Sidabras și Džiautas împotriva Lituaniei*, 2004, pct. 49, și, *a contrario*, *Pişkin împotriva Turciei*, 2020, pct. 180-183). Acest principiu este valabil nu numai pentru infracțiuni, ci și pentru alte fapte care implică într-o anumită măsură răspunderea juridică cu efecte negative previzibile asupra „vieții private” [*Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 98, cu trimiterile citate].

B. Integritate fizică, psihică sau morală

121. Curtea a menționat pentru prima dată faptul că noțiunea de viață privată acoperă integritatea fizică și morală a persoanei în *X și Y împotriva Țărilor de Jos*, 1985, pct. 22. Cauza respectivă privea agresiunea sexuală săvârșită asupra unei fete în vârstă de 16 ani, care avea un handicap mintal, precum și absența unor dispoziții de drept penal care să îi ofere o protecție efectivă și concretă [a se vedea, mai recent, *Vavrička și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), 2021, pct. 261]. Corpul unei persoane reprezintă cel mai intim aspect al vieții private (*Y.F. împotriva Turciei*, 2003, pct. 33). În ceea ce privește protejarea integrității fizice și psihice a unei persoane împotriva (actelor) altor persoane, Curtea a hotărât că obligațiile pozitive care le revin autorităților – în unele cazuri, în temeiul art. 2 sau art. 3, iar în alte cazuri, în temeiul art. 8, considerat separat sau coroborat cu art. 3 din Convenție (*ibidem*) – pot include obligația de a menține și de a aplica în practică un cadru juridic adecvat, care să ofere protecție împotriva actelor de violență săvârșite de persoane fizice [*Osman împotriva Regatului Unit*, 1998, pct. 128-130; *Bevacqua și S. împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 65; *Sandra Janković împotriva Croației*, 2009, pct. 45; *A împotriva Croației*, 2010, pct. 60; *Đorđević împotriva Croației*, 2012, pct. 141-143; *Söderman împotriva Suediei* (MC), 2013, pct. 80]. În plus, acest cadru juridic trebuie să fie pus în aplicare efectiv în practică pentru ca statul să își îndeplinească obligațiile pozitive care îi revin în temeiul art. 8 (*Špadijer împotriva Muntenegrului*, 2021, pct. 101). Pentru o recapitulare a jurisprudenței și a limitelor aplicabilității art. 8 în acest context, a se vedea *Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României* (MC), 2019, pct. 125-132. În speță, Curtea a considerat că art. 8 nu este aplicabil unui accident rutier care nu a avut loc ca urmare a unui act de violență menit să aducă atingere integrității fizice și psihice a reclamantului (pct. 129-132). A se vedea, de asemenea, rezumatul principiilor jurisprudențiale și trimiterile în cauza *Špadijer împotriva Muntenegrului*, 2021, pct. 85-90.

122. Marja de apreciere a unui stat va tinde să fie relativ îngustă atunci când dreptul în cauză este esențial pentru exercitarea efectivă de către individ a unor drepturi fundamentale de ordin intim [*Dubská și Krejzová împotriva Republicii Cehe* (MC), 2016, pct. 178; a se vedea și, de exemplu, *Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 67-68 și trimiterile jurisprudențiale citate].

123. Curtea a constatat că art. 8 impune statelor obligația pozitivă de a asigura cetățenilor lor dreptul la respectarea efectivă a integrității lor fizice și psihice [*Milićević împotriva Muntenegrului*, 2018, pct. 54; *Nitecki împotriva Poloniei* (dec.), 2002; *Sentges împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2003; *Odièvre împotriva Franței* (MC), 2003, pct. 42; *Glass împotriva Regatului Unit*, 2004, pct. 74-83; *Pentiacova și alții împotriva Moldovei*, 2005]. Această obligație poate implica adoptarea unor măsuri specifice, inclusiv instituirea unor mijloace eficiente și accesibile de protejare a dreptului la respectarea vieții private [*Airey împotriva Irlandei*, 1979, pct. 33; *McGinley și Egan împotriva Regatului Unit*, 1998, pct. 101; *Roche împotriva Regatului Unit* (MC), 2005, pct. 162]. Astfel de măsuri pot include crearea unui cadru de reglementare a unor mecanisme de soluționare și punere în aplicare a drepturilor persoanelor, precum și implementarea, după caz, a acestor măsuri în diferite contexte [*A, B și C împotriva Irlandei* (MC), 2010, pct. 245]. În cauza *Șpadijer împotriva Muntenegrului*, 2021, Curtea a apreciat că art. 8 este aplicabil unei situații de hărțuire morală la locul de muncă atât de către subordonați, cât și de superiori, însoțită de un act concret de violență fizică, care a avut un impact negativ asupra integrității psihice și bunăstării reclamantei (pct. 80-83). Aceasta a detaliat obligațiile pozitive ale statului în ceea ce privește actele de hărțuire la locul de muncă [pct. 85-100; a se vedea și *Dolopoulos împotriva Greciei* (dec.), 2015, cu privire la directorul unei sucursale bancare care s-a plâns de deteriorarea sănătății sale psihice la locul de muncă]. În cauza *C. împotriva României*, 2022, Curtea a detaliat obligațiile pozitive ale statului în contextul hărțuirii sexuale (pct. 61-88).

124. De exemplu, în *Hadjieva împotriva Bulgariei*, 2018, autoritățile au arestat părinții reclamantei în prezența acesteia, atunci când avea 14 ani, lăsând-o pe tânăra reclamantă să se descurce singură. Curtea a constatat că, deși dreptul intern aplicabil prevedea adoptarea unor măsuri de protecție în astfel de situații, autoritățile nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a se asigura că reclamanta era protejată și îngrijită în absența părinților săi, având în vedere riscurile existente la adresa bunăstării sale (pct. 62-66). În ceea ce privește obligația pozitivă de a proteja integritatea fizică în timpul serviciului militar obligatoriu, a se vedea, de exemplu, *Demir împotriva Turciei*, 2017, pct. 29-40, cu trimiterile citate.

125. În *Vavrička și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), 2021, Curtea a reținut în mod expres că „statele au obligația de a plasa interesul superior al copilului, precum și pe cel al copiilor ca grup, în centrul tuturor deciziilor care afectează sănătatea și dezvoltarea lor”. Astfel, a respins argumentul reclamantilor potrivit căruia ar trebui să revină în primul rând părinților sarcina de a stabili modul în care interesul superior al copilului va fi servit și protejat, și că intervenția statului ar putea fi acceptată numai în ultimă instanță, în circumstanțe extreme [pct. 286-288; a se vedea și *Parfitt împotriva Regatului Unit* (dec.), 2021, pct. 51]. Dezvăluirea de informații privind identitatea unui minor ar putea pune în pericol demnitatea și bunăstarea copilului chiar mai grav decât în cazul persoanelor adulte, dată fiind vulnerabilitatea lor mai mare, care atrage după sine garanții juridice speciale (*I.V.T. împotriva României*, 2022, pct. 59).

1. Victime ale violenței sau abuzului

126. Curtea a susținut de mult timp că statul are o responsabilitate pozitivă de a proteja persoanele împotriva violenței din partea terților (a se vedea, pentru un rezumat al jurisprudenței, *C. împotriva României*, 2022, pct. 62-66). Acest lucru a fost valabil în special în cauzele care implică copii (de exemplu, abuzul verbal al unui elev de către profesorul său, *F.O. împotriva Croației*, 2021, pct. 81-82 și 88-89) și victime ale violenței domestice (*Buturugă împotriva României*, 2020). Deși în astfel de cauze există adesea încălcări ale art. 2 și 3, art. 8 este aplicabil, de asemenea, deoarece violența amenință integritatea fizică și dreptul la o viață privată (*Milićević împotriva Muntenegrului*, 2018,

pct. 54-56; *E.S. și alții împotriva Slovaciei*, 2009, pct. 44). În special, în temeiul art. 8, statele au obligația de a proteja integritatea fizică și morală a unei persoane împotriva altor persoane, inclusiv hărțuirea cibernetică de către partenerul intim al unei persoane: *Buturugă împotriva României*, 2020, pct. 74, 78-79, *Volodina împotriva Rusiei (nr. 2)*, 2021, pct. 48-49; hărțuirea/intimidarea de către colegi: *Špadijer împotriva Muntenegrului*, 2021, pct. 100; hărțuirea sexuală la locul de muncă: *C. împotriva României*, 2022, pct. 67-87 [a contrario *Dolopoulos împotriva Greciei* (dec.), 2015]. În acest scop, statele au obligația de a menține și de a aplica în practică un cadru juridic adecvat, care să ofere protecție împotriva actelor de violență săvârșite de persoane fizice (a se vedea și *Sandra Janković împotriva Croației*, 2009, pct. 45). De asemenea, s-a constatat că respingerea de către instanțele naționale a unei cereri formulate de o victimă a violenței domestice în vederea evacuării soțului său din locuința socială comună a încălcat drepturile acesteia în temeiul art. 8 (*Levciuk împotriva Ucrainei*, 2020, pct. 90).

127. În ceea ce privește copiii, care sunt deosebit de vulnerabili, măsurile aplicate de stat pentru a-i proteja împotriva actelor de violență care intră sub incidența art. 8 trebuie, de asemenea, să fie eficiente. Acestea ar trebui să includă măsuri rezonabile destinate să împiedice relele tratamente de care autoritățile aveau sau ar fi trebuit să aibă cunoștință, precum și să descurajeze în mod eficient astfel de încălcări grave ale integrității personale [*Z și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 73; *M.P. și alții împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 108; *A și B împotriva Croației*, 2019, pct. 106-113]. Astfel de măsuri trebuie să aibă ca scop asigurarea respectării demnității umane și protejarea interesului superior al copilului (*Pretty împotriva Regatului Unit*, 2002, pct. 65; *C.A.S. și C.S. împotriva României*, 2012, pct. 82). În *Wetjen și alții împotriva Germaniei*, 2018, Curtea a constatat că riscul aplicării unor bătăi sistematice și regulate cu bățul la care erau supuși copiii constituia un motiv relevant pentru retragerea parțială a autorității părintești și luarea copiilor în îngrijire (pct. 78) (a se vedea și *Tlapak și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 91).

128. În ceea ce privește actele grave, precum violul și abuzul sexual asupra copiilor, care implică valori fundamentale și aspecte esențiale ale vieții private, este sarcina statelor membre să asigure existența unor dispoziții de drept penal eficiente (*X și Y împotriva Țărilor de Jos*, 1985, pct. 27; *M.C. împotriva Bulgariei*, 2003, pct. 150 și 185, în care abordarea urmată de magistratul de instrucție și de procurori nu a întrunit cerințele inerente obligațiilor pozitive ale statelor; *M.G.C. împotriva României*, 2016, pct. 74; *A și B împotriva Croației*, 2019, pct. 112), a unor anchete penale efective (*C.A.S. și C.S. împotriva României*, 2012, pct. 72; *M.P. și alții împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 109-110; *M.C. împotriva Bulgariei*, 2003, pct. 152; *A, B și C împotriva Letoniei*, 2016, pct. 174; *I împotriva Bulgariei*, 2020, pct. 95-96), executarea pedepselor (*E.G. împotriva Moldovei*, 2021, pct. 49), precum și a posibilității de a obține despăgubiri și reparații (*C.A.S. și C.S. împotriva României*, 2012, pct. 72). Cu toate acestea, nu există niciun drept absolut de a obține tragerea la răspundere penală sau condamnarea unei anumite persoane, în cazul în care nu au existat deficiențe culpabile în încercarea de a-i face pe autori să răspundă pentru faptele lor penale [*Brecknell împotriva Regatului Unit*, 2007, pct. 64; *Szula împotriva Regatului Unit* (dec.), 2007]. A se vedea, de asemenea, în ceea ce privește alte instrumente internaționale, *A, B și C împotriva Letoniei*, 2016, pct. 148.

129. Conform *Y. împotriva Sloveniei*, 2015, este în primul rând responsabilitatea președintelui instanței de a se asigura că respectarea integrității personale a reclamantului este protejată în mod adecvat în timpul procesului atunci când, de exemplu, este interogată și examinat în mod încrucișat de către inculpat (pct. 109-111). Integritatea personală a victimelor infracțiunilor în cadrul proceselor penale trebuie, prin însăși natura situației, să fie protejată în primul rând de autoritățile publice care conduc procesele. În această privință, autoritățile sunt, de asemenea, obligate să se asigure că ceilalți participanți la procedură, chemați să le asiste în anchetă sau în procesul decizional, tratează victimele și ceilalți martori cu demnitate, și nu le provoacă inconveniente inutile (pct. 112-116, cu privire la solicitarea unei „abordări sensibile din partea autorităților” cu privire la desfășurarea unui proces penal privind un minor).

130. De asemenea, Curtea a statuat că este important ca autoritățile să protejeze integritatea personală a unui copil vulnerabil în cursul unui proces penal excesiv de lung (prin acordarea unei asistențe adecvate și prin evitarea reconstituirilor și examinărilor medicale inutile) și în cadrul examinării probelor, inclusiv protecția împotriva victimizării secundare (*N.Ç. împotriva Turciei*, 2021). De asemenea, este esențial să se protejeze mărturia victimei atât în timpul anchetei preliminare, cât și în timpul procesului. În *R.B. împotriva Estoniei*, 2021, reclamanta avea vârsta de patru ani și jumătate când a susținut că tatăl său a abuzat-o sexual. Deși a fost condamnat pentru abuz sexual, condamnarea sa a fost ulterior anulată deoarece reclamanta nu a fost informată cu privire la obligația de a spune adevărul și nu a fost informată că poate refuza să depună mărturie împotriva tatălui său. Curtea a constatat că viciile semnificative în răspunsul procedural al autorităților naționale la acuzația de viol și abuz sexual a reclamantei au încălcat obligațiile pozitive ale statului în temeiul art. 3 și 8 (pct. 101-104).

131. Art. 8 se extinde la protecția drepturilor victimelor adulte în timpul procesului (*J.L. împotriva Italiei*, 2021, pct. 119). De exemplu, într-un proces pentru viol, este esențial ca, în timpul procesului, autoritățile judiciare să evite reproducerea stereotipurilor sexiste în hotărârile judecătorești, minimalizarea violenței bazate pe gen și expunerea femeilor la o victimizare secundară prin formularea de comentarii culpabilizante și moralizatoare care ar putea submina încrederea victimelor în sistemul de justiție (*J.L. împotriva Italiei*, 2021, pct. 139-141). Curtea a subliniat, de asemenea, nevoia de protecție împotriva victimizării secundare în cursul procesului sau anchetei și împotriva stigmatizării datorate, de exemplu, unor declarații insensibile sau ireverențioase care sunt reproduse pe larg în rechizitoriul procurorului sau unei lipse de explicații din partea procurorului cu privire la necesitatea unei confruntări într-un caz privind acuzații de hărțuire sexuală (*C. împotriva României*, 2022, pct. 82-85). În general, Curtea a subliniat necesitatea de a lua măsuri pentru a proteja drepturile și interesele victimelor (pct. 85).

132. În cazurile de violență domestică, statele sunt, de asemenea, responsabile pentru protejarea victimelor, în special în cazul în care riscurile de violență sunt cunoscute de agenții statului și atunci când aceștia nu pun în aplicare măsuri menite să protejeze victimele violenței (*Levciuk împotriva Ucrainei*, 2020; *Bevacqua și S. împotriva Bulgariei*, 2008; *A împotriva Croației*, 2010; *Hajduová împotriva Slovaciei*, 2010; *Kalucza împotriva Ungariei*, 2012; *B. împotriva Moldovei*, 2013). Statul are, de asemenea, o responsabilitate pozitivă în ceea ce privește protejarea copiilor pentru ca aceștia să nu fie martori la acte de violență domestică la domiciliul lor (*Eremia împotriva Moldovei*, 2013). Curtea va aplica, de asemenea, jurisprudența sa privind încredințarea copiilor și luarea lor în îngrijire (a se vedea *infra*), acordând o importanță deosebită deciziilor de îndepărtare din locuință bazate pe modelele de violență domestică de la domiciliu (*Y.C. împotriva Regatului Unit*, 2012; *Luca împotriva Moldovei*, 2023). În *Buturuğă împotriva României*, 2020, Curtea a subliniat necesitatea de a aborda în mod cuprinzător fenomenul violenței domestice sub toate formele sale. Examinând acuzațiile reclamantei de hărțuire cibernetică și cererea acesteia de percheziție a computerului familiei, Curtea a constatat că autoritățile naționale au fost excesiv de formaliste în a respinge orice legătură cu violența domestică pe care aceasta le-o semnalase deja. Reclamanta a fost obligată să depună o nouă plângere, invocând o încălcare a confidențialității corespondenței sale. Tratând-o separat, autoritățile nu au luat în considerare diferitele forme pe care le poate lua violența domestică. Cauza *Volodina împotriva Rusiei (nr. 2)*, 2021, se referea la plângerea reclamantei potrivit căreia autoritățile nu au protejat-o împotriva violenței cibernetice repetate din partea partenerului său, care a creat profiluri false în numele său, a publicat fotografiile sale intime, i-a urmărit deplasările cu ajutorul unui dispozitiv GPS și i-a trimis amenințări cu moartea prin intermediul rețelelor de socializare. Curtea a constatat, în special, că, deși dispuneau de instrumentele legale necesare pentru a-l urmări penal pe partenerul reclamantei, autoritățile nu au efectuat o anchetă efectivă și nu au avut în vedere la niciun moment luarea unor măsuri adecvate pentru a o proteja pe aceasta. Prin urmare, acestea nu și-au îndeplinit obligația de a o proteja împotriva abuzurilor grave.

133. Statele ar trebui, de asemenea, să ofere protecție adecvată în situații periculoase, de exemplu unei femei agresate la domiciliul acesteia sau unei femei căreia i s-a aruncat acid pe față (*Sandra Janković împotriva Croației*, 2009, *Ebcin împotriva Turciei*, 2011). Acest lucru este valabil, în special, atunci când statul ar fi trebuit să aibă cunoștință de un anumit pericol. De exemplu, Curtea a constatat o încălcare în cazul unei femei care a fost atacată de câini vagabonzi, într-o zonă în care astfel de animale erau o problemă constantă (*Georgel și Georgeta Stoicescu împotriva României*, 2011, pct. 62).

134. Cu toate acestea, Curtea impune existența unei legături între stat și prejudiciul suferit. Dacă nu există o legătură clară între acțiunea (sau inacțiunea) statului și prejudiciul pretins, cum ar fi o bătaie între elevii unei școli, atunci Curtea poate să declare cauza inadmisibilă (*Đurđević împotriva Croației*, 2011).

135. Condițiile de detenție pot conduce la încălcarea art. 8, în special în cazul în care condițiile respective nu ating nivelul de gravitate necesar pentru a constitui o încălcare a art. 3 (*Raninen împotriva Finlandei*, 1997, pct. 63; *Szafrański împotriva Poloniei*, 2015, pct. 39). De asemenea, obligația de a se supune unei percheziții corporale constituie, în general, o ingerință în temeiul art. 8 (*Milka împotriva Poloniei*, 2015, pct. 45).

2. Drepturi reproductive²⁶

136. Curtea a constatat că interzicerea avortului din motive legate de sănătate și/sau bunăstare intră sub incidența dreptului unei persoane la respectarea vieții private și, prin urmare, sub incidența art. 8 [*A, B și C împotriva Irlandei* (MC), 2010, pct. 214 și 245; *M.L. împotriva Poloniei*, 2023, pct. 93-94]. În special, Curtea a hotărât, în acest context, că obligațiile statului includ atât crearea unui cadru de reglementare a unor mecanisme de judecare și punere în aplicare, menite să protejeze drepturile persoanelor, cât și implementarea, dacă este cazul, a unor măsuri specifice [*A, B și C împotriva Irlandei* (MC), 2010, pct. 245; *Tysiąg împotriva Poloniei*, 2007, pct. 110; *R.R. împotriva Poloniei*, 2011, pct. 184]. Într-adevăr, odată ce statul, acționând în limitele marjei sale de apreciere, adoptă norme legale care permit avortul în anumite situații, cadrul juridic conceput în acest scop ar trebui să fie formulat în mod coerent, astfel încât să se permită ca diversele interese legitime implicate să fie luate în considerare în mod corespunzător și în conformitate cu obligațiile rezultate din Convenție [*A, B și C împotriva Irlandei* (MC), 2010, pct. 249; *R. R. împotriva Poloniei*, pct. 187; *P. și S. împotriva Poloniei*, 2012, pct. 99; *Tysiąg împotriva Poloniei*, 2007, pct. 116].

137. În cauza *P. și S. împotriva Poloniei*, 2012, Curtea a reiterat faptul că noțiunea de viață privată în sensul art. 8 se aplică atât deciziilor de a deveni părinte, cât și celor de a nu deveni părinte [a se vedea și *Evans împotriva Regatului Unit* (MC), 2007, pct. 71; *R.R. împotriva Poloniei*, 2011, pct. 180; *Dickson împotriva Regatului Unit* (MC), 2007, pct. 66; *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 163 și 215; *M.L. împotriva Poloniei*, 2023, pct. 91]. În fapt, noțiunea de „viață privată” nu exclude legăturile afective create și dezvoltate între un adult și un copil în alte situații decât cele clasice de rudenie. Astfel de legături țin, de asemenea, de viața și identitatea socială a persoanelor. În anumite cazuri, care implică o relație între adulți și un copil, în care nu există legături biologice sau juridice, faptele pot să intre totuși în domeniul de aplicare al „vieții private” [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 161].

---

²⁶ A se vedea și Reproducerea asistată medicală/dreptul de a deveni părinte genetic și Maternitatea de substituție în cadrul capitolului Viața de familie.

138. Circumstanțele în care o persoană dă naștere unui copil fac parte, în mod incontestabil, din viața sa privată, în sensul art. 8 (*Ternovszky împotriva Ungariei*, 2010, pct. 22). În această cauză, Curtea a constatat că, în fapt, reclamanta nu avea posibilitatea de a alege să nască la domiciliu, din cauza amenințării permanente de a fi trimiși în judecată cu care se confruntau permanent membrii personalului medical, precum și a absenței unei legislații specifice și cuprinzătoare cu privire la acest aspect. Cu toate acestea, autoritățile naționale dispun de o marjă de manevră considerabilă în cauzele care implică probleme complexe legate de politica în domeniul sănătății și de alocarea resurselor. Având în vedere că, în prezent, nu există un consens în rândul statelor membre ale Consiliului Europei în favoarea autorizării nașterilor la domiciliu, politica unui stat de a împiedica, în practică, asistarea mamelor de către o moașă, în timpul nașterii lor la domiciliu, nu a condus la o încălcare a art. 8 [*Dubská și Krejzová împotriva Republicii Cehe* (MC), 2016].

139. Dreptul unui cuplu de a concepe un copil și de a utiliza procrearea asistată medical în acest scop este, de asemenea, protejat prin art. 8, întrucât o astfel de alegere este o formă de exprimare a vieții private și de familie [*S.H. și alții împotriva Austriei* (MC), 2011, pct. 82; *Knecht împotriva României*, 2012, pct. 54]. Același lucru este valabil și în cazul diagnosticului genetic preimplantare, atunci când sunt autorizate procrearea artificială și întreruperea sarcinii din motive medicale (*Costa și Pavan împotriva Italiei*, 2012). Cea din urmă cauză privea un cuplu italian, format din purtători sănătoși de fibroză chistică, ce intenționa, cu ajutorul procreării asistate medical și al screening-ului genetic, să evite transmiterea bolii copilului lor. Constatând încălcarea art. 8, Curtea a reținut inconsecvența legislației italiene, care refuza cuplului accesul la testarea embrionului, dar autoriza întreruperea sarcinii asistată medical, dacă fătul prezenta simptome ale aceleiași boli. Curtea a concluzionat că ingerința în dreptul reclamantilor la respectarea vieții lor private și de familie a fost disproporționată.

În ceea ce privește testele medicale prenatale, Curtea a constatat o încălcare a aspectului procedural al art. 8, în cazul în care instanțele naționale nu au examinat pe deplin plângerea reclamantei potrivit căreia i-a fost refuzată o asistență medicală adecvată și în timp util, sub forma unui test de screening prenatal, care ar fi indicat riscul ca fătul acesteia să sufere de o boală genetică și i-ar fi permis să ia o decizie privind continuarea sau întreruperea sarcinii (*A.K. împotriva Letoniei*, 2014, pct. 93-94).

140. În cazul unor reclamanti care, acționând fără să respecte nicio procedură de adopție legală, au introdus pe teritoriul italian un copil care nu avea nicio legătură biologică cu niciunul dintre părinți și care fusese conceput – conform instanțelor naționale – cu ajutorul unor metode de reproducere asistată, care erau ilegale în temeiul dreptului italian, Curtea a constatat că nu exista nicio viață de familie între reclamanti și copil. Cu toate acestea, a considerat că măsurile contestate țineau de „viața privată” a reclamantilor, dar a concluzionat că nu a fost încălcat art. 8, ținând seama de faptul că interesul general aflat în joc cântărea greu în balanță, în vreme ce, prin comparație, era necesar să se acorde o importanță mai mică interesului reclamantilor de a-și asigura dezvoltarea personală prin continuarea relației lor cu copilul [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 165 și 215]. Faptele cauzei priveau aspecte sensibile din punct de vedere etic – adopția, luarea unui copil în îngrijire de către stat, reproducerea asistată medical și maternitatea de substituție – în privința cărora statele membre se bucură de o marjă largă de apreciere (pct. 182-184 și 194).²⁷

141. De asemenea, art. 8 se aplică procedurilor de sterilizare. Întrucât privește una din funcțiile esențiale ale corpului uman, sterilizarea are efecte asupra multor aspecte ale integrității unei

---

²⁷ A se vedea și Reproducerea asistată medicală/dreptul de a deveni părinte genetic în cadrul capitolului Viața de familie.

persoane, inclusiv asupra bunăstării fizice și psihice, precum și asupra vieții emoționale, spirituale și de familie (ale unei persoane) (*V.C. împotriva Slovaciei*, 2011, pct. 106; *I.P. împotriva Rusiei*, 2022, pct. 51). Curtea a stabilit că statele au obligația pozitivă de a asigura garanții juridice eficiente pentru protejarea femeilor împotriva sterilizării forțate, acordând o atenție deosebită protejării sănătății reproductive a femeilor de origine romă. În mai multe cazuri, Curtea a constatat că existența unei practici de sterilizare forțată a acestei minorități etnice vulnerabile impunea să fie acordată femeilor de etnie romă o protecție împotriva acestui tip de sterilizare (*V.C. împotriva Slovaciei*, 2011, pct. 154-155; *I.G. și alții împotriva Slovaciei*, 2012, pct. 143-146). Această jurisprudență se aplică, de asemenea, în cazul sterilizării involuntare, atunci când medicul nu a efectuat controale adecvate sau nu a obținut consimțământul în cunoștință de cauză al persoanei respective, în cursul unei proceduri de avort (*Csoma împotriva României*, 2013, pct. 65-68), sau atunci când personalul medical, confruntat cu o situație neașteptată și urgentă în contextul unei intervenții medicale de rutină, trebuie să decidă asupra sterilizării (*I.P. împotriva Rusiei*, 2022, pct. 54 și urm.).

142. Curtea a constatat, de asemenea, că posibilitatea ca o reclamantă să își exercite o alegere conștientă și în cunoștință de cauză în ceea ce privește soarta embrionilor săi privește un aspect intim al vieții sale personale, al dreptului său la autodeterminare și, astfel, al vieții sale private [*Parrillo împotriva Italiei* (MC), 2015, pct. 159]. Marja de apreciere acordată statelor membre în această privință este largă, având în vedere lipsa unui consens la nivel european (pct. 180-183). Prin urmare, s-a considerat că interdicția legală impusă în ceea ce privește donarea pentru cercetare a unor embrioni crioconservați, care au fost creați ca urmare a unui tratament de fertilizare *in vitro* efectuat de reclamantă, nu i-a încălcat dreptul la respectarea vieții sale private.

3. Tratament medical forțat și proceduri medicale obligatorii²⁸

143. Curtea a abordat, de asemenea, implicațiile art. 8 în privința altor cazuri care implică tratamente medicale forțate sau vătămări cauzate de un act medical (în afara aspectelor legate de sterilizare). În unele cazuri, organele Convenției au constatat că examenele medicale cu o importanță relativ minoră, indiferent dacă acestea sunt obligatorii [*Acmanne și alții împotriva Belgiei*, decizia Comisiei, 1984; *Boffa și alții împotriva San Marino*, decizia Comisiei, 1998; *Salveti împotriva Italiei* (dec.), 2000] sau au fost autorizate prin hotărâre judecătorească (*X împotriva Austriei*, decizia Comisiei, 1979; *Peters împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei, 1994), pot constitui o ingerință proporțională cu art. 8, chiar și în absența consimțământului pacientului. În cauza *Vavříčka și alții împotriva Republicii Ceha* (MC), 2021, privind amendarea unui părinte și excluderea copiilor de la grădiniță pentru refuzul de a se conforma unei obligații legale de vaccinare a copiilor, Curtea a constatat o ingerință în dreptul la respectarea „vieții private” atât a copiilor, cât și a părinților (pct. 263-264). În plus, intervențiile medicale de urgență pentru salvarea vieții efectuate în absența consimțământului pacienților nu sunt, ca atare, incompatibile cu Convenția (*Maiboroda împotriva Ucrainei*, 2023, pct. 55).

144. În cauza *I.P. împotriva Rusiei*, 2022, Curtea a reiterat că implicarea unei persoane în alegerea îngrijirii medicale furnizate și consimțământul la un astfel de tratament intră în domeniul de aplicare al art. 8 (pct. 42). A constatat o încălcare a art. 8 din cauza faptului că medicii nu au solicitat și nu au obținut consimțământul expres, liber și în cunoștință de cauză pentru sterilizare, astfel cum prevede dreptul intern, iar instanțele interne nu au stabilit răspunderea și nu au oferit reparații (pct. 42, 53-59 și, pentru o sinteză a principiilor generale, pct. 49-51).

---

²⁸ A se vedea secțiunea „Victime ale violenței sau abuzului *supra*”.

145. Curtea a hotărât că decizia unui medic de a trata un copil cu handicap sever, în ciuda opoziției exprese a părinților și fără posibilitatea unui control judecătoresc al deciziei, a încălcat art. 8 (*Glăss împotriva Regatului Unit*, 2004). În mod similar, Curtea a constatat că medicii care au efectuat analize de sânge și au fotografiat un copil care prezenta simptome compatibile cu existența unor abuzuri, fără consimțământul părinților copilului, au încălcat dreptul copilului la integritate fizică, în temeiul art. 8 (*M.A.K. și R.K. împotriva Regatului Unit*, 2010). Pe de altă parte, în cauza *Gard și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), 2017, Curtea a constatat că retragerea tratamentului în cazul unui copil cu boală în fază terminală împotriva dorinței părinților nu a încălcat drepturile acestuia în temeiul art. 8.

146. Curtea a constatat, de asemenea, că decizia statului de a supune o femeie arestată de poliție unui examen ginecologic, ulterior privării sale de libertate, nu era o măsură prevăzută de lege și a încălcat art. 8 (*Y.F. împotriva Turciei*, 2003, pct. 41-44). Cu toate acestea, Curtea a constatat că un avort efectuat împotriva voinței unei femei a atins pragul de gravitate necesar pentru a intra în domeniul de aplicare al art. 3 din Convenție. Pentru a ajunge la această concluzie, s-a referit la vulnerabilitatea sa la momentul respectiv (având în vedere, în special, vârsta sa fragedă și faptul că era prima sa sarcină) și la absența supravegherii medicale necesare și a îngrijirii înainte sau după intervenție, ceea ce a pus în pericol sănătatea sa (*S.F.K. împotriva Rusiei*, 2022, pct. 65-68).

147. Deși Convenția nu stabilește nicio formă specială de consimțământ, atunci când dreptul intern prevede anumite cerințe exprese, acestea ar trebui respectate pentru ca ingerința să fie considerată prevăzută de lege (a se vedea *Reyes Jimenez împotriva Spaniei*, 2022, în care reclamantii și-au dat consimțământul verbal pentru o procedură, însă legea impunea consimțământul scris). Mai general, stabilirea unor orientări standard și a unor proceduri formalizate - fie la nivel național, fie la nivel instituțional local, care să detalieze elementele-cheie ale dreptului la consimțământ în cunoștință de cauză, cum ar fi „riscurile” care trebuie discutate cu pacienții și întinderea obligației practicienilor de a contacta rudele sau persoanele desemnate - este esențială pentru îndeplinirea obligației pozitive a statului pârât de a institui un cadru de reglementare adecvat și de a asigura standarde profesionale ridicate în acest domeniu (*Maiboroda împotriva Ucrainei*, 2023, pct. 62). Absența unor astfel de instrumente de reglementare specifice, care ar fi dezvoltat aspecte esențiale ale dreptului la consimțământ în cunoștință de cauză, a fost considerată o încălcare a obligației relevante a statului în temeiul art. 8 (*ibidem*, pct. 64).

148. Curtea a stabilit, de asemenea, că a fost încălcat art. 8 într-o cauză în care un stat nu le-a furnizat scafandrilor informații adecvate privind riscurile pentru sănătatea acestora, asociate cu folosirea tabelelor de decompresie (*Vilnes și alții împotriva Norvegiei*, 2013, pct. 244) și într-o cauză în care un stat nu a furnizat reclamantei niciun mijloc adecvat de reparare a prejudiciilor cauzate de erori medicale comise într-un spital de stat (*Codarcea împotriva României*, 2009). Cu toate acestea, Curtea a decis că o cauză împotriva Turciei, referitoare la neîndeplinirea obligației statului de a repara prejudiciile suferite în urma unui vaccin opțional, era inadmisibilă [*Baytüre și alții împotriva Turciei* (dec.), 2013].

149. În contextul obținerii de probe în cadrul procedurii penale, prelevarea unui eșantion de sânge și de salivă împotriva voinței unui suspect constituie o procedură medicală obligatorie care, chiar dacă are o importanță minoră, trebuie considerată, în consecință, o ingerință în dreptul acestuia la respectarea vieții private [*Jalloh împotriva Germaniei* (MC), 2006, pct. 70; *Schmidt împotriva Germaniei* (dec.), 2006; *D.H. și alții împotriva Macedoniei de Nord*, 2023, pct. 49]. Cu toate acestea, Convenția nu interzice, ca atare, recurgerea la astfel de proceduri pentru a obține de la un suspect dovezi ale implicării sale în săvârșirea unei infracțiuni [*Jalloh împotriva Germaniei* (MC), 2006, pct. 70; *D.H. și alții împotriva Macedoniei de Nord*, 2023, pct. 52]. În cauza *Caruana împotriva Maltei* (dec.), 2018, Curtea a considerat că recurgerea la o prelevare a exudatului faringian nu este interzisă *a priori* în vederea obținerii unor probe legate de săvârșirea unei infracțiuni, atunci când obiectul testului nu este autorul infracțiunii, ci un martor relevant (pct. 32). În cauza *D.H. și alții împotriva Macedoniei de Nord*, 2023 (pct. 52-53), Curtea a respins ca vădit nefondată o plângere referitoare la

prelevarea de mostre de sânge de la reclamante, toate prostituate, suspectate de săvârșirea unei infracțiuni de răspândire a bolilor cu transmitere sexuală. A observat că actul medical în cauză a fost dispus de un judecător, a fost efectuat de un medic la o clinică și nu s-a susținut de către reclamantă că a implicat utilizarea excesivă a forței sau că a fost vătămător pentru sănătatea acestora.

150. În cauza *Vavříčka și alții împotriva Republicii Ceha* (MC), 2021, Marea Cameră a examinat mai multe plângeri referitoare la o obligație legală de vaccinare a copiilor împotriva bolilor comune ale copilăriei. Unul dintre reclamanți a fost un părinte care a fost amendat pentru că nu s-a conformat: celelalte plângeri au fost formulate de părinți în numele copiilor lor minori, după ce li s-a refuzat permisiunea de a-i înscrie în grădinițe sau creșe. Curtea a acceptat că atât vaccinarea obligatorie, cât și consecințele nerespectării acesteia aduc atingere dreptului la respectarea vieții private. Cu toate acestea, a constatat că nu a existat nicio încălcare a art. 8. În primul rând, a considerat că acesta este un domeniu în care statul are o marjă largă de apreciere. Nu numai că era vorba de o chestiune de politică de sănătate publică, dar nu există un consens între statele membre cu privire la un model de vaccinare a copiilor; este acceptat faptul că vaccinarea este o intervenție de succes și rentabilă și, în conformitate cu legislația internă, vaccinările nu pot fi administrate cu forța. În continuare, Curtea a considerat că politica statului ceh este conformă cu interesul superior al copiilor, ca grup, și proporțională cu scopul legitim urmărit. Deși a recunoscut că excluderea copiilor de la grădiniță a însemnat pierderea unei oportunități importante de a-și dezvolta personalitatea și de a începe să dobândească abilități sociale și de învățare, a considerat că această pierdere este consecința directă a alegerii părinților lor de a nu respecta obligația de vaccinare.

151. În *Semenya împotriva Elveției**, 2023, Curtea a constatat că obligarea reclamantei, atletă profesionistă, să urmeze un tratament hormonal pentru a-și reduce nivelul natural de testosteron, pentru a i se permite să participe la competițiile sportive internaționale la categoria femei, privea autonomia personală a reclamantei și, prin urmare, intra în domeniul de aplicare al art. 8, pe care l-a considerat aplicabil în coroborare cu art. 14 din Convenție²⁹.

4. Boli psihice³⁰/măsuri de protecție

152. În ceea ce privește obligațiile pozitive pe care le au statele membre cu privire la persoanele vulnerabile care suferă de boli psihice, Curtea a afirmat că sănătatea mintală trebuie, de asemenea, considerată drept o parte esențială a vieții private, asociată cu aspectul integrității morale. Menținerea stabilității mentale este, în acest context, o condiție prealabilă indispensabilă pentru exercitarea efectivă a dreptului la respectarea vieții private (*Bensaid împotriva Regatului Unit*, 2001, pct. 47).

153. Curtea a susținut de mult timp că dreptul unei persoane de a refuza un tratament medical intră sub incidența art. 8 (a se vedea *supra*). Acesta include dreptul pacienților cu boli psihice de a refuza medicația psihiatrică. O intervenție medicală efectuată împotriva voinței subiectului constituie o ingerință în viața privată a persoanei în cauză și, în special, în dreptul acesteia la integritate fizică (*X. împotriva Finlandei*, 2012, pct. 212). În unele situații, administrarea forțată de medicamente unui pacient cu o boală psihică poate fi motivată de protejarea pacientului și a altor persoane. Cu toate acestea, astfel de decizii trebuie să fie luate în contextul existenței unor orientări juridice clare și a posibilității de a efectua un control judecătoresc (*ibidem*, pct. 220; *Storck împotriva Germaniei*, 2005, pct. 164-169; *Șopov împotriva Bulgariei*, 2010, pct. 47).

²⁹ A se vedea și capitolul Relația dintre art. 8 și alte dispoziții ale Convenției și ale protocoalelor sale.

³⁰ A se vedea și alte capitole ale prezentului ghid pentru mai multe referințe.

154. Curtea a constatat, de asemenea, că statele au obligația, în temeiul art. 8, de a proteja dreptul la respectarea vieții private și de familie al persoanelor cu boli psihice, în special atunci când copiii acestora sunt luați în îngrijire de stat. Statele trebuie să se asigure că persoanele cu boli psihice sau cu dizabilități pot să participe efectiv la procedurile privind plasamentul copiilor lor [*B. împotriva României (nr. 2)*, 2013, pct. 117; *K. și T. împotriva Finlandei* (MC), 2001]. Astfel de cazuri sunt legate, de asemenea, de dreptul la viață de familie, protejat de art. 8 (a se vedea *infra*), în special, de exemplu, atunci când o mamă cu handicap mintal nu a fost informată cu privire la adoptarea fiului său și nu a fost în măsură să participe la procedura adopției sau să o conteste (*A.K. și L. împotriva Croației*, 2013). Cauza *S.S. împotriva Sloveniei*, 2018, a avut ca obiect retragerea drepturilor părintești în cazul unei mame cu boală în fază terminală pe baza incapacității acesteia de a avea grijă de copilul său. Este recapitulată jurisprudența privind drepturile persoanelor cu boli în faze terminale în contextul privării de responsabilitățile părintești și adopția ulterioară a copilului (pct. 83-87).

155. În cauzele în care statele privează persoanele cu boli psihice de capacitatea juridică, Curtea a definit cerințele procedurale necesare pentru a proteja drepturile prevăzute la art. 8. Curtea abordează adesea aceste încălcări ale art. 8 în coroborare cu art. 5 și art. 6. Curtea acordă o importanță deosebită calității procedurii de luare a deciziilor (*Salontaji-Drobnjak împotriva Serbiei*, 2009, pct. 144-145). Curtea a hotărât că privarea de capacitate juridică constituie în mod incontestabil o ingerință gravă în dreptul la respectarea vieții private a unei persoane, protejat în temeiul art. 8. În cauza *A.N. împotriva Lituaniei*, 2016, Curtea a considerat drept o ingerință în dreptul la respectarea vieții private o hotărâre judecătorească internă, care l-a privat pe reclamant de capacitatea de a acționa în mod independent în aproape toate domeniile vieții. La momentul relevant, acesta nu mai era în măsură să vândă sau să cumpere vreun bun de unul singur, să muncească, să-și aleagă un loc de reședință, să se căsătorească sau să introducă o acțiune în instanță în Lituania. Curtea a hotărât că această privare constituie în mod incontestabil o ingerință gravă în dreptul la respectarea vieții private a unei persoane (pct. 111). Cu toate acestea, în cauza *A.A.K. împotriva Turciei* (2023), Curtea nu a constatat o încălcare a art. 8. Subliniind necesitatea ca autoritățile naționale să găsească un echilibru între respectarea demnității și a autodeterminării persoanei și necesitatea de a proteja și de a garanta interesele persoanelor vulnerabile, aceasta a considerat că, în speță, a fost găsit un asemenea just echilibru. În procedura internă au existat garanții efective pentru prevenirea abuzurilor prin asigurarea faptului că drepturile și interesele reclamantului au fost luate în considerare, iar acesta a fost implicat în toate etapele procedurii, a fost audiat personal și a putut să își prezinte argumentele. Ingerința era de competența instanțelor interne imparțiale, iar măsura luată de acestea era conformă cu obiectivul legitim de a proteja interesele patrimoniale ale reclamantului și bunăstarea acestuia. Având în vedere faptul că măsura era limitată în timp și în scop, iar dreptul intern prevedea căi de atac pentru ridicarea acesteia, nu au existat elemente care să sugereze că măsura era disproporționată și/sau inadecvată pentru situația reclamantului (pct. 86). Este interesant de reținut că, în cauza *M.K. împotriva Luxemburgului*, 2021, unde a examinat plasarea unei persoane în vârstă sub curatelă, nu din cauza unei boli psihice, ci mai degrabă din cauza cheltuielilor sale extravagante, Curtea a constatat că ingerința a rămas în cadrul marjei de apreciere acordate autorităților judiciare. A reținut, în special, că acestea au încercat să găsească un echilibru între respectarea demnității reclamantei și autodeterminarea sa și necesitatea de a o proteja și de a-i proteja interesele în contextul vulnerabilității sale (pct. 64-67). În mod similar, în cauza *Calvi și C.G. împotriva Italiei*, 2023, Curtea a examinat internarea a unei persoane în vârstă într-un azil „medicalizat”, nu din cauza stării sale de sănătate, ci din cauza risipei excesive și a slăbirii condiției sale fizice și psihice. A constatat o încălcare a art. 8 pentru motivul că, deși măsura urmărea să protejeze bunăstarea reclamantului, aceasta nu era nici proporțională și nici adaptată la situația sa individuală, având în vedere gama de măsuri de care dispuneau autoritățile (pct. 90 și 108).

156. În ceea ce privește procedurile de declarare a incapacității, deciziile referitoare la plasamentul într-o instituție cu regim închis, actele de dispoziție privind bunurile și procedurile referitoare la copii (a se vedea *supra*), Curtea a hotărât că statele trebuie să ofere garanții adecvate pentru a se asigura

că persoanele cu handicap mintal sunt în măsură să participe la acest proces și că procesul respectiv este suficient de bine individualizat pentru a răspunde nevoilor unice ale acestora [*Zehentner împotriva Austriei*, 2009, pct. 65; *Štukaturov împotriva Rusiei*, 2008, pct. 94-96; *Herczegfalvy împotriva Austriei*, 1992, pct. 91; *N. împotriva României (nr. 2)*, pct. 74]. De exemplu, în procedurile privind incapacitatea juridică, dovada medicală a bolii psihice trebuie să fie suficient de recentă (*Nikolian împotriva Armeniei*, 2019, pct. 124). În continuare, în cauza *Nikolian împotriva Armeniei*, 2019, pct. 122, Curtea a constatat că existența unei tulburări psihice, chiar și a uneia grave, nu poate constitui singurul motiv care să justifice privarea totală de capacitate juridică. Prin analogie cu cazurile privind privarea de libertate, pentru a justifica privarea totală de capacitate juridică, tulburarea psihică trebuie să fie „de o natură sau de un grad” care să justifice o astfel de măsură.

157. În ceea ce privește alegerea locului de reședință de către o persoană cu dizabilități intelectuale, Curtea a subliniat necesitatea de a asigura un just echilibru între respectarea demnității și autodeterminării persoanei și necesitatea de a proteja și garanta interesele acesteia, în special în cazul în care, având în vedere capacitățile sau situația persoanei respective, aceasta se află într-o poziție deosebit de vulnerabilă (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017, pct. 90). Curtea a subliniat importanța garanțiilor procedurale existente (pct. 82-84). În cauza citată, aceasta a observat că, în cadrul procedurii interne, au existat garanții eficiente de prevenire a abuzurilor, în conformitate cu standardele prevăzute de legislația internațională în domeniul drepturilor omului. Aceste garanții au asigurat luarea în considerare a drepturilor, voinței și preferințelor reclamantului, care a fost implicat în toate etapele procedurii, a fost audiat în persoană și a fost în măsură să își exprime dorințele. S-a constatat că nerespectarea de către autorități a dorințelor reclamantului, în interesul protejării sănătății și bunăstării sale, nu a încălcat art. 8.

5. Asistență medicală și tratament³¹³²

158. Deși dreptul la sănătate nu se numără, ca atare, printre drepturile garantate în temeiul Convenției sau al protocoalelor sale, statele contractante au obligația pozitivă de a lua măsurile corespunzătoare pentru a proteja viața și sănătatea celor aflați sub jurisdicția lor [a se vedea, în special, *Vavrička și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), 2021, pct. 282, și obligația lor „de a plasa interesul superior al copilului, precum și pe cel al copiilor ca grup, în centrul tuturor deciziilor care afectează sănătatea și dezvoltarea lor”, pct. 288]. Înaltele părți contractante, pe lângă obligațiile pozitive care le revin în temeiul art. 2 din Convenție, au și obligația pozitivă, în temeiul art. 8 din Convenție, în primul rând, de a institui un cadru de reglementare care să impună spitalelor publice și private să adopte măsuri adecvate de protejare a integrității fizice a pacienților lor și, în al doilea rând, să le asigure victimelor unui malpraxis medical accesul la proceduri care să le permită, după caz, să obțină repararea prejudiciilor suferite (*Vasileva împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 63; *Jurica împotriva Croației*, 2017, pct. 84; *Mehmet Ulusoy și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 82, și *Vilela împotriva Portugaliei*, 2021, pct. 73-79 și 87 în legătură cu un copil născut cu un handicap de 100%). Prin urmare, obligațiile pozitive se limitează la obligația de a stabili un cadru de reglementare eficient care să oblige spitalele și cadrele medicale să adopte măsuri adecvate pentru a proteja integritatea pacienților. În consecință, chiar și atunci când malpraxisul medical a fost stabilit, Curtea nu va constata în mod normal o încălcare a aspectului material al art. 8 sau al art. 2³³. Cu toate acestea, în circumstanțe foarte excepționale, răspunderea statului poate fi angajată ca urmare a

³¹ A se vedea capitolul Tratament medical forțat și proceduri medicale obligatorii *supra*.

³² A se vedea și capitolul Aspecte legate de persoanele cu dizabilități.

³³ A se vedea *Ghid privind art. 2 (dreptul la viață)*.

acțiunilor și inacțiunilor furnizorilor de asistență medicală. Astfel de circumstanțe excepționale pot apărea atunci când viața unui pacient este pusă în pericol în mod conștient prin refuzul accesului la un tratament salvator; atunci când un pacient nu a avut acces la un astfel de tratament din cauza unei disfuncționalități sistemice sau structurale a serviciilor spitalicești; atunci când autoritățile cunoșteau sau ar fi trebuit să cunoască acest risc și nu au luat măsurile necesare pentru a preveni realizarea acestuia [*Mehmet Ulusoy și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 83-84, citând *Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei* (MC), 2017]. Acestea principii care decurg din jurisprudența Curții referitoare la art. 2 se aplică, de asemenea, în privința art. 8, în cazul unui prejudiciu care nu amenință dreptul la viață garantat în temeiul art. 2 (*İbrahim Keskin împotriva Turciei*, 2018, pct. 61).

159. Sarcina Curții este de a verifica eficacitatea căilor de atac utilizate de reclamanți și de a determina astfel dacă sistemul judiciar a asigurat punerea corectă în aplicare a cadrului legislativ și de reglementare destinat să protejeze integritatea fizică a pacienților (*İbrahim Keskin împotriva Turciei*, 2018, pct. 68, și *Mehmet Ulusoy și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 90). În toate cazurile, sistemul pus în aplicare pentru a determina cauza încălcării integrității persoanei aflate sub responsabilitatea profesioniștilor din domeniul sănătății trebuie să fie independent. Aceasta presupune nu numai lipsa unei legături ierarhice sau instituționale, ci și independența formală și concretă a tuturor părților responsabile de evaluarea faptelor în contextul procedurii de stabilire a cauzei încălcării contestate (*Mehmet Ulusoy și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 93). Există o cerință de promptitudine și diligență rezonabilă în contextul unui malpraxis medical (*Vilela împotriva Portugaliei*, 2021, pct. 87-88; *Eryiğit împotriva Turciei*, 2018, pct. 49). De exemplu, o procedură care durează aproape 7 ani este incompatibilă cu art. 8 (*İbrahim Keskin împotriva Turciei*, 2018, pct. 69-70). Pentru informații și consimțământul înainte de o intervenție chirurgicală, a se vedea *Reyes Jimenez împotriva Spaniei*, 2022; *Maiboroda împotriva Ucrainei*, 2023.

160. Obiectivitatea expertizelor realizate în cazurile de malpraxis medical nu poate fi pusă automat la îndoială pe baza faptului că experții sunt medici care lucrează în sistemul de sănătate național. În plus, simplul fapt că un expert este angajat într-o instituție medicală de stat, desemnată special pentru furnizarea de expertize privind anumite probleme și finanțată de stat, nu justifică, în sine, temerea că expertul respectiv nu poate să furnizeze o expertiză neutră și imparțială. În acest context, este important ca participarea unui expert la proceduri să fie însoțită de garanții procedurale adecvate, care să asigure independența formală și *de facto*, precum și imparțialitatea acestuia (*Jurica împotriva Croației*, 2017, pct. 93). În plus, având în vedere faptul că expertiza medicală aparține unui domeniu tehnic care depășește cunoștințele judecătorilor și, prin urmare, este susceptibilă de a avea o influență predominantă asupra aprecierii faptelor de către aceștia, măsura în care părților li se permite să comenteze aceste probe, precum și măsura în care instanțele iau în considerare comentariile acestora, vor fi cruciale (*Mehmet Ulusoy și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 109-110).

161. În ceea ce privește accesul la serviciile de sănătate, Curtea a fost prudentă, evitând să extindă aplicarea art. 8 într-o manieră care să implice alocarea de resurse publice semnificative, deoarece, având în vedere familiaritatea acestora cu cerințele sistemului de sănătate, precum și cu fondurile disponibile pentru satisfacerea acestor cereri, autoritățile naționale sunt mai în măsură decât o instanță internațională să realizeze această evaluare [*Pentiacova și alții împotriva Moldovei* (dec.), 2005].

162. Curtea a hotărât că o cerere formulată împotriva unei decizii a autorităților britanice de a nu pune în aplicare un program de schimb de seringi pentru consumatorii de droguri din închisori era inadmisibilă [*Shelley împotriva Regatului Unit* (dec.), 2008]. În această cauză, Curtea a hotărât că nu există nicio autoritate care să oblige un stat contractant, în temeiul art. 8, să adopte o anumită politică de prevenție în domeniul sănătății. De asemenea, a constatat că nu a fost încălcat art. 8 ca urmare a refuzului Bulgariei de a le permite pacienților cu boli în faze terminale să utilizeze medicamente experimentale neautorizate [*Hristozov și alții împotriva Bulgariei*, 2012; *Durisotto împotriva Italiei* (dec.), 2014] și a respins o cerere prin care a fost contestată legislația referitoare la

prescrierea de medicamente pe bază de cannabis [*A.M. și A.K. împotriva Ungariei* (dec.), 2017], făcând referire totodată la obligațiile statului în acest domeniu (pct. 46-47). În cauza *Abdiușeva și alții împotriva Rusiei*, 2019, Curtea a statuat că lipsa accesului la terapia de substituție cu metadonă sau buprenorfină pentru dependenții de opioide nu încalcă art. 8, deoarece se încadrează în marja de apreciere a statului de a evalua riscurile terapiei de substituție pentru sănătatea publică și situația individuală a reclamantului. În mod similar, în cauza *Thörn împotriva Suediei*, 2022, în ceea ce privește condamnarea reclamantului pentru fabricarea de cannabis pentru tratamentul personal al durerilor cronice severe, Curtea a considerat că autoritățile au rămas în cadrul marjei lor largi de apreciere în punerea în balanță a interesului reclamantului de a avea acces la ameliorarea durerilor și a interesului general de a pune în aplicare sistemul de control al stupefiantelor și medicamentelor (pct. 50-59).

163. În ceea ce privește accesul la asistență medicală al persoanelor cu dizabilități, Curtea a declarat inadmisibilă o cauză în care o persoană cu handicap grav a solicitat un braț robotizat care să îi susțină mobilitatea [*Sentges împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2003]. Cu toate acestea, Curtea a constatat că reducerea nivelului de îngrijiri medicale acordate unei femei cu mobilitate redusă a încălcat art. 8, dar numai pentru o perioadă limitată, în cursul căreia Regatul Unit nu a respectat propria legislație (*McDonald împotriva Regatului Unit*, 2014). În cauza *Jivan împotriva României*, 2022, care s-a referit la faptul că autoritățile nu au încadrat un bărbat în vârstă și cu handicap ca având nevoie de un asistent personal, Curtea nu a considerat că statul a pus în balanță interesele publice și private concurente (pct. 51; a se vedea și *Diaconeasa împotriva României*, 2024, pct. 64).

164. În cauza *Gard și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), 2017, Curtea a respins argumentul invocat de către părinții unui copil grav bolnav, potrivit căruia problema tratamentului administrat fiului lor nu era de competența instanțelor, hotărând, dimpotrivă, că spitalul în care era îngrijit copilul a procedat corect apelând la instanțe pentru soluționarea conflictului (pct. 117). Curtea a lăsat nerezolvată problema dacă testul adecvat era „interesul superior al copilului” sau dacă instanțele ar fi trebuit să se întrebe dacă respectarea dorințelor părinților ar genera riscul unui „prejudiciu semnificativ” pentru copil (pct. 118-119). Cu toate acestea, în cauza *Parfitt împotriva Regatului Unit* (dec.), 2021, Curtea a constatat că decizia de a aplica criteriul „interesului superior al copilului” într-o cauză similară cu *Gard* nu se situează în afara marjei de apreciere acordate statelor în realizarea unui echilibru între protecția dreptului la viață al pacienților și protecția dreptului acestora la respectarea vieții lor private și a autonomiei lor personale [pct. 51 - a se vedea *Vavříčka și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), 2021, pct. 279, 280, 286-288].

6. Aspecte legate de sfârșitul vieții

165. În cauza *Pretty împotriva Regatului Unit*, 2002, Curtea a concluzionat, în primul rând, că dreptul unei persoane de a decide modul în care va muri este un element al vieții private în sensul art. 8 (pct. 67). În jurisprudența ulterioară se precizează că dreptul unei persoane de a decide modul și momentul în care viața sa ar trebui să se încheie, cu condiția ca aceasta să fie în măsură să ajungă în mod liber la o decizie și să acționeze în consecință, este unul dintre aspectele dreptului la respectarea vieții private în sensul art. 8 din Convenție (*Haas împotriva Elveției*, 2011, pct. 51).

166. Curtea a constatat că statele membre dispun de o marjă largă de apreciere pentru abordarea problemelor legate de sinuciderea asistată. Legislația permisivă include cerința ca medicamentele utilizate pentru a pune capăt vieții să fie furnizate pe baza unei rețete prescrise de un medic (*Haas împotriva Elveției*, 2011, pct. 52). Într-adevăr, Curtea a făcut distincție între *Haas împotriva Elveției*, 2011, și *Pretty împotriva Regatului Unit*, 2002. Spre deosebire de cauza *Pretty*, Curtea a observat, în cauza *Haas împotriva Elveției*, 2011, că reclamantul susținea nu numai că viața sa era dificilă și dureroasă, dar și că, dacă nu ar obține substanța în cauză, actul de sinucidere în sine ar fi lipsit de demnitate. În plus, și, din nou, spre deosebire de cauza *Pretty*, reclamantul nu putea fi considerat, în fapt, o persoană infirmă, în măsura în care nu se afla în faza terminală unei boli degenerative incurabile, care l-ar fi împiedicat să își pună capăt vieții.

167. În cauza *Koch împotriva Germaniei*, 2012, reclamantul s-a plâns că refuzul instanțelor naționale de a examina fondul plângerii sale referitoare la refuzul Institutului Federal de a-i acorda soției sale autorizația de a obține o doză letală de pentobarbital de sodiu a încălcat dreptul acestuia la respectarea vieții private și de familie în sensul art. 8 din Convenție. Curtea a constatat o încălcare a art. 8, din cauza refuzului instanțelor naționale de a examina fondul cererii sale.

168. În cauza *Mortier împotriva Belgiei*, 2022, reclamantul s-a plâns de moartea prin eutanasiere a mamei sale și de faptul că autoritățile nu au asigurat implicarea sa în acest proces. Curtea a observat că mama reclamantului nu a dorit să își informeze copiii, inclusiv pe reclamant, cu privire la cererea sa pentru eutanasiere, în ciuda sfaturilor repetate ale medicilor. Luând act de conflictul care exista între interesele concurente, în special de dorința reclamantului de a-și însoți mama în ultimele clipe ale vieții sale și de dreptul mamei sale la respectarea voinței sale și a autonomiei personale, Curtea a considerat că autoritățile nu și-au încălcat obligația pozitivă de a asigura respectarea drepturilor reclamantului în temeiul art. 8 (pct. 200-208).

169. Curtea nu consideră oportună extinderea aplicării art. 8 astfel încât să se impună statelor contractante o obligație procedurală de a pune la dispoziție o cale de atac prin care instanțele naționale să fie obligate să se pronunțe cu privire la fondul unui capăt de cerere potrivit căruia interdicția sinuciderii asistate ar încălca dreptul la respectarea vieții private și de familie [*Nicklinson și Lamb împotriva Regatului Unit* (dec.), 2015, pct. 84].

170. În cauza *Gard și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), 2017, medicii au decis să sisteze tratamentul prin care era menținut artificial în viață un copil care suferea de o boală genetică fatală. În urma unei examinări aprofundate a procedurii și a motivelor furnizate de autoritățile naționale pentru justificarea deciziei lor, Curtea a constatat că decizia respectivă, deși a fost luată împotriva voinței părinților, nu a constituit o ingerință arbitrară sau disproporționată contrară art. 8 (pct. 118-124). Curtea a ajuns la aceeași concluzie în cauza *Parfitt împotriva Regatului Unit* (dec.), 2021, în ceea ce privește retragerea tratamentului unui copil în vârstă de cinci ani aflat într-o stare vegetativă permanentă. A subliniat că deciziile instanțelor naționale au ținut seama în mod corespunzător de interesul superior al copilului, existând un consens larg atât în dreptul internațional, cât și în jurisprudența Curții potrivit căruia, în toate deciziile privind copiii, interesul superior al acestora trebuie să fie primordial (pct. 51 și *supra*).

7. Aspecte legate de persoanele cu dizabilități³⁴

171. Cauza *Jivan împotriva României*, 2022, a avut ca obiect aplicabilitatea art. 8 la mobilitatea și calitatea vieții unui reclamant cu dizabilități/persoană vârstnică și noțiunile de „autonomie personală” și „demnitate” în temeiul Convenției (a se vedea analiza jurisprudenței la pct. 30-35 și trimiterea făcută la *Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități*, pct. 44-45).

172. Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 2006 stabilește principiul „participării și integrării depline și efective în societate” pentru persoanele cu dizabilități (a se vedea, de exemplu, *Arnar Helgi Lárússon împotriva Islandei*, 2022, pct. 59). Cu toate acestea, art. 8 este aplicabil doar în cazuri excepționale atunci când lipsa accesului la clădirile publice și la clădirile deschise publicului a afectat viața reclamantilor într-o asemenea măsură încât a adus atingere dreptului la dezvoltare personală și de a stabili și dezvolta relații cu alte persoane și cu

---

³⁴ A se vedea și Asistență medicală și tratament, în special.

lumea înconjurătoare [*Glaisen împotriva Elveției* (dec.), 2019, pct. 43-46, cu trimiterile citate; a se vedea și *Zehnalova și Zehnal împotriva Republicii Cehe* (dec.), 2002; *Botta împotriva Italiei*, 1998, și *Mótká împotriva Poloniei* (dec.), 2006]. În cauza *Arnar Helgi Lárusson împotriva Islandei*, 2022, pentru prima dată, Curtea a considerat că o plângere privind lipsa accesului la clădirile publice pentru persoanele cu dizabilități intră în sfera „vieții private”, ceea ce i-a permis să examineze problema în temeiul art. 14 coroborat cu art. 8 (pct. 40-46).

173. Curtea a constatat că decizia de a lua copiii a doi părinți nevătători, pe motiv că s-a constatat că aceștia nu le ofereau îngrijiri adecvate, nu a fost justificată de circumstanțe și a încălcat dreptul părinților la respectarea vieții de familie, în sensul art. 8 (*Savini împotriva Ucrainei*, 2008). Pe de altă parte, Curtea a constatat neîncălcarea art. 8 în ceea ce privește regimul juridic prevăzut în Franța pentru compensarea părinților pentru costurile implicate de îngrijirea unor copii cu dizabilități, chiar și în cazul în care părinții ar fi ales să nu aibă copilul, dacă nu ar fi existat o eroare a spitalului de stat în ceea ce privește diagnosticarea unui defect genetic [*Maurice împotriva Franței* (MC), 2005; *Draon împotriva Franței* (MC), 2006]. Curtea oferă, de asemenea, statelor o marjă largă pentru a determina cuantumul ajutorului acordat părinților copiilor cu dizabilități [*La Parola și alții împotriva Italiei* (dec.), 2000], și a hotărât că, atunci când un stat oferă căi de atac adecvate la nivel național în cazul dizabilităților cauzate de o îngrijire necorespunzătoare la nașterea unui copil, nu există o încălcare a art. 8 (*Spyra și Kranczkowski împotriva Poloniei*, 2012, pct. 99-100).

174. Cauza *Holodov împotriva Ucrainei* (dec.), 2016, a avut ca obiect suspendarea permisului de conducere pentru o infracțiune rutieră în cazul unui reclamant cu un handicap fizic (afecțiuni multiple ale articulațiilor) care a invocat o sancțiune excesivă având în vedere starea sa medicală. Curtea a fost de acord că interdicția de a conduce timp de nouă luni a avut repercusiuni asupra vieții cotidiene a reclamantului. În acest sens, s-ar putea admite că o astfel de sancțiune constituie o „ingerință” în dreptul reclamantului în temeiul art. 8. Cauza *X și Y împotriva Țărilor de Jos*, 1985, a avut ca obiect agresiunea sexuală a unei fete de șaisprezece ani cu handicap mintal și absența unor dispoziții de drept penal care să îi asigure o protecție efectivă și practică.

175. În cauza *Belli și Arquier-Martinez împotriva Elveției*, 2018, prima reclamantă s-a născut surdă și avea dificultăți în a se exprima în limba sa maternă. Ea avea un handicap grav, care o făcea incapabilă să aibă discernământ. Ca urmare, a avut întotdeauna nevoie de îngrijire permanentă. Această îngrijire era asigurată de cea de-a doua reclamantă, mama și tutorele acesteia. Prin urmare, situația lor implică „elemente suplimentare de dependență, care implică mai mult decât legăturile emoționale normale”. Circumstanțele lor au creat o situație în care garanțiile prevăzute la art. 8 sub aspectul „vieții de familie” se aplică, în mod excepțional, unei relații între adulți (pct. 65-66).

176. În cauza *Calvi și C.G. împotriva Italiei*, 2023, Curtea a examinat punerea sub protecție juridică a unei persoane în vârstă și plasarea acesteia într-un azil „medicalizat” în izolare socială timp de trei ani, și a reiterat că statele sunt obligate să promoveze participarea persoanelor în vârstă cu dizabilități sau „dependente” la viața comunității și să prevină izolarea sau segregarea acestora (pct. 107).

8. Aspecte privind înhumarea și persoanele decedate

177. Exercițarea drepturilor prevăzute la art. 8 privind viața privată și de familie ține predominant de relațiile dintre ființe umane. Cu toate acestea, Curtea a statuat, de asemenea, că tratarea adecvată a defuncțiilor din respect pentru sentimentele rudelor acestora intră în domeniul de aplicare al art. 8 (a se vedea *M.L. împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 23, cu trimiterile citate). În special, Curtea a constatat că modul în care a fost tratat corpul unei rude decedate, precum și aspecte privind prezența la înmormântare și acordarea unui ultim omagiu intră în sfera dreptului respectării vieții private și de familie (*Solska și Rybicka împotriva Poloniei*, 2018, pct. 104-108 și trimiterile citate). Alte circumstanțe referitoare la membrii supraviețuitori ai familiei intră în cadrul art. 8 (a se vedea

rezumatul recent în *Polat împotriva Austriei*, 2021, pct. 93-94), inclusiv plângerea unei reclamante cu privire la faptul că spitalul nu a divulgat informații referitoare la autopsia fiului său (pct. 95).

178. Cauza *Lozovîie împotriva Rusiei*, 2018, de exemplu, a avut ca obiect victima unui omor, care a fost înhumată înainte ca părinții acesteia să fi fost informați cu privire la decesul său. În cauza respectivă, Curtea a reiterat faptul că orice persoană are dreptul de acces la informații referitoare la viața lor privată și/sau de familie (pct. 32) și că dreptul unei persoane de a participa la funeraliile unui membru al familiei sale intră sub incidența art. 8. În cazul în care autoritățile, dar nu și alți membri ai familiei, au luat la cunoștință de deces, autoritățile relevante au obligația să întreprindă cel puțin măsuri rezonabile pentru a asigura informarea membrilor familiei (pct. 38). Curtea a considerat că legislația și practica interne relevante nu erau suficient de clare, dar că acest lucru nu era suficient, în sine, pentru a determina constatarea unei încălcări a art. 8 (pct. 42). Pe de altă parte, a concluzionat că autoritățile naționale nu au acționat cu o diligență rezonabilă pentru a respecta obligația pozitivă menționată, având în vedere informațiile de care dispuneau pentru a identifica, localiza și informa părinții persoanei decedate (pct. 46).

179. În cauza *Hadri-Vionnet împotriva Elveției*, 2008, Curtea a constatat că neinformarea mamei de către municipalitate cu privire la locul și data înhumării fiului său născut mort nu era permisă de lege și a încălcat dreptul acesteia la respectarea vieții private și de familie, în sensul art. 8 (*Pannullo și Forte împotriva Franței*, 2001). În mod similar, în *Zorica Jovanović împotriva Serbiei*, 2013, Curtea a susținut că neinformarea reclamantei de către spital cu privire la decesul fiului său nou-născut și dispariția ulterioară a corpului acestuia au încălcat art. 8, chiar dacă decesul copilului a avut loc în 1983, din cauza faptului că statul nu a furnizat nici până în prezent informații cu privire la ceea ce s-a întâmplat. Curtea a hotărât, de asemenea, că refuzul Rusiei de a permite ca un copil născut mort să poarte numele tatălui său biologic, ca urmare a prezumției legale a paternității soțului mamei copilului, a încălcat drepturile mamei, protejate de art. 8, de a-și înhuma copilul sub numele adevăratului său tată (*Znamenskaia împotriva Rusiei*, 2005).

180. Membri unor familii au contestat, de asemenea, perioada cuprinsă între deces și înhumare, precum și tratamentul la care a fost supus trupul persoanei decedate înainte de a fi restituit familiei. De exemplu, Curtea a constatat că întârzierea majoră în ceea ce privește restituirea probelor prelevate de pe trupul neînsuflețit al fiicei reclamantilor de către poliție, care i-a împiedicat pe aceștia să o înhumeze în timp util, le-a încălcat dreptul la respectarea vieții private și de familie (*Girard împotriva Franței*, 2011). Aceasta a constatat, de asemenea, o încălcare a art. 8 din Convenție în cazul în care dreptul intern nu a impus instanțelor să aprecieze - și nu a permis părinților să conteste - refuzul inițial de a permite transferul trupurilor fiilor lor în Turcia în timp ce ancheta privind uciderea acestora era în curs (*Aygün împotriva Belgiei*, 2022, pct. 68-92). Curtea a constatat, de asemenea, că prelevarea de organe de la o persoană decedată de către un spital, fără informarea și solicitarea consimțământului mamei acesteia, nu era prevăzută de lege și a încălcat dreptul acesteia la respectarea vieții private, în sensul art. 8 (*Petrova împotriva Letoniei*, 2014, pct. 97-98). Conform jurisprudenței sale, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 în ceea ce privește prelevarea de țesuturi de la o persoană decedată, fără cunoștința și consimțământul soției sale, din cauza lipsei clarității legislației interne și a lipsei de garanții juridice împotriva arbitrarului (*Elberte împotriva Letoniei*, 2015, pct. 115). Cu toate acestea, Curtea a constatat că o întârziere de treizeci și opt de zile înainte ca trupul unui soldat azer ucis în Armenia să fie returnat familiei sale nu a încălcat art. 8 din Convenție (*Gurbanov împotriva Armeniei*, 2023). Autoritățile armene au încercat să stabilească cauza morții și, având în vedere relațiile ostile dintre Armenia și Azerbaidjan, așteptau ca un specialist al Comitetului Internațional al Crucii Roșii (CICR) să participe la examinarea cadavrului. În aceste condiții, perioada totală de 38 de zile care a trecut înainte ca autoritățile armene să returneze Azerbaidjanului trupul fiului reclamantei nu poate fi considerată nerezonabilă (pct. 63-69).

181. În cauza *Elli Poluhas Dödsbo împotriva Suediei*, 2006, Curtea a constatat că refuzul Suediei de a permite transferul urnei care conținea cenușa soțului reclamantei într-un loc de veci aflat în zona în care locuia familia sa nu a încălcat art. 8, deoarece decizia a fost luată ținând seama în mod

corespunzător de interesele soției persoanei decedate și s-a încadrat în marja largă de apreciere recunoscută statului în astfel de cazuri. Este de reținut că nu a fost stabilit de către Curte dacă un astfel de refuz implică noțiunile de „viață de familie” sau „viață privată”, ci a pornit doar de la premisa unei ingerințe (pct. 24). În cauza *Dražković împotriva Muntenegrului*, 2020, Curtea a constatat că cererea unei rude apropiate de a exhuma rămășițele unui membru decedat al familiei în vederea transferării la un nou loc de veci se încadrează, în principiu, atât în „viața privată”, cât și în „viața de familie”. Cu toate acestea, Curtea a precizat că natura și domeniul de aplicare al acestui drept, precum și întinderea obligațiilor statului în temeiul Convenției în cauze de acest tip, vor depinde de circumstanțele particulare și de faptele prezentate (pct. 48). Deși statelor li se acordă o marjă largă de apreciere într-o chestiune atât de importantă și sensibilă (pct. 52), Curtea a constatat că lipsa unei examinări pe fond de către instanțele naționale a cererii reclamantului în cadrul unei acțiuni civile împotriva unui terț a încălcat art. 8. Curtea a constatat, de asemenea, că reprezentantul unei persoane decedate, care a încercat să împiedice statul să utilizeze ADN-ul defunctului în cadrul unei acțiuni în stabilirea paternității, nu a invocat un capăt de cerere care intra în sfera de aplicare a vieții private și, prin urmare, acesta nu putea să introducă o acțiune în numele persoanei decedate [*Patrimoniul Kresten Filtenborg Mortensen împotriva Danemarcei* (dec.), 2006].

182. Curtea a abordat, de asemenea, politica statului de refuzare a restituirii, în vederea înhumării, a trupurilor persoanelor acuzate de terorism. Deși recunoaște că statul are interesul de a proteja siguranța publică, în special atunci când este în joc securitatea națională, Curtea a constatat că interdicția absolută privind restituirea trupurilor presupușilor teroriști nu a păstrat un echilibru adecvat între stat și drepturile membrilor familiei defunctului, protejate de art. 8 (*Sabancieva și alții împotriva Rusiei*, 2013, pct. 146).

183. În cauza *Solska și Rybicka împotriva Poloniei*, 2018, Curtea a constatat că art. 8 este aplicabil în cazul exhumării persoanelor decedate împotriva voinței familiilor acestora, în contextul unei proceduri penale (pct. 107-108). În ceea ce privește decizia procurorului de dispunere a exhumării, Curtea a constatat că dreptul intern nu prevede suficiente garanții procedurale împotriva arbitrariului. Reclamanții au fost, prin urmare, privați de gradul minim de protecție la care erau îndreptățiți, cu încălcarea art. 8 (pct. 124-127). Cu toate acestea, în cauza *Beljic și alții împotriva Croației*, 2024, Curtea a constatat că capetele de cerere ale reclamanților în temeiul art. 8 privind exhumarea rămășițelor pământești ale rudelor lor sunt vădit nefondate. Exhumarea urma să aibă loc ca parte a relocării unui cimitir pentru a permite exploatarea rezervelor de cărbune și, astfel, pentru a furniza energia electrică necesară gospodăriilor. Autoritățile naționale au examinat observațiile relevante ale reclamanților și au analizat atât legalitatea deciziilor contestate, cât și necesitatea măsurii criticate, iar instanța de contencios administrativ a analizat ingerința și a constatat că aceasta era legală (pct. 98-101).

184. Cauza *Polat împotriva Austriei*, 2021, a avut ca obiect efectuarea unei autopsii asupra fiului reclamantei, care se născuse cu o malformație rară, autopsie contrară dorinței acesteia și a soțului său. Din cauza convingerilor lor religioase, părinții au dorit ca trupul copilului să fie cât mai nevătmătat posibil. Cu toate acestea, autopsia a fost efectuată fără consimțământul lor în scopul „protejării intereselor științifice”. Deși Curtea nu a văzut niciun motiv pentru a pune în discuție dreptul intern, care permite efectuarea de autopsii fără consimțământul rudelor apropiate atunci când acest lucru este necesar, în speță aceasta a considerat că dorința reclamantei și a soțului acesteia de a-și înmormânta fiul în conformitate cu convingerile lor religioase nu a fost corect pusă în balanță. Prin urmare, a constatat o încălcare atât a art. 8, cât și a art. 9 (pct. 80-91). A mai constatat o încălcare a art. 8 și din cauza faptului că spitalul a omis să îi furnizeze reclamantei informații suficiente cu privire la amploarea autopsiei fiului său, precum și cu privire la prelevarea și locul în care se află organele sale (pct. 120).

9. Aspecte legate de mediu³⁵

185. Deși Convenția nu recunoaște niciun drept explicit la un mediu sănătos [*Hatton și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2003, pct. 96], Curtea s-a pronunțat în mai multe cauze, în care era în discuție calitatea mediului înconjurător, argumentând că bunăstarea unei persoane poate fi afectată negativ de condiții de mediu periculoase sau perturbatoare (*Cordella și alții împotriva Italiei*, 2019, pct. 157-160). Cu toate acestea, o problemă în temeiul art. 8 apare numai în cazul în care persoanele sunt direct și grav afectate de disconfortul în cauză și pot dovedi impactul direct asupra calității vieții lor [*Çiçek și alții împotriva Turciei* (dec.), 2020, pct. 32 și 22-29, pentru un rezumat al jurisprudenței relevante în contextul poluării aerului; *Fadeieva împotriva Rusiei*, 2005, pct. 68-69, în care Curtea a afirmat că trebuie demonstrat un anumit nivel minim al efectelor negative ale poluării asupra sănătății sau calității vieții persoanei pentru a pune în aplicare art. 8; *Chiș împotriva României* (dec.), 2014, cu privire la zgomotul făcut de un bar din clădirea unde locuia reclamantul; *Thibaut împotriva Franței* (dec.), 2022, privind expunerea potențială la câmpuri electromagnetice]. Art. 8 se poate aplica în cauze în materie de mediu fie în cazul în care poluarea este cauzată direct de către stat, fie atunci când răspunderea statului decurge din absența unei reglementări corespunzătoare a activităților din sectorul privat. Aplicabilitatea art. 8 a fost determinată de un test de gravitate: a se vedea jurisprudența relevantă privind problemele de mediu în cauza *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 111. De exemplu, în cauza *Hudorovič și alții împotriva Sloveniei*, 2020, Curtea și-a clarificat jurisprudența privind riscurile pentru sănătate și mediu care rezultă din poluarea apei (pct. 112-115). În special, a precizat că, deși accesul la apă potabilă nu este, ca atare, un drept protejat de art. 8, „o lipsă persistentă și de lungă durată a accesului la apă potabilă” poate avea consecințe negative asupra sănătății și demnității umane, erodând efectiv nucleul vieții private. Prin urmare, atunci când aceste condiții stricte sunt îndeplinite, obligația pozitivă a unui stat poate fi declanșată, în funcție de circumstanțele specifice ale speței (pct. 116).

186. Pe fond, trebuie să se țină seama de echilibrul echitabil care trebuie stabilit între interesele concurente ale individului și ale comunității în ansamblul ei; în ambele contexte, statul beneficiază de o anumită marjă de apreciere în ceea ce privește stabilirea măsurilor care trebuie adoptate pentru asigurarea respectării Convenției (*Powell și Rayner împotriva Regatului Unit*, 1990; *López Ostra împotriva Spaniei*, 1994, pct. 51; *Giacomelli împotriva Italiei*, 2006, pct. 78).

187. În cauza *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz și alții împotriva Elveției* (MC), 2024, Curtea a abordat, pentru prima dată, problema schimbărilor climatice și impactul acestora asupra drepturilor garantate de Convenție. În special, aceasta a subliniat că, până în prezent, au existat indicii suficient de încredere cu privire la existența schimbărilor climatice antropogene, la faptul că acestea reprezintă o amenințare gravă actuală și viitoare la adresa exercitării drepturilor prevăzute de Convenție, precum și la faptul că statele sunt conștiente de aceste lucruri și sunt capabile să ia măsuri pentru a le aborda în mod eficient (pct. 436). Curtea a introdus conceptul de „împărțire a sarcinilor între generații” în acest context, observând că obligațiile juridice ale statelor în temeiul Convenției se extind nu numai la persoanele aflate în viață în prezent, ci și la generațiile viitoare, care ar putea suporta o povară din ce în ce mai grea a consecințelor eșecurilor actuale în combaterea schimbărilor climatice (pct. 419-20). A recunoscut, pentru prima dată, că art. 8 trebuie considerat ca cuprinzând dreptul persoanelor la o protecție efectivă din partea autorităților statului împotriva efectelor negative grave ale schimbărilor climatice asupra vieții, sănătății, bunăstării și calității vieții lor (pct. 519 și 544). În această privință, Curtea a subliniat diferența dintre cauzele

³⁵ A se vedea și secțiunea Domiciliu.

privind schimbările climatice și cauzele „clasice” privind mediul și a stabilit criterii specifice pentru evaluarea, în acest context special, a statutului de victimă al persoanelor fizice (pct. 487-488), precum și pentru determinarea calității procesuale a asociațiilor de a sesiza Curtea cu cauze privind schimbările climatice (pct. 502-3). În ceea ce privește obligațiile pozitive ale statelor, acestea ar include instituirea și punerea în aplicare a unor măsuri de atenuare, care trebuie să fie completate de măsuri de adaptare menite să atenueze cele mai grave sau iminente consecințe ale schimbărilor climatice, precum și anumite garanții procedurale în ceea ce privește procesul decizional al statelor (pct. 549-554).

188. Pentru o analiză detaliată a jurisprudenței Curții pe această temă, a se vedea [Ghid privind mediul](#).

10. Orientarea sexuală și viața sexuală³⁶

189. Marja de apreciere a fost considerată a fi îngustă în ceea ce privește ingerințele în zona intimă a vieții sexuale a unei persoane (*Dudgeon împotriva Regatului Unit*, 1981, pct. 52). Curtea a hotărât că elemente precum identitatea de gen, numele, precum și orientarea sexuală și viața sexuală constituie elemente importante ale sferei personale protejate de art. 8 (*Drelon împotriva Franței*, 2022, pct. 86; *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 109; *Sousa Goucha împotriva Portugaliei*, 2016, pct. 27; *B. împotriva Franței*, 1992, pct. 63; *Burghartz împotriva Elveției*, 1994, pct. 24; *Dudgeon împotriva Regatului Unit*, 1981, pct. 41; *Laskey, Jaggard și Brown împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 36; *P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit*, 2001).

190. Curtea a hotărât că o interdicție de deținere de către deținuți de materiale pornografice pentru uzul lor privat a încălcat art. 8 (*Chocholáč împotriva Slovaciei*, 2022). Întrucât reclamantul a păstrat materialul ca stimulent pentru auto-erotism în sfera sa privată, Curtea a constatat că confiscarea acestuia, precum și mustrarea primită de reclamant pentru deținerea sa, au constituit o ingerință în acest drept. Curtea a exprimat îndoieli cu privire la faptul că interdicția urmărește un scop legitim (pct. 62 privind protecția moralei), dar, în orice caz, a concluzionat că, în absența unei ponderări reale a intereselor individuale și publice concurente, interdicția reprezintă o restricție generală și nediscriminatorie care nu permite evaluarea proporționalității necesare într-un caz individual (pct. 52-78).

191. Relația unui cuplu de același sex se încadrează în noțiunea de „viață privată” în sensul art. 8, iar relația unui cuplu de același sex care coabitează și trăiește într-un parteneriat stabil *de facto* se încadrează în noțiunea de „viață de familie” (*Orlandi și alții împotriva Italiei*, 2017, pct. 143). S-a constatat că legislația care incriminează actele sexuale consensuale între persoane homosexuale încalcă art. 8 (*A.D.T. împotriva Regatului Unit*, 2000, pct. 36-39; *Dudgeon împotriva Regatului Unit*, 1981, pct. 41). Art. 8 nu interzice incriminarea tuturor activităților sexuale care au loc în privat, cum ar fi incestul (*Stübing împotriva Germaniei*, 2012), sau practicile sexuale sado-masochiste (*Laskey, Jaggard și Brown împotriva Regatului Unit*, 1997).

192. Într-o serie de cauze, Curtea a hotărât că orice interdicție privind angajarea homosexualilor în armată constituie o încălcare a dreptului la respectarea vieții private, protejat de art. 8 (*Lustig-Prean și Beckett împotriva Regatului Unit*, 1999; *Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999; *Perkins și R. împotriva Regatului Unit*, 2002)³⁷.

³⁶ A se vedea Cupluri formate din persoane de același sex și [Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI](#).

³⁷ A se vedea Identitate și autonomie și Domiciliu.

193. Într-o cauză privind refuzul serviciului francez de donare de sânge de a-l accepta pe reclamant ca donator de sânge pe baza presupusei sale homosexualități, Curtea a observat că concluzia relevantă cu privire la practicile sale sexuale a fost făcută numai pentru că acesta a refuzat să răspundă la întrebările privind viața sa sexuală în timpul interviului medical anterior donării. A observat că datele în cauză conțineau indicații explicite privind viața sexuală a reclamantului și presupusa orientare sexuală, reflectând orientarea sexuală prezumată a reclamantului, fără o bază factuală dovedită, și că, fiind colectate în 2004, acestea urmau să fie păstrate până în 2028, rezultând că a existat o ingerință în „viața privată” a reclamantului (iar o simplă trimitere la un cod, mai degrabă decât o descriere explicită a comportamentului sexual, nu a fost considerată decisivă, pct. 86). În timp ce această ingerință a fost bazată pe motive pertinente și suficiente, în special protecția sănătății și importanța asigurării siguranței sângelui (pct. 93-95), datele colectate s-au bazat pe simple speculații, fără nicio bază factuală dovedită. De asemenea, Curtea a remarcat durata excesivă de păstrare a datelor, care a făcut posibilă utilizarea repetată a datelor împotriva reclamantului, având ca rezultat excluderea sa automată de la donarea de sânge. În consecință, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 din Convenție (*Drelon împotriva Franței*, 2022, pct. 86-100).

C. Viață privată³⁸³⁹

194. Conform jurisprudenței constante a Curții, noțiunea de viață privată include aspecte legate de identitatea unei persoane, cum ar fi numele, fotografia sau integritatea fizică și morală ale acesteia [*Vavříčka și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), 2021, pct. 261]; scopul principal al garanției oferite de art. 8 din Convenție este să asigure dezvoltarea, fără ingerințe externe, a personalității fiecărei persoane în relațiile sale cu semenii săi. Prin urmare, există o zonă de interacțiune între o persoană și alte persoane, chiar și într-un context public, care poate intra în sfera de aplicare a vieții private [*Von Hannover împotriva Germaniei (nr. 2)* (MC), 2012, pct. 95]. În plus, noțiunea de „viață privată” este una largă, care nu se pretează unei definiții exhaustive și care include integritatea fizică și morală a unei persoane și, prin urmare, poate îngloba multiple aspecte ale identității unui individ, precum identitatea și orientarea sexuală, numele sau elemente legate de dreptul la imagine. Cuprinde informații personale cu privire la care o persoană poate avea încrederea legitimă că nu vor fi publicate fără consimțământul său [*Axel Springer AG împotriva Germaniei* (MC), 2012, pct. 83]. Conceptul de „viață privată” cuprinde, de asemenea, dreptul la informații confidențiale referitoare la adopția unui copil (*X și alții împotriva Rusiei*, 2020, pct. 62-67, în ceea ce privește publicarea pe internet a unei hotărâri judecătorești, care menționează numele reclamantilor și numele copiilor adoptați ai acestora). Decizia unei persoane particulare de a plasa un anunț anonim prin care căuta o mamă de substituție nu constituie un argument pentru reducerea nivelului de protecție care ar fi trebuit să îi fie acordat în temeiul art. 8 (*Hájovský împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 35).

195. În ceea ce privește supravegherea și colectarea de date private de către agenți ai statului, astfel de informații, atunci când sunt colectate și stocate în mod sistematic într-un dosar deținut de agenți ai statului, intră în sfera de aplicare a noțiunii de „viață privată” în sensul art. 8 § 1 din Convenție. Acest lucru a fost valabil cu atât mai mult într-o cauză în care unele informații au fost declarate false, existând riscul ca acestea să aducă atingere reputației reclamantului [*Rotaru împotriva României* (MC), 2000, pct. 44]. Aplicând acest principiu, Curtea a explicat că există o serie de elemente relevante de care trebuie să se țină seama pentru a stabili dacă viața privată a unei persoane este

³⁸ A se vedea și [Ghid privind protecția datelor](#).

³⁹ A se vedea capitolul Conversațiile telefonice.

vizată de măsuri adoptate în afara domiciliului sau sediului privat al acesteia. Întrucât există situații în care o persoană se implică cu bună știință sau în mod intenționat în activități care sunt sau pot fi înregistrate sau raportate în mod public, așteptările rezonabile ale unei persoane în ceea ce privește viața privată ar putea constitui un factor important, dar nu neapărat decisiv (*Benedik împotriva Sloveniei*, 2018, pct. 101). O persoană care merge pe stradă va fi văzută, în mod inevitabil, de orice persoană prezentă în locul respectiv. Monitorizarea prin mijloace tehnice a acestei scene care are loc în public (de exemplu, un agent de securitate care exercită o activitate de supraveghere prin intermediul unui sistem de televiziune cu circuit închis) are un caracter similar. Cu toate acestea, pot apărea considerente legate de viața privată în cazul în care astfel de materiale care țin de domeniul public sunt înregistrate sistematic sau permanent. Din acest motiv, dosarele alcătuite de serviciile de securitate privind o anumită persoană intră în domeniul de aplicare al art. 8, chiar și în cazul în care informațiile în cauză nu au fost culese prin utilizarea unei metode intruzive sau secrete (*P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit*, 2001, pct. 57). A se vedea și, cu privire la regimul de interceptare în masă, *Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2021, și *Centrum för rättvisa împotriva Suediei* (MC), 2022.

196. Utilizatorii serviciilor de telecomunicații și de internet trebuie să aibă garanția că le va fi respectată propria viață privată, deși o astfel de garanție nu poate fi absolută și trebuie să cedeze uneori în fața altor imperative legitime, cum ar fi prevenirea dezordinii și a comiterii infracțiunilor sau protecția drepturilor și libertăților altora (*Podciasov împotriva Rusiei*, 2024, pct. 65). În special, în ceea ce privește activitățile online, informațiile asociate cu anumite adrese IP dinamice care facilitează identificarea autorului acestor activități constituie, în principiu, date cu caracter personal care nu sunt accesibile publicului. Prin urmare, utilizarea acestor date poate intra în domeniul de aplicare al art. 8 (*Benedik împotriva Sloveniei*, 2018, pct. 107-108). În această privință, faptul că reclamantul nu și-a ascuns adresa IP dinamică nu a fost un factor decisiv pentru a aprecia dacă așteptarea sa privind viața privată a fost rezonabilă (pct. 116). În schimb, anonimatul legat de activitățile online este un factor important care trebuie luat în considerare (pct. 117).

1. Dreptul la imagine și la protejarea fotografiilor; publicarea fotografiilor, a imaginilor și a articolelor⁴⁰

197. În ceea ce privește fotografiile, Curtea a afirmat că imaginea unei persoane constituie una din principalele caracteristici ale personalității sale, deoarece exprimă caracteristicile sale unice și o diferențiază de semenii săi. Prin urmare, dreptul unei persoane la protecția imaginii sale constituie una dintre componentele esențiale ale dezvoltării personale [*López Ribalda și alții împotriva Spaniei* (MC), 2019, pct. 87-91 și trimiterile citate, precum și limitele protecției acordate, a se vedea, de exemplu, *Vučina împotriva Croației* (dec.), 2019]. Deși libertatea de exprimare include publicarea de fotografii, Curtea a constatat că protecția drepturilor și a reputației altor persoane are o importanță deosebită în acest domeniu, întrucât fotografiile pot conține informații foarte personale sau chiar intime cu privire la o persoană sau familia acesteia [*Von Hannover împotriva Germaniei (nr. 2)* (MC), 2012, pct. 103]. Chiar și o fotografie neutră însoțind un articol care prezintă o persoană într-o lumină negativă constituie o intruziune gravă în viața privată a unei persoane care nu caută publicitate (*Rodina împotriva Letoniei*, 2020, pct. 131). Curtea a precizat criteriile cheie neexhaustive [*Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei* (MC), 2017, pct. 166] de care trebuie să se țină seama atunci când dreptul la protecția reputației, garantat de art. 8, este pus în

---

⁴⁰ A se vedea și *Ghid privind protecția datelor*.

balanță cu dreptul la libertatea de exprimare, prevăzut la art. 10, după cum urmează: contribuția la o dezbatere de interes general; cât de cunoscută este persoana în cauză și care este subiectul reportajului; conduita anterioară a acesteia; conținutul, forma și consecințele publicării; circumstanțele în care au fost făcute fotografiile; gradul de severitate a sancțiunii impuse [*Von Hannover împotriva Germaniei (nr. 2)* (MC), 2012, pct. 108-113; *Axel Springer AG împotriva Germaniei* (MC), 2012, pct. 89-95; *Couderc și Hachette Filipacchi Associés împotriva Franței* (MC), 2015, pct. 90-93; *Dupate împotriva Letoniei*, 2011, pct. 49-76; *Rodina împotriva Letoniei*, 2020, pct. 104].

198. Prin urmare, orice persoană, chiar și cunoscută publicului, se poate prevala de o „speranță legitimă” privind protejarea și respectarea vieții sale private [*Von Hannover împotriva Germaniei (nr. 2)* (MC), 2012, pct. 50-53 și 95-99; *Sciacca împotriva Italiei*, 2005, pct. 29; *Reklos și Davourlis împotriva Greciei*, 2009, pct. 40; *Alkaya împotriva Turciei*, 2012, referitoare la protejarea adresei private a unei actrițe celebre - *a contrario* un avocat și soția unui procuror pensionat, *Samoilova împotriva Rusiei*, 2021, pct. 101, și a se vedea, de asemenea, divulgarea de imagini din interiorul unei case]. Totuși, acest lucru nu este neapărat un factor decisiv [*Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 73]. Potrivit jurisprudenței Curții, această protecție implică, în principal, dreptul unei persoane de a controla utilizarea imaginii sale, inclusiv dreptul de a refuza publicarea acesteia [*Reklos și Davourlis împotriva Greciei*, 2009, pct. 40 și 43, care a avut ca obiect fotografiile cu un nou-născut făcute într-o clinică privată, fără acordul prealabil al părinților, ale căror negative au fost păstrate de fotograf; *I.V.T. împotriva României*, 2022, în care un copil în vârstă de unsprezece ani a fost intervievat de un post de televiziune privat fără acordul părinților săi; *Von Hannover împotriva Germaniei (nr. 2)* (MC), 2012, pct. 96; *Dupate împotriva Letoniei*, 2011, pct. 49-76, care a avut ca obiect publicarea de către o revistă a unor fotografii făcute pe ascuns reclamantei, parteneră a unei personalități publice, în momentul în care aceasta părăsea spitalul după nașterea copilului lor; *Hájovský împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 29, în care un ziar a publicat informații private și fotografii neblurate ale unei persoane private, realizate în secret sub pretexte false].

199. Curtea a precizat, în ceea ce privește dreptul minorilor la viață privată și la imagine, că un exercițiu de echilibrare adecvat necesită luarea în considerare a vulnerabilităților specifice ale tinerilor, întrucât divulgarea de informații privind identitatea acestora poate aduce atingere mai grav demnității și bunăstării lor decât în cazul persoanelor adulte. Sunt necesare garanții legale speciale (*M.G.C. împotriva României*, 2016, pct. 73; *I.V.T. împotriva României*, 2022, pct. 59). În cauza *I.V.T. împotriva României*, 2022, Curtea a constatat o încălcare cu privire la interviul televizat al unei fete de unsprezece ani, obținut fără consimțământul părinților și difuzat fără protecția adecvată a identității sale. Curtea a constatat că instanțele naționale nu au luat în considerare în mod corespunzător vulnerabilitatea reclamantei atunci când au pus în balanță dreptul la o viață privată și imagine cu dreptul la libertatea de exprimare (pct. 46-63).

200. În timp ce faptul că fotografia unei persoane a apărut deja într-o publicație anterioară ar putea fi luat în considerare în procesul de punere în balanță, faptul că informațiile sunt deja în domeniul public nu înlătură în mod necesar protecția art. 8, în special dacă persoana în cauză nu a dezvăluit informațiile și nici nu a consimțit la divulgarea lor. Chiar și în ceea ce privește difuzarea ulterioară a unor „informații publice”, Curtea a constatat că interesul pentru publicarea acestor informații trebuia să fie pus în balanță cu considerațiile privind viața privată. Astfel, în ciuda faptului că informațiile în cauză erau deja cunoscute publicului, o diseminare ulterioară a unor astfel de „informații publice” trebuia în continuare să fie pusă în balanță cu dreptul la viață privată al reclamantului (*Hájovský împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 48).

201. Statul are obligația pozitivă de a asigura instituirea unor dispoziții de drept penal sau civil eficiente, pentru a interzice filmarea unei persoane fără consimțământul său [*Söderman împotriva Suediei* (MC), 2013, privind tentativa de filmare în secret a unei fete de 14 ani de către tatăl său vitreg, în timp ce aceasta era goală, și la plângerea acesteia cu privire la faptul că sistemul juridic suedez, care, la momentul faptelor, nu interzicea filmarea unei persoane fără consimțământul său,

nu a protejat-o împotriva încălcării integrității sale personale]. Pe de altă parte, cauza *Hadija Ismailova împotriva Azerbaidjanului*, 2019, a vizat filmarea sub acoperire a unei jurnaliste în locuința sa și difuzarea publică ulterioară a filmărilor. În speță, faptele au fost pedepsite în temeiul dreptului penal, iar procedura penală a fost inițiată efectiv. Cu toate acestea, Curtea a constatat că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a asigura o protecție adecvată a vieții private a reclamantei prin efectuarea unei anchete penale efective cu privire la ingerințele foarte grave în viața sa privată.

202. Curtea a constatat că supravegherea video a locurilor publice în care date vizuale sunt înregistrate, stocate și puse la dispoziția publicului intră sub incidența art. 8 (*Peck împotriva Regatului Unit*, 2003, pct. 57-63; *Gluhin împotriva Rusiei*, 2023, pct. 67). În special, s-a constatat că divulgarea către mass-media, în vederea difuzării, a unui material video cu tentativa de sinucidere a reclamantului, înregistrat de camere video de supraveghere, a constituit o ingerință gravă în viața privată a acestuia, chiar dacă se afla într-un loc public la momentul respectiv (*ibidem*, pct. 87). Supravegherea video într-un supermarket de către angajator [*López Ribalda și alții împotriva Spaniei* (MC), 2019, pct. 93] și într-un amfiteatru în cadrul unei universități (*Antović și Mirković împotriva Muntenegrului*, 2017) intră, de asemenea, în domeniul de aplicare al art. 8 din Convenție.

203. În cazul persoanelor arestate sau urmărite penal, Curtea a hotărât, în mai multe rânduri, că înregistrarea unui material video în contextul aplicării legii sau punerii la dispoziția presei a fotografiilor reclamantilor de către autoritățile polițienești a constituit o ingerință în dreptul lor la respectarea vieții private. Curtea a constatat încălcări ale art. 8 în cazul în care poliția a pus la dispoziția presei fotografii ale reclamantilor din dosarul oficial, fără consimțământul acestora (*Hujin și alții împotriva Rusiei*, 2008, pct. 115-118; *Sciacca împotriva Italiei*, 2005, pct. 29-31; *Hmel împotriva Rusiei*, 2013, pct. 40; *Toma împotriva României*, 2009, pct. 90-93; *Margari împotriva Greciei*, 2023, pct. 54-60), în cazul în care Ministerul de Interne a publicat pe site-ul său fotografii ale reclamantilor, realizate în timp ce aceștia se aflau reținuți de către poliție, în care identitatea lor nu era ascunsă (*D.H. și alții împotriva Macedoniei de Nord*, 2023, pct. 63-65), precum și în cazul în care afișarea fotografiei reclamantului pe panoul persoanelor urmărite nu a fost conformă cu dreptul intern (*Giorgi Nikolaișvili împotriva Georgiei*, 2009, pct. 129-131; *Negru împotriva Moldovei*, 2023, pct. 29-35).

204. În cauza *Gaughran împotriva Regatului Unit*, 2020, reclamantul a fost fotografiat în momentul arestării sale; fotografia judiciară respectivă urma să fie păstrată pe o perioadă nedeterminată într-o bază de date locală pentru a fi utilizată de poliție și poliția a putut să îi aplice tehnici de tratare și recunoaștere facială. Prin urmare, Curtea a constatat că luarea și păstrarea fotografiei reclamantului reprezintă o ingerință în dreptul la propria imagine (pct. 70). A constatat, în continuare, că ingerința nu era necesară într-o societate democratică (pct. 97). Cu toate acestea, Curtea a constatat că păstrarea timp de cinci ani a unei fotografii a unui recidivist nu constituia o încălcare a art. 8, deoarece durata păstrării era limitată, instanțele naționale efectuaseră o evaluare individualizată a probabilității ca reclamantul să recidiveze în viitor, iar necesitatea păstrării ulterioare a datelor în cauză putea face obiectul unei reexaminări (*P.N. împotriva Germaniei*, 2020, pct. 76-90). Mai mult, Curtea a constatat că fotografierea unei persoane suspectate de terorism fără consimțământul acesteia și păstrarea fotografiilor în cauză nu au fost disproporționate în raport cu obiectivele de prevenire a terorismului, legitime într-o societate democratică (*Murray împotriva Regatului Unit*, 1994, pct. 93).

205. Art. 8 nu impune în mod necesar să i se acorde victimei despăgubiri pecuniare, dacă sunt instituite alte mecanisme de reparație (*Kahn împotriva Germaniei*, 2016, pct. 75). În această cauză, editorul care a încălcat interdicția de publicare a fotografiilor cu cei doi copii ai unui fost portar al echipei naționale de fotbal a Germaniei nu a fost obligat la plata de despăgubiri [a se vedea și *Egill Einarsson împotriva Islandei (nr. 2)*, 2017, pct. 36-37 și 39, precum și trimiterile citate].

2. Protecția reputației unei persoane; calomnia

206. Dreptul la protecția reputației este un drept protejat de art. 8 din Convenție ca parte a dreptului la respectarea vieții private [*Axel Springer AG împotriva Germaniei* (MC), 2012, pct. 83; *Chauvy și alții împotriva Franței*, 2004, pct. 70; *Pfeifer împotriva Austriei*, 2007, pct. 35; *Petrina împotriva României*, 2008, pct. 28; *Polanco Torres și Movilla Polanco împotriva Spaniei*, 2010, pct. 40].

207. Pentru ca art. 8 să fie aplicabil, atacul asupra reputației unei persoane trebuie să atingă un anumit nivel de gravitate și să aducă atingere exercitării de către o persoană a dreptului la respectarea vieții sale private [*Axel Springer AG împotriva Germaniei* (MC), 2012, pct. 83; *Bédat împotriva Elveției* (MC), 2016, pct. 72; *Medžlis Islamske Zajednice Brčko și alții împotriva Bosniei și Herțegovinei* (MC), 2017, pct. 76; *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 112; *Balaskas împotriva Greciei*, 2020, pct. 40; *Vučina împotriva Croației* (dec.), 2019, pct. 31; *Miljević împotriva Croației*, 2020, pct. 61-62; *De Carvalho Basso împotriva Portugaliei* (dec.), 2021, pct. 43; *M.L. împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 24; *Angerjäv și Greinoman împotriva Estoniei*, 2022, pct. 118-128; *McCann și Healy împotriva Portugaliei*, 2022, pct. 69]. Această cerință se referă atât la reputația socială, cât și la cea profesională [*Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 112]. Trebuie să existe, de asemenea, o legătură suficientă între reclamant și pretinsa atingere adusă asupra reputației (*Putistin împotriva Ucrainei*, 2013, pct. 40). Curtea a admis că un atac la adresa reputației unei persoane decedate poate afecta în mod direct rudele apropiate ale acestei persoane (*M.L. împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 34). În cauzele care privesc acuzații de comportament infracțional, Curtea a luat în considerare, de asemenea, faptul că, în temeiul art. 6 § 2 din Convenție, persoanele particulare beneficiază de prezumția de nevinovăție până la dovedirea vinovăției (*Jișkariani împotriva Georgiei*, 2018, pct. 41; a se vedea și *McCann și Healy împotriva Portugaliei*, 2022, pct. 95, întrucât declarațiile privind presupusa implicare a reclamantilor în dispariția fiicei lor, care a dispărut în 2007 în Portugalia, au fost făcute de fapt după clasarea cauzei și după pensionarea inspectorului care a făcut aceste declarații, iar miza o reprezenta reputația reclamantilor garantată de art. 8 și percepția publicului cu privire la aceștia mai degrabă decât dreptul lor la prezumția de nevinovăție în temeiul art. 6 § 2 din Convenție).

208. De asemenea, trebuie reținut faptul că o condamnare nu privează persoana condamnată de dreptul său de a fi uitată, cu atât mai mult dacă această condamnare a fost executată. Chiar dacă o persoană poate dobândi într-adevăr o anumită notorietate în timpul unui proces, interesul publicului pentru infracțiune și, în consecință, notorietatea persoanei, poate scădea odată cu trecerea timpului. Astfel, după o anumită perioadă de timp, persoanele care au fost condamnate au interesul de a nu mai fi confruntate cu faptele lor, în vederea reintegrării lor în societate. Acest lucru poate fi valabil mai ales după ce o persoană condamnată a fost liberată definitiv (*M.L. și W.W. împotriva Germaniei*, 2018, pct. 100; *M.L. împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 38).

209. Curtea nu a constatat încălcarea art. 8 într-un caz care a avut ca obiect o înregistrare audio-video, care a fost difuzată parțial fără consimțământul persoanei în cauză, întrucât, printre altele, reportajul respectiv nu îl critica pe reclamant personal, ci mai degrabă denunța practicile comerciale dintr-un anumit sector (*Haldimann și alții împotriva Elveției*, 2015, pct. 52). În schimb, un reportaj televizat, care îl descria pe reclamant ca fiind „un vânzător de religie străin”, a constituit o încălcare a art. 8 (*Bremner împotriva Turciei*, 2015, pct. 72 și 84).

210. Curtea a luat în considerare, de asemenea, celebritatea reclamantului la momentul pretinselor declarații calomniatoare, limitele unei critici acceptabile fiind mai largi în privința persoanelor publice decât în privința cetățenilor obișnuiți, precum și subiectul declarațiilor (*Jișkariani împotriva Georgiei*, 2018). Profesorii universitari specializați în drepturile omului, numiți ca experți de către autoritățile publice, în cadrul unui organism public însărcinat cu consilierea guvernului în materie de drepturi ale omului, nu pot fi comparați cu politicienii care trebuie să dea dovadă de un grad mai mare de toleranță (*Kaboğlu și Oran împotriva Turciei*, 2018, pct. 74). Cu toate acestea, persoanele

care nu sunt publice se pot expune totuși criticii jurnalistice prin exprimarea publică a unor idei sau convingeri care pot da naștere la controverse considerabile (*Balaskas împotriva Greciei*, 2020, pct. 50). O persoană particulară poate, de asemenea, să intre în categoria „persoane publice” în virtutea asocierii sale cu o persoană publică, devenind astfel susceptibilă la o anumită expunere, însă instanțele naționale ar trebui să dea dovadă de prudență atunci când partenerul unei persoane publice atrage atenția mass-mediei doar din cauza relațiilor sale private sau familiale (*Dupate împotriva Letoniei*, 2011, pct. 54-57). În cauza *M.L. împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 37, Curtea a acceptat implicit constatările instanțelor naționale potrivit cărora preotul unei parohii, deși nu este o personalitate publică cunoscută sau un demnitar bisericesc de rang înalt, nu poate fi tratat ca o persoană obișnuită, ci mai degrabă ca o personalitate publică care se așteaptă să fie mai tolerantă la critici. În *McCann și Healy împotriva Portugaliei*, 2022, pct. 86, Curtea a observat că, în urma dispariției fiicei lor, reclamantii au contactat presa și s-au adresat agențiilor de comunicare și au angajat atașați de presă. Deși era de înțeles că au procedat astfel în încercarea de a utiliza toate mijloacele posibile pentru a-și găsi fiica, s-au expus în mod voluntar atenției mass-media și au devenit astfel persoane publice, ceea ce înseamnă că ar trebui să dea dovadă de mai multă toleranță în această privință. Cu toate acestea, trebuie avut în vedere faptul că, în anumite circumstanțe, chiar și atunci când o persoană este cunoscută publicului larg, aceasta se poate baza pe o „așteptare legitimă” de protecție și respect pentru viața sa privată (*ibidem*, pct. 87)

211. Într-o cauză în care președintele țării a făcut o declarație jignitoare cu privire la un avocat, Curtea a considerat că instanțele naționale ar putea fi obligate să ia în considerare statutul reclamantului de politician și de funcționar de stat de rang înalt, precum și statutul reclamantului de avocat, deoarece declarația era de natură să aducă un prejudiciu mai mare reputației reclamantului (a se vedea *Mesić împotriva Croației*, 2022, pct. 84 și 102, și, în special, în ceea ce privește funcționarii de stat de rang înalt care aduc atingere reputației avocaților și îi duc în derizoriu în vederea izolării lor și distrugerii credibilității acestora, a se vedea pct. 109). Deși Curtea a subliniat importanța libertății de exprimare pentru funcționarii de rang înalt, a recunoscut, de asemenea, că afirmațiile acestora au mai multă greutate (pct. 103-110). În plus, Convenția nu poate fi interpretată în sensul ca persoanele fizice să tolereze acuzații de săvârșirea unor infracțiuni, acuzații ce le sunt aduse public de către funcționari guvernamentali, de la care opinia publică se așteaptă să dețină informații verificabile cu privire la acuzațiile respective, fără ca astfel de declarații să fie susținute de fapte (*Jiškariani împotriva Georgiei*, 2018, pct. 59-62). În același sens, în cauza *Egill Einarsson împotriva Islandei*, 2017, reclamantul, o personalitate bine-cunoscută în Islanda, a făcut obiectul unui comentariu ofensator pe Instagram, o aplicație online de partajare de fotografii, în care acesta a fost numit „violator”, însoțit de o fotografie a acestuia. Curtea a hotărât că un comentariu de acest tip poate să constituie o ingerință în viața privată a reclamantului, în măsura în care acesta atinge un anumit grad de gravitate (pct. 52). Curtea a subliniat că art. 8 trebuia să fie interpretat în sensul că persoanele publice, chiar și în cazul în care au stârnit o dezbatere aprinsă, prin comportamentul lor și prin comentariile lor publice, nu ar trebui să tolereze acuzațiile publice privind fapte penale săvârșite cu violență, fără ca astfel de declarații să fie susținute de fapte (pct. 52). În schimb, în cauza *McCann și Healy împotriva Portugaliei*, 2022, pct. 89-97, Curtea nu a constatat nicio încălcare a art. 8 ca urmare a publicării de către un anchetator pensionat a unei cărți în care se susținea implicarea reclamantilor în dispariția fiicei lor. Curtea a subliniat, în special, că acestea erau judecățile de valoare ale inspectorului bazate pe materialele dosarului relevant care fuseseră făcute publice înainte de publicarea cărții sale.

212. În același timp, jurisprudența privind art. 8 nu impune statelor, ca regulă generală, să prevadă o procedură de drept la replică pentru repararea pretențiilor [*Gülen împotriva Turciei* (dec.), 2020, pct. 64]. În această cauză, Curtea a considerat că exercitarea dreptului la replică, astfel cum este prevăzut în legislația turcă, face parte dintr-o procedură excepțională de urgență. Întrucât reclamantul a utilizat această cale de atac pentru a se plânge cu privire la o pretinsă încălcare a dreptului său la reputație, în loc să introducă o cerere de despăgubire, s-a constatat că nu a epuizat căile de atac interne.

213. În ceea ce privește internetul, Curtea a subliniat importanța criteriului privind nivelul de gravitate [*Tamiz împotriva Regatului Unit* (dec.), 2017, pct. 80-81; *Çakmak împotriva Turciei* (dec.), 2021, pct. 42 și 50]. Până la urmă, milioane de utilizatori ai internetului publică zilnic comentarii online, iar mulți dintre acești utilizatori se exprimă într-o manieră care ar putea fi considerată ofensatoare sau chiar defăimătoare. Cu toate acestea, este probabil ca majoritatea comentariilor să aibă un caracter prea puțin important și/sau ca amploarea publicării lor să fie prea limitată pentru ca acestea să afecteze semnificativ reputația altei persoane. În cauza citată, reclamantul s-a plâns că anumite comentarii publicate pe un blog au adus atingere reputației sale. În cadrul examinării sale pentru a stabili dacă a fost atins pragul minim de gravitate, Curtea a înclinat să fie de acord cu instanțele naționale în privința faptului că, deși majoritatea comentariilor cu privire la care s-a plâns reclamantul au avut, fără îndoială, un caracter ofensator, în cele mai multe cazuri, era vorba despre „insulte cu caracter vulgar” – formulate într-un registru familiar, folosit adesea în comunicările de pe numeroase portaluri de internet. În plus, multe dintre comentariile denunțate, care conțineau afirmații mai precise – și potențial ofensatoare –, au fost cel mai probabil interpretate de cititori ca fiind simple bănueli, care nu trebuiau luate în serios [a se vedea și *Çakmak împotriva Turciei* (dec.), 2021, pct. 42, 47-50 și 58].

214. În cauza *Tamiz împotriva Regatului Unit* (dec.), 2017, Curtea s-a pronunțat cu privire la domeniul de aplicare al dreptului la respectarea vieții private, protejat de art. 8, în raport cu libertatea de exprimare garantată de art. 10 furnizorilor de servicii ale societății informaționale, cum ar fi Google Inc. (pct. 83-84). A constatat că statul în cauză dispunea de o marjă largă de apreciere și a subliniat rolul important pe care îl au astfel de furnizori de servicii în mediul online, și anume de a facilita accesul la informații și dezbateri pe multiple teme politice, sociale și culturale (pct. 90). În ceea ce privește comentariile postate pe un blog de către terți, Curtea a subliniat că art. 8 impune statelor contractante obligația pozitivă de a asigura protecția eficientă a dreptului la respectarea reputației persoanelor aflate sub jurisdicția lor [*Pihl împotriva Suediei* (dec.), 2017, pct. 28; a se vedea și *Høiness împotriva Norvegiei*, 2019]. În cauza *Egill Einarsson împotriva Islandei (nr. 2)*, 2017, instanțele naționale au declarat nule și neavenite afirmațiile calomnioase postate pe Facebook, dar, având în vedere circumstanțele cauzei, au refuzat să acorde reclamantului despăgubiri sau rambursarea cheltuielilor de judecată. În opinia Curții, decizia de a nu acorda despăgubiri nu constituie, în sine, o încălcare a art. 8. Printre alți factori, faptul că declarațiile au fost publicate sub formă de comentarii pe o pagină de Facebook, printre alte sute sau mii de comentarii, și faptul că acestea au fost șterse de către autorul lor de îndată ce reclamantul a solicitat acest lucru au fost luate în considerare atunci când s-a examinat dacă dreptul la reputație al reclamantului a fost protejat suficient (pct. 38-39). În cauza *Çakmak împotriva Turciei* (dec.), 2021, reclamantul a solicitat începerea urmăririi penale în legătură cu o afirmație pe care a considerat-o ca aducând atingere reputației sale și care a fost făcută pe un cont anonim pe Twitter; de asemenea, a solicitat blocarea accesului la afirmația respectivă. Curtea a constatat că autoritățile nu și-au încălcat obligația pozitivă de a proteja reputația reclamantului prin faptul că nu au blocat, din motive tehnice, accesul la afirmația în cauză și prin faptul că au refuzat să înceapă urmărirea penală, având în vedere faptul că era imposibil să se stabilească identitatea autorului afirmației contestate, având în vedere că informațiile necesare erau păstrate pe serverele Twitter din California și că autoritățile din Statele Unite au refuzat să furnizeze aceste informații în lipsa acordului relevant între Statele Unite și Turcia.

215. În contextul litigiilor de muncă, *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, stabilește principiile existente fundamentale ale jurisprudenței cu privire la „reputația socială și profesională” (pct. 115-117 și a se vedea *supra* „Activități profesionale sau comerciale”).

216. Art. 8 nu poate fi invocat pentru a contesta o prejudiciere a reputației care este consecința previzibilă a propriilor acțiuni. În cauza *Gillberg împotriva Suediei* (MC), 2012, pct. 67-68, reclamantul a susținut că faptul că a fost condamnat i-a adus atingere exercitării dreptului la respectarea „vieții private”, prejudiciind onoarea și reputația sa. Totuși, acest raționament nu a fost admis de Curte [a se vedea și, *inter alia*, *Sidabras și Džiautas împotriva Lituaniei*, 2004, pct. 49; *Mikolajová împotriva*

Slovaciei, 2011, pct. 57; *Medžlis Islamske Zajednice Brčko și alții împotriva Bosniei și Herțegovinei* (MC), 2017, pct. 76]. O condamnare în sine nu constituie o ingerință în dreptul la respectarea „vieții private”; același lucru se poate spune și despre alte fapte ilicite care atrag măsuri de răspundere legală cu efecte previzibile negative asupra „vieții private” [*Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 98, și a se vedea *supra* „Activități profesionale sau comerciale”].

217. Din contra, în cauza *Vicent Del Campo împotriva Spaniei*, 2018, reclamantul nu a fost parte la procedură, nu a avut cunoștință de ea și nici nu a fost citat în instanță. Cu toate acestea, judecata în procedura respectivă s-a referit la el și la hărțuirea pretins comisă de reclamant. Curtea a reținut că acest lucru nu poate fi considerat o consecință previzibilă a acțiunii sale și nu poate fi susținut de motive întemeiate. Prin urmare, ingerința a fost disproporționată (pct. 39-42 și 48-56).

218. În contextul specific al procedurilor judiciare, este în primul rând responsabilitatea judecătorului care prezidează completul de judecată să se asigure că drepturile prevăzute la art. 8 ale persoanelor care depun mărturie sunt protejate în mod adecvat (*S.W. împotriva Regatului Unit*, 2021, pct. 61, privind instrucțiunile unui judecător de a comunica constatările sale negative cu privire la conduita profesională a reclamantului către autoritățile locale și organismele profesionale relevante, fără a-i oferi însă posibilitatea de a se adresa acestora în cursul ședinței).

219. Curtea a constatat că orice stereotip negativ al unui grup, atunci când atinge un anumit nivel, este capabil să afecteze sentimentul de identitate al grupului și sentimentele de încredere în sine ale membrilor grupului. În acest sens, poate fi considerat ca aducând atingere vieții private a membrilor grupului [*Aksu împotriva Turciei* (MC), 2012, pct. 58-61, în care reclamantul, de origine romă, s-a simțit ofensat de anumite pasaje din cartea „Țigani din Turcia”, care se referea la comunitatea romă; *Király și Dömötör împotriva Ungariei*, 2017, pct. 43, care se referea la demonstrații împotriva persoanelor de origine romă, demonstrații care nu implicau violență, ci mai degrabă intimidare verbală și amenințări]. De asemenea, Curtea a considerat că principiul stereotipurilor negative este aplicabil în ceea ce privește defăimarea foștilor prizonieri de la Mauthausen, care, în calitate de supraviețuitori ai Holocaustului, puteau fi considerați ca constituind un grup social (eterogen) (*Lewit împotriva Austriei*, 2019, pct. 46).

220. Factorii relevanți pentru a decide dacă acest nivel a fost atins includ, dar nu sunt neapărat limitați la: a) caracteristicile grupului (de exemplu, dimensiunea sa, gradul său de omogenitate, vulnerabilitatea sa deosebită sau istoricul stigmatizării, precum și poziția sa față de societate în ansamblu); b) conținutul precis al afirmațiilor negative cu privire la grup (în special, măsura în care acestea ar putea transmite un stereotip negativ cu privire la grup în ansamblu, precum și conținutul specific al acestui stereotip); c) forma și contextul în care au fost făcute declarațiile, amploarea lor (care poate depinde de unde și cum au fost făcute), poziția și statutul autorului lor și măsura în care se poate considera că au adus atingere unui aspect esențial al identității și demnității grupului. Nu se poate spune că unul dintre acești factori are invariabil întâietate: interacțiunea tuturor acestora este cea care conduce la concluzia finală dacă „un anumit nivel” necesar în temeiul *Aksu împotriva Turciei* (MC), 2012, pct. 58, și „pragul de gravitate” prevăzut de *Denisov împotriva Ucrainei* (MC), 2018, pct. 112-14, a fost atins, precum și dacă art. 8 este astfel aplicabil. Contextul general al fiecărui caz - în special, climatul social și politic predominant la momentul în care au fost făcute declarațiile - poate fi, de asemenea, un factor important (*Budinova și Ceaprazov împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 63; *Behar și Gutman împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 67, *Nepomniaški și alții împotriva Rusiei*, 2023, pct. 59, în contextul declarațiilor publice negative făcute de funcționari publici cu privire la comunitatea LGBTI).

221. Curtea a constatat că, atunci când pune în balanță dreptul la viață privată, prevăzut la art. 8, și alte drepturi garantate de Convenție, statul trebuie să garanteze ambele drepturi, iar în cazul în care protecția unui drept are ca rezultat o ingerință în exercitarea celui alt drept, trebuie să aleagă mijloace adecvate pentru a asigura proporționalitatea acestei ingerințe în raport cu obiectivul urmărit [*Fernández Martínez împotriva Spaniei* (MC), 2014, pct. 123]. Cauza respectivă a privit

dreptul la viață privată/de familie și dreptul la organizare religioasă și autonomie. Curtea a constatat că refuzul de a reînnoi contractul unui profesor de religie și morală catolică, după ce acesta a dezvăluit public situația lui de „preot căsătorit”, nu a încălcat art. 8 (pct. 89). Curtea a ajuns la aceeași concluzie într-un caz în care contractul de muncă al unui profesor laic de religie ortodoxă a încetat automat ca urmare a retragerii binecuvântării sale de către arhiepiscopul local (*Țîmpău împotriva României*, 2023). În ceea ce privește un părinte suspectat de abuz asupra copilului, Curtea a constatat că neanchetarea adecvată a divulgării neautorizate de informații confidențiale sau neprotejarea reputației reclamantului și a dreptului la prezumția de nevinovăție (art. 6 § 2) a încălcat art. 8 (*Agheev împotriva Rusiei*, 2013, pct. 155).

222. Curtea aplică mai multe criterii atunci când pune în balanță libertatea de exprimare protejată de art. 10 și dreptul la respectarea vieții private, consacrat la art. 8. Acestea includ contribuția la o dezbatere de interes general; cât de cunoscută este persoana în cauză și care este subiectul reportajului; conduita anterioară a acesteia; metoda de obținere a informațiilor și veracitatea acestora; conținutul, forma și consecințele publicării; circumstanțele în care au fost făcute fotografiile; gradul de severitate a sancțiunii impuse [*Axel Springer AG împotriva Germaniei* (MC), 2012, pct. 89-95]. Aceste criterii nu sunt exhaustive și trebuie transpuse și adaptate în funcție de circumstanțele particulare ale fiecărei cauze (*Axel Springer SE și RTL Television GmbH împotriva Germaniei*, 2017, pct. 42; *Jiškariani împotriva Georgiei*, 2018, pct. 46; a se vedea și *McCann și Healy împotriva Portugaliei*, 2022, pct. 80-81 și 98-101). De exemplu, în cauza *Mesić împotriva Croației*, 2022, Curtea a luat în considerare anumite criterii suplimentare: pe de o parte, calitatea reclamantului de om politic și de înalt funcționar al statului, iar pe de altă parte, statutul reclamantului de avocat (pct. 86).

223. Deși presa nu trebuie să depășească anumite limite, în special în ceea ce privește protecția reputației și a drepturilor altora (*Kaboğlu și Oran împotriva Turciei*, 2018, pct. 74), totuși are obligația să transmită – într-un mod compatibil cu obligațiile și responsabilitățile sale – informații și idei cu privire la toate chestiunile de interes public, pe care publicul are dreptul să le primească, inclusiv rezumatele și comentariile privind procedurile judiciare [*Axel Springer AG împotriva Germaniei* (MC), 2012, pct. 79]. Curtea a subliniat, de asemenea, importanța rolului proactiv al presei, și anume de a dezvălui și de a aduce la cunoștința publicului informații care pot da naștere unui astfel de interes și unei asemenea dezbateri în cadrul societății [*Couderc și Hachette Filipacchi Associés împotriva Franței* (MC), 2015, pct. 114]. Atunci când relatează anumite evenimente, jurnaliștii au datoria de a da dovadă de prudență și precauție (pct. 140). În special, Curtea a statuat că trebuie să se facă o distincție între relatarea unor fapte - chiar controversate - care pot contribui la o dezbatere de interes public general într-o societate democratică și afirmațiile lipsite de fundament privind viața privată a unei persoane. În ceea ce privește primul aspect, rolul preeminent al presei într-o democrație și datoria acesteia de a acționa ca un „paznic public” sunt considerații importante în favoarea unei interpretări restrictive a oricăror limitări ale libertății de exprimare. Cu toate acestea, considerații diferite se aplică relatărilor de presă care se concentrează pe știri senzaționale și, uneori, scabroase, menite să stârnească și să distreze, care vizează satisfacerea curiozității unui anumit public cu privire la aspecte ale vieții strict private a unei persoane. Astfel, în cauza *M.L. împotriva Slovaciei*, 2021, care viza publicarea în mass-media a unor informații privind condamnarea fiului decedat al reclamantei - preot paroh - pentru infracțiuni privind viața sexuală, Curtea a observat că informațiile dezvăluite au fost deosebit de intruzive, deoarece au vizat sfera intimă a vieții private a fiului decedat al reclamantei, și că fotografia acestuia a fost, de asemenea, publicată. A constatat o încălcare a art. 8 pe motiv că o astfel de publicare nu a fost justificată de considerente de interes general (pct. 53).

224. În cauza *Sousa Goucha împotriva Portugaliei*, 2016, Curtea a făcut referire la criteriul „citorului rezonabil” în ceea ce privește abordarea problemelor legate de publicațiile satirice (pct. 50; a se vedea și *Nikowitz și Verlagsgruppe News GmbH împotriva Austriei*, 2007, pct. 24-26). De asemenea, în contextul libertății de exprimare, ar trebui să se acorde o marjă de apreciere deosebit de largă

parodiei (*Sousa Goucha împotriva Portugaliei*, 2016, pct. 50). În această cauză, o persoană celebră a susținut că a fost calomniată în timpul unei emisiuni televizate, la scurt timp după ce a făcut un anunț public cu privire la orientarea sa sexuală. Curtea a considerat că, întrucât gluma în cauză nu a fost făcută în contextul unei dezbateri privind o chestiune de interes public (a se vedea, *a contrario*, *Alves da Silva împotriva Portugaliei*, 2009, și *Welsh și Silva Canha împotriva Portugaliei*, 2013), statul ar fi avut obligația să protejeze reputația persoanei în cauză numai dacă declarația respectivă ar fi depășit limitele considerate acceptabile în temeiul art. 10 (*Sousa Goucha împotriva Portugaliei*, 2016, pct. 51). Într-o cauză referitoare la utilizarea neconsimțită a prenumelui unei celebrități în cadrul unei campanii publicitare pentru țigări, Curtea a constatat că natura umoristică și comercială a reclamei, precum și comportamentul anterior al reclamantului erau mai importante decât argumentele formulate de reclamant în temeiul art. 8 (*Bohlen împotriva Germaniei*, 2015, pct. 58-60; a se vedea și *Ernst august von Hannover împotriva Germaniei*, 2015, pct. 57).

225. Până acum, Curtea a lăsat deschisă întrebarea dacă aspectul legat de viața de familie prevăzut la art. 8 protejează reputația unei societăți [*Firma EDV für Sie, Efs Elektronische Datenverarbeitung Dienstleistungs GmbH împotriva Germaniei* (dec.), 2014, pct. 23]. Cu toate acestea, în temeiul art. 10⁴¹, trebuie menționat că, în ochii Curții, „demnitatea” unei instituții nu este asimilată cu cea a ființelor umane (*Harlamov împotriva Rusiei*, 2015, pct. 29). În mod similar, în cauza *Margulev împotriva Rusiei*, 2019, pct. 45, Curtea a subliniat că există o diferență între reputația unei persoane juridice și cea a unui individ ca membru al societății. În timp ce reputația unei persoane poate avea repercusiuni asupra demnității sale, reputația unei persoane juridice este lipsită de această dimensiune morală (a se vedea și *Freitas Rangel împotriva Portugaliei*, 2022, pct. 48, 53 și 58). Ulterior, în cauza *OOO Memo împotriva Rusiei*, 2022, Curtea a precizat că interesele unui organ executiv investit de către stat cu competențe în menținerea unei bune reputații diferă în esență atât de dreptul la reputație al persoanelor fizice, cât și de interesul protecției reputației persoanelor juridice, private sau publice, care sunt concurente pe piață (pct. 46-48).

226. Deși drepturile prevăzute la articolul 8 sunt netransmisibile⁴², reputația unui membru decedat al familiei unei persoane poate, în anumite circumstanțe, să afecteze viața privată și identitatea persoanei respective și, prin urmare, să intre în domeniul de aplicare al art. 8 [*Jakovljević împotriva Serbiei* (dec.), 2020, pct. 30-31].

3. Protecția datelor⁴³

227. Protecția datelor cu caracter personal este de o importanță fundamentală pentru exercitarea de către o persoană a dreptului său la respectarea vieții private și de familie, astfel cum este garantat de art. 8, iar faptul că informațiile se află deja în domeniul public nu înlătură în mod necesar protecția acestui articol [*Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei* (MC), 2017, pct. 133-134; *L.B. împotriva Ungariei* (MC), 2023, pct. 103-104]. Art. 8 prevede dreptul la o formă de autodeterminare informațională, permițând persoanelor fizice să se bazeze pe dreptul lor la viață privată în ceea ce privește datele care, deși neutre, sunt colectate, prelucrate și diseminate în mod colectiv și într-o formă sau într-un mod în care drepturile lor prevăzute la art. 8 pot fi angajate. Se poate spune că apar considerații legate de viața privată în cazul în care au fost colectate date privind o anumită persoană sau dacă prelucrarea sau utilizarea datelor cu caracter personal ori

⁴¹ A se vedea *Ghid privind art. 10 (libertatea de exprimare)*.

⁴² A se vedea *Ghid practic cu privire la condițiile de admisibilitate*.

⁴³ A se vedea *Ghid privind protecția datelor*.

materialul în cauză a fost făcut public într-o manieră sau într-un grad care depășește ceea ce este în mod normal previzibil. Legislația internă trebuie să ofere garanții adecvate pentru a preveni orice utilizare a datelor cu caracter personal care ar putea fi incompatibile cu garanțiile prevăzute la art. 8 [*Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei* (MC), 2017, pct. 136-138; *L.B. împotriva Ungariei* (MC), 2023, pct. 122]. Acest subiect este analizat în detaliu în ghidul de jurisprudență relevant *Protecția datelor*.

4. Dreptul de acces la informațiile cu caracter personal⁴⁴

228. Aspectele relevante pentru dezvoltarea personală includ detaliile privind identitatea unei persoane ca ființă umană și interesul vital, protejat de Convenție, de a obține informațiile necesare pentru a descoperi adevărul cu privire la aspecte importante ale identității personale, cum ar fi identitatea părinților unei persoane, originea sa și aspecte ale copilăriei și dezvoltării timpurii ale acesteia [*Mikulić împotriva Croației*, 2002, pct. 54 și 64; *Odièvre împotriva Franței* (MC), 2003, pct. 42 și 44; *Cherrier împotriva Franței*, 2024, pct. 50]. Nașterea unui copil, în special condițiile în care s-a născut, face parte din viața privată a acestuia și, ulterior, a adultului, garantată de art. 8 din Convenție [*Odièvre împotriva Franței* (MC), 2003, pct. 29].

229. Curtea consideră că interesele unei persoane care solicită accesul la documente legate de viața sa privată și de familie trebuie să fie protejate atunci când un colaborator care a contribuit la întocmirea unui document din dosar nu este disponibil sau refuză în mod necorespunzător să își dea consimțământul. Un astfel de sistem este conform cu principiul proporționalității dacă prevede că o autoritate independentă este cea care decide, în cele din urmă, dacă trebuie sau nu să se acorde accesul la informații, atunci când un colaborator nu este disponibil sau nu își dă consimțământul (*Gaskin împotriva Regatului Unit*, 1989, pct. 49; *M.G. împotriva Regatului Unit*, 2002, pct. 27).

230. Problema accesului la informații cu privire la originea unei persoane și identitatea părinților săi biologici nu are aceeași natură cu cea a accesului la dosarul personal al unui copil luat în îngrijire sau cea a căutării dovezilor unor pretinse paternități [*Odièvre împotriva Franței* (MC), 2003, pct. 43].

231. În ceea ce privește accesul la informațiile cu caracter personal deținute de serviciile de informații, Curtea a hotărât că obstacolele în calea accesului pot constitui încălcări ale art. 8 [*Haralambie împotriva României*, 2009, pct. 96; *Joanna Szulc împotriva Poloniei*, 2012, pct. 87; a se vedea și *Centrum för rättvisa împotriva Suediei* (MC), 2022, pct. 236-278, și *Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2021]. Cu toate acestea, în cauzele care au ca obiect persoane suspectate de terorism, Curtea a hotărât, de asemenea, că interesele în materie de securitate națională și de combatere a terorismului prevalează asupra interesului reclamanților de a avea acces la informațiile referitoare la aceștia, din dosarele poliției securității (*Segerstedt-Wiberg și alții împotriva Suediei*, 2006, pct. 91)⁴⁵. Deși Curtea a recunoscut că, în special, în procedurile legate de activitățile serviciilor de informații ale statului pot exista motive legitime de limitare a accesului la anumite documente și alte materiale, a constatat totuși că acest considerent nu mai este la fel de important în cazul procedurii lustrației (*Turek împotriva Slovaciei*, 2006, pct. 115).

232. Legea trebuie să prevadă o procedură eficientă și accesibilă, care să le permită reclamanților să aibă acces la orice informație importantă care îi privește (*Ioncev împotriva Bulgariei*, 2017, pct. 49-53). În această cauză, reclamantul, un ofițer de poliție, și-a depus candidatura pentru un post în

⁴⁴ A se vedea și *Ghid privind protecția datelor*.

⁴⁵ A se vedea *Ghid privind terorismul*.

cadrul unei misiuni internaționale, dar, în urma a două evaluări psihologice, a fost declarat inapt pentru a ocupa respectivul post. Reclamantul s-a plâns că i s-a refuzat accesul la dosarul său personal deținut de Ministerul de Interne și, în special, la evaluările psihologice, pe motiv că anumite documente erau clasificate.

5. Informații cu privire la starea de sănătate⁴⁶

233. Respectarea confidențialității informațiilor medicale este un principiu esențial al sistemelor juridice ale tuturor părților contractante la Convenție (*I.G. împotriva Rusiei*, 2022, pct. 40-45; *L.L. împotriva Franței*, 2006, pct. 445-45, în contextul unui proces de divorț). Aceasta este crucială nu numai pentru protejarea vieții private a unui pacient, dar și pentru păstrarea încrederii sale în personalul medical și în serviciile medicale, în general (*Mortier împotriva Belgiei*, 2022, pct. 207). Fără o astfel de protecție, persoanele care au nevoie de asistență medicală pot fi descurajate să furnizeze acele informații cu un caracter personal și intim, care ar putea fi necesare pentru prescrierea unui tratament adecvat, și chiar să solicite o astfel de asistență, ceea ce le poate pune în pericol propria sănătate și, în cazul bolilor transmisibile, pe cea a comunității. Prin urmare, dreptul intern trebuie să ofere garanții adecvate pentru a preveni orice astfel de comunicare sau divulgare a unor date cu caracter personal privind starea de sănătate a unei persoane, care ar putea fi incompatibilă cu garanțiile prevăzute la art. 8 din Convenție (*I.G. împotriva Rusiei*, 2022, pct. 44; *Z împotriva Finlandei*, 1997, pct. 95; *Mockutė împotriva Lituaniei*, 2018, pct. 93-94; *Kotilainen și alții împotriva Finlandei*, 2020, pct. 83). Chiar și simpla păstrare a datelor referitoare la viața privată a unei persoane reprezintă o „ingerință” în sensul art. 8 (*Leander împotriva Suediei*, 1987, pct. 48), iar necesitatea garanțiilor va fi cu atât mai mare în ceea ce privește protecția datelor cu caracter personal care fac obiectul prelucrării automate [*S. și Marper împotriva Regatului Unit* (MC), 2008, pct. 103]. În ceea ce privește colectarea și păstrarea de către serviciul de donare de sânge a datelor cu caracter personal care reflectă orientarea sexuală presupusă a solicitantului, fără o bază factuală dovedită, a se vedea *Drelon împotriva Franței*, 2022, pct. 79-100.

234. Dreptul la respectarea vieții private și alte considerente se aplică, de asemenea, în special în ceea ce privește protejarea confidențialității informațiilor referitoare la HIV, întrucât divulgarea unor astfel de informații poate avea consecințe devastatoare asupra vieții private și de familie a persoanei în cauză și asupra situației sale sociale și profesionale, inclusiv prin expunerea acesteia la stigmatizare și la o eventuală excludere [*Z împotriva Finlandei*, 1997, pct. 96; *C.C. împotriva Spaniei*, 2009, pct. 33; *Y împotriva Turciei* (dec.), 2015, pct. 68; *I.G. împotriva Rusiei*, 2022, pct. 44]. Interesul pentru protejarea confidențialității acestor informații are așadar o pondere importantă atunci când trebuie se stabilească dacă o ingerință a fost proporțională cu obiectivul legitim urmărit. O astfel de ingerință este compatibilă cu art. 8 numai în cazul în care este justificată de un interes public superior [*Z împotriva Finlandei*, 1997, pct. 96; *Y împotriva Turciei* (dec.), 2015, pct. 78], este în interesul reclamantului însuși sau în interesul siguranței personalului medical al spitalului (*ibidem*, pct. 77-78). Dezvăluirea inutilă a datelor medicale sensibile într-un certificat, care trebuie prezentat în diferite situații, cum ar fi obținerea permisului de conducere sau aplicarea pentru un loc de muncă, este disproporționată față de orice posibil scop legitim (*P.T. împotriva Moldovei*, 2020, pct. 31-32). În mod similar, divulgarea de către spitale de stat către parchet a dosarelor medicale ale unor adepți ai cultului Martorii lui Iehova, ulterior refuzului acestora de a se supune unei transfuzii de sânge, a constituit o ingerință disproporționată în dreptul reclamantilor la respectarea vieții private (*Avilkina și alții împotriva Rusiei*, 2013, pct. 54). Cu toate acestea, publicarea unui articol

⁴⁶ A se vedea și *Ghid privind protecția datelor*.

privind starea de sănătate mintală a unui medic psihiatru, expert tehnic judiciar, nu a încălcat art. 8, întrucât articolul în cauză a contribuit la o dezbatere de interes general (*Fürst-Pfeifer împotriva Austriei*, 2016, pct. 45).

235. Curtea a constatat că colectarea și stocarea pentru o perioadă foarte lungă a datelor privind sănătatea unei persoane, împreună cu divulgarea și utilizarea unor astfel de date în scopuri care nu au legătură cu motivele inițiale ale colectării lor, au constituit o ingerință disproporționată în dreptul la respectarea vieții private (*Surikov împotriva Ucrainei*, 2017, pct. 70 și 89, referitoare la divulgarea către un angajator a motivelor medicale pentru scutirea unui angajat de la efectuarea serviciului militar).

236. Divulgarea de către o clinică – fără acordul pacientei – a unor dosare medicale, inclusiv a informațiilor privind un avort, către biroul de asigurări sociale și, prin urmare, unui cerc mai larg de funcționari publici a constituit o ingerință în dreptul pacientei la respectarea vieții private (*M.S. împotriva Suediei*, 1997, pct. 35). De asemenea, s-a constatat că respingerea de către o instanță penală a cererii unui inculpat de a audia cu ușile închise probe care conțineau informații medicale sensibile a încălcat art. 8, deoarece instanța nu a efectuat nicio evaluare individualizată a proporționalității (*Frâncu împotriva României*, 2020, pct. 63-75). Divulgarea de către instituții medicale a unor date medicale jurnaliștilor și parchetului, precum și colectarea datelor medicale ale unui pacient de către o instituție responsabilă cu monitorizarea calității asistenței medicale, au constituit o ingerință în dreptul la respectarea vieții private (*Mockutė împotriva Lituaniei*, 2018, pct. 95). În această cauză, a existat, de asemenea, o ingerință contrară art. 8, din cauza informațiilor comunicate mamei reclamantei, având în vedere relația tensionată dintre aceasta din urmă și fiica sa (pct. 100). În cauza *I.G. împotriva Rusiei*, 2022, reclamantul ar fi cumpărat de la o piață o bază de date care conținea informații confidențiale privind sănătatea sa și a altor peste 400 000 de persoane, care părea să provină de la Direcția Ministerului de Interne din Moscova. Curtea a considerat că autoritățile nu au protejat confidențialitatea datelor sale medicale și nu au investigat scurgerea de date (pct. 46-53). În cauza *Mortier împotriva Belgiei*, 2022, Curtea a constatat că autoritățile nu și-au încălcat obligația pozitivă de a asigura respectarea drepturilor reclamantului prevăzute la art. 8 prin faptul că nu au asigurat implicarea acestuia în procesul de deces prin eutanasiere al mamei sale. Aceasta a reținut interesele conflictuale în speță, în special dorința reclamantului de a-și însoți mama în ultimele clipe ale vieții sale și dreptul acesteia la respectarea voinței sale și a autonomiei personale, având în vedere că nu a dorit să își informeze copiii, inclusiv pe reclamant, cu privire la cererea sa de eutanasiere, în ciuda sfaturilor repetate ale medicilor. În această privință, Curtea a subliniat că medicii aveau obligația de a păstra secretul medical și nu puteau lua legătura cu reclamantul fără acordul mamei sale (pct. 200-208).

237. Dreptul la acces efectiv la informații privind starea de sănătate și drepturile reproductive intră în sfera de aplicare a vieții private și de familie, în sensul art. 8 (*K.H. și alții împotriva Slovaciei*, 2009, pct. 44). Pot exista obligații pozitive inerente respectării efective a vieții private sau de familie, care impun statului să furnizeze unei persoane, în timp util, informații esențiale cu privire la riscurile existente pentru sănătatea acesteia (*Guerra și alții împotriva Italiei*, 1998, pct. 58 și 60). În special, în cazul în care un stat desfășoară activități periculoase, care ar putea avea consecințe negative ascunse asupra sănătății persoanelor implicate în astfel de activități, respectarea vieții private și de familie, garantată de art. 8, impune instituirea unei proceduri eficiente și accesibile, care să permită acestor persoane să solicite și să afle toate informațiile relevante și adecvate [*McGinley și Egan împotriva Regatului Unit*, 1998, pct. 97 și 101; *Roche împotriva Regatului Unit* (MC), 2005, pct. 167, de exemplu, pentru a evalua orice risc la care poate fi expusă o persoană].

6. Constituirea de dosare sau colectarea de date de către serviciile de informații sau de către alte organe ale statului⁴⁷

238. Acest capitol trebuie citit împreună cu Supravegherea secretă specială a cetățenilor/organizațiilor, cu referiri în special la principiile enunțate în cauzele *Centrum för rättvisa împotriva Suediei* (MC), 2022, și *Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2021. Curtea a hotărât că, în cazul în care un stat instituie o măsură de supraveghere secretă, a cărei existență nu este cunoscută de persoanele care fac obiectul controlului, având drept consecință faptul că respectiva supraveghere nu poate fi contestată, este posibil ca anumite persoane să fie private de drepturile pe care le au în temeiul art. 8, fără să știe acest lucru și fără să aibă posibilitatea de a exercita o cale de atac la nivel național sau în fața organelor Convenției (*Klass și alții împotriva Germaniei*, 1978, pct. 36). Acest lucru este valabil în special într-un context în care progresele tehnologice au permis evoluția metodelor de spionaj și supraveghere și în care statul poate avea interese legitime să apere ordinea, să prevină faptele penale sau să combată actele de terorism⁴⁸ (*ibidem*, pct. 48). Un reclamant poate pretinde că este victima unei încălcări ocazionate de simpla existență a unor măsuri de supraveghere secretă sau a unei legislații care permite instituirea unor astfel de măsuri, în cazul în care sunt îndeplinite anumite condiții [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 171-172]. În această cauză, Curtea a constatat că abordarea din cauza Kennedy este cel mai bine adaptată la necesitatea de a garanta că natura secretă a măsurilor de supraveghere nu are ca rezultat măsuri imposibil de contestat în mod eficient și care se află în afara sferei controlului exercitat de autoritățile judiciare naționale și de Curte (*Kennedy împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 124).

239. Simpla existență a unei legislații care permite un sistem de monitorizare secretă a comunicațiilor implică un risc de supraveghere pentru toate persoanele cărora li se poate aplica legislația [*Weber și Saravia împotriva Germaniei* (dec.), 2006, pct. 78]. Deși autoritățile și organele legislative naționale dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a stabili cea mai bună politică în acest domeniu, statele contractante nu beneficiază de o putere discreționară nelimitată de a supune persoanele aflate în jurisdicția lor unor măsuri de supraveghere secretă (*Zoltán Varga împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 151). Curtea a afirmat că statele contractante nu pot adopta, în numele luptei împotriva spionajului și a terorismului, orice măsură pe care o consideră adecvată, ci, mai degrabă, indiferent de sistemul de supraveghere adoptat, acestea trebuie să asigure garanții adecvate și eficiente împotriva abuzurilor [*Weber și Saravia împotriva Germaniei* (dec.), 2006, pct. 106; a se vedea și *Podciasov împotriva Rusiei*, 2024, pct. 62]. Competențele de supraveghere secretă a cetățenilor sunt acceptabile numai în măsura strict necesară pentru protejarea instituțiilor democratice (*Klass și alții împotriva Germaniei*, 1978, pct. 42; *Szabó și Vissy împotriva Ungariei*, 2016, pct. 72-73). O astfel de ingerință trebuie susținută de motive pertinente și suficiente și trebuie să fie proporțională cu obiectivul sau obiectivele legitime urmărite (*Segerstedt-Wiberg și alții împotriva Suediei*, 2006, pct. 88).

240. Curtea a constatat încălcarea art. 8 în cazul interceptării și înregistrării unei conversații cu ajutorul unui echipament de transmisie radio, în cursul unei operațiuni de poliție sub acoperire, fără garanții procedurale [*Bikov împotriva Rusiei* (MC), 2009, pct. 81 și 83; *Oleinik împotriva Rusiei*, 2016, pct. 75-79]. În mod similar, colectarea și stocarea sistematică, de către serviciile de informații, a unor

---

⁴⁷ A se vedea și Supravegherea secretă specială a cetățenilor/organizațiilor, precum și *Ghid privind protecția datelor*.

⁴⁸ A se vedea *Ghid privind terorismul*.

date referitoare la anumite persoane constituie o ingerință în viața privată a persoanelor în cauză, chiar dacă datele respective au fost colectate într-un loc public (*Peck împotriva Regatului Unit*, 2003, pct. 59; *P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit*, 2001, pct. 57-59) sau priveau exclusiv activitățile profesionale ori publice ale persoanelor [*Amann împotriva Elveției* (MC), 2000, pct. 65-67; *Rotaru împotriva României* (MC), 2000, pct. 43-44]. De asemenea, Curtea a statuat că utilizarea, în cadrul unui proces penal împotriva reclamantului, a înregistrărilor făcute de coindicatul acestuia la sediul social al societății reclamantului a adus atingere drepturilor acestuia în temeiul art. 8 (*Sârbu împotriva României*, 2023, pct. 39-43). Colectarea de date, prin intermediul unui dispozitiv GPS montat în automobilul unei persoane, precum și stocarea datelor privind locația persoanei respective și locuri publice în care s-a deplasat aceasta, au fost considerate, de asemenea, o ingerință în viața privată (*Uzun împotriva Germaniei*, 2010, pct. 51-53). Stocarea comunicațiilor online și a datelor aferente comunicațiilor, astfel cum este prevăzută de lege, chiar dacă este făcută de actori privați (organizatori de comunicații prin internet), este de competența statului relevant și, prin urmare, reprezintă o ingerință (*Podciasov împotriva Rusiei*, 2024, pct. 51).

241. Există o ingerință în dreptul la respectarea vieții private, astfel cum este protejat de art. 8 § 1 din Convenție, în cazul în care dreptul intern nu menționează suficient de clar domeniul de aplicare și modul de exercitare a puterii discreționare conferite autorităților naționale pentru a colecta și a stoca, într-o bază de date privind persoanele supravegheate, informații referitoare la viața privată a persoanelor fizice, în special atunci când nu furnizează, într-o formă accesibilă publicului, niciun indiciu privind existența unor garanții minime împotriva abuzurilor (*Șimovolos împotriva Rusiei*, 2011, pct. 66, în care numele reclamantului a fost înregistrat în „baza de date privind persoanele supravegheate”, în care au fost colectate informații privind deplasările sale în Rusia, cu trenul sau cu avionul). Legislația internă ar trebui să ofere garanții suficient de precise, eficiente și cuprinzătoare cu privire la dispunerea și executarea măsurilor de supraveghere, precum și la posibilitățile de reparare a consecințelor acestora (*Szabó și Vissy împotriva Ungariei*, 2016). Potrivit hotărârii în această cauză, necesitatea ca ingerința să fie „necesară într-o societate democratică” trebuie să fie interpretată ca impunând ca orice măsuri adoptate să fie strict necesare, atât pentru a proteja instituțiile democratice, în general, cât și pentru a obține informații esențiale în cadrul unei anumite operațiuni, în particular. Orice măsură de supraveghere secretă care nu îndeplinește criteriul necesității stricte ar putea fi considerată un abuz din partea autorităților (pct. 72-73).

242. În *Zoltán Varga împotriva Slovaciei*, 2021, (pct. 162), reclamantul era un om de afaceri ale cărui activități - care includeau întâlniri cu alte persoane - erau supravegheate într-un apartament care îi aparținea. Operațiunea a fost autorizată prin trei mandate emise de instanța regională și la cererea serviciului slovac de informații. Curtea a observat că lipsa de claritate a normelor jurisdicționale aplicabile, precum și lipsa procedurilor de punere în aplicare a normelor existente și deficiențele în aplicarea acestora au făcut ca, în cadrul executării celor trei mandate, serviciul de informații să se bucure practic de o marjă de apreciere care echivala cu o putere nelimitată, nefiind însoțită de o măsură de protecție împotriva ingerințelor arbitrare, astfel cum impune principiul preeminenței dreptului. Prin urmare, aceste măsuri nu au fost „prevăzute de lege” în sensul art. 8 § 2. Reclamantul în cauza *Haščák împotriva Slovaciei*, 2022, era partenerul de afaceri al reclamantului în cauza *Zoltán Varga*. Capetele sale de cerere au fost similare cu cele ale dlui Varga. Cu toate acestea, întrucât nimic nu indica faptul că el însuși făcea obiectul vreunui mandat, acesta s-a plâns, de asemenea, că legislația aplicabilă nu oferă nicio protecție persoanelor afectate în mod aleatoriu de măsurile de supraveghere. Constatând o încălcare a art. 8, Curtea a identificat acest aspect ca fiind un „factor agravant” (pct. 95; a se vedea și, în ceea ce privește păstrarea în continuare de către autorități a materialelor de supraveghere referitoare la reclamantă, colectate în cursul unei operațiuni de securitate care privea altă persoană, și incapacitatea acesteia de a obține distrugerea materialelor respective, *Kaczmarek împotriva Poloniei*, 2024, pct. 93-96).

243. De asemenea, Curtea a constatat că consultarea extraselor de cont ale unui avocat constituie o ingerință în dreptul acestuia la respectarea secretului profesional, care intră în domeniul vieții private (*Brito Ferrinho Bexiga Villa-Nova împotriva Portugaliei*, 2015, pct. 59).

7. Supravegherea poliției⁴⁹

244. Curtea a hotărât că supravegherea prin GPS a unei persoane suspectate de terorism, precum și prelucrarea și utilizarea datelor astfel obținute, nu au încălcat art. 8 (*Uzun împotriva Germaniei*, 2010, pct. 81).

245. Cu toate acestea, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 într-o cauză în care poliția a înregistrat într-o bază secretă de date de supraveghere și a urmărit deplasările unei persoane, pe motiv că aceasta avea calitatea de membru al unei organizații pentru apărarea drepturilor omului (*Simovolos împotriva Rusiei*, 2011, pct. 66, baza de date în care a fost înregistrat numele reclamantului fusese creată pe baza unui ordin de ministru, care nu fusese publicat și nici pus la dispoziția publicului. Prin urmare, publicul nu putea să știe motivele pentru care persoanele erau înregistrate în baza de date respectivă, ce tip de informații includea și pentru cât timp erau stocate, cum erau stocate și utilizate sau cine avea control asupra lor).

246. Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare a art. 8 în ceea ce privește întocmirea de către poliție a unui raport privind judecătorii în funcție care nu erau suspectați de nicio activitate infracțională (*M.D. și alții împotriva Spaniei*, 2022, privind, de asemenea, scurgerea de informații către presă și ancheta ulterioară). În raport au fost incluse date cu caracter personal, fotografiile și anumite informații profesionale (parțial extrase din baza de date de identificare a poliției), precum și (pentru unii judecători) date referitoare la opiniile lor politice (datele care dezvăluie opinii politice fac parte din categoriile speciale de date sensibile care atrag un nivel mai ridicat de protecție, pct. 55). În opinia Curții, simpla existență a raportului a încălcat art. 8, întrucât ingerința în viața privată a reclamantilor nu a fost în conformitate cu nicio lege internă, iar autoritățile publice au utilizat datele cu caracter personal într-un alt scop decât cel care a justificat colectarea (*M.D. și alții împotriva Spaniei*, 2022, pct. 61-64). Raportul a fost difuzat în presă și Curtea a constatat o încălcare suplimentară a obligației pozitive prevăzute la art. 8 de a ancheta divulgarea ilegală (pct. 65-72).

247. Curtea a stabilit că supravegherea comunicațiilor și a convorbirilor telefonice (inclusiv apelurile efectuate din spațiile comerciale, precum și de la domiciliu) intră în sfera noțiunii de viață privată și corespondență, în sensul art. 8 [*Halford împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 44; *Malone împotriva Regatului Unit*, 1984, pct. 64; *Weber și Saravia împotriva Germaniei* (dec.), 2006, pct. 76-79; *Potoczka și Adamco împotriva Slovaciei*, 2023, pct. 69]. Acest lucru este valabil în mod necesar în cazul utilizării unor agenți sub acoperire (*Lüdi împotriva Elveției*, 1992, pct. 40).

248. Ascultarea convorbirilor telefonice și alte forme de interceptare a convorbirilor telefonice constituie o ingerință gravă în dreptul la respectarea vieții private și a corespondențe (a se vedea, de exemplu, *Dragojević împotriva Croației*, 2015, pct. 94-98) și, prin urmare, trebuie să se bazeze pe o lege deosebit de clară. Este esențial să existe norme clare și detaliate cu privire la acest subiect, în special având în vedere că metodele tehnice ce pot fi utilizate devin tot mai sofisticate (*Kruslin împotriva Franței*, 1990, pct. 33). Atunci când pun în balanță, pe de o parte, interesul statului pârât de protejare a securității sale naționale, prin măsuri de supraveghere secretă, și gravitatea ingerinței

---

⁴⁹ A se vedea și Supravegherea secretă specială a cetățenilor/organizațiilor, precum și *Ghid privind protecția datelor*.

în dreptul unui reclamant la respectarea vieții sale private, pe de altă parte, autoritățile naționale beneficiază de o anumită marjă de apreciere în privința alegerii mijloacelor adecvate pentru atingerea obiectivului legitim de protejare a securității naționale. Cu toate acestea, trebuie să existe garanții adecvate și eficiente împotriva abuzurilor. Astfel, Curtea ține seama de circumstanțele cauzei, cum ar fi natura, domeniul de aplicare și durata eventualelor măsuri, motivele necesare pentru dispunerea acestora, autoritățile care au competența de a autoriza, de a pune în aplicare și de a supraveghea aceste măsuri, precum și tipul de căi de atac prevăzute de legislația națională [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 232; *İrfan Güzel împotriva Turciei*, 2017, pct. 85, *Ekimdjiev și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 418 și 419[f]; a se vedea și *Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2021; *Centrum för rättvisa împotriva Suediei* (MC), 2022; *Podciasov împotriva Rusiei*, 2024].

249. În cauza *Hambardzumian împotriva Armeniei*, 2019, pct. 63-68, mandatul care autoriza supravegherea nu menționa numele reclamantului ca fiind persoana în legătură cu care poliția era autorizată să efectueze înregistrări audio și video. În plus, poliția a efectuat supravegherea și interceptarea comunicațiilor telefonice, chiar dacă mandatul nu specifica aceste măsuri. Curtea a statuat că încuviințarea judiciară care stă la baza supravegherii secrete nu poate fi redactată în termeni atât de vagi încât să lase loc la speculații și presupuneri cu privire la conținutul său și, mai ales, cu privire la identitatea persoanei căreia urmează să i se aplice măsura. Întrucât supravegherea secretă în acest caz nu a făcut obiectul unui control judiciar adecvat, Curtea a decis că aceasta nu a fost „prevăzută de lege” în sensul art. 8 § 2 din Convenție (a se vedea și *Azer Ahmadov împotriva Azerbaidjanului*, 2021, pct. 63-74).

250. Curtea a constatat încălcarea art. 8 în cazul în care conversațiile telefonice ale reclamantilor, legate de urmărirea penală a acestora pentru săvârșirea unor infracțiuni, au fost interceptate, „contorzitate” sau ascultate, cu încălcarea legii (*Malone împotriva Regatului Unit*, 1984; *Khan împotriva Regatului Unit*, 2000). Expresia „prevăzută de lege” nu impune doar respectarea legislației interne, aceasta referindu-se totodată la calitatea legislației, care trebuie să fie compatibilă cu statul de drept (*Halford împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 49). În contextul supravegherii sub acoperire de către autoritățile publice, Curtea a constatat că „previzibilitatea” nu poate fi înțeleasă în același mod ca în multe alte domenii. În opinia sa, aceasta nu poate însemna că o persoană ar trebui să fie în măsură să prevadă când este probabil ca autoritățile să recurgă la astfel de măsuri, astfel încât să își poată adapta comportamentul în consecință (*Adomaitis împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 83). Cu toate acestea, în special atunci când o competență conferită executivului este exercitată în secret, riscurile de arbitrar sunt evidente. Este esențial ca dreptul intern să ofere protecție împotriva ingerințelor arbitrare în exercitarea de către o persoană a unui drept prevăzut la art. 8 (*Khan împotriva Regatului Unit*, 2000, pct. 26-28). În plus, legislația trebuie să fie redactată în termeni suficient de clari încât să le furnizeze persoanelor particulare indicii adecvate privind circumstanțele și condițiile în care autoritățile publice au dreptul să recurgă la astfel de măsuri sub acoperire (*ibidem*). În cazul în care nu există un sistem legal de reglementare a utilizării dispozitivelor de ascultare în secret a convorbirilor, iar orientările cu privire la acestea nu sunt nici obligatorii din punct de vedere juridic, nici direct accesibile publicului, ingerința nu este „prevăzută de lege”, astfel cum se prevede la art. 8 § 2 din Convenție, și, prin urmare, constituie o încălcare a art. 8 (*ibidem*, pct. 27-28).

251. Înregistrarea conversațiilor (telefonice) private de către un interlocutor și utilizarea privată a acestor înregistrări nu încalcă, în sine, dispozițiile art. 8, în cazul în care acestea sunt efectuate prin mijloace private. Trebuie totuși să se facă distincție între această situație și supravegherea secretă și înregistrarea unor comunicări de către o persoană privată, în contextul și în beneficiul unei anchete oficiale – penală sau de alt tip – cu complicitatea și asistență tehnică din partea organelor publice de anchetă (*Van Vondel împotriva Țărilor de Jos*, 2007, pct. 49; *Lisiuk împotriva Ucrainei*, 2021, pct. 51). Divulgarea către mass-media a conținutului anumitor conversații, obținut prin interceptarea

convorbirilor telefonice, ar putea constitui o încălcare a art. 8, în funcție de circumstanțele cauzei (*Drakšas împotriva Lituaniei*, 2012, pct. 62).

252. Curtea consideră că supravegherea consultațiilor juridice desfășurate într-o secție de poliție este similară cu interceptarea convorbirilor telefonice dintre un avocat și un client, ținând seama de necesitatea de a asigura un grad sporit de protecție acestui tip de relație și, în special, de confidențialitatea schimburilor de informații care o caracterizează (*R.E. împotriva Regatului Unit*, 2015, pct. 131).

253. În cauza *Gluhin împotriva Rusiei*, 2023, Curtea a examinat pentru prima dată problema utilizării de către poliție a tehnologiei de recunoaștere facială. Această tehnologie a fost utilizată, pe de o parte, pentru identificarea reclamantului pe baza fotografiilor și a înregistrării video publicate pe un canal Telegram și, pe de altă parte, pentru localizarea și arestarea acestuia în timp ce se deplasa cu metroul orașului. Curtea a remarcat caracterul foarte intruziv al măsurilor respective, subliniind că, prin urmare, este necesar un nivel ridicat de justificare pentru ca acestea să poată fi considerate „necesare într-o societate democratică”, cel mai ridicat nivel de justificare fiind necesar pentru utilizarea tehnologiei de recunoaștere facială în direct (*ibidem*, pct. 86). În această privință, a observat că reclamantul a fost urmărit penal pentru comiterea unei infracțiuni minore constând în organizarea unei demonstrații de unul singur fără o notificare prealabilă. El nu a fost niciodată acuzat de comiterea unor fapte penale în timpul demonstrației sale (cum ar fi obstrucționarea traficului, distrugerea proprietății sau acte de violență). Nu s-a afirmat niciodată că acțiunile sale ar fi reprezentat un pericol pentru ordinea publică sau siguranța transportului. În aceste circumstanțe, Curtea a considerat că utilizarea tehnologiei de recunoaștere facială pentru identificarea reclamantului, și *a fortiori* pentru localizarea și arestarea acestuia, nu a corespuns unei „nevoi sociale presante” și, prin urmare, nu a putut fi considerată ca fiind „necesară într-o societate democratică” (*ibidem*, pct. 88-90).

8. Competențele poliției în materie de interpelare și percheziție⁵⁰

254. Curtea a hotărât că există o zonă de interacțiune între o persoană și alte persoane, chiar și într-un context public, care ar putea intra sub incidența noțiunii de „viață privată” (*Gillan și Quinton împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 61, cu privire la interpelarea și percheziționarea persoanelor). De exemplu, utilizarea puterilor coercitive conferite de legislația care obligă o persoană să se supună, oriunde și în orice moment, unui control de identitate și unei percheziții amânunțite a persoanei sale, a îmbrăcămintei sale și a obiectelor sale personale constituie o „ingerință” în dreptul la respectarea vieții private (*Vig împotriva Ungariei*, 2021, pct. 49, în ceea ce privește controalele de poliție îmbunătățite).

255. În aceste cazuri, măsurile criticate nu au fost „prevăzute de lege” în sensul art. 8. În cauza *Gillan și Quinton împotriva Regatului Unit*, 2010, Curtea a constatat că interpelarea și percheziționarea unei persoane într-un loc public, fără o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, constituie o încălcare a art. 8, deoarece competențele nu erau suficient delimitate și nu conțineau garanții juridice adecvate pentru a fi în conformitate cu legea (pct. 87). În cauza *Vig împotriva Ungariei*, 2021, în lipsa unei dispoziții care să prevadă restrângerea sau revizuirea reală a autorizației de control sporit sau a măsurilor polițienești aplicate în cursul unui control sporit, dreptul intern nu prevedea garanții suficiente pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva ingerințelor arbitrare (pct. 62).

---

⁵⁰ A se vedea și *Ghid privind terorismul*.

256. În cauza *Beghal împotriva Regatului Unit*, 2019, Curtea a analizat competențele conferite poliției, ofițerilor de imigrare și vameșilor desemnați în temeiul legislației antiteroriste de a interpela, interoga și percheziționa pasagerii în porturi, aeroporturi și terminale feroviare internaționale. Nu era necesară nicio autorizație prealabilă, iar aceste competențe puteau fi exercitate chiar fără să existe suspiciuni de implicare în terorism. Pentru a evalua dacă dreptul intern a restrâns suficient competențele în cauză, astfel încât să ofere o protecție adecvată împotriva ingerințelor arbitrare în dreptul reclamantei la respectarea vieții sale private, Curtea a avut în vedere următorii factori: întinderea geografică și temporală a competențelor; marja de apreciere acordată autorităților pentru a decide dacă și când să exercite aceste competențe; orice diminuare a ingerinței cauzată de exercitarea competențelor; posibilitatea controlului judiciar al exercitării competențelor; orice supraveghere independentă a utilizării competențelor. Deși Curtea a recunoscut importanța supravegherii deplasării internaționale a teroriștilor și a acceptat faptul că autoritățile naționale se bucură de o marjă largă de apreciere în materie de securitate națională, a considerat totuși că aceste competențe nu sunt nici suficient delimitate, nici supuse unor garanții juridice adecvate împotriva abuzurilor.

257. În cauzele *Basu împotriva Germaniei* (pct. 27) și *Muhammad împotriva Spaniei* (pct. 51), 2022, Curtea a abordat problema dreptului la respectarea „vieții private” în ceea ce privește controalele de identitate efectuate de poliție, în tren sau pe stradă, asupra persoanelor aparținând unei minorități etnice, în cazul în care reclamanții supuși controlului s-au plâns de profilare rasială (a se vedea și *Wa Baile împotriva Elveției*, 2024, pct. 102, în contextul unui control de identitate și al percheziției unei persoane într-o gară din cauza culorii pielii sale).

258. Curtea a constatat, de asemenea, că pătrunderea agenților de poliție în domiciliul unui reclamant în lipsa acestuia, în condițiile în care riscul de tulburare a ordinii publice sau de săvârșire a unei infracțiuni era redus sau inexistent, a fost disproporționată în raport cu obiectivul legitim urmărit și, prin urmare, a constituit o încălcare a art. 8 (*McLeod împotriva Regatului Unit*, 1998, pct. 58; *Funke împotriva Franței*, 1993, pct. 48).

259. În ceea ce privește persoanele suspectate de infracțiuni legate de terorism, guvernele trebuie să păstreze un just echilibru între exercitarea de către persoana în cauză a dreptului care îi este garantat în temeiul art. 8 § 1 și necesitatea, prevăzută la art. 8 § 2, ca statul să adopte măsuri eficiente pentru prevenirea infracțiunilor de terorism (*Murray împotriva Regatului Unit*, 1994, pct. 90-91).

9. Vizite domiciliare, percheziții și sechestr⁵¹

260. În unele cazuri, Curtea examinează evacuările din perspectiva „vieții private” și/sau „de familie” și nu a „dreptului la domiciliu” (*Hirtu și alții împotriva Franței*, 2020, pct. 65-66; *Hadija Ismailova împotriva Azerbaidjanului*, 2019, pct. 107 și a contrario *Sabani împotriva Belgiei*, 2022, pct. 41).

261. Curtea poate examina perchezițiile nu numai din perspectiva „dreptului la domiciliu” sau a „dreptului la viață de familie”, ci și din perspectiva „dreptului la viață privată” [*Vinks și Ribicka împotriva Letoniei*, 2020, pct. 92; *Iunusova și Iunusov împotriva Azerbaidjanului (nr. 2)*, 2020, cu privire la controlul bagajelor și genților de mână ale reclamanților, pct. 148]. Ingerința trebuie să fie justificată în temeiul art. 8 § 2 - cu alte cuvinte, trebuie să fie „prevăzută de lege”, să urmărească unul sau mai multe dintre scopurile legitime prevăzute la alineatul respectiv și să fie „necesară într-o

---

⁵¹ A se vedea și *Domiciliu infra*, și *Ghid privind protecția datelor*.

societate democratică” pentru atingerea acestui scop (*Vinks și Ribicka împotriva Letoniei*, 2020, pct. 93-104, cu trimiterile citate). Cauza *Vinks și Ribicka* a avut ca obiect un raid efectuat dimineața devreme la domiciliul reclamanților, la care a participat o unitate specială antiteroristă, în contextul unor acuzații de infracțiuni economice. Statele membre, atunci când iau măsuri de prevenire a criminalității și de protecție a drepturilor celorlalți, pot considera necesar, în scopul prevenției speciale și generale, să recurgă la măsuri precum perchezițiile și sechestrările pentru a obține probe privind anumite infracțiuni, în cazul în care este imposibil, în alte condiții, să se identifice autorul infracțiunilor respective. Deși implicarea unităților speciale de poliție poate fi considerată necesară, în anumite circumstanțe, având în vedere gravitatea ingerinței în dreptul la respectarea vieții private a persoanelor afectate de astfel de măsuri, precum și riscul de abuz de autoritate și de încălcare a demnității umane, trebuie instituite garanții adecvate și eficiente împotriva abuzurilor (pct. 113-114, 118). În ceea ce privește încătușarea reclamantei în timpul arestării sale în locuința sa, în prezența fiicei sale, a se vedea *Sabani împotriva Belgiei*, 2022, pct. 59-60.

10. Relația avocat-client

262. Curtea a subliniat că secretul profesional stă la baza relației de încredere care există între un avocat și clientul său și că garantarea secretului profesional este în special corolarul dreptului clientului unui avocat de a nu se autoincrimina, ceea ce presupune că autoritățile încearcă să își dovedească cauza fără a recurge la probe obținute prin metode de constrângere sau de opresiune, sfidând voința „persoanei acuzate” (*André și altul împotriva Franței*, 2008, pct. 41). În plus, Curtea a subliniat că este în mod evident în interesul general ca orice persoană care dorește să consulte un avocat să fie liberă să o facă în condiții care să favorizeze o discuție deplină și neînhibată și că, din acest motiv, relația avocat-client este, în principiu, privilegiată. Curtea nu a limitat această abordare doar la aspectele legate de litigiul în curs și a subliniat că, fie în contextul asistenței pentru litigii civile sau penale, fie în contextul solicitării de consiliere juridică generală, persoanele care consultă un avocat se pot aștepta în mod rezonabil ca toate comunicările lor să fie private și confidențiale [*Altay împotriva Turciei (nr. 2)*, 2019, pct. 49-51 și trimiterile citate].

263. În cauza *Altay împotriva Turciei (nr. 2)*, 2019, Curtea a decis pentru prima dată că comunicarea unei persoane cu un avocat în contextul asistenței juridice intră în sfera „vieții private”, deoarece scopul unei astfel de interacțiuni este de a permite unei persoane să ia decizii în cunoștință de cauză cu privire la viața sa. Curtea a considerat că, de cele mai multe ori, informațiile comunicate avocatului implică aspecte intime și personale sau probleme sensibile. Prin urmare, rezultă că, fie în contextul asistenței pentru un litigiu civil sau penal, fie în contextul solicitării de consultanță juridică generală, persoanele care consultă un avocat se pot aștepta în mod rezonabil ca toate comunicările lor să fie private și confidențiale (pct. 49).

264. Este în mod evident în interesul general ca orice persoană care dorește să consulte un avocat să fie liberă să o facă în condiții care să favorizeze o discuție deplină și neînhibată (pct. 50, cu trimitere la *Campbell împotriva Regatului Unit*, 1992, pct. 46). În principiu, comunicarea orală, precum și corespondența dintre un avocat și clientul său sunt privilegiate în temeiul art. 8 (pct. 51).

265. În ciuda importanței sale, dreptul la comunicarea confidențială cu un avocat nu este absolut, ci poate fi supus unor restricții. Pentru a se asigura că restricțiile impuse nu restrâng dreptul în cauză într-o asemenea măsură încât să îi afecteze însăși esența și să îl lipsească de eficacitate, Curtea trebuie să se asigure că acestea sunt previzibile pentru persoanele vizate și urmăresc un scop sau scopuri legitime în sensul art. 8 § 2 și sunt „necesare într-o societate democratică”, în sensul că sunt proporționale cu scopurile urmărite.

266. Marja de apreciere a statului în evaluarea limitelor admisibile ale ingerinței în confidențialitatea consultării și comunicării cu un avocat este restrânsă, în sensul că numai circumstanțe excepționale, cum ar fi prevenirea comiterii unor infracțiuni grave sau a unor încălcări majore ale siguranței și securității închisorii, ar putea justifica necesitatea restrângerii acestor drepturi (pct. 52).

11. Viața privată în detenție⁵²⁵³

267. Deoarece orice detenție legală și justificată implică în mod inevitabil anumite restrângeri ale drepturilor prevăzute la art. 8, aprecierea respectării acestui articol în cazul deținuților este oarecum specială. Astfel, de exemplu, în ceea ce privește contactele unui deținut cu lumea exterioară, trebuie să se țină seama de cerințele obișnuite și rezonabile ale detenției, deoarece unele restricții privind aceste contacte, cum ar fi limitările privind numărul și durata vizitelor, nu sunt în sine incompatibile cu art. 8 [*Horoșenko împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 106, 109, 116-149].

268. Curtea a statuat că, în timp ce supravegherea comunicațiilor în zona de vizită din închisoare poate fi efectuată în mod legitim din motive de securitate, o supraveghere și o înregistrare sistematică a comunicațiilor din alte motive reprezintă o ingerință în sensul art. 8. În acest context, Curtea a pus un accent deosebit pe cerința de legalitate, inclusiv claritatea și previzibilitatea legii relevante (*Wisse împotriva Franței*, 2005, pct. 29-34; *Doerga împotriva Țărilor de Jos*, 2004, pct. 44-54).

269. În contextul persoanelor private de libertate, Curtea a subliniat pentru prima dată confidențialitatea comunicării avocat-client în cauza *Altay împotriva Turciei (nr. 2)*, 2019. Comunicările orale ale unei persoane cu avocatul său în contextul asistenței juridice intră în sfera „vieții private”, deoarece scopul unei astfel de interacțiuni este de a permite persoanei respective să ia decizii în cunoștință de cauză cu privire la viața sa (pct. 49-50). În principiu, comunicarea orală, față în față și corespondența dintre un avocat și clientul său sunt privilegiate în temeiul art. 8 (pct. 51). Curtea a remarcat, de asemenea, că dreptul unui deținut de a comunica cu avocatul fără a fi ascultat de autoritățile penitenciare ar fi relevant în contextul art. 6 § 3 lit. c) din Convenție în ceea ce privește dreptul la apărare al unei persoane. De teama represaliilor, deținuții se pot simți împiedicați să discute cu avocații lor în prezența unei persoane oficiale nu numai aspecte legate de litigiile în curs, ci și să raporteze abuzurile la care ar putea fi supuși. În plus, privilegiul relației avocat-client și obligația autorităților naționale de a asigura confidențialitatea comunicărilor dintre un deținut și reprezentantul său ales se numără printre normele internaționale recunoscute (pct. 50).

270. Această cauză se referă la prezența obligatorie a unei persoane oficiale în timpul consultărilor dintre un deținut și avocatul său. Dreptul la comunicare confidențială între un deținut și avocatul său nu este absolut, ci poate fi supus unor restrângeri. Marja de apreciere a statului în evaluarea limitelor admisibile ale ingerinței în confidențialitatea consultării și comunicării cu un avocat este restrânsă, în sensul că numai circumstanțe excepționale, cum ar fi prevenirea comiterii unor infracțiuni grave sau a unor încălcări majore ale siguranței și securității închisorii, ar putea justifica necesitatea restrângerii acestor drepturi (pct. 52).

271. În speță, instanțele naționale au dispus prezența unei persoane oficiale în timpul consultărilor reclamantului cu avocatul său în închisoare, deoarece au constatat că comportamentul avocatului a fost incompatibil cu profesia de avocat în măsura în care i-a trimis reclamantului cărți și periodice care nu erau legate de apărare. Curtea a constatat că măsura în cauză a constituit o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private. Curtea a reamintit, în acest context, că Convenția nu interzice impunerea în sarcina avocaților a anumitor obligații susceptibile să vizeze relațiile acestora cu clienții lor. Acesta este cazul în special atunci când au fost găsite dovezi credibile privind participarea unui avocat la comiterea unei infracțiuni sau în legătură cu eforturile de

⁵² A se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor private de libertate*.

⁵³ A se vedea și Corespondența deținuților.

combateră a anumitor practici. Cu toate acestea, este vital să se prevadă un cadru strict pentru astfel de măsuri, deoarece avocații ocupă o poziție vitală în administrarea justiției și, în virtutea rolului lor de intermediar între justițiabili și instanțe, pot fi descriși ca agenți ai legii (pct. 56).

272. În schimb, Curtea a considerat vădit nefondat un capăt de cerere referitor la monitorizarea comunicărilor dintre o persoană plasată în arest preventiv și membrii familiei sale într-o zonă de vizită, în scopul anchetei penale în curs, în cursul căreia membrii familiei au divulgat informații pe care le schimbaseră cu avocatul reclamantului [*Falzarano împotriva Italiei* (dec.), 2021, pct. 33-34 și 38-39].

273. Curtea a statuat că supravegherea video permanentă a unei persoane în timpul detenției - care implică deja o limitare considerabilă a vieții private a unei persoane - trebuie considerată o ingerință gravă în dreptul persoanei la respectarea vieții sale private și, astfel, aduce în discuție art. 8 [*Van der Graaf împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2004; *Vasilică Mocanu împotriva României*, 2016, pct. 39-40]. În cauza *Gorlov și alții împotriva Rusiei*, 2019, Curtea a statuat că supravegherea video permanentă a deținuților atunci când sunt închiși în celulele lor nu este „prevăzută de lege”, astfel cum prevede art. 8 § 2, întrucât nu definește domeniul de aplicare al acestor competențe și modul de exercitare a acestora cu suficientă claritate pentru a oferi unei persoane o protecție adecvată împotriva arbitrariului. În această privință, Curtea a constatat că autoritățile aveau o putere nelimitată de a plasa orice persoană arestată preventiv sau după condamnare sub supraveghere video permanentă, necondiționat, în orice zonă a instituției, pentru o perioadă nedeterminată de timp, fără control periodic, iar legislația națională nu oferea practic nicio garanție împotriva abuzurilor din partea agenților statului.

274. În cauza *Szafrański împotriva Poloniei*, 2015, Curtea a constatat că autoritățile naționale nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a-i asigura reclamantului un grad minim de intimitate și că, prin urmare, acestea au încălcat art. 8, întrucât reclamantul a fost nevoit să utilizeze toaleta în prezența altor deținuți, fiind astfel privat de un minim de intimitate necesar în viața de zi cu zi (pct. 39-41).

275. În *Chocholáč împotriva Slovaciei*, 2022, Curtea a statuat că o interdicție generală și nediscriminatorie privind deținerea de materiale pornografice de către deținuți, care nu permitea nicio evaluare a proporționalității într-un caz individual, a încălcat art. 8 (pct. 52-76).

D. Identitate și autonomie

276. Art. 8 garantează fiecărui individ o sferă în care poate să-și urmărească neîngrădit dezvoltarea și împlinirea personală (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017, pct. 76; *Brüggemann și Scheuten împotriva Germaniei*, decizia Comisiei, 1976; *Fédération nationale des associations et syndicats de sportifs – FNASS și alții împotriva Franței*, 2018, pct. 153). Noțiunea de autonomie personală este un principiu important care stă la baza interpretării art. 8 [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 90; *Jivan împotriva României*, 2022, pct. 30; a se vedea și *Y împotriva Franței*, 2023, pct. 75-76, și analiza marjei de apreciere în ceea ce privește chestiunile referitoare la un aspect esențial al identității intime a unei persoane, care se pretează discuțiilor sau chiar controverselor și cu privire la care opiniile într-o societate democratică ar putea, în mod rezonabil, să difere foarte mult în absența unui consens european, pct. 75-80, 90-91)⁵⁴.

---

⁵⁴ A se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI*.

1. Dreptul la dezvoltare personală și autonomie

277. Art. 8 din Convenție protejează dreptul la dezvoltare personală și dreptul de a stabili și dezvolta relații cu alte persoane și lumea înconjurătoare [*Niemietz împotriva Germaniei*, 1992, pct. 29; *Pretty împotriva Regatului Unit*, 2002, pct. 61 și 67; *Oleksandr Volkov împotriva Ucrainei*, 2013, pct. 165-167; *El-Masri împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei* (MC), 2012, pct. 248-250, privind răpirea secretă extrajudiciară și detenția arbitrară ale reclamantului]. Dreptul la autonomie personală a fost invocat, de exemplu, într-o cauză de moarte prin eutanasiu, în care Curtea a trebuit să pună în balanță diferitele interese concurente aflate în joc, și anume dorința reclamantului de a-și însoți mama în ultimele clipe ale vieții sale și dreptul mamei sale la respectarea dorințelor sale și autonomia sa personală (*Mortier împotriva Belgiei*, 2022, pct. 124 și 204).

278. Dreptul unor persoane care formează un cuplu de a formula o cerere de adopție, precum și dreptul de a beneficia de examinarea echitabilă a cererii lor, intră în domeniul de aplicare al noțiunii de „viață privată”, luând în considerare decizia acestora de a deveni părinți (*A.H. și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 383). În cauza *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, Curtea a examinat separarea imediată și ireversibilă a unui cuplu de un copil născut în străinătate prin intermediul unei maternități de substituție, precum și impactul acestei separări asupra dreptului la respectarea vieții lor private. Curtea a pus în balanță interesul general aflat în joc și interesul reclamantilor de a-și asigura dezvoltarea personală prin continuarea relației lor cu copilul și a considerat că instanțele italiene, prin separarea reclamantilor de copil, au realizat un just echilibru între interesele concurente (pct. 215). În cauza *Lazoriva împotriva Ucrainei*, 2018, Curtea a hotărât că dorința reclamantei de a menține și de a dezvolta relația cu nepotul său de cinci ani, devenind tutorele său legal, dorință care avea o bază juridică și factuală adecvată, era, de asemenea, o chestiune care ținea de viața privată (pct. 66). În consecință, adopția copilului de către persoane terțe, care a avut ca efect încetarea raporturilor juridice dintre băiat și reclamantă și privarea acesteia de posibilitatea de a deveni tutorele copilului și de a-l lua în îngrijire, a constituit o ingerință în dreptul acesteia la respectarea vieții private (pct. 68).

279. *Jivan împotriva României*, 2022, a clarificat jurisprudența privind finanțarea îngrijirii și a tratamentului medical al persoanelor vârstnice dependente și marja de apreciere a statelor în această privință (a se vedea pct. 41-52, privind situația pierderii complete a autonomiei unei persoane vârstnice, pct. 50). În *Diaconeasa împotriva României*, 2024, Curtea a clarificat în continuare jurisprudența într-o cauză ce a avut ca obiect retragerea furnizării unui asistent personal finanțat de stat pentru o persoană cu handicap fizic, ceea ce a avut ca rezultat o pierdere gravă a autonomiei (pct. 49-51). A constatat o încălcare a art. 8 din cauza lipsei unei evaluări aprofundate a gravității handicapului reclamantei și a unor modalități practice alternative, în cazul în care situația acesteia nu s-a îmbunătățit și avea nevoie de asistență pentru cele mai elementare sarcini (pct. 58-64).

280. *Y împotriva Franței*, 2023, a avut ca obiect problema discrepanței dintre identitatea biologică a reclamantului și identitatea sa juridică și, mai general, problema recunoașterii unui gen non-binar pe certificatul său de naștere, în lipsa unui consens european în acest domeniu (pct. 75, 90-92).

281. Dreptul la dezvoltare personală și la autonomie personală nu acoperă orice activitate publică pe care o persoană dorește să o desfășoare împreună cu alte persoane [de exemplu, vânarea animalelor sălbatice folosind câini de vânătoare în *Friend și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), 2009, pct. 40-43; dreptul de a vâna pe propriul teren sau pe terenul altora nu este protejat ca atare de nicio dispoziție a Convenției, *Aviz consultativ P16-2021-002*, pct. 80]. Într-adevăr, nu orice tip de relație intră în sfera noțiunii de viață privată. Astfel, dreptul de a deține un câine nu intră sub incidența protecției oferite de art. 8 (*X. împotriva Islandei*, decizia Comisiei, 1976).

2. Dreptul unei persoane de a-și afla originea⁵⁵⁵⁶

282. Curtea a recunoscut că dreptul unei persoane de a obține informații, cu scopul de a-și descoperi originea și identitatea părinților săi, face parte integrantă din identitatea protejată în temeiul dreptului la respectarea vieții private și de familie [*Odièvre împotriva Franței* (MC), 2003, pct. 29; *Cherrier împotriva Franței*, 2024, pct. 50; *Gaskin împotriva Regatului Unit*, 1989, pct. 39; *Çapın împotriva Turciei*, 2019, pct. 33-34; *Boljević împotriva Serbiei*, 2020, pct. 28; *Gauvin-Fournis și Silliau împotriva Franței*, 2023, pct. 109].

283. Nu se poate aduce atingere vieții private a unei persoane decedate de la care ar trebui prelevată o probă ADN printr-o cerere formulată în acest sens după decesul acesteia (*Jaggi împotriva Elveției*, 2006, pct. 42; *Boljević împotriva Serbiei*, 2020, pct. 54).

284. Curtea a declarat în mai multe rânduri că testarea ADN pentru stabilirea paternității constituie în prezent o metodă simplă și foarte fiabilă și că „valoarea sa probantă depășește în mod substanțial orice altă probă prezentată de părți pentru a dovedi sau a infirma faptul unei relații intime” (*Moldovan împotriva Ucrainei*, 2024, pct. 47). Curtea a hotărât că statele nu au obligația de a supune unui test ADN preinșii tați, dar că sistemul juridic trebuie să ofere mijloace alternative care să permită unei autorități independente să soluționeze rapid o acțiune în stabilirea paternității. De exemplu, în cauza *Mikulić împotriva Croației*, 2002, pct. 52-55, reclamanta s-a născut dintr-o relație extraconjugală și s-a plâns de incapacitatea sistemului judiciar croat de a soluționa acțiunea în stabilirea paternității, lăsând-o într-o situație de incertitudine cu privire la identitatea sa personală. În această cauză, Curtea a hotărât că, din cauza ineficienței instanțelor naționale, reclamanta a trăit o perioadă lungă de timp într-o stare de incertitudine în ceea ce privește identitatea sa personală. În consecință, autoritățile croate nu au reușit să îi garanteze reclamantei „respectarea” vieții sale private, la care avea dreptul în temeiul Convenției (*ibidem*, pct. 68). În mod similar, în *Moldovan împotriva Ucrainei*, 2024, pct. 46, 52-53, reclamantul nu a putut obține recunoașterea paternității tatălui său biologic de către instanțele naționale, în pofida faptului că testul ADN a confirmat filiația. Instanțele naționale au refuzat să considere rezultatele testelor ADN drept probe concludente, făcând trimitere la Codul familiei din 1969, care prevedea că dovada coabitării era indispensabilă pentru recunoașterea paternității. Curtea a observat că efectele unei astfel de abordări sunt comparabile cu cele ale unor termene inflexibile sau ale altor limitări procedurale care fac imposibilă stabilirea sau contestarea paternității, în special prin utilizarea noilor metode de testare. A concluzionat că abordarea instanțelor naționale, combinată cu faptul că acestea nu au analizat probele ADN cu suficientă rigurozitate, a reprezentat o încălcare a obligațiilor lor pozitive în temeiul art. 8 din Convenție.

285. Curtea a hotărât, de asemenea, că trebuie să existe proceduri care să permită copiilor deosebit de vulnerabili, cum ar fi cei cu dizabilități, să aibă acces la informații cu privire la filiația lor (*A.M.M. împotriva României*, 2012, pct. 58-65). În *Jaggi împotriva Elveției*, 2006, Curtea a considerat că refuzul autorităților de a încuviința un test ADN pe o persoană decedată, solicitat de fiul prezumtiv care dorea să își stabilească cu certitudine filiația, încalcă art. 8. În acest caz, interesul reclamantului de a afla identitatea tatălui său biologic a prevalat asupra interesului familiei defunctului care s-a opus prelevării de probe ADN (pct. 40-44). În *Boljević împotriva Serbiei*, 2020, Curtea a constatat că, în circumstanțele foarte specifice ale cauzei, un termen de prescripție, care a împiedicat efectuarea testului ADN al unui bărbat decedat și revizuirea hotărârii definitive prin care a fost admisă acțiunea

⁵⁵ A se vedea capitolul Legătura de filiație și Maternitatea de substituție.

⁵⁶ A se vedea și [Ghid privind protecția datelor](#).

în tăgada paternității, constituia o încălcare a art. 8. În speță, hotărârea a fost pronunțată înainte ca testele ADN să devină disponibile și fără știința reclamantului. El a luat cunoștință de aceasta abia după zeci de ani de la împlinirea termenului aplicabil pentru redeschiderea acțiunii în tăgada paternității. Curtea a statuat că menținerea securității juridice nu poate constitui în sine un motiv suficient pentru a-l priva pe reclamant de dreptul de a-și stabili filiația (pct. 55). În cauza *Scalzo împotriva Italiei*, 2022, Curtea a constatat că un sistem în temeiul căruia o acțiune în tăgada paternității are un caracter preliminar în raport cu o procedură de stabilire a paternității poate fi considerat, în principiu, compatibil cu art. 8 (pct. 65). Cu toate acestea, a constatat o încălcare în speță, deoarece acțiunea în tăgada paternității a durat mai mult de 12 ani și nu a existat niciun mijloc de accelerare a acesteia (pct. 66).

286. De asemenea, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 atunci când instanțele naționale au respins cererea de redeschidere a procedurii de stabilire a paternității unui copil, în condițiile în care toate părțile în cauză erau în favoarea stabilirii adevărului biologic privind filiația, pe baza unor probe științifice care nu fuseseră disponibile la data procedurii de stabilire a paternității (*Bocu împotriva României*, 2020, pct. 33-36). În mod similar, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 în cazul în care reclamantul care pretindea că este tatăl biologic nu a putut să stabilească paternitatea deoarece un alt bărbat recunoscuse deja copilul și nu a existat o apreciere detaliată de către instanțele naționale (*Koicev împotriva Bulgariei*, 2020, pct. 59-68).

287. Curtea a statuat că introducerea unui termen de introducere a acțiunii în stabilirea paternității este justificată de dorința de a asigura securitatea juridică și, prin urmare, nu este în sine incompatibilă cu Convenția. Cu toate acestea, în *Çapın împotriva Turciei*, 2019, Curtea a hotărât că trebuie să se stabilească un just echilibru între copilul care are dreptul de a-și cunoaște identitatea și interesul tatălui prezumtiv de a fi protejat de acuzații privind circumstanțe care datează de mai mulți ani (pct. 87). În speță, Curtea a constatat că instanțele naționale nu au pus în balanță în mod corespunzător interesele concurente în joc, deoarece nu au apreciat circumstanțele excepționale ale cauzei, și anume afirmația reclamantului potrivit căreia, în copilărie, i s-a spus că tatăl său a murit și că, după împlinirea vârstei de 18 ani, a părăsit țara sa de origine și a trăit în străinătate timp de 25 de ani, înstrăinat de mama sa și de rudele sale (pct. 75-76). Curtea a reiterat, de asemenea, că orice persoană are un interes vital de a cunoaște adevărul cu privire la identitatea sa și de a elimina orice incertitudine cu privire la aceasta. Pe de altă parte, în cauza *Lavanchy împotriva Elveției*, 2021, Curtea a constatat că instanțele naționale au pus în balanță în mod corespunzător interesele concurente. Acestea au respins acțiunea reclamantei de stabilire a unui raport de filiație cu tatăl său biologic, introdusă la 31 de ani după ce a descoperit identitatea acestuia, întrucât nu existau „motive întemeiate” de întârziere care să justifice prelungirea termenului. Instanțele nu au aplicat în mod rigid termenul, ci au analizat dacă interesele reclamantei erau de natură să prevaleze asupra intereselor concurente. Au luat în considerare jurisprudența Curții și deciziile lor au fost atent motivate.

288. În cauza *Odièvre împotriva Franței* (MC), 2003, reclamanta, care fusese adoptată, a solicitat accesul la informații care să îi permită identificarea mamei și a familiei sale naturale, dar cererea acesteia a fost respinsă în cadrul unei proceduri speciale, care le permitea mamelor să își păstreze anonimatul. Curtea a hotărât că nu este încălcat art. 8 în cazul în care statul asigură un just echilibru între interesele concurente (pct. 44-49; a se vedea și *Cherrier împotriva Franței*, 2024, pct. 62-66, 77 și 82).

289. Cu toate acestea, în cazul în care dreptul național nu a păstrat un echilibru între drepturile și interesele concurente aflate în joc, imposibilitatea unui copil abandonat la naștere de a avea acces la informații privind originea acestuia, care nu permit identificarea persoanelor, sau de a solicita dezvăluirea identității mamei sale a constituit o încălcare a art. 8 (*Godelli împotriva Italiei*, 2012, pct. 57-58).

290. În cauza *Gauvin-Fournis și Silliau împotriva Franței*, 2023, reclamantii, care s-au născut prin reproducere asistată medical cu ajutorul unui donator terț, au solicitat fără succes accesul la informații privind donatorul respectiv. Curtea nu a constatat o încălcare a art. 8, întrucât a considerat că normele care garantează anonimatul în cazul donării de gameți pentru copiii concepuți astfel înainte de 1 septembrie 2022 asigură un just echilibru între interesele concurente (pct. 126). Alegerea de către stat a ritmului de introducere a reformei legislative în acest domeniu s-a încadrat în marja sa de apreciere (pct. 123).

3. Legătura de filiație⁵⁷

291. Respectul pentru viața privată impune ca orice persoană să poată stabili detaliile identității sale ca ființă umană individuală, inclusiv legătura de filiație (*Menesson împotriva Franței*, 2014, pct. 96). Prin urmare, art. 8 protejează copiii născuți de o mamă de substituție în afara statului membru în cauză, ai căror părinți legali, în conformitate cu normele statului străin, nu au putut fi înscrși ca atare în temeiul dreptului intern (a se vedea, pentru un rezumat al principiului, de exemplu, *D împotriva Franței*, 2020, pct. 45-54). Curtea nu solicită statelor să legalizeze maternitatea de substituție și, în plus, statele pot solicita dovada filiației pentru copiii născuți din mame de substituție înainte de a emite actele de identitate ale copilului. Cu toate acestea, dreptul copilului la respectarea vieții sale private impune ca dreptul intern să prevadă o posibilitate de recunoaștere a legăturii de filiație dintre un copil născut printr-un acord de maternitate de substituție în străinătate și tatăl de intenție, în cazul în care acesta este tatăl biologic (*Menesson împotriva Franței*, 2014; *Labassee împotriva Franței*, 2014; *Foulon și Bouvet împotriva Franței*, 2016; *C împotriva Italiei*, 2023).

292. În primul său aviz consultativ, Curtea a precizat că, în cazul în care un copil se naște printr-un acord de maternitate de substituție în străinătate, în situația în care a fost conceput folosind ovulele unei terțe donatoare, iar mama de intenție este desemnată ca „mamă din punct de vedere juridic” în certificatul de naștere întocmit în mod legal în străinătate, dreptul copilului la respectarea vieții sale private impune, de asemenea, ca dreptul intern să prevadă posibilitatea recunoașterii unei legături de filiație cu mama de intenție. Alegerea mijloacelor prin care se obține recunoașterea raportului juridic dintre copil și mama de intenție se încadrează în marja de apreciere a statului. Cu toate acestea, odată ce legătura dintre copil și mama de intenție a devenit o „realitate practică”, procedura prevăzută pentru a stabili recunoașterea legăturii de filiație în dreptul intern trebuie să poată fi „pusă în aplicare prompt și eficient” [*Aviz consultativ privind recunoașterea în dreptul intern a legăturii de filiație între un copil născut printr-un acord de maternitate de substituție în străinătate și mama de intenție* (MC)]. Aplicând principiile din cauza *Menesson împotriva Franței*, 2014, și susmenționatul *aviz consultativ*, Curtea a constatat că obligația de adopție a copiilor născuți în cadrul unui acord de maternitate de substituție pentru a asigura recunoașterea legăturii de filiație între mama genetică și copilul său nu încalcă dreptul mamei la viață privată (*D împotriva Franței*, 2020). Cu toate acestea, în *K.K. și alții împotriva Danemarcei*, 2022, a constatat că respingerea cererii de adopție a mamei de intenție, în condițiile în care dreptul intern nu prevedea alte posibilități de recunoaștere a unei legături de filiație cu mama de intenție, a încălcat dreptul copiilor la respectarea vieții lor private (pct. 56-77). În cauza *A.M. împotriva Norvegiei*, 2022, reclamanta a fost mama de intenție a unui copil născut în SUA prin intermediul unui acord de maternitate de substituție. După întoarcerea în Norvegia, tatăl biologic (fostul ei partener) i-a întrerupt orice contact cu copilul, iar instanțele naționale i-au respins acțiunile de recunoaștere în Norvegia a statutului său de părinte în temeiul legislației americane și de încuviințare a adopției copilului. Deși Curtea a acceptat că situația

⁵⁷ A se vedea Reproducerea asistată medicală/dreptul de a deveni părinte genetic.

reclamantei a fost „deosebit de dură”, a considerat că este dificil să atribuie această consecință autorităților. În plus, deși reclamanta a fost pusă într-o situație dificilă, instanțele naționale au examinat interesele tuturor părților implicate și, în opiniile lor, trebuie să se considere că rezultatul se încadrează în marja de apreciere acordată autorităților naționale (a se vedea marja de apreciere a statelor cu privire la problema maternității de substituție, pct. 131).

293. În cauza *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, Curtea nu a constatat o încălcare în ceea ce privește îndepărtarea unui copil - născut prin intermediul maternității de substituție în străinătate - de la părinții săi la scurt timp după sosirea acestora în țara lor de origine, urmată de luarea sa în îngrijirea statului și, ulterior, de adoptarea sa de către o altă familie. În cauza *Valdís Fjölvisdóttir și alții împotriva Islandei*, 2021, Curtea a constatat că refuzul de a recunoaște o legătură parentală formală între un cuplu de același sex și un copil nebiologic născut în străinătate prin intermediul maternității de substituție a realizat un just echilibru între dreptul reclamanților la respectarea „vieții de familie” și interesele generale pe care statul a încercat să le protejeze prin interdicția în legislația națională a maternității de substituție. A subliniat, în special, faptul că statul a luat măsuri pentru a se asigura că cei trei reclamanți pot continua să ducă o viață de familie, în special printr-un regim de plasament permanent (pct. 71-75⁵⁸). În *H. împotriva Regatului Unit*, 2022, reclamanta a fost un copil născut prin intermediul unui acord de maternitate de substituție. Înainte de naștere, relațiile dintre, pe de o parte, tații de intenție, dintre care unul era și tatăl genetic, și, pe de altă parte, mama de substituție și soțul acesteia, s-au deteriorat. Deși instanțele naționale au acordat autoritatea părintească tuturor celor patru persoane și au încredințat copilul taților de intenție, soțul mamei de substituție a fost numit „tată” pe certificatul de naștere al reclamantei. Deși exista o procedură de modificare a certificatului de naștere, aceasta necesita acordul mamei de substituție și al soțului acesteia. Reclamanta nu a contestat cerința „acordului” în fața instanțelor naționale. În fața Curții, aceasta s-a plâns doar de faptul că tatăl său biologic nu a fost înscris corect în certificatul său de naștere la momentul întocmirii lui. Mai exact, aceasta a susținut că ar fi trebuit să existe o „prezumție normativă” conform căreia înregistrarea nașterii unui copil ar fi consemnat cu exactitate identitatea tatălui biologic, în cazul în care a fost dat acordul pentru concepție și identificarea ca tată. Curtea a declarat cererea inadmisibilă ca vădit nefondată. Jurisprudența sa nu susținea existența unei astfel de prezumții. Până în prezent, aceasta nu a considerat că viitorii părinți trebuie să fie ca atare legal recunoscuți, imediat și automat, și, în opinia sa, statului trebuie să i se acorde o marjă largă de apreciere în această privință (pct. 44-58).

294. În cauza *C.E. și alții împotriva Franței*, 2022, Curtea a analizat refuzul statului pârât de a permite adopția copiilor născuți fie prin tehnologie de reproducere asistată, fie prin intermediul unui donator de spermă de către foștii parteneri ai mamelor biologice ale copiilor. Curtea a constatat că autoritățile naționale nu și-au încălcat obligația de a asigura respectarea efectivă a vieții de familie sau a vieții private a reclamanților. La baza deciziei sale a stat faptul că niciunul dintre reclamanți nu a semnalat dificultăți în ceea ce privește desfășurarea vieții de familie *de facto* și că în Franța există instrumente juridice alternative, în temeiul cărora este posibil să se obțină un grad de recunoaștere juridică care să răspundă așteptărilor legitime ale reclamanților (pct. 99-116).

295. În *A.L. împotriva Franței*, 2022, Curtea a reiterat, în contextul maternității de substituție, că, în cazurile care implică o relație între o persoană și copilul său, trecerea unui interval de timp considerabil ar putea conduce la rezolvarea problemei juridice pe baza unui fapt împlinit. În consecință, astfel de proceduri trebuie să fie efectuate cu o diligență excepțională (pct. 54). În cauza

---

⁵⁸ A se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI*.

D.B. și alții împotriva Elveției, 2022, într-o cauză privind un cuplu format din persoane de același sex, în care tatălui biologic i s-a permis să adopte copilul, însă tatăl de intenție a trebuit să aștepte mai mult de șapte ani până când legiuitorul i-a oferit posibilitatea de a obține recunoașterea legală, Curtea a constatat că a existat o încălcare a drepturilor copilului prevăzute la art. 8.

296. În cauza *C împotriva Italiei*, 2023, care a fost introdusă în numele unui copil născut prin maternitate de substituție, Curtea a constatat o încălcare a dreptului reclamantei la respectarea vieții sale private în măsura în care instanțele naționale au refuzat să înscrie în registrul italian de stare civilă numele tatălui său biologic, astfel cum figurează în certificatul de naștere străin al reclamantei. În ceea ce o privește pe mama de intenție, Curtea a constatat că, întrucât aceasta avea dreptul, în temeiul dreptului intern, de a adopta copilul născut prin intermediul unei mame de substituție, refuzul de a înscrie certificatul de naștere străin în registrul de stare civilă nu a constituit o încălcare a dreptului copilului la respectarea vieții sale private.

4. Convingeri religioase și filozofice

297. Deși art. 9 reglementează majoritatea aspectelor legate de libertatea de gândire, de conștiință și de religie, Curtea a stabilit că divulgarea de informații despre convingerile religioase și filozofice personale poate determina aplicarea art. 8, întrucât aceste convingeri privesc unele dintre cele mai intime aspecte ale vieții private [*Folgerø și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2007, pct. 98, în care Curtea a considerat că obligația impusă părinților, de a divulga autorităților școlare informații detaliate cu privire la convingerile religioase și filozofice ale acestora, poate constitui o încălcare a art. 8 din Convenție]. Credințele religioase și viața privată pot fi, de asemenea, strâns legate (*Polat împotriva Austriei*, 2021, pct. 91).

5. Aspectul dorit

298. Curtea a stabilit că alegerile personale în ceea ce privește aspectul pe care o persoană dorește să îl aibă, în spațiul public sau în privat, are legătură cu exprimarea personalității sale și, prin urmare, intră sub incidența noțiunii de viață privată. Curtea a constatat deja acest lucru, în ceea ce privește alegerea unei tunsori [*Popa împotriva României* (dec.), 2013, pct. 32-33], interdicția de a intra într-o universitate, impusă unui student din cauza faptului că acestea purta barbă [*Tiğ împotriva Turciei* (dec.), 2005], interdicția de a purta haine destinate să ascundă fața în locuri publice, aplicată femeilor care doreau să poarte vălul (islamic) integral din motive legate de convingerile lor [*S.A.S. împotriva Franței* (MC), 2014, pct. 106-107] și interdicția impusă unui reclamant de a umbla gol într-un loc public (*Gough împotriva Regatului Unit*, 2014, pct. 182-184). Cu toate acestea, este important de remarcat faptul că, în fiecare dintre aceste cauze, Curtea a constatat că restrângerea dreptului de a-și alege aspectul personal era proporțională. În schimb, interdicția absolută privind purtarea bărbii în închisoare a fost considerată o încălcare a art. 8 din Convenție, deoarece Guvernul nu a reușit să demonstreze existența unei nevoi sociale imperioase care să justifice o interdicție absolută (*Biržietis împotriva Lituaniei*, 2016, pct. 54 și 57-58).

6. Dreptul la un nume/documente de identitate⁵⁹

299. Curtea a stabilit că aspectele referitoare la numele și prenumele unei persoane intră sub incidența dreptului la respectarea vieții private [*Mentzen împotriva Letoniei* (dec.), 2004; *Henry*

---

⁵⁹ A se vedea și *Ghid privind protecția datelor*; *Ghid privind imigrația*; *Ghid privind terorismul*.

Kismoun împotriva Franței, 2013]. Curtea a hotărât că, în calitate de mijloc de identificare personală și de creare a unei legături cu o familie, numele unei persoane ține de viața sa privată și de familie și a constatat o încălcare a art. 8, într-o cauză în care autoritățile au refuzat înregistrarea noului nume de familie al reclamantului după căsătorie după ce acesta fusese înregistrat cu numele de familie comun soților (*Burghartz împotriva Elveției*, 1994, pct. 24). A constatat, de asemenea, o încălcare a art. 8 în cazul în care autoritățile naționale au refuzat să autorizeze doi bărbați turci să își schimbe numele de familie cu nume care nu erau „de limbă turcă”, întrucât instanțele au efectuat o examinare pur formală a textelor legislative și statutare în loc să ia în considerare argumentele și situațiile specifice și personale ale reclamantilor sau să pună în balanță interesele concurente în joc (*Aktaş și Aslaniskender împotriva Turciei*, 2019). În mod similar, a constatat că schimbarea unui nume de familie pentru a elimina prefixul „von”, care a fost inițiată de autorități după lungi perioade de utilizare acceptată, a încălcat art. 8 din Convenție (*Künsberg Sarre împotriva Austriei*, 2023). Măsura a fost luată în temeiul Legii privind abolirea nobilimii din 1919, cu scopul declarat de a asigura egalitatea de tratament pentru toți, dar acest lucru nu putea să prevaleze asupra interesului reclamantilor de a păstra un nume de familie cu care se identificau și pe care îl purtau de foarte mult timp (*ibidem*, 67-73). Cu toate acestea, art. 8 nu garantează un drept necondiționat la schimbarea numelui și, la reglementarea acestui aspect, statele contractante beneficiază de o marjă largă de apreciere. În consecință, Curtea a constatat că refuzul autorităților belgiene de a permite unui bărbat în vârstă de treizeci de ani și copilului său să își schimbe numele de familie cu cel al mamei acestuia, pe motiv că motivele invocate pentru cerere nu erau „suficient de serioase”, se încadrează în marja largă de apreciere a statului (*Jacquinet și Embarek Ben Mohamed împotriva Belgiei*, 2023, pct. 61-80).

300. Curtea a hotărât că prenumele intră, de asemenea, în domeniul de aplicare al „vieții private” (*Guillot împotriva Franței*, 1996, pct. 21-22; *Güzel Erdagöz împotriva Turciei*, 2008, pct. 43; *Garnaga împotriva Ucrainei*, 2013, pct. 36; *Ismailzade împotriva Azerbaidjanului*, 2024, pct. 25). Cu toate acestea, Curtea a constatat că unele legi privind înregistrarea prenumelor asigură un just echilibru, în timp ce altele nu fac acest lucru (*a contrario Guillot împotriva Franței*, 1996, cu *Johansson împotriva Finlandei*, 2007). În cauza *Ismailzade împotriva Azerbaidjanului*, 2024, Curtea a fost de acord cu instanțele naționale că prenumele ales de reclamantă pentru fiul său nou-născut nu a fost în interesul superior al copilului și a constatat că refuzul autorităților de a înregistra acest nume nu a încălcat art. 8 (pct. 35-42). Cu privire la schimbarea numelui în procesul de schimbare de sex, a se vedea *S.V. împotriva Italiei*, 2018, pct. 70-75 (Identitatea de gen *infra*).

301. Curtea a hotărât că tradiția de a demonstra unitatea familiei prin obligarea femeilor căsătorite să adopte numele soților acestora nu mai este compatibilă cu Convenția (*Ünal Tekeli împotriva Turciei*, 2004, pct. 67-68). Curtea a constatat o încălcare a art. 14 (interzicerea discriminării) coroborat cu art. 8, din cauza unui tratament discriminatoriu ca urmare a refuzului autorităților de a permite persoanelor care formau un cuplu binațional să își păstreze propriul nume de familie după căsătorie (*Losonci Rose și Rose împotriva Elveției*, 2010, pct. 26). Simplul fapt că un nume poate avea o conotație negativă nu constituie o încălcare a art. 8 [*Stjerna împotriva Finlandei*, 1994, pct. 42; *Siskina și Siskins împotriva Letoniei* (dec.), 2001; *Macalin Moxamed Sed Dahir împotriva Elveției* (dec.), 2015, pct. 31]. Marja de apreciere a statului în acest domeniu este largă, deoarece procesul prin care numele de familie și prenumele sunt atribuite, recunoscute și utilizate, este un domeniu în care particularitățile naționale sunt cele mai puternice și în care practic nu există puncte de convergență între normele interne ale statelor: în fiecare stat, utilizarea numelor este influențată de o multitudine de factori de natură istorică, lingvistică, religioasă și culturală (*Ismailzade împotriva Azerbaidjanului*, 2024, pct. 33).

302. În ceea ce privește identitatea unei persoane, Curtea a statuat că respectarea vieții private impune ca orice persoană să poată stabili detaliile identității sale ca ființă umană individuală și a recunoscut repercusiunile importante pe care accesul la documentele de identitate le poate avea asupra autonomiei personale (*G.T.B. împotriva Spaniei*, 2023, pct. 113). În special, dreptul la

respectarea vieții private ar trebui considerat ca incluzând, în principiu, un drept individual la înregistrarea nașterii și, în consecință, dacă este cazul, la documente de identitate. Deși statele se bucură, în general, de o marjă largă de apreciere în ceea ce privește mijloacele adecvate de garantare a exercitării acestui drept, o anumită adaptabilitate a procedurilor standard de eliberare a documentelor de identitate poate fi necesară atunci când circumstanțele impun acest lucru pentru a proteja interesele importante protejate în temeiul art. 8 din Convenție. Astfel, autoritățile aveau obligația pozitivă de a acționa cu diligența necesară pentru a-l ajuta pe reclamant, un minor vulnerabil neglijat de singurul său părinte, să obțină certificatul său de naștere și documentele de identitate (*G.T.B. împotriva Spaniei*, 2023, pct. 118-19, 122-24).

303. În ceea ce privește confiscarea documentelor necesare pentru dovedirea identității unei persoane, Curtea a constatat că reținerea de către o instanță națională a actelor de identitate ale reclamantei, ulterior eliberării sale din arest, a constituit o ingerință în dreptul său la respectarea vieții private, întrucât documentele respective îi erau deseori necesare în viața de zi cu zi pentru a-și dovedi identitatea (*Smirnova împotriva Rusiei*, 2003, pct. 95-97). Cu toate acestea, Curtea a hotărât, de asemenea, că guvernul poate refuza eliberarea unui nou pașaport unui cetățean care locuiește în străinătate, în cazul în care decizia în cauză este justificată de motive legate de siguranța publică, chiar dacă acest lucru ar putea avea implicații negative pentru viața privată și de familie a acestuia (*M. împotriva Elveției*, 2011, pct. 67).

304. Curtea a considerat că vârsta unei persoane este un mijloc de identificare personală și că procedura de evaluare a vârstei unei persoane care pretinde că este minoră (inclusiv garanțiile procedurale ale procedurii respective) este esențială pentru garantarea tuturor drepturilor care decurg din statutul său de minor (*Darboe și Camara împotriva Italiei*, 2022, pct. 124, privind importanța procedurilor de evaluare a vârstei în contextul migrației).

7. Identitatea de gen

305. În conformitate cu art. 8, sfera personală a fiecărei persoane este protejată, inclusiv dreptul de a stabili detaliile identității lor ca ființe umane individuale [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 90; a se vedea și *Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014]. Cu toate acestea, marja de apreciere a statului poate fi mai largă în cazul în care capătul de cerere nu se referă la înscrierea într-un document oficial care îl privește personal pe reclamant, ci mai degrabă la informațiile din certificatele de naștere referitoare la alte persoane. În această privință, Curtea a statuat că imposibilitatea legală ca sexul actual al unui părinte transgen să fie indicat pe certificatul de naștere al unui copil conceput după schimbarea sexului nu a încălcat art. 8 din Convenție (*O.H. și G.H. împotriva Germaniei* și *A.H. și alții împotriva Germaniei*, 2023). Pentru o analiză detaliată a jurisprudenței Curții pe această temă, a se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI*.

8. Dreptul la identitate etnică⁶⁰

306. Curtea a considerat că identitatea etnică, în special dreptul membrilor unei minorități naționale de a-și păstra identitatea și dreptul de a duce o viață privată și de familie conformă cu tradiția lor, face parte din dreptul la respectarea vieții private și de familie, garantat de art. 8, iar statele au, în consecință, obligația să faciliteze stilul de viață tradițional al minorităților, și nu să îl obstrucționeze în mod disproporționat. Referindu-se la considerațiile sale recente privind aspectele pozitive și negative ale dreptului la libera autoidentificare a membrilor minorităților naționale în dreptul

---

⁶⁰ A se vedea și Domiciliu.

internațional - nu numai în cadrul Consiliului Europei *Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale* -, Curtea a reiterat că orice membru al unei minorități naționale are dreptul deplin de a alege să nu fie tratat ca atare (*Tasev împotriva Macedoniei de Nord*, 2019, pct. 32-33). Dreptul la libera autoidentificare este „piatra de temelie” a dreptului internațional privind protecția minorităților în general. Acest lucru se aplică în special aspectului negativ al dreptului respectiv: niciun tratat bilateral sau multilateral sau alt instrument nu obligă pe nimeni să se supună, împotriva voinței sale, unui regim special în ceea ce privește protecția minorităților (pct. 33).

307. Curtea a constatat că refuzul autorităților de a înregistra originea etnică a unei persoane, astfel cum a fost declarată de persoana în cauză, a constituit o neîndeplinire a obligației pozitive a statului de a-i garanta reclamantului respectarea efectivă a vieții sale private (*Ciubotaru împotriva Moldovei*, 2010, pct. 53). Se consideră, de asemenea, că efectuarea unei anchete adecvate privind motivele discriminatorii care au stat la baza unui eveniment care se încadra în contextul unei atitudini ostile generalizate împotriva comunității rome, precum și punerea în aplicare a unor mecanisme eficiente de drept penal, fac, de asemenea, parte din obligația pozitivă a unui stat de a proteja respectarea identității etnice (*R.B. împotriva Ungariei*, 2016, pct. 88-91).

308. În contextul specific al unor demonstrații motivate de ostilitatea față de un grup etnic, care implică, în general, mai degrabă acte de intimidare decât violență fizică, Curtea s-a inspirat din principiile stabilite în cauzele care privesc art. 10 din Convenție. Astfel, elementele cheie care trebuie stabilite sunt: dacă declarațiile ofensatoare au fost făcute într-un context politic sau social tensionat, dacă acestea au constituit un apel direct sau indirect la violență, ură sau intoleranță și în ce măsură puteau să aibă consecințe dăunătoare (*Király și Dömötör împotriva Ungariei*, 2017, pct. 72 și urm.). Este necesar să existe un cadru juridic care să incrimineze manifestațiile împotriva minorităților și să asigure o protecție eficientă împotriva hărțuirii, amenințărilor și abuzurilor verbale; în caz contrar, ar putea exista o percepție potrivit căreia autoritățile tolerează astfel de intimidări verbale și perturbări (pct. 80).

309. Curtea a constatat încălcarea art. 8 coroborat cu art. 14 în cazul în care autoritățile nu i-au protejat pe reclamanți de un atac asupra caselor acestora și au avut un anumit rol în atacul respectiv și nici nu au desfășurat o anchetă efectivă internă, luând în considerare contextul general al prejudecăților împotriva comunității rome în Ucraina (*Burlia și alții împotriva Ucrainei*, 2018, pct. 169-170). În cauza *Paketova și alții împotriva Bulgariei*, 2022, reclamanții, membri ai mai multor familii de origine romă, au susținut că au fost forțați să își părăsească locuințele și împiedicați să se întoarcă ulterior în contextul unor proteste publice împotriva locuitorilor rome și că autoritățile le-au refuzat protecția într-un mediu de ostilitate rasială. Subliniind vulnerabilitatea reclamanților și nevoia lor de protecție specială (pct. 161 și 166 *in fine*), Curtea a observat că marșurile împotriva comunității rome recurente din localitate ar fi putut în mod legitim să-i facă pe reclamanți să se teamă, chiar dacă nu s-a stabilit că protestatarii s-au apropiat efectiv de reclamanți; manifestarea publică repetată a opoziției funcționarilor față de întoarcerea familiilor de rome a reprezentat un obstacol real în calea întoarcerii pașnice a reclamanților (pct. 162-163). Inacțiunea autorităților (primari, poliție și parchete) de a da curs plângerilor individuale referitoare la acte recurente de intoleranță care împiedicau exercitarea dreptului de a se bucura în mod pașnic de locuințele lor (pct. 164-167) a determinat Curtea să constate o încălcare a art. 8 coroborat cu art. 14 din Convenție.

310. S-a constatat că faptul că o femeie de etnie romă trăia într-o rulotă face parte integrantă din identitatea sa etnică, de care statul ar trebui să țină seama atunci când instituie măsuri de evacuare forțată de pe un teren ocupat de rulote [*Chapman împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 73; *McCann împotriva Regatului Unit*, 2008, pct. 55]. În cauza *Hirtu și alții împotriva Franței*, 2020, în ceea ce privește evacuarea romilor dintr-o tabără neautorizată, Curtea a precizat, de asemenea, că autoritățile naționale, atunci când apreciază proporționalitatea, trebuie să țină seama de faptul că romii aparțin unui grup social defavorizat și că au nevoi speciale în această privință (pct. 75; a se vedea și *Paketova și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 161 și 166 *in fine*). Curtea a constatat, de

asemenea, o încălcare a art. 8 sub aspect procedural ca urmare a procedurii sumare de evacuare a unei familii de pe terenul ocupat de rulotele unde reclamantul și familia acestuia trăiau de peste 13 ani și care fusese pus la dispoziție de autoritatea locală; Curtea a afirmat că o ingerință atât de gravă impunea existența unor „motive de interes public deosebit de solide” și acordarea unei marje reduse de apreciere autorităților (*Connors împotriva Regatului Unit*, 2004, pct. 86). Cu toate acestea, Curtea a constatat deja că politicile naționale de amenajare a teritoriului pot să justifice deplasarea locurilor destinate rulotelor dacă se păstrează un just echilibru între drepturile individuale ale familiilor care trăiesc pe terenurile în cauză și drepturile privind mediul și alte drepturi ale comunității [*Jane Smith împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 119-120; *Lee împotriva Regatului Unit* (MC), 2001; *Beard împotriva Regatului Unit* (MC), 2001; *Coster împotriva Regatului Unit* (MC), 2001].

311. Curtea a constatat că păstrarea pe termen nedeterminat de către autorități a amprentelor digitale, a mostrelor celulare și a profilurilor genetice ale reclamanților, ulterior încheierii procedurii penale îndreptate împotriva lor, precum și utilizarea datelor în cauză pentru a deduce originea etnică a persoanelor implicate, a încălcat dreptul reclamanților la respectarea identității etnice, garantat de art. 8 [*S. și Marper împotriva Regatului Unit* (MC), 2008, pct. 66].

312. Curtea a constatat, de asemenea, că orice stereotipizare negativă a unui grup, atunci când aceasta atinge un anumit grad, este de natură să afecteze sentimentul de identitate al grupului, precum și sentimentele de stimă de sine și încredere în sine ale membrilor grupului. În acest sens, se poate considera că această stereotipizare afectează viața privată a membrilor grupului [*Aksu împotriva Turciei* (MC), 2012, pct. 58-61, în care reclamantul, de origine romă, s-a simțit ofensat de anumite pasaje din cartea „Țigani din Turcia”, consacrată comunității rome; *Király și Dömötör împotriva Ungariei*, 2017, pct. 43, privind manifestații împotriva romilor, care au implicat mai degrabă intimidări verbale și amenințări decât acte de violență; *Budinova și Ceaprazov împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 64-68, și *Behar și Gutman împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 68-73, în care reclamanții, de origine romă și evreiască, au fost afectați de declarațiile xenofobe ale unui politician cunoscut]. În aceste cauze, Curtea a dezvoltat principiul enunțat de Marea Cameră în cauza *Aksu împotriva Turciei* (MC), 2012, citată anterior, prin stabilirea factorilor relevanți prin care se evaluează dacă declarațiile publice negative cu privire la un grup social afectează „viața privată” a unui membru individual al acestui grup până la punctul de a declanșa aplicarea art. 8 în legătură cu acestea. De asemenea, Curtea a considerat că principiul stereotipurilor negative este aplicabil în ceea ce privește defăimarea foștilor prizonieri de la Mauthausen, care, în calitate de supraviețuitori ai Holocaustului, puteau fi considerați ca constituind un grup social (eterogen) (*Lewit împotriva Austriei*, 2019, pct. 46).

313. În contextul obligației pozitive de a lua măsuri pentru a facilita reîntregirea familiei, Curtea a arătat că este imperativ să se ia în considerare efectele pe termen lung pe care le-ar putea avea separarea permanentă a unui copil de mama sa naturală, mai ales că aceasta ar putea conduce la o alienare a copilului de identitatea sa romă (*Jansen împotriva Norvegiei*, 2018, pct. 103).

9. Apatridia, cetățenie și reședință⁶¹

314. Curtea a recunoscut că, în anumite circumstanțe, dreptul la cetățenie intră sub incidența noțiunii de viață privată (*Genovese împotriva Maltei*, 2011). Deși dreptul de a dobândi o anumită cetățenie nu este garantat ca atare de către Convenție [a se vedea, de exemplu, *S.-H. împotriva Poloniei* (dec.), 2021, pct. 65, în ceea ce privește copiii născuți prin maternitatea de substituție],

⁶¹ A se vedea *Ghid privind imigrația*.

Curtea a constatat că un refuz arbitrar de acordare a cetățeniei poate, în anumite circumstanțe, să ridice o problemă în temeiul art. 8, având în vedere impactul refuzului în cauză asupra vieții private [*Karassev împotriva Finlandei* (dec.), 1999; *Slivenko și alții împotriva Letoniei* (dec.) (MC), 2002; *Genovese împotriva Maltei*, 2011]. Pierderea cetățeniei deja dobândite poate constitui o ingerință similară – dacă nu chiar mai gravă – în dreptul persoanei în cauză la respectarea vieții sale private și de familie [*Ramadan împotriva Maltei*, 2016, pct. 85; în contextul unor activități legate de terorism, a se vedea, de exemplu, *K2 împotriva Regatului Unit* (dec.), 2017, pct. 49; *Ghoumid și alții împotriva Franței*, 2020, pct. 43 (cu privire la viața privată); *Usmanov împotriva Rusiei*, 2020, pct. 59-62; *Laraba împotriva Danemarcei* (dec.), 2022⁶²]. Cu toate acestea, retragerea sau pierderea cetățeniei ca atare nu este incompatibilă cu Convenția (*Usmanov împotriva Rusiei*, 2020, pct. 65). În cauza *Usmanov împotriva Rusiei*, 2020, Curtea a clarificat și a consolidat abordarea în două direcții care trebuie aplicată în acest context (după ce a luat act de existența mai multor direcții ale examinării problemei). Acesta a examinat (i) consecințele pentru reclamant și (ii) dacă măsura a fost arbitrară [a se vedea pct. 58, dar și *Johansen împotriva Danemarcei* (dec.), 2022, și *Laraba împotriva Danemarcei* (dec.), 2022, în contextul activităților de terorism]. Aceleași principii se aplică refuzului autorităților naționale de a elibera reclamantului o carte de identitate (*Ahmadov împotriva Azerbaidjanului*, 2020, pct. 45). În speță, autoritățile naționale au constatat că reclamantul nu a dobândit niciodată cetățenia azeră și nu era cetățean al Republicii Azerbaidjan, în ciuda faptului că a fost considerat cetățean al Republicii Azerbaidjan de către diferite autorități ale statului din 1991 până în 2008 și că în pașaportul său sovietic exista o ștampilă care confirma cetățenia sa azeră. Refuzul de a recunoaște cetățenia reclamantului nu a fost însoțit de garanțiile procedurale necesare și a fost atât arbitrar, cât și contrar art. 8 (a se vedea și *Haşemi și alții împotriva Azerbaidjanului*, 2022, pct. 46-49, unde autoritățile au refuzat să acorde cărți de identitate și să recunoască cetățenia copiilor născuți în Azerbaidjan din refugiați care s-au stabilit acolo). A se compara cu abordarea urmată în cauzele *Johansen împotriva Danemarcei* (dec.), 2022, pct. 45, și *Laraba împotriva Danemarcei* (dec.), 2022, pct. 15-26.

315. Art. 8 nu poate fi interpretat ca garantând, în sine, dreptul la un anumit tip de permis de ședere; alegerea privind acordarea permisului este, în principiu, o chestiune care ține de competența exclusivă a autorităților naționale [*Kaftailova împotriva Letoniei* (radiere de pe rol) (MC), 2007, pct. 51]. Cu toate acestea, soluția propusă trebuie să îi permită persoanei în cauză să își exercite în mod liber dreptul la respectarea vieții private și/sau de familie (*B.A.C. împotriva Greciei*, 2016, pct. 35; *Hoti împotriva Croației*, 2018, pct. 121). Măsurile de restrângere a dreptului de ședere într-o țară pot determina, în anumite cazuri, o încălcare a art. 8, dacă acestea cauzează repercusiuni disproporționate asupra vieții private și/sau de familie a persoanelor în cauză (*Hoti împotriva Croației*, 2018, pct. 122).

316. În plus, în acest context, art. 8 poate implica obligația pozitivă de a asigura exercitarea efectivă a vieții private și/sau de familie a reclamantului (*Hoti împotriva Croației*, 2018, pct. 122). În aceeași cauză, autoritățile naționale au încălcat, timp de mai mulți ani, dreptul la respectarea vieții private al unui imigrant apatrid, întrucât nu au reglementat statutul de rezident al acestuia, lăsându-l astfel într-o situație de nesiguranță (pct. 126). Statul nu și-a respectat obligația pozitivă de a furniza o procedură efectivă și accesibilă sau o combinație de proceduri care să îi permită reclamantului să obțină soluționarea aspectelor legate de continuarea șederii sale și statutul său în Croația, luându-se în considerare în mod corespunzător interesele care țin de viața sa privată, în temeiul art. 8 (pct. 141). În cauza *Sudita Keita împotriva Ungariei*, 2020, de asemenea, statul nu și-a îndeplinit

⁶² A se vedea *Ghid privind terorismul*.

obligăția pozitivă de a prevedea o procedură efectivă și accesibilă sau o combinație de proceduri care să îi permită reclamantului, apatrid *de facto*, să obțină, cu privire la statutul său în Ungaria, o decizie privind dreptul său la viață privată în temeiul art. 8 (pct. 41). Reclamantul a întâmpinat dificultăți îndelungate timp de cincisprezece ani, în ceea ce privește punerea în legalitate a situației sale, cu repercusiuni negative asupra accesului său la asistență medicală și la un loc de muncă și asupra dreptului său de a se căsători.

317. Curtea a hotărât că nereglementarea șederii persoanelor care au fost „șterse” din registrul rezidenților permanenți, ulterior declarării independenței Sloveniei, constituie o încălcare a art. 8 [*Kurić și alții împotriva Sloveniei* (MC), 2012, pct. 339].

318. În cazul în care un neresortisant formulează o plângere credibilă potrivit căreia expulzarea în cauză riscă să îi încalce dreptul la respectarea vieții private și de familie, art. 13 coroborat cu art. 8 din Convenție impun statelor obligația de a pune la dispoziția persoanei în cauză posibilitatea efectivă de a contesta decizia de expulzare sau refuzul prelungirii dreptului de ședere și de a beneficia de examinarea aspectelor relevante cu suficiente garanții procedurale și suficient de temeinic, de către o instanță națională adecvată, care oferă garanții corespunzătoare de independență și imparțialitate [*De Souza Ribeiro împotriva Franței* (MC), 2012, pct. 83; *M. și alții împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 122-132; *Al-Nashif împotriva Bulgariei*, 2002, pct. 133].

10. Decizii de îndepărtare și de expulzare⁶³

319. Întrucât art. 8 protejează dreptul de a stabili și de a dezvolta relații cu alte ființe umane și cu lumea exterioară și poate cuprinde uneori aspecte ale identității sociale a unei persoane, Curtea a statuat că totalitatea legăturilor sociale dintre migranții stabiliți și comunitatea în care aceștia trăiesc face parte din conceptul de „viață privată” în sensul art. 8. Prin urmare, indiferent de existența unei „vieți de familie”, expulzarea unui migrant stabilit este analizată ca o ingerință în dreptul acestuia la respectarea vieții private [*Maslov împotriva Austriei* (MC), 2008, pct. 63].⁶⁴ Același lucru este valabil și pentru expulzările forțate care au ca rezultat separarea de ceilalți membri ai familiei care au rămas în urmă, chiar dacă familia a rămas separată pentru o perioadă scurtă de timp și s-ar putea reuni ulterior în alt stat (*Corlei și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 95).

320. Pentru a determina dacă ingerința este necesară într-o societate democratică, este important să se țină seama de faptul că statele au dreptul de a controla intrarea și șederea străinilor pe teritoriul lor. Convenția nu garantează dreptul unui străin de a intra sau de a locui într-o anumită țară și, în cadrul misiunii lor de menținere a ordinii publice, statele contractante au competența de a expulza un străin condamnat pentru comiterea unei infracțiuni [*ibidem*, pct. 68; *Üner împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2006, pct. 68]. La evaluarea proporționalității ingerinței în exercitarea dreptului la viață privată, Curtea a aplicat, în general, criteriile stabilite în *Üner împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2006, (a se vedea, de exemplu, *Zaharciuk împotriva Rusiei*, 2019, pct. 46-49) în ceea ce privește migranții stabiliți. De exemplu, în cauza *Levakovic împotriva Danemarcei*, 2018, pct. 42-45, aplicând criteriile *Üner*, Curtea a constatat că nu s-a adus atingere „vieții private” a unui migrant adult condamnat pentru infracțiuni grave, care nu avea copii, nici elemente de dependență față de părinți sau frați, și care a demonstrat în mod constant o lipsă de voință de a respecta legea.

⁶³ A se vedea și [Ghid privind imigrația](#).

⁶⁴ A se vedea și Decizii de îndepărtare și de expulzare.

321. Sunt necesare motive foarte serioase pentru a justifica expulzarea unui migrant stabilit care și-a petrecut în mod legal toată sau cea mai mare parte a copilăriei și tinereții într-o țară gazdă [*Maslov împotriva Austriei* (MC), 2008, pct. 75]. În cazul foarte specific al unui străin care sosise în țara gazdă pe când era copil, cu o viză turistică care expirase la scurt timp după sosirea sa, și care nu a știut despre șederea sa ilegală până la vârsta de 17 ani, Curtea nu l-a considerat pe reclamant un „migrant stabilit” deoarece șederea sa în țara gazdă nu fusese legală. Într-o astfel de cauză, nu s-ar putea spune nici că refuzarea eliberării unui permis de ședere ar necesita motive foarte serioase pentru a fi justificată în temeiul art. 8, nici că ar încălca această dispoziție numai în circumstanțe foarte excepționale. În schimb, evaluarea trebuie efectuată de la un punct de plecare neutru, luând în considerare circumstanțele specifice ale cauzei reclamantului (*Pormes împotriva Țărilor de Jos*, 2020, pct. 61). Pentru o analiză detaliată a jurisprudenței Curții pe această temă, a se vedea *Ghid privind imigrația*.

11. Starea civilă și statutul parental

322. Curtea a considerat că acele cauze care au ca obiect starea civilă sau statutul parental al unei persoane intră în sfera vieții private și de familie. În special, aceasta a constatat că înregistrarea unei căsătorii, fiind o recunoaștere juridică a stării civile a unei persoane, privește, fără îndoială, atât viața privată, cât și viața de familie, și intră sub incidența art. 8 § 1 (*Dadouch împotriva Maltei*, 2010, pct. 48). Decizia unei instanțe austriece de a anula căsătoria unei reclamante a avut implicații asupra statutului său juridic și, în general, asupra vieții sale private. Cu toate acestea, având în vedere caracterul fictiv al căsătoriei, s-a constatat că ingerința în viața privată a acesteia a fost proporțională (*Benes împotriva Austriei*, decizia Comisiei, 1992).

323. În mod similar, procedurile referitoare la identitatea unui persoane în calitatea de părinte intră sub incidența vieții private și de familie. Astfel, Curtea a considerat că stabilirea dispozițiilor legale de reglementare a relației dintre un tată și copilul său prezumtiv intră în sfera vieții private [*Rasmussen împotriva Danemarcei*, 1984, pct. 33; *Yildirim împotriva Austriei* (dec.), 1999; *Krušković împotriva Croației*, 2011, pct. 20; *Ahrens împotriva Germaniei*, 2012, pct. 60; *Țvetelin Petkov împotriva Bulgariei*, 2014, pct. 49-59; *Marinis împotriva Greciei*, 2014, pct. 58; *I.V. împotriva Estoniei*, 2023, pct. 75), la fel ca și acțiunea în tăgada paternității a unui tată prezumtiv (*R.L. și alții împotriva Danemarcei*, 2017, pct. 38; *Șofman împotriva Rusiei*, 2005, pct. 30-32; *C.P. și M.N. împotriva Franței*, 2023, pct. 33]. În plus, dreptul unor persoane de a solicita încuviințarea unei adopții cu scopul de a deveni părinți intră în sfera de aplicare a vieții private (*A.H. și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 383). Pentru o analiză detaliată a jurisprudenței Curții pe această temă, a se vedea *Ghid privind art. 12*.

324. În *Avizul consultativ privind statutul și drepturile procedurale ale unui părinte biologic în procedura adopției unui adult* (MC), 2023, Curtea a reiterat că, în absența unor factori de dependență între mama biologică și adultul adoptat sau a unui aspect pecuniar sau patrimonial, chestiunea intră în cadrul vieții private a adoptatorului și a adoptatului (pct. 50-54). A considerat că procedura în cauză poate fi considerată ca aducând atingere vieții private a unui părinte biologic în temeiul art. 8 și, prin urmare, părintelui respectiv trebuie să i se ofere posibilitatea de a fi ascultat. În continuare, Curtea a constatat, având în vedere marja largă de apreciere de care dispune statul în reglementarea procedurii de adopție a adulților, că respectarea art. 8 nu impune ca părintelui biologic să i se acorde statutul de parte sau dreptul de a contesta încuviințarea adopției (pct. 62).

III. Viața de familie

A. Definiția vieții de familie și sensul noțiunii de familie⁶⁵

325. Componenta esențială a vieții de familie este dreptul de a conviețui, astfel încât relațiile de familie să se poată dezvolta normal (*Marckx împotriva Belgiei*, 1979, pct. 31) și fiecare membru al familiei să se poată bucura de compania celorlalți [*Olsson împotriva Suediei (nr. 1)*, 1988, pct. 59]. Preocuparea pentru unitatea familiei și pentru reîntregirea familiei în caz de separare sunt considerate inerente dreptului la respectarea vieții de familie în temeiul art. 8. [*Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 204].

326. Noțiunea de viață de familie este un concept autonom (*Marckx împotriva Belgiei*, 1979, pct. 31). Prin urmare, problema existenței unei „vieți de familie” este, în esență, o chestiune de fapt, care depinde de existența reală, în practică, a unor legături personale strânse [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 140]. Prin urmare, Curtea va analiza legăturile de familie *de facto*, cum ar fi situația unor reclamanți care locuiesc împreună, în lipsa recunoașterii juridice a vieții de familie (*Johnston și alții împotriva Irlandei*, 1986, pct. 56). Alte elemente relevante includ durata relației și, în cazul persoanelor care formează un cuplu, problema stabilirii dacă acestea și-au demonstrat angajamentul una față de cealaltă având copii împreună (*X, Y și Z împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 36). Prin urmare, noțiunea de „familie” prevăzută la art. 8 se referă la relațiile bazate pe căsătorie și, de asemenea, la alte „legături de familie” *de facto*, inclusiv între cuplurile de același sex, în cazul în care părțile locuiesc împreună fără să existe căsătoria sau în cazul în care alți factori au demonstrat că relația a avut suficientă constanță [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 140, și *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2016, pct. 130]⁶⁶. „Viața de familie” se poate prelungi după vârsta majoratului în cazul în care există „elemente suplimentare de dependență” care permit existența unei „vieți de familie” între părinți și copiii adulți [a se vedea, de exemplu, *Belli și Arquier-Martinez împotriva Elveției*, 2018, pct. 65; *Emonet și alții împotriva Elveției*, 2007, pct. 80; *Bierski împotriva Poloniei*, 2022, pct. 47; *Avizul consultativ privind statutul și drepturile procedurale ale unui părinte biologic în procedura adopției unui adult* (MC), 2023, pct. 50, și, în contextul imigrației, *Savran împotriva Danemarcei* (MC), 2021, pct. 174 și trimiterile citate].

327. O rudenie doar biologică între un părinte natural și un copil, fără alte elemente de drept sau de fapt care să indice existența unei relații personale strânse, este insuficientă pentru a atrage protecția art. 8. De regulă, „viața de familie” presupune coabitarea. În mod excepțional, alți factori pot, de asemenea, să demonstreze că o relație are suficientă constanță pentru a crea „legături de familie” *de facto* (a se vedea rezumatul jurisprudenței în *Katsikeros împotriva Greciei*, 2022, pct. 43). În plus, Curtea a considerat că viața de familie preconizată poate, în mod excepțional, să intre în domeniul de aplicare al art. 8, în special în cazurile în care faptul că viața de familie nu a fost încă pe deplin stabilită nu este imputabil reclamantului: atunci când circumstanțele o justifică, „viața de familie” trebuie să se extindă la relația potențială care se poate dezvolta între un copil născut în afara căsătoriei și tatăl natural. Factorii relevanți care determină existența în practică a unor legături personale strânse în aceste cazuri includ natura relației dintre părinții naturali și un interes demonstrabil și un angajament din partea tatălui față de copil atât înainte, cât și după naștere (pct. 44).

⁶⁵ A se vedea și alte capitole ale prezentului ghid pentru mai multe referințe.

⁶⁶ A se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI*.

328. În cauza *Ahrens împotriva Germaniei*, 2012, pct. 59, Curtea a constatat că nu există o viață de familie *de facto*, considerând că relația dintre mamă și reclamant se încheiase cu aproximativ un an înainte de momentul conceperii copilului și că relația lor ulterioară a avut doar o natură sexuală. În cauza *Evers împotriva Germaniei*, 2020, Curtea a statuat că, în circumstanțele foarte specifice ale cauzei, simplul fapt că reclamantul a locuit într-o gospodărie comună cu partenera sa și cu fiica acesteia cu handicap mintal și că acesta era tatăl biologic al fiicei sale nu constituie o legătură de familie protejată de art. 8 (pct. 52). În speță, reclamantul a fost suspectat că a abuzat sexual de fiica cu handicap mintal, motiv pentru care instanțele naționale au considerat că contactul cu fiica este periculos și au dispus un ordin de protecție. Curtea a statuat că art. 8 nu poate fi invocat pentru a se plânge de consecințele negative previzibile asupra „vieții private” ca urmare a săvârșirii de infracțiuni sau de alte fapte care implică angajarea răspunderii juridice (*ibidem*, pct. 55). Conformitatea cu legea a comportamentului reclamanților este, de asemenea, un factor care trebuie luat în considerare [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017].

329. Un copil născut într-o relație conjugală face parte *ipso jure* din acea celulă „familială” din momentul nașterii sale și prin însăși nașterea sa (*Berrehab împotriva Țărilor de Jos*, 1988, pct. 21; *Naltakian împotriva Rusiei*, 2021, pct. 157-58). Astfel, între copil și părinții săi există o legătură care constituie o viață de familie. Existența sau absența unei „vieți de familie”, în sensul art. 8, este o chestiune de fapt, care depinde de existența reală, în practică, a unor legături personale strânse, de exemplu interesul manifestat și angajamentul asumat de tată față de copil, atât înainte, cât și după naștere (*L. împotriva Țărilor de Jos*, 2004, pct. 36).

330. În cazul în care a fost stabilită existența unei legături de familie cu un copil, statul trebuie să acționeze astfel încât să permită dezvoltarea acestei legături și trebuie să ofere garanții juridice care să permită integrarea copilului în familia sa, din momentul nașterii sau de îndată ce este posibil (*Kroon și alții împotriva Țărilor de Jos*, 1994, pct. 32).

331. În ciuda absenței unei legături biologice și a unei relații parentale recunoscute juridic de statul pârât, Curtea a constatat că exista o viață de familie între părinții adoptivi, care au luat temporar un copil în plasament, și copilul în cauză, având în vedere legăturile personale strânse dintre aceștia, rolul asumat de adulți față de copil și timpul petrecut împreună (*Moretti și Benedetti împotriva Italiei*, 2010, pct. 48; *Kopf și Liberda împotriva Austriei*, 2012, pct. 37; *V.D. și alții împotriva Rusiei*, 2019, pct. 92-93; *Jírová și alții împotriva Republicii Cehe*, 2023, pct. 71-74; *a contrario Jessica Marchi împotriva Italiei*, 2021, în care Curtea a constatat că nu exista viață de familie între o asistentă maternală, care obținuse încuviințarea de preadoptie, și copilul care locuise cu aceasta timp de un an în contextul unui plasament cu „risc juridic”, pct. 49-59 și trimiterile citate).

332. Curtea a constatat că existau legături de familie între un copil și fostul partener al mamei, care nu era nici părintele biologic, nici părintele legal al copilului, dar care l-a avut în îngrijire timp de doi ani - o astfel de relație fiind adesea denumită „paternitate socială” [*Vinškovský împotriva Republicii Cehe* (dec.), 2023, pct. 40-42]. Existența unei „vieți de familie” a fost, de asemenea, stabilită într-o cauză în care reclamantul a crescut un copil într-o căsătorie cu mama acestuia timp de cinci ani, înainte ca, la cererea mamei, să se stabilească că acesta nu era tatăl biologic al copilului și paternitatea sa legală a fost anulată (*Nazarenko împotriva Rusiei*, 2015, pct. 58).

333. În plus, în cauza *Wagner și J.M.W.L. împotriva Luxemburgului*, 2007, cu privire la imposibilitatea obținerii recunoașterii juridice în Luxemburg a unei hotărâri judecătorești peruane, prin care a fost pronunțată adopția cu efecte depline a celei de-a doua reclamante de către prima reclamantă, Curtea a recunoscut existența unei vieți de familie în absența recunoașterii juridice a adopției. Aceasta a ținut seama de faptul că, între reclamante, exista o legătură de familie *de facto* timp de peste zece ani și că prima reclamantă a acționat în calitate de mamă a copilului minor în toate privințele. În aceste cauze, plasamentul copilului la reclamanți a fost fie recunoscut, fie tolerat de autorități. Dimpotrivă, în *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, având în vedere absența oricărei legături biologice între copil și persoanele care intenționau să devină părinți

acestuia, durata scurtă a relației cu copilul (aproximativ opt luni) și incertitudinea juridică a legăturii cu acesta, în ciuda existenței unui proiect parental și a calității legăturilor emoționale, Curtea a considerat că nu au fost îndeplinite condițiile necesare pentru a putea concluziona că a existat o viață familială *de facto* (pct. 156-157) [*a contrario* și a se compara cu *D. și alții împotriva Belgiei* (dec.), 2014, și *Valdís Fjölnisdóttir și alții împotriva Islandei*, 2021, pct. 59-62, unde a fost aplicat testul de aplicabilitate a „vieții de familie”, astfel cum a fost stabilit în *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017; *C.E. și alții împotriva Franței*, 2022, pct. 49-55].

334. Art. 8 nu garantează nici dreptul de a întemeia o familie și nici dreptul de a adopta un copil. Dreptul la respectarea „vieții de familie” nu protejează simpla dorință de a întemeia o familie; acesta presupune existența unei familii sau, cel puțin, a unei potențiale relații, de exemplu între un copil născut în afara căsătoriei și tatăl său natural sau a unei relații bazate pe o căsătorie reală, chiar dacă viața de familie nu a fost încă stabilită pe deplin, ori a unei relații între un tată și copilul său legitim, chiar dacă se dovedește, câțiva ani mai târziu, că această relație nu s-a bazat pe o legătură biologică [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 141]. Intenția unei reclamante de a dezvolta o „viață de familie” cu nepotul său, inexistentă anterior, devenind tutorele său legal, nu intră în sfera de aplicare a „vieții de familie”, astfel cum este protejată de art. 8 (*Lazoriva împotriva Ucrainei*, 2018, pct. 65).

335. În cazul în care există o viață de familie *de facto* și un stat nu a asigurat recunoașterea juridică a relațiilor dintre părți, Curtea va lua în considerare dificultățile cu care se confruntă acestea în ceea ce privește viața lor de familie pentru a determina dacă a existat o încălcare a obligațiilor pozitive ale statului în temeiul art. 8 din Convenție (*C.E. și alții împotriva Franței*, 2022, pct. 52 și 93-94; a se vedea și *Labassee împotriva Franței*, 2014, pct. 71-73).

336. Totuși, chiar și în cazul în care nu se constată existența unei vieți de familie și nici o încălcare a dreptului la respectarea vieții de familie, aspectul legat de viața privată al art. 8 poate fi aplicabil [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 165; *Lazoriva împotriva Ucrainei*, 2018, pct. 61 și 66, cu privire la nepotul reclamantei; *Azerkane împotriva Țărilor de Jos*, 2020, pct. 65; *C.E. și alții împotriva Franței*, 2022, pct. 99]. „Viața privată și de familie” a reclamantilor poate fi, de asemenea, afectată, împreună cu dreptul la respectarea domiciliului (a se vedea, de exemplu, *Paketova și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 153). În cele din urmă, deși exercitarea drepturilor prevăzute la art. 8 se referă, în principal, la relațiile dintre ființe umane în viață, aceasta se poate extinde la anumite situații după moarte (*Polat împotriva Austriei*, 2021, pct. 48 și trimiterile citate).

B. Obligație procedurală

337. Deși art. 8 nu conține nicio cerință procedurală explicită (astfel cum s-a menționat *supra*), procesul decizional finalizat cu măsuri ce constituie o ingerință trebuie să fie echitabil și să permită respectarea în mod corespunzător a intereselor garantate de art. 8 (*Petrov și X împotriva Rusiei*, 2018, pct. 101; *Q și R împotriva Sloveniei*, 2022, pct. 96), de exemplu, în ceea ce privește copiii luați în îngrijire [*W. împotriva Regatului Unit*, 1987, pct. 62 și 64; *McMichael împotriva Regatului Unit*, 1995, pct. 92; *T.P. și K.M. împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 72-73] și retragerea răspunderii părintești și încuviințarea adopției [*Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 212-213, 220]. De asemenea, Curtea a declarat că, în cauzele în care durata procedurii are un impact clar asupra vieții de familie a reclamantului, este necesară o abordare mai strictă, iar calea de atac

oferită în dreptul intern ar trebui să fie atât preventivă, cât și compensatorie (*Macready împotriva Republicii Cehe*, 2010, pct. 48; *Kuppinger împotriva Germaniei*, 2015, pct. 137).

C. Marja de apreciere în ceea ce privește viața de familie⁶⁷

338. Autoritățile dispun de o marjă largă de apreciere în materie de răspundere părintească și punctul de plecare în majoritatea statelor membre pare să fie principiul că deciziile privind răspunderea părintească trebuie să se bazeze pe interesul superior al copilului și trebuie să fie supuse controlului instanțelor naționale în cazul unui conflict între părinți (*Paparrigopoulos împotriva Greciei*, 2022, pct. 40).

339. Trebuie să se țină seama de o serie de factori pentru a stabili amploarea marjei de apreciere de care trebuie să beneficieze statul atunci când se pronunță asupra oricărei cauze în temeiul art. 8. Curtea recunoaște că autoritățile beneficiază de o marjă largă de apreciere, în special atunci când este evaluată necesitatea luării în îngrijire a unui copil printr-o procedură de urgență (*R.K. și A.K. împotriva Regatului Unit*, 2008) sau atunci când este adoptat un cadru legal în materie de divorț și este pus în aplicare în cazuri specifice (*Babiarz împotriva Poloniei*, 2017, pct. 47) sau în ceea ce privește stabilirea statutului juridic al unui copil (*Fröhlich împotriva Germaniei*, 2018, pct. 41).

340. Cu toate acestea, este necesară o examinare mai strictă în ceea ce privește orice alte limitări, cum ar fi limitările pe care aceste autorități le aplică exercitării de către părinți a drepturilor de vizitare și în ceea ce privește garanțiile juridice menite să asigure protecția efectivă a dreptului părinților și copiilor la respectarea vieții lor de familie. Astfel de limitări suplimentare implică pericolul ca legăturile de familie dintre un minor și unul sau ambii părinți să fie efectiv reduse [*Sahin împotriva Germaniei* (MC), 2003, pct. 65; *Sommerfeld împotriva Germaniei* (MC), 2003, pct. 63; *Kutzner împotriva Germaniei*, 2002, pct. 67].

341. Marja de apreciere este mai limitată în ceea ce privește chestiunile legate de dreptul de vizită și dreptul de a primi informații (*Fröhlich împotriva Germaniei*, 2018) și mult mai restrânsă în ceea ce privește separarea prelungită a unui părinte și a unui copil. În astfel de cazuri, statele au obligația de a lua măsuri pentru a reuni părinții și copiii [*Elsholz împotriva Germaniei* (MC), 2000; *K.A. împotriva Finlandei*, 2003].

342. În cauza *Vavříčka și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), 2021, Curtea a statuat în mod expres că „statele au obligația de a plasa interesul superior al copilului, precum și pe cel al copiilor ca grup, în centrul tuturor deciziilor care afectează sănătatea și dezvoltarea lor”. Astfel, aceasta a respins argumentul reclamanților potrivit căruia ar trebui să revină în primul rând părinților sarcina de a stabili modul în care interesul superior al copilului va fi servit și protejat, precum și că intervenția statului ar putea fi acceptată numai în ultimă instanță, în circumstanțe extreme (pct. 286-288). În consecință, nu se poate considera că decizia de a aplica într-o cauză criteriul „interesului superior al copilului” se situează în afara marjei de apreciere acordate statelor în stabilirea unui echilibru între protecția dreptului la viață al pacienților și protecția dreptului acestora la respectarea vieții lor private și a autonomiei lor personale [*Parfitt împotriva Regatului Unit* (dec.), 2021, pct. 46 și 51].

---

⁶⁷ A se vedea și Indemnizație de creștere a copilului, încredințarea copilului/autoritate părintească și drept de vizitare.

D. Sfera de aplicare a vieții de familie

1. Cupluri

a. Căsătoriile neconforme cu dreptul ordinar, coabitarea *de facto*

343. Noțiunea de „familie” în sensul art. 8 din Convenție nu se limitează exclusiv la relațiile bazate pe căsătorie și poate include și alte „legături de familie” *de facto*, în cazul în care părțile coabitează în afara căsătoriei [*Johnston și alții împotriva Irlandei*, 1969, pct. 56; *Van der Heijden împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2012, pct. 50, care a privit încercarea de a obliga reclamanta să depună mărturie, în cadrul unui proces penal, împotriva partenerului său de lungă durată, împreună cu care locuia]. Chiar și în absența coabitării, pot exista legături suficient de solide pentru a constitui o viață de familie (*Kroon și alții împotriva Țărilor de Jos*, 1994, pct. 30; *a contrario Azerkane împotriva Țărilor de Jos*, 2020, pct. 65, unde cuplul nu locuia împreună și nu existau informații disponibile cu privire la natura relației lor), întrucât o uniune stabilă poate exista independent de coabitare [*Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 49 și 73]. Totuși, acest lucru nu înseamnă că familiilor și relațiilor *de facto* trebuie să li se acorde o recunoaștere juridică specifică (*Babiarz împotriva Poloniei*, 2017, pct. 54): astfel, obligațiile pozitive ale statului nu includ obligația de a accepta o cerere de divorț depusă de un reclamant care dorește să se recăsătorească după ce a avut un copil cu noua sa parteneră (pct. 56-57). În plus, deși este posibil ca, în prezent, coabitarea să nu fie un criteriu definitoriu pentru a determina stabilitatea unei relații de durată, aceasta este cu siguranță un element care ar putea permite infirmarea altor indicii care pun sub semnul întrebării sinceritatea unei căsătorii [*Concetta Schembri împotriva Maltei* (dec.), 2017, pct. 52, privind o căsătorie considerată fictivă].

344. De asemenea, Curtea a considerat că viața de familie ce se dorește a fi protejată poate intra, în mod excepțional, în domeniul de aplicare al art. 8, în special în cazurile în care faptul că viața de familie nu a fost încă pe deplin stabilită nu este imputabil reclamantului (*Pini și alții împotriva României*, 2004, pct. 143 și 146). În special, în cazul în care circumstanțele justifică acest lucru, viața de familie trebuie să se extindă la relația potențială dintre un copil născut în afara căsătoriei și tatăl său biologic. În astfel de cazuri, factorii relevanți care pot determina existența reală, în practică, a unor legături personale strânse includ natura relației dintre părinții naturali, precum și interesul manifestat și angajamentul asumat de tată față de copil, atât înainte, cât și după naștere [*Nylund împotriva Finlandei* (dec.), 1999; *L. împotriva Țărilor de Jos*, 2004, pct. 36; *Anayo împotriva Germaniei*, 2010, pct. 57].

345. Totuși, în general, coabitarea nu este o condiție *sine qua non* a vieții de familie între părinți și copii (*Berrehab împotriva Țărilor de Jos*, 1988, pct. 21). Căsătoriile care nu sunt conforme cu dreptul național nu reprezintă un obstacol în ceea ce privește stabilirea existenței unei vieți de familie (*Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Regatului Unit*, 1985, pct. 63). Un cuplu care încheie o căsătorie pur religioasă, nerecunoscută de dreptul intern, poate intra sub incidența noțiunii de viață de familie, în sensul art. 8. Cu toate acestea, art. 8 nu poate fi interpretat ca impunând statului obligația de a recunoaște căsătoria religioasă, de exemplu în ceea ce privește drepturile succesoriale și pensiile de urmaș [*Şerife Yiğit împotriva Turciei* (MC), 2010, pct. 97-98 și 102] sau în cazul în care căsătoria a fost încheiată de un copil de 14 ani (*Z.H. și R.H. împotriva Elveției*, 2015, pct. 44).

346. În cele din urmă, logodna în sine nu determină existența unei vieți de familie (*Wakefield împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei, 1990).

b. Cupluri formate din persoane de același sex

347. Relația pe care o întreține un cuplu format din persoane de același sex intră în sfera de aplicare a noțiunii de viață de familie, precum și a celei de viață privată, la fel ca un cuplu heterosexual [*Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 73-74; *X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 95; *P.B. și J.S. împotriva Austriei*, 2010, pct. 30; *Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 92-

94]. Pentru o analiză detaliată a jurisprudenței Curții pe această temă, a se vedea [Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI](#).

2. Părinți

Reproducerea asistată medicală/dreptul de a deveni părinte genetic⁶⁸

348. În mod similar noțiunii de viață privată (a se vedea *supra* Drepturi reproductive), noțiunea de viață de familie include dreptul la respectarea deciziei de a deveni părinte în sensul genetic [*Dickson împotriva Regatului Unit* (MC), 2007, pct. 66; *Evans împotriva Regatului Unit* (MC), 2007, pct. 72]. În consecință, dreptul unui cuplu de a recurge la reproducerea asistată medical intră în sfera de aplicare a art. 8, fiind o formă de exprimare a vieții private și de familie [*S.H. și alții împotriva Austriei* (MC), 2011, pct. 82]. Cu toate acestea, dispozițiile art. 8 considerate separat nu garantează nici dreptul de a întemeia o familie, nici dreptul de a adopta un copil [*E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 41; *Petithory Lanzmann împotriva Franței* (dec.), 2019, pct. 18]. În plus, oricât de demnă ar fi aspirația personală a reclamantului de a continua linia familiei, art. 8 nu include dreptul de a deveni bunic [*Petithory Lanzmann împotriva Franței* (dec.), 2019, pct. 20].

349. Curtea consideră că, într-un domeniu sensibil precum procrearea artificială, trebuie să fie luate în serios preocupările bazate pe considerente de ordin moral sau pe acceptarea socială [*S. H. și alții împotriva Austriei* (MC), pct. 100]. Totuși, acestea nu constituie, în sine, motive suficiente pentru interzicerea totală a anumitor tehnici de procreare artificială, cum ar fi donarea de ovule; în ciuda marjei ample de apreciere acordată statelor contractante, cadrul juridic elaborat în acest scop trebuie să fie coerent, astfel încât să permită luarea în considerare în mod corespunzător a diferitelor interese legitime implicate (*ibidem*).

350. Curtea a constatat că nu a existat o încălcare a art. 8 într-o cauză în care dreptul intern i-a permis fostului partener al reclamantei să își retragă consimțământul privind conservarea și utilizarea de către aceasta a embrionilor pe care i-au creat împreună, împiedicând-o astfel să aibă vreodată un copil cu care să aibă o legătură genetică [*Evans împotriva Regatului Unit* (MC), 2007, pct. 82]. De asemenea, nu a constatat o încălcare a art. 8 în cazul în care unei femei (al cărei partener și-a recoltat sperma deoarece cuplul dorea să conceapă un copil prin fertilizare artificială) i s-a refuzat permisiunea de a utiliza sperma crioconservată după decesul bărbatului (*Pejřilová împotriva Republicii Cehe*, 2022). Legiuitorul a permis utilizarea tehnicilor de reproducere asistată numai în cazul cuplurilor al căror consimțământ datează de mai puțin de șase luni, iar soțul reclamantei a decedat la mai mult de șase luni după ce și-a dat consimțământul, cu consecința că reclamanta nu mai îndeplinea ambele condiții menționate (pct. 57). Curtea a observat că scopul legislației era de a proteja liberul arbitru al bărbatului care a consimțit la reproducerea asistată, precum și dreptul copilului nenăscut de a-și cunoaște părinții (pct. 59). Pentru Curte, statul nu și-a depășit marja largă de apreciere (pct. 63). În mod similar, Curtea a constatat că legiuitorul nu și-a depășit marja largă de apreciere interzicând nu numai utilizarea spermei sau a embrionilor crioprezervați pentru reproducerea asistată postumă, ci și transferul spermei sau al embrionilor crioprezervați către o jurisdicție în care aceștia ar putea fi utilizați în acest scop (*Baret și Caballero împotriva Franței*, 2023). Interdicția respectivă era menită să prevină riscul de eludare a legislației interne, iar Curtea a acceptat că aceasta urmărea scopurile legitime de „protecție a drepturilor și libertăților altora” și de „protecție a moralei”. Deși soții reclamantelor și-au dat consimțământul pentru utilizarea postumă a gameților și embrionilor, nu se poate spune că a existat o ingerință

⁶⁸ A se vedea și Legătura de filiație.

excesivă în dreptul acestora la respectarea dorințelor lor. Autoritățile naționale au realizat un just echilibru între interesele concurente (pct. 81-88).

351. Art. 8 nu impune statelor să legalizeze maternitatea de substituție (a se vedea Legătura de filiație *supra*). Prin urmare, refuzul de a recunoaște un raport juridic între un copil născut printr-un acord de maternitate de substituție în străinătate și părinții de intenție nu încalcă dreptul părinților și al copiilor la viață de familie dacă această imposibilitate de a obține recunoașterea legăturii de filiație nu îi împiedică să se bucure de viața lor de familie împreună. În special, nu există nicio încălcare a dreptului lor la viață de familie în cazul în care familia este în măsură să se stabilească în statul membru respectiv la scurt timp după nașterea copiilor lor născuți în străinătate și în cazul în care nu există nimic care să sugereze că familia riscă să fie separată de autorități din cauza situației lor (*Menesson împotriva Franței*, 2014, pct. 92-94; *Labassee împotriva Franței*, 2014, pct. 71-73; *Foulon și Bouvet împotriva Franței*, 2016, pct. 58). În plus, Curtea a constatat că Convenția nu poate obliga statele să autorizeze intrarea pe teritoriul lor a copiilor născuți dintr-o mamă surogat fără ca autoritățile naționale să aibă în prealabil posibilitatea de a efectua anumite verificări legale relevante (*D. și alții împotriva Belgiei*, 2014, pct. 59). Prin urmare, o cerere privind refuzul de a furniza reclamantilor un document de călătorie pentru a permite copilului lor, născut în străinătate ca urmare a unui acord de maternitate de substituție, să se întoarcă cu ei în țara lor de origine, a fost considerată vădit nefondată, deși refuzul a avut ca rezultat separarea efectivă a părinților și a copilului lor (*D. și alții împotriva Belgiei*, 2014, pct. 64).⁶⁹ De asemenea, Curtea a respins (de această dată, *ratione materiae*) o plângere privind refuzul de a acorda cetățenia poloneză a doi copii născuți în Statele Unite prin intermediul unui acord de maternitate de substituție. Părinții erau un cuplu de același sex care locuia în Israel și ambii aveau cetățenie israeliană, deși unul dintre ei avea și cetățenie poloneză. Curtea a constatat că art. 8 nu era aplicabil deoarece familia locuia împreună în Israel, unde legăturile lor de familie erau recunoscute din punct de vedere juridic (*S.-H. împotriva Poloniei*, 2021).

352. Cauza *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, a avut ca obiect separarea și plasarea spre adopție a unui copil conceput în străinătate, în urma unei maternități de substituție și adus înapoi în Italia, cu încălcarea legislației italiene privind adopția (pct. 215). Curtea a constatat că, în această cauză, nu exista nicio viață de familie și a examinat-o din perspectiva noțiunii de „viață privată”⁷⁰ (a *contrario* și a se compara, cu privire la „viața de familie”, cu *Valdís Fjölfnisdóttir și alții împotriva Islandei*, 2021, referitoare la nerecunoașterea unei legături părintești cu un copil nebiologic născut în străinătate prin intermediul maternității de substituție, menținând în același timp legătura prin plasament).

3. Copii

353. Conform jurisprudenței consacrate a Curții, „în toate deciziile privind copiii, interesul superior al acestora este de o importanță capitală. [...] Rezultă că statele au obligația de a plasa interesul superior al copilului, precum și pe cel al copiilor ca grup, în centrul tuturor deciziilor care afectează sănătatea și dezvoltarea lor” [*Vavříčka și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), 2021, pct. 287-288; *Neulinger și Shuruk împotriva Elveției* (MC), 2010, pct. 135, și *X împotriva Letoniei* (MC), 2013,

---

⁶⁹ A se vedea și Legătura de filiație

⁷⁰ A se vedea și Dreptul la dezvoltare personală și autonomie

pct. 96]. Marja de apreciere este întinsă în cazurile privind recunoașterea juridică a filiației între copii și persoane cu care aceștia nu au nicio legătură biologică. Astfel de cazuri ridică probleme etice cu privire la care nu există un consens european. Cu toate acestea, marja poate fi redusă atunci când este afectată legătura dintre copil și părinte. Acesta este în special cazul legăturii de filiație, care unește o persoană cu părintele său, în special atunci când această persoană este minoră. În plus, chiar și atunci când statul se află în limitele marjei sale de apreciere, deciziile sale nu sunt în afara controlului Curții, care va efectua o examinare atentă a argumentelor pentru a se asigura că a fost găsit un echilibru adecvat în ceea ce privește interesele copilului [*C.E. și alții împotriva Franței*, 2022, pct. 85-90; *Vinškovský împotriva Republicii Cehe* (dec.), 2023, pct. 51, în contextul parentalității sociale].

354. Art. 8 impune ca autoritățile naționale trebuie să realizeze un just echilibru între interesele copilului și cele ale părinților și că, în punerea în balanță, trebuie să se acorde o importanță deosebită interesului superior al copilului, care, în funcție de natura și gravitatea lui, poate prevala asupra intereselor părinților [a se vedea recapitularea principiilor generale în *Abdi Ibrahim împotriva Norvegiei* (MC), 2021, pct. 145].

a. Dreptul membrilor unei familii de a se bucura unul de compania celuilalt

355. Respectarea unității familiei și a reîntregirii familiei în caz de separare sunt considerații inerente dreptului la respectarea vieții de familie în temeiul art. 8 [*Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 204; a se vedea și *Abdi Ibrahim împotriva Norvegiei* (MC), 2021, pct. 145]. Dreptul părintelui și al copilului de a se bucura unul de compania celuilalt constituie un element fundamental al vieții de familie, în sensul art. 8 din Convenție (chiar dacă relația dintre părinți s-a destrămat) și măsurile interne care încalcă acest drept constituie o ingerință în dreptul protejat de art. 8 din Convenție [*Monory împotriva României și Ungariei*, 2005, pct. 70; *Zorica Jovanović împotriva Serbiei*, 2013, pct. 68; *Kutzner împotriva Germaniei*, 2002, pct. 58; *Elsholz împotriva Germaniei* (MC), 2000, pct. 43; *K. și T. împotriva Finlandei* (MC), 2001, pct. 151]. Comportamentul părintelui poate fi un factor luat în considerare de instanță (*Katsikeros împotriva Greciei*, 2022, pct. 57, o cauză în care Curtea a considerat relevante și suficiente motivele invocate de instanțele naționale cu privire la modalitățile de vizitare, pct. 56-63).

356. Curtea a constatat că răpirea secretă și în afara oricărui cadru legal a reclamantului, precum și lipsirea arbitrară de libertate a acestuia, au avut ca rezultat împiedicarea membrilor familiei de a se bucura unul de compania celuilalt și, prin urmare, au constituit o încălcare a art. 8 [*El-Masri împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei* (MC), 2012, pct. 248-250]. Curtea a constatat, de asemenea, încălcarea art. 8 într-o cauză în care reclamantul a fost ținut izolat mai mult de un an, separat de familia sa, care nu avea informații cu privire la soarta acestuia (*Nasr și Ghali împotriva Italiei*, 2016, pct. 305).

357. Curtea a constatat, de asemenea, că din cauza faptului că reclamantei nu i-au fost furnizate informații credibile cu privire la soarta fiului său au fost încălcate în mod continuu dreptul membrilor unei familii de a se bucura unul de compania celuilalt și dreptul reclamantei la respectarea vieții sale de familie [*Zorica Jovanović împotriva Serbiei*, 2013, pct. 74-75; pentru măsurile luate de stat în vederea punerii în aplicare a hotărârii respective, a se vedea *Mik și Jovanović împotriva Serbiei* (dec.), 2021].

358. Refuzul de a-i permite unui copil să își însoțească mama în altă țară în scopul formării postuniversitare a acesteia din urmă, în absența consimțământului ambilor părinți, trebuie examinat în lumina interesului superior al copilului, evitându-se o abordare automată și formală (*Pencevi împotriva Bulgariei*, 2015, pct. 75).

359. În ceea ce privește paternitatea transgen, *A.M. și alții împotriva Rusiei*, 2021, a evidențiat mai multe elemente care trebuie luate în considerare atunci când se evaluează restrângerea drepturilor

părintești ale persoanelor transgen și privarea contactului cu copiii în urma tranziției de gen (pct. 53-61⁷¹).

b. Legăturile dintre mama biologică și copii

360. Calitatea de mamă biologică a unei persoane este suficientă pentru a avea capacitatea să se adreseze Curții și în numele copilului său, pentru a proteja interesele acestuia din urmă [*M.D. și alții împotriva Maltei*, 2012, pct. 27; *Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 156-159].

361. Curtea consideră că o mamă singură și copilul său constituie o formă de familie la fel de importantă ca altele. Acționând într-o manieră care să permită dezvoltarea normală a vieții de familie a unei femei necăsătorite și a copilului său, statul trebuie să evite orice discriminare bazată pe motive legate de naștere (*Marckx împotriva Belgiei*, 1979, pct. 31 și 34). Dezvoltarea vieții de familie a unei mame necăsătorite și a copilului său, recunoscut de aceasta, poate fi împiedicată în cazul în care copilul nu devine membru al familiei mamei și dacă stabilirea filiației produce efecte numai în cadrul relației dintre aceste două persoane (*ibidem*, pct. 45; *Kearns împotriva Franței*, 2008, pct. 72).

362. Un părinte natural care, în cunoștință de cauză, își dă consimțământul privind adopția unui copil, poate să fie ulterior împiedicat, din punct de vedere juridic, să anuleze această renunțare (*I.S. împotriva Germaniei*, 2014). În cazul în care legislația nu protejează suficient drepturile părintești, atunci o decizie de adopție încalcă dreptul mamei la respectarea vieții de familie (*Zhou împotriva Italiei*, 2014). În mod similar, într-o cauză în care un copil a fost luat în îngrijire și separat de mamă în mod nejustificat, iar autoritatea locală nu a sesizat o instanță în vederea examinării problemei, mama naturală a fost privată de o participare adecvată la procesul decizional privind luarea în îngrijire a fiicei sale și, prin urmare, de protecția necesară a intereselor acestora, ceea ce a constituit o încălcare a dreptului la respectarea vieții de familie [*T.P. și K.M. împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 83]. În plus, în procesul decizional privind decăderea din exercițiul drepturilor părintești și retragerea încuviințării adopției, autoritățile naționale trebuie să efectueze un exercițiu real de punere în balanță între interesele copilului și ale familiei sale biologice și să examineze în mod serios orice posibilitate de reunire a copilului cu familia biologică. Curtea a reiterat că autoritățile trebuie să ia măsuri pentru a facilita reîntregirea familiei cât mai curând posibil [*Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 205]. În acest context, este important ca autoritățile naționale să ia măsuri pentru a menține contactul între un copil și părinții săi biologici chiar și după ce acesta a fost inițial luat din grija lor și să se bazeze pe noi expertize de specialitate [*Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 220-225]. În cauza *I.I. împotriva Rusiei*, 2020, reclamanta, consumatoare de droguri și fără loc de muncă, a fost decăzută din drepturile părintești asupra celor trei copii ai săi, cei doi mai mici fiind plasați în grija autorităților publice. Curtea a constatat o încălcare a art. 8 (pct. 96): în opinia sa, autoritățile naționale nu au justificat suficient măsurile luate, deoarece copiii nu erau neglijați sau în pericol în ciuda situației mamei (pct. 88-91). În plus, autoritățile naționale pentru protecția drepturilor copilului nu i-au oferit reclamantei asistență adecvată pentru a facilita o eventuală reîntregire a familiei. În acest context, Curtea a reafirmat că rolul autorităților în domeniul asistenței sociale este de a ajuta persoanele aflate în dificultate, de a le îndruma în contactele lor cu autoritățile de asistență socială și de a le consilia, printre altele, cu privire la modul în care să își depășească dificultățile (pct. 87). De asemenea, Curtea a luat în considerare faptul că copiii nu erau separați doar de mama lor, ci și unul de celălalt (pct. 94). În schimb, în cauza *E.M. și alții împotriva Norvegiei*, 2022, Curtea nu a constatat o încălcare a art. 8,

⁷¹ A se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI*.

întrucât nu au existat deficiențe în procedura inițială de plasament și niciun temei pentru a constata că încetarea contactelor dintre mamă și copiii săi nu a fost justificată în interesul superior al acestora, iar autoritățile naționale au acordat o atenție deosebită menținerii relației mamă-copil (pct. 62).

363. Reclamanta în cauza *Abdi Ibrahim împotriva Norvegiei* (MC), 2021, a fost o refugiată somaleză al cărei copil a fost luat în plasament și încredințat unei familii creștine, deși ea solicitase în mod expres ca acesta să fie încredințat unei rude sau cel puțin unei familii somaleze sau musulmane. Ulterior, asistenților maternali li s-a permis să adopte copilul și reclamanta a pierdut orice contact cu copilul. Aceasta a contestat decizia, solicitând dreptul de vizitare pentru ca fiul ei să își poată păstra rădăcinile culturale și religioase, dar contestația a fost respinsă. Curtea notează că art. 8 din Convenție, astfel cum este interpretat în lumina art. 9, nu poate fi respectat numai prin găsirea unui centru de plasament care să corespundă mediului cultural și religios al reclamantei. Autoritățile naționale erau ținute de o obligație de mijloace, nu de una de rezultat. De asemenea, Curtea nu a pus la îndoială faptul că, pe baza informațiilor disponibile, autoritățile au făcut de la început eforturi de a găsi o familie de plasament mai adecvată pentru copil. Cu toate acestea, dispozițiile luate ulterior cu privire la relațiile personale, care au culminat cu decizia de a permite adoptarea copilului, nu au ținut seama în mod corespunzător de interesul reclamantei de a-i permite copilului să păstreze cel puțin unele legături cu originile sale culturale și religioase. Examinând cauza în ansamblu, Curtea a concluzionat că motivele invocate nu au justificat o ruptură completă și definitivă a legăturilor dintre reclamantă și fiul său (pct. 146-162). În schimb, în cauza *Kilic împotriva Austriei*, 2023, Curtea a constatat că nu a existat niciun indiciu de îndoctrinare din partea părinților adoptivi ai copiilor musulmani, iar familiile adoptive nu i-au privat pe părinții reclamantă de dreptul lor de a menține o relație cu copiii lor și de a le transmite moștenirea lor culturală. De asemenea, autoritățile naționale și-au îndeplinit obligațiile pozitive și au asigurat contacte regulate între părinți și copiii lor și sprijin prin intermediul părinților adoptivi și asistenților sociali bine pregătiți, luând în considerare interesul reclamantilor de a menține legăturile lor culturale, lingvistice și religioase cu copiii lor.

364. Reclamanta în *A.I. împotriva Italiei*, 2021, a fost o victimă a traficului de persoane și ai cărei copii au fost luați din grija sa și declarați adoptabili. Acestea i s-a refuzat dreptul de vizită, chiar înainte ca hotărârea de adopție să devină definitivă. În opinia Curții, autoritățile nu au încercat să se angajeze într-o punere reală în balanță a intereselor celor doi copii și ale reclamantei și nu au luat în considerare în mod serios posibilitatea de a menține o legătură între aceștia, chiar dacă procedura de adopție era încă în curs și un raport de expertiză indicase că menținerea contactului era în interesul superior al copiilor. Curtea a mai notat că instanțele naționale au apreciat competențele parentale ale reclamantei fără a lua în considerare originea sa nigeriană sau modelul diferit de atașament între părinți și copii care poate fi găsit în cultura africană, în ciuda faptului că acest fapt a fost subliniat în raportul de expertiză (pct. 104).

c. Legăturile dintre tatăl biologic și copii

365. Curtea observă că noțiunea de viață de familie prevăzută la art. 8 nu se limitează doar la relațiile bazate pe căsătorie și poate cuprinde și alte legături „de familie” *de facto* în cazul în care părțile coabitează în afara căsătoriei (*Keegan împotriva Irlandei*, 1994, pct. 44; *Kroon și alții împotriva Țărilor de Jos*, 1994, pct. 30; *C.P. și M.N. împotriva Franței*, 2023, pct. 32). S-a constatat că aplicarea acestui principiu se extinde și la relația dintre tații naturali și copiii acestora născuți în afara căsătoriei. De asemenea, Curtea consideră că art. 8 nu poate fi interpretat în sensul că protejează exclusiv o viață de familie deja stabilită, ci, în cazul în care circumstanțele justifică acest lucru, trebuie să se extindă la relația care s-ar putea dezvolta între un tată natural și un copil născut în afara căsătoriei [*Nylund împotriva Finlandei* (dec.), 1999; *Şavdarov împotriva Bulgariei*, 2010, pct. 40]. În această din urmă cauză, Curtea a admis că prezumția de paternitate implica faptul că reclamantul nu a fost în măsură să stabilească filiația paternă prin intermediul unei acțiuni în justiție, dar a subliniat că acesta ar fi putut face și alte demersuri pentru stabilirea unei legături paternale, constatând așadar că nu a existat o încălcare a art. 8.

366. În cazul în care existența sau absența unei vieți de familie privește o relație care s-ar putea dezvolta între un copil născut în afara căsătoriei și tatăl natural al acestuia, printre factorii care trebuie luați în considerare se numără natura relației dintre părinții naturali și interesul manifestat și angajamentul asumat de tată față de copil, atât înainte, cât și după naștere [*Nylund împotriva Finlandei* (dec.), 1999; *A și alții împotriva Italiei*, 2023, pct. 73-77; a se vedea și *Katsikeros împotriva Greciei*, 2022, unde reclamantul, deși și-a exprimat dorința, prin cererile adresate instanțelor interne, de a fi recunoscut ca tată al copilului, de a exercita în comun autoritatea părintească împreună cu mama și de a avea legături personale regulate cu copilul, a refuzat să își exercite dreptul de a avea legături personale în condițiile prevăzute în deciziile interne și, prin urmare, nu a văzut copilul decât o singură dată în cursul perioadei acoperite de deciziile interne]. Simpla legătură de rudenie biologică, în absența altor elemente juridice sau de fapt care să indice existența unei relații personale apropiate, nu este suficientă pentru a beneficia de protecția art. 8 (*L. împotriva Țărilor de Jos*, 2004, pct. 37-40). Pe de altă parte, excluderea completă și automată a reclamantului din viața copilului său, ulterior pierderii paternității, fără a lua în considerare în mod corespunzător interesul superior al copilului, a constituit o nerespectare a dreptului la viață de familie a reclamantului (*Nazarenko împotriva Rusiei*, 2015, pct. 65-66; a se compara cu *Mandet împotriva Franței*, 2016, pct. 58).

367. Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare a art. 8 într-o cauză în care reclamantii nu au fost în măsură să își stabilească paternitatea din cauza unui termen strict de prescripție (*Călin și alții împotriva României*, 2016, pct. 96-99; *a contrario C.P. și M.N. împotriva Franței*, 2023, pct. 47-57, în care Curtea nu a constatat o încălcare a art. 8, întrucât reclamantul, tată biologic, aflase despre paternitatea sa cu mult înainte de împlinirea termenului de prescripție de cinci ani și, prin urmare, ar fi putut introduce o acțiune în timp util); Curtea a mai constatat o încălcare a art. 8, coroborat cu art. 14, în cazul în care legislația internă a tratat în mod diferit un tată celibatar al unui copil nelegitim - atât față de mamă, cât și față de tatăl căsătorit sau divorțat - prin refuzul de a-i permite să exercite autoritatea părintească fără consimțământul mamei, întrucât nu exista un raport rezonabil de proporționalitate între refuz și protecția interesului superior al copilului (*Paparrigopoulos împotriva Greciei*, 2022, pct. 35-43).

368. În cauza *Șofman împotriva Rusiei*, 2005, referitoare la decizia unui tată de a introduce o acțiune în tăgada paternității, după ce a descoperit că nu era tatăl biologic al unui copil născut cu doi ani înainte, Curtea a constatat că introducerea unui termen de prescripție pentru formularea unei acțiuni în tăgada paternității putea fi justificată de dorința de a asigura securitatea juridică a relațiilor de familie și de a proteja interesele copilului (pct. 39). Cu toate acestea, Curtea a hotărât că stabilirea termenului de un an de la nașterea copilului, fără posibilitatea niciunei derogări, nu este neapărat proporțională, în special atunci când persoana în cauză nu are cunoștință de realitatea biologică (pct. 43) (a se vedea și *Paulík împotriva Slovaciei*, 2006, pct. 45-47, și, *a contrario, C.P. și M.N. împotriva Franței*, 2023, pct. 47-57, unde termenul de prescripție a fost de cinci ani).

369. În cazul copiilor născuți în afara căsătoriei, care doresc să introducă în fața instanțelor naționale o acțiune în stabilirea paternității, existența unui termen de prescripție nu este incompatibilă în sine cu Convenția (*Phinikaridou împotriva Ciprului*, 2007, pct. 51-52). Cu toate acestea, statele trebuie să păstreze un just echilibru între drepturile și interesele concurente (pct. 53-54). Aplicarea unui termen de prescripție rigid pentru introducerea unei acțiuni în stabilirea paternității, indiferent de circumstanțele specifice unei anumite cauze, și în special faptele cunoscute privind paternitatea, afectează însăși esența dreptului la respectarea vieții private, în sensul art. 8 (pct. 65).

370. O situație în care se permite ca o prezumție legală să prevaleze asupra realității biologice și sociale, fără a se ține seama atât de faptele stabilite, cât și de dorința persoanelor în cauză, și care nu avantajează efectiv pe nimeni, nu este compatibilă cu obligația de a asigura „respectarea” efectivă a vieții private și de familie, nici măcar ținând seama de marja de apreciere de care beneficiază statul (*Kroon și alții împotriva Țărilor de Jos*, 1994, pct. 40).

371. Între copil și părinții săi există o legătură care constituie o viață de familie, chiar dacă, la nașterea sa, părinții nu mai locuiesc împreună sau relația lor s-a încheiat (*Berrehab împotriva Țărilor de Jos*, 1988, pct. 21). În cazul în care relația dintre reclamant și mama copilului a durat doi ani, perioadă în care aceștia au coabitat timp de un an și au intenționat să se căsătorească, iar concepția copilului lor a fost rezultatul unei decizii deliberate, rezultă că, din momentul nașterii copilului, între reclamant și fiica acestuia a existat o legătură care constituia o viață de familie, indiferent de statutul relației dintre reclamant și mama copilului (*Keegan împotriva Irlandei*, 1994, pct. 42-45). Astfel, încuviințarea plasării spre adopție a copilului reclamantului, la scurt timp după nașterea acestuia, fără cunoștința sau acordul tatălui, a constituit o încălcare a art. 8 (*ibidem*, pct. 55).

372. Sistemul juridic în care un tată biologic prezumtiv nu are posibilitatea de a contesta în mod direct paternitatea unui alt bărbat stabilită cu privire la copilul său biologic, fie prin prezumție legală, fie prin recunoaștere, și în care autoritățile dispun de competențe discreționare pentru a decide dacă să inițieze o astfel de procedură, nu este, ca atare, ireconciliabil cu art. 8, cu condiția ca dreptul intern să conțină garanții care să permită examinarea tuturor intereselor implicate (*Vagdalt împotriva Ungariei*, 2024, pct. 53 și 68). În același timp, art. 8 a fost încălcat în cazul în care aceste garanții nu au fost aplicate în mod adecvat în practică, astfel încât interesele tatălui prezumtiv nu au fost luate în considerare în mod corespunzător, iar acesta a fost efectiv împiedicat să conteste paternitatea tatălui legal și să obțină recunoașterea propriei sale paternități (*ibidem*, pct. 69-70).

373. În două cauze în care tații naturali au încercat fără succes să obțină anularea adopției copiilor lor de către terțe persoane, care fusese dispusă din motive independente de voința taților și fără știrea și cu atât mai puțin consimțământul lor, Curtea a reproșat autorităților naționale lipsa de diligență și, în special, faptul că nu au stabilit toate circumstanțele relevante înainte de a încuviința adopția (*Uzbiakov împotriva Rusiei*, 2020, pct. 116-18; *I.V. împotriva Estoniei*, 2023, pct. 88, 103-106), precum și formalismul excesiv în cadrul examinării ulterioare a cererilor taților de anulare a hotărârilor de adopție. În această din urmă privință, Curtea a observat că invocarea de către instanțele naționale a lipsei, în dreptul intern, a unor motive formale de anulare a hotărârilor de adopție nu putea fi considerată un element „suficient” în vederea realizării unui just echilibru între interesele concurente (*Uzbiakov împotriva Rusiei*, 2020, pct. 122-23, 126; *I.V. împotriva Estoniei*, 2023, pct. 114-15; a se vedea și, în ceea ce privește neefectuarea de către instanțele naționale a unei examinări aprofundate a tuturor faptelor relevante într-un context similar, *Naltakian împotriva Rusiei*, 2021, pct. 185-92).

374. Curtea a constatat că instanțele naționale nu și-au depășit marja amplă de apreciere, atunci când au luat în considerare refuzul reclamantului de a se supune testului genetic dispus de instanță și l-au declarat tatăl copilului, acordând prioritate dreptului acestuia din urmă la respectarea vieții private în raport cu dreptul reclamantului [*Canonne împotriva Franței* (dec.), 2015, pct. 34 și 30 în ceea ce privește testele ADN]. Curtea a constatat că nu a existat o încălcare a art. 8 într-o cauză care implica refuzul, în interesul superior al copiilor în cauză, de a recunoaște paternitatea tatălui lor biologic (*R.L. și alții împotriva Danemarcei*, 2017). Curtea a observat că instanțele naționale au ținut seama de diferitele interese implicate și au acordat prioritate interesului superior al copiilor, în special interesului acestora privind păstrarea unității familiei (pct. 47-48). În cauza *Fröhlich împotriva Germaniei*, 2018, Curtea a admis importanța pe care o poate avea pentru copil problema paternității, în viitor, când va începe să pună întrebări legate de originea sa, dar a hotărât că, la momentul respectiv, nu era în interesul superior al fetei de șase ani ca aceasta să se confrunte cu problema paternității. Drept urmare, refuzul instanțelor de a acorda unui potențial tată biologic dreptul de a-și vizita copilul sau de a dispune ca părinții legali să îi furnizeze acestuia informații cu privire la situația personală a copilului nu a încălcat art. 8 (pct. 62-64).

375. În contextul specific al unui „părinte pasiv” și, în special, al lipsei de contact între un tată natural și copilul său foarte mic pe o perioadă lungă de timp, fără nicio încercare de reluare a contactului, Curtea a constatat că retragerea autorității părintești nu constituie o încălcare a art. 8 (*Ilia Liapin împotriva Rusiei*, 2020). Curtea a luat în considerare, în special, faptul că inacțiunea tatălui a dus la

ruperea legăturilor dintre acesta și fiul său și că, având în vedere absența oricăror relații personale pentru o perioadă de șapte ani, retragerea autorității sale părintești nu a făcut decât să anuleze legătura juridică dintre tatăl natural și fiul său (pct. 54). În mod similar, în cauza *Pavel Șișkov împotriva Rusiei*, 2021, Curtea a statuat că refuzul autorităților de a dispune transferarea imediată a unui copil mic în grija tatălui său corespundea interesului superior al acestuia, se înscria în marja lor de apreciere și era întemeiat pe motive „pertinente și suficiente” (pct. 97). În opinia sa, propria inacțiune a reclamantului a dus la ruperea legăturilor dintre el și fiica sa și a determinat-o pe copilă, care nu își amintea nimic de el, să devină foarte atașată de familia sa adoptivă (pct. 91). În schimb, în cauza *T.A. și alții împotriva Moldovei*, 2021, Curtea a hotărât că deciziile care au avut ca rezultat transferul iminent al unui copil mic cu nevoi speciale de îngrijire de la bunicii săi la tatăl său biologic au încălcat art. 8, deoarece instanțele naționale nu au efectuat o examinare suficient de aprofundată a relației dintre tată și copil, a riscului pe care îl putea reprezenta menținerea *status quo* pentru această relație, precum și a riscului pentru sănătatea și bunăstarea copilului dacă acesta ar fi transferat brusc în îngrijirea tatălui său (pct. 55-64).

376. În contextul reproducerii asistate medical, Curtea a constatat neîncălcarea art. 8 într-o cauză în care tatăl de intenție a contestat cu succes recunoașterea paternității sale asupra unui copil (a doua reclamantă) conceput prin FIV utilizând gameți și un ovul de la donatoare, în timp ce procedura de divorț de soția sa (primul reclamant) era în curs (*A și B împotriva Franței*, 2023). Curtea a reiterat că marja de apreciere este mai extinsă în ceea ce privește statutul juridic al unui copil decât în ceea ce privește relațiile dintre părinți și copii, și că este „semnificativă” în ceea ce privește punerea în balanță a intereselor concurente (pct. 47). Curtea a constatat că instanțele naționale au motivat suficient deciziile relevante și au luat în considerare interesul superior al copilului (pct. 50-57).

d. Indemnizație de creștere a copilului, încredințarea copilului/autoritate părintească și drept de vizitare

377. Curtea a afirmat că, deși art. 8 nu include dreptul la concediu pentru creșterea copilului și nici nu impune statelor obligația pozitivă de a acorda indemnizații pentru creșterea copilului, în același timp permițând unuia dintre părinți să stea acasă pentru a se ocupa de copii, concediul pentru creșterea copilului și indemnizația aferentă promovează viața de familie și afectează în mod necesar modul în care este organizată aceasta; astfel, concediul pentru creșterea copilului și indemnizațiile pentru creșterea copilului intră sub incidența art. 8 [*Konstantin Markin împotriva Rusiei* (MC), 2012, pct. 130; *Petrovic împotriva Austriei*, 1998, pct. 26-29; *Di Trizio împotriva Elveției*, 2016, pct. 60-62; a se vedea și *loceva și Ganeva împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 72].

378. Există un consens larg – inclusiv în dreptul internațional – care susține ideea potrivit căreia, în toate deciziile referitoare la copiii, trebuie să primeze interesul superior al acestora [*Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 207; *Neulinger și Shuruk împotriva Elveției* (MC), 2010, pct. 135; *X împotriva Letoniei* (MC), 2013, pct. 96]. Interesul superior al copilului, în funcție de natura și gravitatea sa, poate să prevaleze în raport cu interesele părinților [*Sahin împotriva Germaniei* (MC), 2003, pct. 66]. Cu toate acestea, interesele părinților, în special cel de a avea o relație constantă cu copilul lor, rămân un factor de luat în considerare atunci când sunt puse în balanță diferitele interese aflate în joc [*Neulinger și Shuruk împotriva Elveției* (MC), 2010, pct. 134]. Interesele copilului impun menținerea legăturilor sale cu familia, cu excepția cazurilor în care atmosfera din familie s-a dovedit deosebit de neadecvată. Rezultă că legăturile de familie pot fi rupte numai în circumstanțe excepționale și că trebuie depuse toate eforturile pentru păstrarea relațiilor personale și, dacă este cazul, pentru „reîntregirea” familiei (*Gnahoré împotriva Franței*, 2000, pct. 59 și, pentru o revizuire a jurisprudenței, *Jansen împotriva Norvegiei*, 2018, pct. 88-93).

379. Deși art. 8 nu prevede nici o condiție procedurală explicită, procesul decizional finalizat trebuie să fie echitabil și să permită respectarea adecvată a intereselor garantate unei persoane de art. 8. Părinții ar trebui să fie suficient implicați în acest proces, văzut ca un întreg, pentru a le fi asigurată protecția adecvată a intereselor lor și pentru a putea să-și susțină pe deplin cauza. Instanțele interne

trebuie să realizeze o analiză detaliată a întregii situații de familie și a unei întregi serii de factori, în special de natură factuală, emoțională, psihică, materială și medicală, și să realizeze o evaluare echilibrată și rezonabilă a respectivelor interese ale fiecărei persoane, cu preocuparea constantă de a găsi cea mai bună soluție pentru copil, evaluarea fiind, în fiecare caz, o importanță crucială. Marja de apreciere acordată autorităților naționale competente va varia în funcție de natura problemelor și importanța intereselor în joc (*Petrov și X împotriva Rusiei*, 2018, pct. 98-102)⁷². În cauza *Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, Curtea a arătat că autoritățile naționale trebuie să realizeze un adevărat exercițiu de punere în balanță a intereselor copilului și ale familiei biologice în cadrul procesului care conduce la retragerea autorității părintești și la încuviințarea pentru adopție (a se vedea și *Kilic împotriva Austriei*, 2023, pct. 124-137).

380. Curtea a constatat că, având în vedere nedivulgarea unor documente relevante părinților, în cursul procedurilor instituite de autorități în vederea plasării și menținerii în îngrijire a unui copil, procesul decizional prin care s-au stabilit modalitățile de încredințare a copilului și dreptul de vizită nu a oferit protecția necesară intereselor părinților, astfel cum sunt garantate de art. 8 [*T.P. și K.M. împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 73]. Având în vedere refuzul de a dispune întocmirea unui raport independent de expertiză psihologică și absența unei audieri în fața unei instanțe regionale, reclamantul nu a fost implicat suficient în procesul decizional privind dreptul său de vizită și, prin urmare, au fost încălcate drepturile acestuia prevăzute la art. 8 [*Elsholz împotriva Germaniei* (MC), 2000, pct. 53]. În cauza *Petrov și X împotriva Rusiei*, 2018, cererea tatălui de prelungire a dreptului de ședere nu a fost examinată suficient și nu au fost invocate motive relevante și suficiente pentru acordarea dreptului de ședere pentru copilul mamei, cu încălcarea art. 8 (pct. 105-114 și jurisprudența citată). În cauza *Bierski împotriva Poloniei*, 2022, Curtea a constatat că statul pârât nu și-a îndeplinit obligația pozitivă prevăzută la art. 8 de a lua măsuri în vederea restabilirii legăturii dintre reclamant și fiul său, care fusese declarat incapabil. După ce fiul reclamantului a împlinit 18 ani, mama acestuia a fost numită tutore și a refuzat să permită orice contact între acesta și tatăl său, care nu a mai avut nicio calitate în fața instanțelor interne pentru a-și proteja viața de familie cu fiul său (pct. 46-54). De asemenea, instanța a constatat că faptul că autoritățile naționale nu au luat în considerare incidentele de violență domestică la stabilirea dreptului de a avea legături personale cu copiii și, prin urmare, faptul că nu au luat măsuri prompte pentru a o sprijini pe reclamantă, victimă a violenței domestice, să păstreze legătura cu copiii săi, a încălcat obligațiile care le revin în temeiul art. 8 (*Luca împotriva Moldovei*, 2023, pct. 90-95).

381. În ceea ce privește dreptul de a avea legături personale, Curtea a considerat că procesul decizional al instanțelor naționale trebuie să fie echitabil, să permită părților interesate să își prezinte pe deplin cauza și să fie apărat interesul superior al copilului. În *Cința împotriva României*, 2020, dreptul de vizitare al reclamantului pe fiica sa în vârstă de patru ani a fost limitat și instanțele naționale și-au întemeiat decizia pe boala sa psihică. Cu toate acestea, în fața instanțelor nu au existat dovezi că reclamantul ar reprezenta o amenințare pentru bunăstarea fiicei sale (pct. 47-48), iar instanțele nu au stabilit sau evaluat interesul superior al copilului (pct. 52-55). În cauza *Popadić împotriva Serbiei*, 2022, pct. 86-101, Curtea a considerat că o întârziere de patru ani în stabilirea dreptului reclamantului de a-și vizita copilul în timpul nopții și al vacanțelor a încălcat art. 8, chiar dacă acesta a continuat să aibă legături regulate, dar mai limitate, cu copilul său în timp ce procedura era în curs.

---

⁷² A se vedea și Marja de apreciere în ceea ce privește viața de familie.

382. Curtea a constatat că dreptul la viață privată și de familie al fiicei unui cuplu divorțat a fost încălcat în ceea ce privește durata procedurii de încredințare și, având în vedere vârsta și maturitatea acesteia, faptul că instanțele naționale nu i-au permis să își exprime opinia cu privire la părintele care ar trebui să o aibă în îngrijire (*M. și M. împotriva Croației*, 2015, pct. 171-172; a se compara cu *Q și R împotriva Sloveniei*, 2022, în care un psihiatru pediatru a evaluat copiii și a considerat că aceștia nu sunt capabili să își formeze o opinie). În cauza *C. împotriva Croației*, 2020, Curtea a constatat că autoritățile au încălcat dreptul la viață de familie al unui copil aflat în centrul unei proceduri de încredințare deoarece acesta nu a avut posibilitatea de a fi audiat de autoritățile judiciare competente și nu a fost reprezentat de un tutore *ad litem* pentru a-i exprima punctul de vedere (pct. 77-82). În cauza *N.V. și C.C. împotriva Maltei*, 2022, reclamantii erau un cuplu care locuia și avea un copil împreună. Un copil (E) din căsătoria anterioară a primei reclamante cu J locuia, de asemenea, cu ei. În urma unei plângeri depuse de J, o instanță a hotărât că prima reclamantă nu trebuie să o expună pe E celui de-al doilea reclamant. Aceasta însemna că reclamantii nu mai puteau locui împreună sau să se vadă în prezența lui E. Ordonanța a rămas în vigoare timp de patru ani. Curtea a constatat că a existat o încălcare a art. 8, deoarece ordonanța a fost pronunțată fără ca al doilea reclamant să fie audiat și fără ca instanța să efectueze o apreciere adecvată a riscului pentru E (pct. 61-69).

383. Un părinte nu poate avea dreptul, în temeiul art. 8, de a lua măsuri care ar putea dăuna sănătății și dezvoltării copilului [*Elsholz împotriva Germaniei* (MC), 2000, pct. 50; *T.P. și K.M. împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 71; *Ignaccolo-Zenide împotriva României*, 2000, pct. 94; *Nuutinen împotriva Finlandei*, 2000, pct. 128]. Astfel, în cazul în care o fetiță în vârstă de 13 ani și-a exprimat în mod clar, timp de mai mulți ani, dorința de a nu-și vedea tatăl, obligarea acesteia să îl vadă i-ar perturba în mod grav echilibrul emoțional și psihic; decizia de a i se refuza tatălui acordarea unui drept de vizitare a fost adoptată în interesul copilului [*Sommerfeld împotriva Germaniei* (MC), 2003, pct. 64-65; *Buscemi împotriva Italiei*, 1999, pct. 55]. În cazul unui tată prezumtiv, care a solicitat să i se furnizeze informații cu privire la presupusul copil al acestuia și să i se permită să îl viziteze, în ciuda refuzului părinților legali, Curtea a admis că este probabil ca acest lucru să aibă efect desfacerea căsătoriei părinților legali ai copilului, punând astfel în pericol bunăstarea copilului, care și-ar pierde unitatea familiei și relațiile stabilite în cadrul acesteia (*Fröhlich împotriva Germaniei*, 2018, pct. 42 și 62-63). În mod similar, în *Suur împotriva Estoniei*, 2020, Curtea nu a constatat nicio încălcare a art. 8 în cazul în care instanțele naționale au luat în considerare pe deplin interesul superior al copilului și au prezentat motive pertinente și suficiente pentru care - la acel moment - copilul nu ar trebui să fie obligat să aibă legături cu tatăl său biologic (pct. 98). Cu toate acestea, Curtea a considerat relevant faptul că tatăl ar putea, în viitor, să se adreseze din nou instanțelor naționale în vederea revizuirii dreptului său de vizitare. În aceeași ordine de idei, Curtea nu a constatat nicio încălcare a art. 8 în cazul în care instanțele naționale au constatat că nu a existat un interes puternic din partea unui copil de a păstra legătura cu tatăl său social, fostul partener al mamei care a crescut copilul timp de doi ani, dar care nu avea nicio legătură biologică cu acesta [*Vinškovský împotriva Republicii Cehe* (dec.), 2023, pct. 48-49]. Pe de altă parte, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 în cazul în care copiii au fost obligați să aibă contacte cu tatăl lor, un consumator de droguri cu antecedente de comportament agresiv, deși aceste ședințe nu au avut loc într-un mediu securizat și în prezența unui psiholog, astfel cum a dispus instanța pentru minori (*I.M. și alții împotriva Italiei*, 2022, pct. 109-126). În aceeași cauză, Curtea a constatat, de asemenea, că a existat o încălcare a drepturilor mamei, deoarece exercitarea autorității sale părintești a fost suspendată timp de trei ani din cauza atitudinii sale presupus ostile față de ședințele de vizită (pct. 127-141).

384. În cauzele referitoare la relația dintre părinte și copilul său, există obligația de a dovedi o diligență excepțională, având în vedere riscul ca trecerea timpului să conducă la o determinare *de facto* a problemei (*T.C. împotriva Italiei*, 2022, pct. 58). Această obligație, care este decisivă pentru a stabili dacă o cauză a fost examinată într-un termen rezonabil, astfel cum se prevede la art. 6 § 1 din Convenție, face parte, de asemenea, din cerințele procedurale implicite prevăzute la art. 8 (*Ribić împotriva Croației*, 2015, pct. 92; *Paparrigopoulos împotriva Greciei*, 2022, pct. 49). La evaluarea a

cea ce se consideră a fi interesul superior al copilului, este necesar să fie puse în balanță, în mod suficient, consecințele potențiale negative de lungă durată ale pierderii contactului cu părinții copilului și obligația pozitivă de a lua măsuri pentru a ușura întregirea familiei de îndată ce acest lucru este posibil în mod rezonabil. Este imperativ să fie luate în considerare efectele de lungă durată pe care le poate avea separarea permanentă a copilului de mama sa naturală (*Jansen împotriva Norvegiei*, 2018, pct. 104). Astfel cum a arătat Curtea în această cauză, riscul de răpire a copilului reclamantei de către tată (și, prin urmare, al protecției copilului) nu ar trebui să aibă precădere asupra abordării suficiente a drepturilor mamei de a avea contact cu copilul său (pct. 103).

385. De asemenea, este necesar ca statele să prevadă măsuri care să garanteze executarea deciziilor privind încredințarea și drepturile părintești (*Raw și alții împotriva Franței*, 2013; *Vorojba împotriva Rusiei*, 2014, pct. 97; *Malec împotriva Poloniei*, 2016, pct. 78). Dacă este necesar, astfel de măsuri pot include investigații privind locația în care se află un copil, locație care a fost ascunsă de celălalt părinte (*Hromadka și Hromadkova împotriva Rusiei*, 2014, pct. 168). Curtea a constatat, de asemenea, că, bazându-se pe o serie de măsuri automate și stereotipizate, pentru a asigura exercitarea dreptului tatălui de a-și vizita copilul, instanțele naționale nu au adoptat măsurile adecvate care să permită stabilirea unei relații veritabile între reclamant și copilul său și exercitarea deplină a dreptului său de vizitare (*Giorgioni împotriva Italiei*, 2016, pct. 75-77; *Macready împotriva Republicii Cehe*, 2010, pct. 66; *Bondavalli împotriva Italiei*, 2015, pct. 81-84). De asemenea, s-a constatat o încălcare într-o cauză în care, timp de aproximativ 10 ani, nu a fost efectuată nicio nouă expertiză psihiatrică independentă cu privire la reclamantă (*Cincimino împotriva Italiei*, 2016, pct. 73-75). O altă încălcare a fost constatată într-o cauză în care, timp de peste șapte ani, reclamantul nu și-a putut exercita dreptul de vizitare în condițiile stabilite de instanțe, din cauza opoziției mamei copilului și a neadoptării unor măsuri adecvate de către instanțele naționale (*Strumia împotriva Italiei*, 2016, pct. 122-125; a se vedea și *Luca împotriva Moldovei*, 2023, pct. 90-94). Astfel, rolul instanțelor naționale este acela de a stabili ce măsuri pot fi adoptate pentru depășirea obstacolelor existente și pentru facilitarea relației dintre copil și părintele care nu exercită autoritatea părintească; de exemplu, faptul că instanțele interne nu au avut în vedere nicio modalitate prin care un reclamant să fie ajutat să depășească obstacolele generate de handicapul său (surditate, acesta comunicând prin limbajul semnelor, în timp ce fiul său era, de asemenea, surd, dar putea să comunice verbal) a determinat Curtea să constate o încălcare (*Kacper Nowakowski împotriva Poloniei*, 2017, pct. 95).

386. Litigiile privind dreptul de vizitare sunt prin însăși natura lor extrem de sensibile pentru toate părțile implicate și nu este neapărat o sarcină ușoară pentru autoritățile naționale să asigure executarea unei hotărâri judecătorești atunci când comportamentul unuia sau al ambilor părinți este departe de a fi constructiv (*Krasicki împotriva Poloniei*, 2014, pct. 90). Cu toate acestea, lipsa de cooperare între părinții separați nu este un factor care, în sine, poate scuti autoritățile de obligația lor pozitivă în temeiul art. 8: mai degrabă impune autorităților obligația de a lua măsuri pentru a reconcilia interesele conflictuale ale părților (*A. și alții împotriva Italiei*, 2023, pct. 97; *Anagnostakis împotriva Greciei*, 2023, pct. 58). Astfel, într-o cauză privind imposibilitatea în care s-a găsit un tată, inclus într-un program de protecție a martorilor, de a-și exercita dreptul de a avea legături personale cu cei doi copii ai săi, Curtea a constatat o încălcare a art. 8. Fără a ignora contextul specific al cauzei, Curtea a remarcat lipsa de diligență a autorităților naționale competente în ceea ce privește organizarea vizitelor între reclamant și copiii săi, în pofida hotărârilor judecătorești existente în acest sens. Astfel de vizite nu au fost organizate din cauza opoziției persistente a mamei și a opiniilor negative ale serviciilor sociale, care au declarat că astfel de vizite ar fi în detrimentul stării psihice a copiilor: cu toate acestea, nu s-a încercat punerea în aplicare a unor măsuri pentru furnizarea de asistență psihologică și sprijin pentru a facilita astfel de vizite (*A. și alții împotriva Italiei*, 2023, pct. 94-104, 121-22). În schimb, într-o altă cauză referitoare la nerespectarea hotărârilor judecătorești privind relațiile personale, Curtea a constatat că autoritățile naționale au luat măsuri suficiente pentru a permite reclamantului să ia legătura cu fiul său, în ciuda relației tensionate dintre

părinți și a faptului că copilul refuzase să se întâlnească cu tatăl său, și nu a constatat nicio încălcare a art. 8 (*Anagnostakis împotriva Greciei*, 2023, pct. 59-68). De asemenea, trebuie remarcat, în această privință, că, deși autoritățile naționale trebuie să facă tot posibilul pentru a facilita cooperarea între părinții separați, orice obligație de a aplica constrângeri în acest domeniu trebuie să fie limitată, deoarece trebuie luate în considerare interesele, precum și drepturile și libertățile tuturor părților implicate, și mai ales interesul superior al copilului și drepturile acestuia în temeiul art. 8 (*ibidem*, pct. 62).

387. În ceea ce privește măsurile care au împiedicat reclamanții să părăsească zone apropiate și care au făcut mai dificilă exercitarea de către aceștia a dreptului lor de a păstra legătura cu membrii familiei care locuiau în afara enclavelor, Curtea a constatat încălcări ale art. 8 [*Nada împotriva Elveției* (MC), 2012, pct. 165 și 198; *Agraw împotriva Elveției*, 2010, pct. 51; *Mengsha Kimfe împotriva Elveției*, 2010, pct. 69-72].

e. Răpirea internațională de copii

388. În ceea ce privește răpirea internațională de copii, obligațiile impuse de art. 8 statelor contractante trebuie să fie interpretate luând în considerare, în special, Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii (*Iglesias Gil și A.U.I. împotriva Spaniei*, 2003, pct. 51; *Ignaccolo-Zenide împotriva României*, 2000, pct. 95) și Convenția din 20 noiembrie 1989 cu privire la drepturile copilului (*Maire împotriva Portugaliei*, 2003, pct. 72).

389. În acest sens, este important să se stabilească dacă a fost păstrat un just echilibru între interesele concurente implicate – ale copilului, ale celor doi părinți și ale ordinii publice –, în cadrul marjei de apreciere acordate statelor în materie (*Maumousseau și Washington împotriva Franței*, 2007, pct. 62; *Rouiller împotriva Elveției*, 2014), ținând seama totuși de faptul că interesul superior al copilului trebuie să fie primordial [*Gnahoré împotriva Franței*, 2000, pct. 59; *X împotriva Letoniei* (MC), 2013, pct. 95]. În această din urmă cauză, Curtea a constatat că există un consens larg – inclusiv în dreptul internațional – care susține ideea potrivit căreia, în toate deciziile referitoare la copiii, trebuie să primeze interesul superior al acestora (pct. 96; a se vedea și *X împotriva Republicii Cehe*, 2022, pct. 60). Interesele părinților, în special cel de a avea o relație constantă cu copilul lor, rămân un factor de luat în considerare atunci când sunt puse în balanță diferitele interese aflate în joc (*ibidem*, pct. 95; *Kutzner împotriva Germaniei*, 2002, pct. 58). De exemplu, părinților trebuie să li se acorde ocazia adecvată de a participa la procesul decizional (*López Guió împotriva Slovaciei*, 2014).

390. Pentru a asigura o interpretare armonioasă a Convenției europene și a Convenției de la Haga, elementele care pot constitui o excepție de la înapoierea imediată a copilului, în temeiul art. 12, 13 și 20 din Convenția de la Haga, trebuie, în primul rând, să fie într-adevăr luate în considerare de către instanța sesizată, care trebuie să pronunțe o hotărâre suficient de motivată cu privire la acest aspect și, ulterior, trebuie să fie evaluate în lumina art. 8 din Convenția europeană. Prin urmare, art. 8 din Convenție impune autorităților naționale o obligație procedurală potrivit căreia, atunci când evaluează o cerere de înapoiere a unui copil, instanțele trebuie să examineze afirmațiile credibile cu privire la existența unui „risc grav” pentru copilul în cauză, în cazul înapoierii sale, și să formuleze o hotărâre care să furnizeze motive specifice. În ceea ce privește natura exactă a „riscului grav”, excepția prevăzută la art. 13 lit. b) din Convenția de la Haga se referă numai la situațiile care depășesc ceea ce poate suporta în mod rezonabil un copil [*X împotriva Letoniei* (MC), 2013, pct. 106-107, și *Vladimir Ușakov împotriva Rusiei*, 2019, pct. 103]. În cauza *I.S. și O.S. împotriva Rusiei*, 2021, o instanță a dispus returnarea unui copil în temeiul Convenției de la Haga într-o zonă de conflict militar în desfășurare. Curtea a constatat o încălcare a art. 8 deoarece, în opinia sa, instanța nu a luat în considerare în mod corespunzător riscul pe care îl prezenta pentru copil situația de securitate din regiunea respectivă.

391. Curtea consideră că depășirea semnificativă a termenului fără caracter obligatoriu de 6 săptămâni, prevăzut la art. 11 din Convenția de la Haga, în absența unor circumstanțe susceptibile să

scutească instanțele naționale de obligația de a-l respecta cu strictețe, nu este conformă cu obligația pozitivă de a acționa rapid în cadrul procedurilor de înapoiere a copiilor (*G.S. împotriva Georgiei*, 2015, pct. 63; *G.N. împotriva Poloniei*, 2016, pct. 68; *K.J. împotriva Poloniei*, 2016, pct. 72; *Carlson împotriva Elveției*, 2008, pct. 76; *Karrer împotriva României*, 2012, pct. 54; *R.S. împotriva Poloniei*, 2015, pct. 70; *Blaga împotriva României*, 2014, pct. 83; *Monory împotriva României și Hungary*, 2005, pct. 82). Cu toate acestea, în *Rinau împotriva Lituaniei*, 2020, Curtea a constatat că pronunțarea unei decizii după 5 luni de la cererea primului reclamant de returnare a fiicei sale, depășind astfel termenul de 6 săptămâni menționat, nu a încălcat art. 8. Instanțele naționale au trebuit să împace cele două obligații care le revin în temeiul acestui articol. Pe de o parte, acestea aveau o obligație pozitivă față de tatăl primului reclamant de a acționa rapid și, pe de altă parte, aveau o obligație procedurală față de mama copilului de a examina efectiv alegațiile plauzibile potrivit cărora returnarea fiicei în Germania ar expune-o la vătămări psihice. Curtea a precizat că aceste chestiuni necesită o examinare detaliată și, într-o anumită măsură, îndelungată, de către instanțele naționale, examinare care este necesară pentru a se ajunge la o decizie cu privire la echilibrul necesar între interesele concurente în joc, interesul superior al copilului fiind considerentul primordial (pct. 194). Cu toate acestea, Curtea a constatat că autoritățile naționale nu și-au îndeplinit obligațiile procedurale care le revin în temeiul art. 8: în special, intervențiile politice și derapajele procedurale menite să împiedice returnarea copilului dispusă de instanță au constituit o încălcare a art. 8, întrucât au avut un impact asupra caracterului echitabil al procesului decizional și au condus la întâzieri prelungite. Pe de altă parte, Curtea a constatat că un părinte care a răpit nu a suferit o atingere disproporționată a drepturilor sale prevăzute la art. 8 din cauza întâzierii „regretabile” a procedurii (*G.K. împotriva Ciprului*, 2022, pct. 53-54).

392. Executarea hotărârilor referitoare la răpirea de copii trebuie, de asemenea, să fie adecvată și eficientă, având în vedere caracterul urgent al acestora (*V.P. împotriva Rusiei*, 2014, pct. 154). În cauza *X împotriva Republicii Cehe*, 2022, Curtea a examinat nu procedura care a condus la pronunțarea ordonanței de returnare, ci mai degrabă procedura de executare ulterioară în cadrul căreia instanțele naționale au concluzionat că ordonanța poate fi executată. Deși instanța națională nu a revizuit decizia privind returnarea, care era definitivă, aceasta a luat în considerare evoluțiile ulterioare. Prin urmare, Curtea a admis că procedura de executare a îndeplinit cerințele procedurale impuse de art. 8 (pct. 54-64).

393. În cauza *Veres împotriva Spaniei*, 2022, reclamantul a introdus o acțiune în Spania în temeiul art. 21 și urm. din Regulamentul Bruxelles IIa în vederea recunoașterii și executării unei hotărâri maghiare care dispunea ca fosta sa soție să înapoieze copilul lor în Ungaria până la pronunțarea unei hotărâri definitive în procedura de încredințare. Chiar dacă Regulamentul Bruxelles IIa nu prevedea termene specifice (spre deosebire de Convenția de la Haga), este de așteptat ca instanțele naționale să soluționeze rapid cererile depuse în temeiul acestei dispoziții. Curtea a constatat că întârzierea excesivă a instanțelor spaniole a încălcat art. 8, deoarece a întrerupt viața de familie a reclamantului cu copilul său timp de peste doi ani și a contribuit la decizia de încredințare a copilului mamei (pct. 80-89).

f. Adopția⁷³

394. Curtea a stabilit că, deși dreptul de a adopta nu este inclus ca atare în drepturile garantate de Convenție, relațiile dintre un părinte adoptiv și copilul adoptat sunt, de regulă, de aceeași natură ca

---

⁷³. A se vedea și *Maternitatea de substituție*; *Cupluri formate din persoane de același sex*; *Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI*.

relațiile de familie aflate sub protecția art. 8 (*Kurocikin împotriva Ucrainei*, 2010; *Agheev împotriva Rusiei*, 2013). O adopție legală și autentică poate constitui o viață de familie, chiar și în absența coabitării sau a unor legături reale între copilul adoptat și părinții adoptivi (*Pini și alții împotriva României*, 2004, pct. 143-148; *Topčić-Rosenberg împotriva Croației*, 2013, pct. 38).

395. Cu toate acestea, dispozițiile art. 8 considerate separat nu garantează nici dreptul de a întemeia o familie, nici dreptul de a adopta un copil [*Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, pct. 141; *E.B. împotriva Franței* (MC), 2008]. În plus, un stat membru nu este obligat să recunoască drept o adopție toate formele de tutelă, cum ar fi „kafala” (*Harroudj împotriva Franței*, 2012, pct. 51; *Chbihi Loudoudi și alții împotriva Belgiei*, 2014). Marja de apreciere care trebuie acordată autorităților naționale competente va varia în funcție de natura problemelor și de gravitatea intereselor în joc [a se vedea *Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 211, cu privire la retragerea autorității părintești și adopția; *A.I. împotriva Italiei*, 2021, pct. 86-89]. Interesul superior al copiilor este primordial și în acest domeniu (*ibidem*, pct. 94, 98; în cazul în care frații au fost separați și plasați în două familii diferite, pct. 94 și 101; și a se vedea și rolul raportului de expertiză, pct. 99-101). Poziția vulnerabilă a părintelui este, de asemenea, un element de luat în considerare (*ibidem*, pct. 102-104, în cazul în care mama a fost victima traficului de persoane).

396. Curtea a afirmat că obligațiile impuse de art. 8 în materie de adopție și efectele adopției asupra relației dintre persoanele care adoptă și copiii adoptați trebuie să fie interpretate în lumina Convenției de la Haga din 29 mai 1993 asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, a Convenției Organizației Națiunilor Unite din 20 noiembrie 1989 cu privire la drepturile copilului și a Convenției europene în materia adopției de copii (*Pini și alții împotriva României*, 2004, pct. 139-140).

397. Nu există nicio obligație în temeiul art. 8 din Convenție de a extinde dreptul la adopție coparentală în cazul cuplurilor necăsătorite [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 136; *Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012, pct. 66-69; *Emonet și alții împotriva Elveției*, 2007, pct. 79-88]. Statele nu au obligația de a trata în mod egal cuplurile heterosexuale căsătorite și cuplurile homosexuale necăsătorite în ceea ce privește condițiile de acces la adopție (*Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012, pct. 68; a se compara cu *Fretté împotriva Franței*, 2002). Cu toate acestea, odată ce statele au oferit cuplurilor necăsătorite acces la adopție, aceasta trebuie să devină accesibilă atât cuplurilor heterosexuale, cât și celor homosexuale, cu condiția ca acestea să se afle într-o situație similară relevantă [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 112 și 130]. A se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI*.

398. Principiile în materie de adopție sunt aplicabile chiar și atunci când părțile solicită executarea unei hotărâri de adopție pronunțate în străinătate, care nu poate fi aplicată în temeiul dreptului țării lor native (*Negrepontis-Giannisīs împotriva Greciei*, 2011).

399. Vidul juridic existent în dreptul civil din Turcia în ceea ce privește adopția monoparentală a constituit o încălcare a art. 8; la data la care reclamanta a depus cererea, nu exista un cadru de reglementare pentru recunoașterea prenumelui părintelui adoptiv necăsătorit, în locul prenumelui părintelui natural (*Gözüm împotriva Turciei*, 2015, pct. 53).

400. Dacă revocarea adopției copiilor de către reclamantii îi privează pe aceștia total de o viață de familie împreună cu copiii, revocarea fiind ireversibilă și în contradicție cu scopul reunirii acestora, o astfel de măsură poate fi aplicată numai în circumstanțe excepționale și poate fi justificată numai de o cerință imperativă legată de interesul superior al copiilor [*Agheev împotriva Rusiei*, 2013, pct. 144; *Johansen împotriva Norvegiei*, 1994; *Scozzari și Giunta împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 148; *Zaiet împotriva României*, 2015, pct. 50].

401. Cauza *Paradiso și Campanelli împotriva Italiei* (MC), 2017, a avut ca obiect separarea și plasarea spre adopție a unui copil conceput în străinătate în urma unei maternități de substituție și adus înapoi în Italia, cu încălcarea legislației italiene privind adopția (pct. 215). Faptele cauzei priveau

aspecte sensibile din punct de vedere etic – adoptarea, luarea în îngrijire a unui copil, reproducerea asistată medical și maternitatea de substituție – cu privire la care statele membre beneficiază de o marjă largă de apreciere (pct. 194). Curtea a constatat că, în această cauză, nu exista nicio viață de familie și a examinat-o din perspectiva noțiunii de „viață privată”.

g. Familii care iau un copil în plasament

402. Curtea poate recunoaște existența unei vieți de familie *de facto* între asistenții maternali și un copil luat de aceștia în plasament, ținând seama de timpul petrecut împreună, de calitatea relației lor și de rolul jucat de adult în viața copilului (a se vedea *Moretti și Benedetti împotriva Italiei*, 2010, pct. 48-52). În această cauză, Curtea a constatat o încălcare a obligației pozitive a statului, în măsura în care cererea formulată de reclamantă, prin care au solicitat pronunțarea unei hotărâri speciale de adopție în privința copilului care fusese plasat în familia lor imediat după nașterea sa, pentru o perioadă de cinci luni, nu a fost examinată cu atenție înainte ca respectivul copil să fie declarat adoptabil și înainte ca alt cuplu să fie selectat în vederea adopției (a se vedea și *Jolie și alții împotriva Belgiei*, decizia Comisiei, 1986, în ceea ce privește examinarea relației dintre asistenții maternali și copiii pe care i-au avut în îngrijire; *V.D. și alții împotriva Rusiei*, 2019, în care o familie de plasament s-a plâns de deciziile autorităților naționale de a înapoia părinților biologici un copil aflat în îngrijirea lor, de a pune capăt tutelei și de a refuza contactul familiei respective cu acesta).

403. În cauza *Pavel Șișkov împotriva Rusiei*, 2021, fiica reclamantei a fost încredințată unei familii de plasament fără știrea sau consimțământul reclamantei. Curtea a reiterat faptul că obligația autorităților naționale de a lua măsuri pentru a facilita reunirea acestora nu este absolută. Reunirea unui părinte cu un copil care nu a locuit o anumită perioadă de timp cu părintele respectiv poate să nu fie posibilă imediat și poate necesita măsuri pregătitoare (pct. 94).

404. De asemenea, Curtea a hotărât (atunci când a trebuit să stabilească dacă exista dreptul de a consulta documente referitoare la condițiile plasamentului unui copil) că persoanele aflate în situația reclamantului (care crescuse într-o familie de plasament) aveau un interes vital, protejat de Convenție, să aibă acces la informațiile necesare pentru a-și cunoaște și a-și înțelege copilăria și dezvoltarea timpurie (*Gaskin împotriva Regatului Unit*, 1989, pct. 49).

405. În cauza *Jírová și alții împotriva Republicii Cehe*, 2023, reclamantii, foștii părinți adoptivi și copilul luat de aceștia în plasament, s-au plâns de interzicerea prin hotărâre judecătorească a contactelor dintre ei, cauzată de comportamentul manipulator al actualilor părinți adoptivi față de copil și de atitudinea acestora, considerată ca fiind o sursă de suferință și ca fiind dăunătoare pentru copil (pct. 126-28). Curtea a constatat că măsura a corespuns interesului superior al copilului și că motivele invocate de instanțele interne au fost relevante și suficiente.

h. Autoritatea părintească și luarea în îngrijire de către stat

406. Viața de familie nu se încheie atunci când un copil este luat în îngrijire de autoritățile publice (*Johansen împotriva Norvegiei*, 1994, pct. 52; *Eriksson împotriva Suediei*, 1989, pct. 58) sau odată cu divorțul părinților (*Mustafa și Armağan Akin împotriva Turciei*, 2010, pct. 19). Este bine stabilit faptul că luarea copiilor din îngrijirea părinților și plasarea lor în grija statului constituie o ingerință în dreptul la respectarea vieții de familie, care necesită o justificare din perspectiva art. 8 § 2 [*Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 202; *Kutzner împotriva Germaniei*, 2002, pct. 58-60]. *Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, a recapitulat principiile relevante ale jurisprudenței (pct. 202-13). În special, Curtea a subliniat următoarele principii directoare: importanța primordială a interesului superior al copilului, necesitatea de a facilita reîntregirea familiei cât mai curând posibil, decizia de plasament să fie considerată o măsură temporară, care urmează să fie întreruptă de îndată ce circumstanțele o permit, necesitatea unui proces decizional adecvat. În cazul în care luarea în îngrijire de către autorități aduce atingere vieții de familie, autoritățile au obligația pozitivă de a lua măsuri pentru a facilita reîntregirea familiei cât mai curând

posibil [*Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 204; *Kilic împotriva Austriei*, 2023, pct. 119-123].

407. Curtea a stabilit că autoritățile beneficiază de o marjă largă de apreciere atunci când stabilește necesitatea luării în îngrijire a unui copil (*B.B. și F.B. împotriva Germaniei*, 2013, pct. 47; *Johansen împotriva Norvegiei*, 1994, pct. 64, *Wunderlich împotriva Germaniei*, 2019, pct. 47). În plus, trebuie să se țină seama de faptul că autoritățile naționale beneficiază de un contact direct cu toate persoanele implicate [*Olsson împotriva Suediei (nr. 2)*, 1992, pct. 90], adesea chiar în etapa în care se preconizează măsurile de luare în îngrijire sau imediat după aplicarea lor. Cu toate acestea, este necesar un control mai strict în ceea ce privește orice restricții suplimentare, cum ar fi restricțiile impuse de autoritățile în cauză în privința dreptului de vizită al părinților [*Elsholz împotriva Germaniei* (MC), 2000, pct. 64; *A.D. și O.D. împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 83].

408. În două cauze privind recurgerea sistematică la pedepse corporale în creșterea copiilor, obiectivul principal a fost acela de a stabili dacă procesul decizional, considerat în ansamblul său, a oferit părinților protecția necesară a intereselor lor și dacă măsurile alese au fost proporționale (*Wetjen și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 79; *Tlapak și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 92). Astfel, măsura de retragere a autorității părintești, care ar trebui să fie pusă în aplicare doar ca măsură de ultimă instanță, trebuie să se limiteze la aspectele strict necesare pentru a preveni orice risc real și iminent de tratamente degradante și să fie utilizată numai în privința copiilor care sunt expuși unui astfel de risc (*Wetjen și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 84; *Tlapak și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 97). În plus, instanțele naționale trebuie să ofere motive detaliate pentru care nu exista nicio altă opțiune disponibilă pentru protejarea copiilor și care să implice încălcarea drepturilor familiei într-o măsură mai mică (*Wetjen și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 85; *Tlapak și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 98). Obligațiile procedurale prevăzute implicit de art. 8 includ, de asemenea, garanția că părinții sunt în măsură să își prezinte toate argumentele (*Wetjen și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 80; *Tlapak și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 93). Aceste obligații impun, de asemenea, ca instanțele interne să își întemeieze constatările pe o bază factuală suficientă și să nu pară arbitrare sau nerezonabile (*Wetjen și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 81). De exemplu, în cauza *Wetjen și alții împotriva Germaniei*, 2018, autoritățile naționale s-au bazat pe declarații ale părinților și ale copiilor înșiși pentru a constata că aceștia din urmă au fost sau ar fi putut fi bătuți cu bățul.

409. Hotărârile sau evaluările greșite realizate de profesioniști nu determină, în sine, incompatibilitatea măsurilor de luare în îngrijire a copiilor cu cerințele de la art. 8 (*B.B. și F.B. împotriva Germaniei*, 2013, pct. 48). Atât autoritățile medicale, cât și cele sociale, au datoria de a proteja copiii și nu pot fi trase la răspundere de fiecare dată când, privite în retrospectivă, preocupări reale și rezonabile privind siguranța copiilor în raport cu membrii familiei lor se dovedesc eronate (*R.K. și A.K. împotriva Regatului Unit*, 2008, pct. 36; *A.D. și O.D. împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 84). Rezultă că deciziile de la nivel național pot fi examinate doar în lumina situației existente la momentul adoptării acestor decizii de către autoritățile naționale (*B.B. și F.B. împotriva Germaniei*, 2013, pct. 48).

410. Astfel, Curtea a apreciat că, în cazul în care autoritățile naționale s-au confruntat cu acuzații de abuzuri fizice grave, care, cel puțin la prima vedere, păreau credibile, retragerea temporară a autorității părintești a fost suficient justificată (*B.B. și F.B. împotriva Germaniei*, 2013, pct. 49). Totuși, Curtea a considerat că o decizie pronunțată în cadrul acțiunii principale, prin care s-a dispus retragerea permanentă a autorității părintești, nu a oferit motive suficiente și, prin urmare, a constituit o încălcare a art. 8 (*ibidem*, pct. 51-52). În cauza *Wetjen și alții împotriva Germaniei*, 2018, Curtea a constatat că riscul de a fi bătut cu bățul sistematic și regulat a constituit un motiv relevant pentru retragerea parțială a autorității părintești și pentru luarea în îngrijire a copiilor (pct. 78) (a se vedea și *Tlapak și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 91). Curtea a apreciat dacă instanțele naționale au păstrat un just echilibru între interesele părinților și interesul superior al copiilor (*Wetjen și alții împotriva Germaniei*, 2018, pct. 79-85).

411. Într-o cauză în care retragerea autorității părintești s-a bazat pe o distincție care a decurs, în principal, din considerente religioase, Curtea a hotărât că a existat o încălcare a art. 8 coroborat cu art. 14 (*Hoffmann împotriva Austriei*, 1993, pct. 36, în ceea ce privește retragerea drepturilor părintești ale reclamantei, după divorțul acesteia de tatăl celor doi copii, din cauza faptului că era adeptă a cultului Martorii lui Iehova). În plus, decizia de luare în îngrijire a unui nou-născut sănătos, pentru că mama acestuia a ales să părăsească spitalul mai devreme decât i-au recomandat medicii, a fost disproporționată și a constituit o încălcare a art. 8 (*Hanzelkovi împotriva Republicii Cehe*, 2014, pct. 79). Cu toate acestea, Curtea a considerat că retragerea anumitor aspecte ale autorității părintești și îndepărtarea forțată a copiilor din îngrijirea părinților lor timp de trei săptămâni din cauza refuzului persistent al părinților de a-i trimite pe copii la școală „a realizat un echilibru proporțional între interesul superior al copiilor și cel al reclamantilor, care nu a depășit marja de apreciere acordată autorităților interne” (*Wunderlich împotriva Germaniei*, 2019, pct. 57).

412. Faptul că un copil ar putea fi plasat într-un mediu mai prielnic pentru creșterea sa nu poate justifica, în sine, o măsură obligatorie de luare a acestuia din îngrijirea părinților săi biologici; trebuie să existe alte circumstanțe care să indice „necesitatea” unei astfel de ingerințe în dreptul părinților garantat de art. 8, de a se bucura de o viață de familie împreună cu copilul lor [*Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 208; *K. și T. împotriva Finlandei* (MC), 2001, pct. 173]. În plus, aplicarea dispozițiilor relevante din legislația națională trebuie să fie lipsită de arbitrar (Zeliha Magomadova împotriva Rusiei, 2019, pct. 112).

413. Hotărârea în cauza *Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, a sintetizat principiile jurisprudenței (pct. 202-213) aplicabile în cazurile în care autoritățile au decis să înlocuiască internarea într-un centru de plasament cu o măsură mai extinsă, respectiv privarea de autoritatea părintească și de încuviințare a adopției. Curtea a avut în vedere principiul că „astfel de măsuri pot fi puse în aplicare doar în circumstanțe excepționale și pot fi justificate doar de o cerință imperativă referitoare la interesul superior al copiilor” (*S.S. împotriva Sloveniei*, 2018, pct. 85-87, 96 și 103; *Aune împotriva Norvegiei*, 2010, pct. 66). Nici situația financiară a mamei, fără a se ține seama de schimbarea acestei situații, nu poate justifica luarea unui copil din îngrijirea mamei sale (*R.M.S. împotriva Spaniei*, 2013, pct. 92). De asemenea, s-a constatat o încălcare într-o cauză în care autoritățile naționale și-au bazat decizia exclusiv pe dificultățile financiare și sociale ale reclamantului, fără a-i oferi acestuia o asistență socială adecvată (*Akinnibosun împotriva Italiei*, 2015, pct. 83-84). În cauza *Soares De Melo împotriva Portugaliei*, 2016, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 în cazul în care copiii unei femei, care trăiau în condiții precare, au fost luați în îngrijire în vederea adopției, ceea ce a condus la ruperea legăturilor de familie (pct. 118-123). În plus, absența abilităților și a experienței în creșterea copiilor nu ar putea fi considerată în sine un motiv legitim pentru restrângerea autorității părintești sau pentru menținerea unui copil în grija autorităților publice (*Koceroș și Sergheieva împotriva Rusiei*, 2016, pct. 106, privind un tată cu o ușoară dizabilitate intelectuală).

414. În cauza *Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, Curtea a constatat o încălcare deoarece procesul decizional care a condus la retragerea răspunderii părintești și încuviințarea adopției nu a luat în considerare toate opiniile și interesele reclamantilor. În special, autoritățile nu au facilitat contactul după ce copilul a fost inițial luat în îngrijire și nici nu au dispus o nouă expertiză a capacității mamei de a asigura o îngrijire adecvată (pct. 220-225; a se compara cu *Kilic împotriva Austriei*, 2023, pct. 124-137, și *V.I.R. și A.V.R. împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 74-101). În mod similar, în cauza *Omrefe împotriva Spaniei*, 2020, Curtea a constatat că deciziile de a pune un copil sub tutelă la cererea mamei și de a încuviința adopția șase ani mai târziu, în pofida opoziției mamei, nu au fost luate astfel încât să se asigure că opiniile și interesele mamei au fost luate în considerare în mod corespunzător și nu au fost însoțite de garanții proporționale cu gravitatea ingerinței și cu interesele în joc (pct. 60). În special, autoritățile nu au luat în considerare posibilitatea reunirii copilului cu mama sa, nu au avut în vedere măsuri mai puțin radicale, cum ar fi plasamentul temporar sau simplu, diferit de cel preadoptiv, și au retras reclamantei dreptul de vizitare fără nicio

expertiză psihologică. În plus, plasamentul preadoptiv al copilului a fost pus în aplicare la 20 de zile după ce reclamanta a fost informată că va avea la dispoziție o perioadă de șase luni pentru a atinge anumite obiective în vederea reunirii cu fiul său. Nu s-a constatat totuși o încălcare în cazul în care drepturile părintești i-au fost retrase unei mame afectate de tulburări psihice (și adopția ulterioară) atât timp cât nu exista o posibilitate reală ca reclamanta să se îngrijească din nou de copil în ciuda evoluțiilor pozitive făcute în ajutorul mamei (*S.S. împotriva Sloveniei*, 2018, pct. 97 și 103-104).

415. O decizie prin care se dispune luarea în plasament a unui copil ar trebui să fie considerată drept o măsură temporară, care urmează să fie suspendată imediat ce acest lucru este permis de circumstanțe, iar orice măsură de punere în aplicare a acestei decizii de plasament temporar ar trebui să fie în concordanță cu obiectivul final de reunire a părinților naturali și a copilului [*Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), 2019, pct. 208; *Olsson împotriva Suediei (nr. 1)*, 1988, pct. 81]. Autorităților competente le revine obligația pozitivă, încă de la începutul perioadei de plasament, această obligație crescând progresiv, de a lua măsuri pentru a facilita reîntregirea familiei, de îndată ce acest lucru este posibil în mod rezonabil, fiind însă necesar să fie întotdeauna pusă în balanță cu obligația de a ține seama de interesul superior al copilului [*K. și T. împotriva Finlandei* (MC), 2001, pct. 178, și *Haddad împotriva Spaniei*, 2019, pct. 54]. Curtea a constatat o încălcare a art. 8 într-o cauză în care autoritățile naționale au declarat adoptabili copiii reclamantei, fără să depună toate eforturile necesare pentru a menține relația părinte-copil (*S.H. împotriva Italiei*, 2015, pct. 58). A constatat o încălcare în cazul în care mamei i s-a refuzat acordarea dreptului de vizită al copilului său aflat într-un centru de plasament din cauza riscului de răpire de către tată. Astfel cum a subliniat Curtea, riscul de răpire al copilului reclamantei de către tată (și, prin urmare, aspectul protecției sale) nu ar trebui să aibă precădere asupra abordării suficiente a drepturilor mamei de a avea contact cu copilul său (*Jansen împotriva Norvegiei*, 2018, pct. 103-104). Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare a art. 8 în cazul în care autoritățile nu au restabilit legătura între un copil și tatăl său în urma achitării acestuia de acuzațiile de violență domestică și a recuperării autorității părintești asupra celor doi copii mai mari. Curtea nu a considerat convingătoare motivele invocate de autorități și de instanțele naționale pentru a justifica plasamentul preadoptiv al copilului (*Haddad împotriva Spaniei*, 2019, pct. 57-74). În schimb, în cauza *A și alții împotriva Islandei*, 2022, Curtea Supremă nu și-a întemeiat decizia de a-i priva pe părinți de încredințarea copiilor lor pe constatarea că acuzațiile formulate împotriva primului reclamant erau adevărate. Din contra, Curtea Supremă a recunoscut forța obligatorie definitivă a achitării primului reclamant, dar a observat că această achitare nu poate fi, în sine, determinantă pentru procedura privind încredințarea copiilor. Acesta a procedat la o apreciere a faptelor cauzei și a expertizelor de specialitate disponibile, fără a mai face referire la procesul penal împotriva primului reclamant sau la un presupus comportament infracțional din partea acestuia. Prin urmare, Curtea a concluzionat că autoritățile naționale au acționat în limitele marjei lor de apreciere (pct. 84-97).

416. Art. 8 impune ca hotărârile judecătorești care vizează, în principiu, facilitarea vizitelor dintre părinți și copiii acestora, astfel încât să poată fi restabilite relațiile în vederea reîntregirii familiei, trebuie să fie puse în executare într-o manieră eficientă și coerentă. Nu ar fi logic să se ofere posibilitatea unor vizite, dacă modul de punere în aplicare a acestei decizii s-ar traduce în practică prin îndepărtarea ireversibilă a copilului de părintele său natural. În consecință, autoritățile nu au păstrat un just echilibru între interesele reclamantei și ale copiilor săi, garantate de art. 8, ca urmare a absenței unui termen limită pentru o decizie de plasament și a comportamentului și atitudinilor negative ale personalului centrului de plasament în cauză, care au determinat o separare ireversibilă a copiilor de mama lor [*Scozzari și Giunta împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 181 și 215].

417. O decizie prin care s-a dispus plasamentul în regim de urgență a copilului reclamantei și faptul că autoritățile nu au luat suficiente măsuri pentru a permite o posibilă reîntregire a familiei reclamantilor, fără să se țină seama de eventuale dovezi ale unei îmbunătățiri a situației acestora, a constituit de asemenea, o încălcare a dreptului la respectarea vieții de familie, însă deciziile

ulterioare de plasament în regim obișnuit și de restrângere a dreptului lor de vizită nu au constituit o astfel de încălcare [*K. și T. împotriva Finlandei* (MC), 2001, pct. 170, 174, 179 și 194].

418. În cauza *Bliudik împotriva Rusiei*, 2019, Curtea a statuat că plasarea fiicei reclamantului într-o instituție de învățământ închisă, situată la 2 500 km de domiciliul acestuia, era ilegală, în lipsa oricărui motiv în temeiul dreptului intern pentru un astfel de plasament.

4. Alte relații de familie

a. Relațiile cu frații și surorile și cu bunicii

419. Poate exista o viață de familie și între frați/surori (*Moustaquim împotriva Belgiei*, 1991, pct. 36; *Mustafa și Armağan Akin împotriva Turciei*, 2010, pct. 19) și între mătuși/unchi și nepoții lor (*Boyle împotriva Regatului Unit*, 1994, pct. 41-47). Cu toate acestea, potrivit abordării tradiționale, legăturile strânse care nu constituie o viață de familie intră, în general, în sfera de aplicare a vieții private (*Znamenskaia împotriva Rusiei*, 2005, pct. 27 și trimiterile citate).

420. Curtea a recunoscut că relația dintre adulți, pe de o parte, și părinții, frații și surorile acestora, pe de altă parte, constituie o viață de familie protejată în temeiul art. 8, chiar și în cazul în care adultul în cauză nu locuiește împreună cu părinții sau frații sau surorile sale (*Boughanemi împotriva Franței*, 1996, pct. 35) și chiar dacă acesta și-a întemeiat un cămin și o familie separate (*Moustaquim împotriva Belgiei*, 1991, pct. 35 și 45-46; *El Boujaïdi împotriva Franței*, 1997, pct. 33). În jurisprudența mai recentă, Curtea a afirmat că legăturile de familie dintre adulți și părinții sau frații sau surorile acestora beneficiază de o protecție mai redusă, cu excepția cazului în care există dovezi ale unor elemente suplimentare de dependență, care implică mai mult decât legăturile emoționale normale [*Benhebbba împotriva Franței*, 2003, pct. 36; *Mokrani împotriva Franței*, 2003, pct. 33; *Onur împotriva Regatului Unit*, 2009, pct. 45; *Slivenko împotriva Letoniei* (MC), 2003, pct. 97; *A.H. Khan împotriva Regatului Unit*, 2011, pct. 32].

421. Curtea a afirmat că viața de familie include cel puțin legăturile dintre rudele apropiate, de exemplu cele dintre bunici și nepoți, deoarece rudele respective pot juca un rol important în viața de familie [*Marckx împotriva Belgiei*, 1979, pct. 45; *Bronda împotriva Italiei*, 1998, pct. 51; *T.S. și J.J. împotriva Norvegiei* (dec.), 2016, pct. 23]. Relația dintre bunici și nepoți este diferită ca natură și grad de relația dintre părinte și copil și, prin urmare, prin însăși natura sa, necesită în general un grad mai scăzut de protecție. Prin urmare, dreptul la respectarea vieții de familie a bunicii în raport cu nepoții lor implică, în primul rând, dreptul de a menține o relație bunici-nepoți normală, prin contactul dintre aceștia [*Kruškić împotriva Croației* (dec.), 2014, pct. 111; *Mitovi împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, 2015, pct. 58; *Q și R împotriva Sloveniei*, 2022, pct. 94]. Cu toate acestea, Curtea consideră că, de regulă, contactul dintre bunici și nepoți are loc cu acordul persoanei care deține autoritatea părintească, ceea ce înseamnă că accesul unui bunic la nepotul său rămâne, în mod normal, la latitudinea părinților copilului în cauză [*Kruškić împotriva Croației* (dec.), 2014, pct. 112]. În cazul în care o bunică a avut-o pe nepoata sa în îngrijire încă de la nașterea acesteia și s-a comportat în toate privințele ca mama sa, Curtea a admis că relația dintre reclamantă și nepoata sa era în principiu de aceeași natură cu celelalte relații de familie protejate de art. 8 (*Terna împotriva Italiei*, 2021, pct. 64). Curtea a constatat că neacordarea dreptului bunicii reclamantei de a avea legături personale, după ce copilul i-a fost luat din îngrijire, a încălcat dreptul acesteia la respectarea „vieții sale de familie”. Deși Curtea a admis că existau preocupări cu privire la riscul de răpire a copiilor, a constatat totuși că autoritățile nu au depus eforturi adecvate și suficiente pentru a asigura respectarea drepturilor reclamantei (pct. 72-76). În ceea ce privește dreptul la respectarea vieții de familie a bunicii în raport cu interesul superior al nepotului lor în situația în care copilul a trăit toată viața cu ei, față de drepturile tatălui biologic care a solicitat încredințarea acestuia, Curtea a subliniat obligația instanțelor naționale de a găsi o soluție care să reflecte interesul superior al copilului, în special pe baza rapoartelor de expertiză ale specialiștilor (*T.A. și alții împotriva Moldovei*, 2021, pct. 59 și 63).

422. În *Petithory Lanzmann împotriva Franței* (dec.), 2019, Curtea a hotărât că art. 8 nu acordă dreptul de a deveni bunic (pct. 20).

423. Principiul privind dreptul părintelui și al copilului de a se bucura unul de compania celuilalt se aplică, de asemenea, în cauzele care privesc relația dintre un copil și bunicii săi (*L. împotriva Finlandei*, 2000, pct. 101; *Manuello și Nevi împotriva Italiei*, 2015, pct. 54, 58-59, cu privire la suspendarea dreptului de vizită al nepoatei, în cazul bunicii; *Q și R împotriva Sloveniei*, 2022, pct. 95). În special în cazul în care părinții naturali sunt absenți, s-a constatat că există legături de familie între unchi și mătuși, pe de o parte, și nepoți și nepoate, pe de altă parte (*Butt împotriva Norvegiei*, 2012, pct. 4 și 76; *Jucius și Juciuvienė împotriva Lituaniei*, 2008, pct. 27). Cu toate acestea, în condiții normale, relația dintre bunici și nepoți are o natură și o intensitate diferite față de relația dintre părinte și copil și, prin urmare, prin însăși natura sa, aceasta necesită, în general, un grad mai mic de protecție [*Kruškić împotriva Croației* (dec.), 2014, pct. 110; *Mitovi împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, 2015, pct. 58].

b. Dreptul unui unei persoane private de libertate de a păstra legătura cu membrii familiei⁷⁴

424. O parte esențială a dreptului unei persoane private de libertate la respectarea vieții de familie constă în sprijinirea acesteia în vederea menținerii legăturii cu rudele sale apropiate [*Cealdaiev împotriva Rusiei*, 2019, pct. 59; *Messina împotriva Italiei (nr. 2)*, 2000, pct. 61; *Kurkowski împotriva Poloniei*, 2013, pct. 95; *Vintman împotriva Ucrainei*, 2014, pct. 78]. Art. 8 prevede, de asemenea, obligația autorităților de a permite unui deținut să își contacteze familia rapid după plasarea sa în detenție (*Lebois împotriva Bulgariei*, 2017, pct. 53). Curtea a acordat o importanță deosebită recomandărilor Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT), în care a subliniat că regimurile de executare a pedepselor privative de libertate de lungă durată „ar trebui să vizeze compensarea într-un manieră pozitivă și proactivă a efectelor de desocializare ale pedepsei privative de libertate” [*Horoșenko împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 144], precum și instrumentelor relevante ale Consiliului Europei care evidențiază importanța prevenirii ruperii legăturilor familiale ale deținuților prin menținerea tuturor formelor de contact, în special prin corespondență scrisă, telefon și vizite (*Danilevici împotriva Rusiei*, 2021, pct. 60).

425. Restricțiile precum limitarea numărului de vizite din partea familiei, supravegherea acestor vizite și impunerea persoanei private de libertate a unui regim special de detenție sau a unor aranjamente speciale de vizită constituie o ingerință în drepturile garantate acesteia la art. 8 [*Mozer împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), 2016, pct. 193-195]. În mod similar, s-a constatat că deciziile autorităților naționale de a restrânge dreptul deținuților de a-și vizita copiii de vârstă școlară la sfârșit de săptămână aduc atingere în mod disproporționat dreptului acestora la respectarea vieții lor de familie (*Subași și alții împotriva Turciei*, 2022, pct. 77-93). Supunerea unui deținut la un regim special de detenție care implică mai multe restrângeri asupra vieții sale private și de familie decât un regim normal de detenție constituie o ingerință (*Danilevici împotriva Rusiei*, 2021, pct. 51). Cu toate acestea, atunci când reclamantul se plâng de limitarea numărului de vizite familiale, pentru a stabili statutul de „victimă” în temeiul art. 34 din Convenție, aceștia trebuie să demonstreze că au avut rude sau alte persoane cu care au dorit să mențină legătura în timpul detenției [*Cernenko și alții împotriva Rusiei* (dec.), 2019, pct. 46-47]. „Ingerința” trebuie să fie justificată în temeiul celui de-al doilea alineat al art. 8 [a se vedea, de exemplu, recapitularea jurisprudenței privind dreptul de vizită

⁷⁴ A se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor private de libertate* și *Ghid privind terorismul*.

în *Horoșenko împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 123-126, în care o interdicție a vizitelor de familie pe termen lung ale deținuților condamnați la închisoare pe viață a fost considerată o încălcare, pct. 148, și *Mozer împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), 2016, unde restricționarea vizitelor la închisoare ale părinților reclamantului nu a fost conformă cu art. 8 § 2, pct. 193-196; *Hodorkovski și Lebedev împotriva Rusiei (nr. 2)*, 2020, pct. 598, și *Resin împotriva Rusiei*, 2018, pct. 39-41, în ceea ce privește imposibilitatea vizitelor de lungă durată într-un centru de reținere și arestare preventivă]. Cauza *Öcalan împotriva Turciei (nr. 2)*, 2014, s-a referit la un regim de securitate mai strict pentru deținuții periculoși. Curtea a considerat că restrângerile aduse dreptului reclamantului la respectarea vieții sale de familie nu au depășit cadrul necesar într-o societate democratică pentru protecția siguranței publice și apărarea ordinii și prevenirii faptelor penale, în sensul art. 8 § 2 (pct. 161-164). Curtea a considerat, de asemenea, că o decizie de restrângere a dreptului de vizită pentru deținuții periculoși capabili să își mențină pozițiile în cadrul organizațiilor lor criminale este necesară și proporțională având în vedere necesitatea regimului penitenciar specific care era în vigoare la momentul respectiv [*Enea împotriva Italiei* (MC), 2009, pct. 125-131]. În plus, aceasta a considerat că restrângerea dreptului de vizită al partenerului necăsătorit al deținutului ar putea fi justificată în cazul în care partenerul a fost înregistrat în evidențele poliției ca autor al unei infracțiuni (*Ulemek împotriva Croației*, 2019, pct. 151).

426. Curtea a confirmat că dispozițiile Convenției nu impun statelor contractante să prevadă „vizite conjugale”. În consecință, acesta este un domeniu în care statele contractante se bucură de o marjă întinsă de apreciere în determinarea măsurilor care trebuie luate pentru a asigura respectarea Convenției, ținând seama în mod corespunzător de nevoile și resursele comunității și ale persoanelor (*Lesław Wójcik împotriva Poloniei*, 2021, pct. 113-114). În plus, în cazul în care sunt prevăzute astfel de vizite, refuzul poate fi considerat justificat pentru apărarea ordinii și prevenirii faptelor penale în sensul art. 8 § 2 (*Aliev împotriva Ucrainei*, 2003, pct. 185-190; *Lesław Wójcik împotriva Poloniei*, 2021, pct. 122 și 123-135, în ceea ce privește respingerea cererilor unui deținut condamnat de a beneficia de vizite conjugale nesupravegheate, care constituiau un privilegiu în dreptul intern).

427. În cauza *Ciupercescu împotriva României (nr. 3)*, 2020, cu privire la comunicarea online a unui deținut cu soția sa, Curtea a considerat că art. 8 nu poate fi interpretat în sensul că garantează persoanelor private de libertate dreptul de a comunica cu lumea exterioară prin dispozitive online, în special în cazul în care modalitățile de contact prin mijloace alternative sunt disponibile și adecvate [pct. 105; a se vedea și *Subași și alții împotriva Turciei*, pct. 105]. În cauza *Ciupercescu*, în timp ce dreptul intern permitea persoanelor private de libertate să mențină legătura cu lumea exterioară, în special cu membrii familiei, prin intermediul comunicării online, și instanțele interne au recunoscut, de asemenea, acest drept, reclamantul nu a putut să și-l exercite din cauza lipsei normelor de punere în aplicare. Cu toate acestea, Curtea a concluzionat că restrângerea dreptului a vizat o perioadă relativ scurtă de timp și că reclamantul, care putea primi vizite din partea soției sale și efectua apeluri telefonice, putea menține legătura cu aceasta prin mijloace alternative de comunicare (pct. 106-110).

428. În cauza *Danilevici împotriva Rusiei*, 2021, Curtea a recapitulat jurisprudența sa privind dreptul deținuților de a comunica telefonic cu familiile lor (a se vedea pct. 48-51, cu trimiterile citate, *Bădulescu împotriva Portugaliei*, 2020, pct. 35-36, și *Lebois împotriva Bulgariei*, 2017, pct. 61). A considerat că o interdicție totală a comunicațiilor telefonice între deținuții condamnați la închisoare pe viață și rudele acestora, cu excepția cazurilor de urgență și impusă fără nicio referire la circumstanțele personale, a încălcat art. 8 (pct. 56-63). Curtea a reiterat faptul că statul nu poate introduce discreționar restricții în mod general, fără a oferi niciun grad de flexibilitate pentru a determina dacă limitările în cazuri specifice sunt adecvate sau chiar necesare, precum și că principiul proporționalității necesită o legătură vizibilă și suficientă între aplicarea unor astfel de măsuri și comportamentul și circumstanțele persoanei în cauză (pct. 58). În acest context, instrumentele relevante ale Consiliului Europei subliniază importanța prevenirii ruperii legăturilor de familie ale

persoanelor private de libertate prin menținerea tuturor formelor de contact, în special prin corespondență scrisă, telefon, și vizite (pct. 60-61).

429. În cauza *Mirgadirov împotriva Azerbaidjanului și Turciei*, 2020, a fost restrâns dreptul reclamantului de a se întâlni cu alte persoane în afara avocaților săi. Curtea a constatat că reclamantului i-a fost interzis *de facto* orice contact (întâlniri, convorbiri telefonice sau corespondență) cu lumea exterioară, cu excepția contactului cu avocații săi. În lipsa oricărei explicații cu privire la motivul pentru care au fost necesare astfel de măsuri extreme și în lipsa oricărui indiciu aparent cu privire la existența unui risc de transmitere de informații secrete prin intermediul membrilor familiei sale, s-a constatat o încălcare a art. 8 (pct. 123).

430. Curtea a stabilit că refuzul de a transfera un reclamant într-un penitenciar situat mai aproape de locuința părinților săi a constituit o încălcare a art. 8 (*Rodzevillo împotriva Ucrainei*, 2016, pct. 85-87; *Hodorkovski și Lebedev împotriva Rusiei*, 2013, pct. 831-851). În ceea ce privește un reclamant care execută o pedeapsă de 25 de ani de închisoare pentru colaborare cu o organizație teroristă, Curtea a declarat inadmisibil un capăt de cerere similar ca vădit nefondat, notând, în special, scopul legitim al autorităților de a rupe legăturile reclamantului cu organizația teroristă și faptul că călătoriile pe care rudele apropiate ale acestuia au trebuit să le facă nu par să fi ridicat probleme insurmontabile sau deosebit de dificile [*Fraile Iturralde împotriva Spaniei* (dec.), 2019, pct. 26-33]. În cauza *Poliakova și alții împotriva Rusiei*, 2017, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 din cauza faptului că dreptul intern aplicabil nu prevede suficiente garanții împotriva abuzurilor în domeniul repartizării geografice a deținuților (pct. 116).

431. În contextul transferurilor intra-statale, deși autoritățile naționale dispun de o marjă amplă de apreciere în ceea ce privește executarea sentințelor, această putere discreționară nu este absolută, în special în ceea ce privește distribuția populației penitenciare (*Rodzevillo împotriva Ucrainei*, 2016, pct. 83). Curtea s-a pronunțat, de asemenea, cu privire la cererile de transfer interstatal al persoanelor condamnate. În cauza *Serce împotriva României*, 2015, pct. 56, reclamantul, un resortisant turc care executa o pedeapsă cu închisoarea de 18 ani în România, s-a plâns de refuzul autorităților române de a-l transfera în alt stat membru al Consiliului Europei, și anume Turcia, pentru a executa restul pedepsei acolo, mai aproape de soția și copiii săi. Deși s-a constatat că respectivele condiții neigienice în care a fost deținut acesta în România, lipsa de activități și a oportunităților de lucru, precum și supraaglomerarea la care a fost supus i-au încălcat drepturile prevăzute la art. 3, Curtea a confirmat că art. 8 din Convenție nu era aplicabil în cazul cererii sale de transfer interstatal. În cauza *Palfreeman împotriva Bulgariei* (dec.), 2017, referitoare la refuzul autorităților de a transfera un deținut într-un stat nemembru al Consiliului Europei, Curtea a subliniat faptul că în Convenție nu se prevede un drept al deținuților de a-și alege locul de detenție (pct. 36) și a examinat problema aplicabilității art. 8, în lumina dispozițiilor tratatului bilateral relevant privind transferul deținuților condamnați (pct. 33-36).

432. Refuzul permisiunii de a participa la înmormântarea unei rude constituie o ingerință în dreptul la respectarea vieții de familie [a se vedea *Schemkamper împotriva Franței*, 2005, pct. 31; *Lind împotriva Rusiei*, 2007, pct. 92; *Feldman împotriva Ucrainei (nr. 2)*, 2012, pct. 32; *G.T. împotriva Greciei*, 2022, pct. 68]. Deși art. 8 nu garantează un drept necondiționat de a părăsi închisoarea pentru a participa la înmormântarea unei rude (sau de a părăsi închisoarea pentru a vizita o rudă bolnavă - a se vedea *Ulemek împotriva Croației*, 2019, pct. 152), orice astfel de limitare trebuie să poată fi justificată ca fiind „necesară într-o societate democratică” [a se vedea *Lind împotriva Rusiei*, 2007, pct. 94, și *Feldman împotriva Ucrainei (nr. 2)*, 2012, pct. 34]. Prin urmare, autoritățile pot refuza unei persoane dreptul de a participa la înmormântarea părinților săi numai dacă există motive imperioase pentru un astfel de refuz și dacă nu poate fi găsită nicio soluție alternativă (a se vedea *Płoski împotriva Poloniei*, 2002, pct. 37; *Guimon împotriva Franței*, 2019, pct. 44-51; *G.T. împotriva Greciei*, 2022, pct. 69). De exemplu, refuzul de a-i permite unui deținut să participe la înmormântarea părinților săi a fost considerat drept o ingerință în dreptul la respectarea vieții private și de familie în cauzele *Płoski împotriva Poloniei*, 2002, pct. 39, *Vetev împotriva Bulgariei*,

2019, pct. 25-26 și *G.T. împotriva Greciei*, 2022, pct. 75-76 (privind refuzul autorităților de a permite reclamantului să își viziteze mama la spital și, eventual, să participe la înmormântarea acesteia). Pe de altă parte, într-un context antiterorist, Curtea nu a constatat nicio încălcare a art. 8, deoarece autoritățile judiciare au efectuat un exercițiu de punere în balanță a intereselor în joc, și anume dreptul reclamantei la respectarea vieții sale de familie, pe de o parte, și siguranța publică și apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, pe de altă parte (*Guimon împotriva Franței*, 2019, pct. 50).

433. Cauza *Solcan împotriva României*, 2019, pct. 24-35, a avut ca obiect o cerere de suspendare temporară a internării într-o instituție psihiatrică formulată de o persoană privată de libertate pentru a participa la înmormântarea unei rude. Curtea a subliniat că autorii infracțiunilor care suferă de tulburări psihice și sunt plasați în instituții psihiatrice se află într-o situație fundamental diferită față de alți deținuți, în ceea ce privește natura și scopul detenției lor. În consecință, există diferite riscuri care trebuie evaluate de autorități. În speță, Curtea a constatat, în special, că refuzul necondiționat al instanțelor naționale de a acorda reclamantei o permisie din motive umanitare sau o altă soluție care să îi permită să participe la funeraliile mamei sale nu era compatibil cu obligația statului de a evalua fiecare cerere individuală pe fond și de a demonstra că restrângerea dreptului persoanei de a participa la funeraliile unei rude era „necesară într-o societate democratică” în sensul art. 8 § 2.

5. Imigrare și expulzare

434. Curtea a afirmat că un stat are dreptul, în temeiul dreptului internațional și sub rezerva obligațiilor prevăzute prin tratate, să controleze intrarea străinilor și șederea acestora pe teritoriul său (*Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Regatului Unit*, 1985, pct. 67; *Boujlifa împotriva Franței*, 1997, pct. 42). În plus, Convenția nu garantează dreptul unui resortisant străin de a intra sau de a se stabili într-o anumită țară. Prin urmare, autoritățile naționale nu au obligația de a permite unui străin să se stabilească în țara lor [*Jeunesse împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2014, pct. 103]. Curtea a admis totuși că expulzarea migranților stabiliți și a străinilor prezenți în mod ilegal pe teritoriul unui stat contractant poate aduce atingere dreptului acestora la respectarea vieții lor private și de familie și, în anumite circumstanțe, poate fi incompatibilă cu exercitarea drepturilor lor în temeiul art. 8 din Convenție [*Üner împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2006; *Maslov împotriva Austriei* (MC), 2008; *Jeunesse împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2014; *Savran împotriva Danemarcei* (MC), 2021].

Pentru o analiză detaliată a jurisprudenței Curții pe această temă, a se vedea *Ghid privind imigrația*.

a. Copiii din centrele de detenție⁷⁵

435. Curtea a recunoscut că evaluarea de către autoritățile naționale a vârstei unei persoane ar putea fi o etapă necesară în cazul în care există îndoieli cu privire la statutul de minor al acesteia și că principiul prezumției implică faptul că procedura relevantă trebuie să fie însoțită de garanții procedurale suficiente. Aceste garanții au inclus numirea unui reprezentant legal sau a unui tutore, accesul la un avocat și participarea în cunoștință de cauză a persoanei a cărei vârstă a fost pusă la îndoială la procedura de evaluare a vârstei (*Darboe și Camara împotriva Italiei*, 2022, pct. 154-155).

436. Deși dreptul părintelui și al copilului de a se bucura unul de compania celuilalt constituie un element fundamental al vieții de familie [*Olsson împotriva Suediei (nr. 1)*, 1988, pct. 59], nu se poate deduce că simpla menținere a unității familiei garantează în mod necesar respectarea dreptului la

⁷⁵ A se vedea *Ghid privind imigrația*.

viața de familie, în special în cazul în care familia se află în detenție (*Popov împotriva Franței*, 2012, pct. 134; *Bistieva și alții împotriva Poloniei*, 2018, pct. 73; cu titlu de comparație, *B.G. și alții împotriva Franței*, 2020, în care familia nu era nici separată, nici în detenție). Măsura privării de libertate trebuie să fie proporțională cu scopul urmărit de către autorități; în cazul familiilor, la evaluarea proporționalității, autoritățile trebuie să țină seama de interesul superior al copilului (*Popov împotriva Franței*, 2012, pct. 140). În cazul în care un stat a reținut în mod sistematic minori imigranți însoțiți, în absența oricărui indiciu că familia urma să se sustragă autorităților, măsura privării de libertate timp de 15 zile, într-un centru de detenție în regim închis, a fost disproporționată în raport cu scopul urmărit și a constituit o încălcare a art. 8 (*ibidem*, pct. 147-148). Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare a art. 8 în două cauze în care o familie a fost plasată în detenție administrativă, timp de 18 zile în prima cauză și timp de 9 zile în a doua cauză, în vreme ce autoritățile nu au luat toate măsurile necesare pentru a executa decizia de expulzare și nu exista niciun risc special de fugă (*A.B. și alții împotriva Franței*, 2016, pct. 155-156; *R.K. și alții împotriva Franței*, 2016, pct. 114 și 117). Cu toate acestea, în alte două cauze, detenția unei familii pentru o perioadă de 8 și, respectiv, 10 zile nu a fost considerată disproporționată (*A.M. și alții împotriva Franței*, 2016, pct. 97; *R.C. și V.C. împotriva Franței*, 2016, pct. 83).

437. În cauza *Bistieva și alții împotriva Poloniei*, 2018, cererea a fost depusă de membrii unei familii care au fost deținuți într-un centru cu regim închis timp de 5 luni, la 20 de zile de la transferul acestora din Germania. Aceștia au fugit la scurt timp după ce autoritățile poloneze au respins prima lor cerere de azil (pct. 79). Curtea a susținut că, chiar și în lumina riscului ca familia să se sustragă autorităților, acestea din urmă nu au furnizat suficiente motive pentru a justifica măsura privării de libertate pentru o perioadă atât de lungă (pct. 88). Într-adevăr, detenția minorilor necesită mai multă promptitudine și un grad mai mare de profesionalism din partea autorităților (pct. 87).

438. Interesul statelor de a dejuca tentativele de eludare a normelor privind imigrația nu trebuie să priveze minorii străini, în special pe cei care sunt neînsoțiți, de protecția pe care o necesită statutul acestora (*Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga împotriva Belgiei*, 2006, pct. 81). În această cauză, riscul sustragerii celei de-a doua reclamante de la supravegherea autorităților belgiene era minim, nefiind necesară detenția acesteia într-un centru cu regim închis pentru adulți (*ibidem*, pct. 83).

439. În cauza *Moustahi împotriva Franței*, 2020, autoritățile naționale au plasat doi copii mici singuri în detenție administrativă, refuzând să îi încredințeze tatălui lor sau chiar să îi lase să intre în contact cu acesta. Curtea a considerat că faptul de a plasa anumiți membri ai unei familii într-un centru de detenție, în timp ce alți membri ai acestei familii sunt liberi, poate fi interpretat ca o ingerință în exercitarea dreptului lor la viață de familie, indiferent de durata măsurii în cauză. În cazul în care separarea forțată a reclamanților ar fi avut un temei legal, se poate concepe ca un stat să refuze să încredințeze copiii unei persoane care pretinde că este un membru al familiei lor sau să organizeze o întâlnire între aceștia, din motive legate de interesul superior al copiilor (cum ar fi precauția de a se asigura în prealabil, dincolo de orice îndoială rezonabilă, de realitatea pretinselor legături). Cu toate acestea, refuzul de a reuni reclamanții nu a urmărit să asigure respectarea interesului superior al copiilor, ci doar să pună în aplicare îndepărtarea acestora cât mai repede posibil și într-un mod contrar dreptului intern, ceea ce nu poate fi acceptat ca un scop legitim (pct. 114).

b. Reîntregirea familiei⁷⁶

440. În materie de imigrare, art. 8, considerat separat, nu poate fi interpretat ca impunând unui stat obligația generală de a respecta alegerea unui cuplu căsătorit a țării în care să locuiască după căsătorie sau de a autoriza reîntregirea familiei pe teritoriul său [*Jeunesse împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2014, pct. 107; *Biao împotriva Danemarcei* (MC), 2016, pct. 117]. Cu toate acestea, în cauzele referitoare la viața de familie, precum și la imigrare, întinderea obligației unui stat de a admite pe teritoriul său rudele persoanelor care locuiesc pe teritoriul respectiv variază în funcție de circumstanțele speciale ale persoanelor implicate și de interesul general (*Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Regatului Unit*, 1985, pct. 67-68; *Gül împotriva Elveției*, 1996, pct. 38; *Ahmut împotriva Țărilor de Jos*, 1969, pct. 63; *Sen împotriva Țărilor de Jos*, 2001; *Osman împotriva Danemarcei*, 2011, pct. 54; *Berisha împotriva Elveției*, 2013, pct. 60).

441. În acest context, factorii care trebuie luați în considerare sunt măsura în care viața de familie este efectiv perturbată, amploarea legăturilor persoanelor în cauză cu statul contractant, existența unor obstacole insurmontabile în calea stabilirii familiei în țara de origine a uneia sau a mai multora dintre aceste persoane și existența unor elemente legate de controlul imigrației (de exemplu, antecedente de încălcare a legislației în domeniul imigrației) sau unor considerente de ordine publică în favoarea expulzării de pe teritoriu [*Rodrigues da Silva și Hoogkamer împotriva Țărilor de Jos*, 2006, pct. 38; *Ajayi și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), 1999; *Solomon împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2000].

442. Un alt aspect important este dacă viața de familie a început într-un moment în care persoanele implicate cunoșteau faptul că situația uneia dintre acestea era de așa natură, din perspectiva legislației privind imigrarea, încât continuarea acelei vieți de familie în statul gazdă urma să fie de la bun început precară [*Sarumi împotriva Regatului Unit* (dec.), 1999; *Shebashov împotriva Letoniei* (dec.), 2000]. În acest caz, expulzarea membrului familiei străin ar fi incompatibilă cu art. 8 numai în circumstanțe excepționale [*Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Regatului Unit*, 1985, pct. 68; *Mitchell împotriva Regatului Unit* (dec.), 1998; *Ajayi și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), 1999; *Rodrigues da Silva și Hoogkamer împotriva Țărilor de Jos*, 2006; *Biao împotriva Danemarcei* (MC), 2016, pct. 138]. De exemplu, în cauza *Jeunesse împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2014, având în vedere mai mulți factori cumulați, Curtea a constatat că, în speța reclamantului, circumstanțele au fost într-adevăr excepționale. Procesul de reîntregire a familiei trebuie să fie, de asemenea, suficient de transparent și să se desfășoare fără întârzieri nejustificate (*Tanda-Muzinga împotriva Franței*, 2014, pct. 82). Curtea a constatat, de asemenea, că există circumstanțe speciale în cazul în care unui reclamant în vârstă de 83 de ani, care a locuit în Elveția timp de 54 de ani, i s-a refuzat eliberarea permisului de ședere și s-a dispus expulzarea sa. Acesta avea o serie de condamnări, ultimii 16 ani de ședere erau ilegali și era divorțat de soția sa. Acești factori nu au fost totuși suficienți având în vedere durata totală extrem de lungă a șederii sale în țară, legăturile sale stabilite în timpul șederii sale legale (inclusiv copiii și nepoții săi, care locuiau acolo), vârsta sa înaintată, incertitudinea cu privire la relațiile sale rămase încă în țara sa de origine, absența infracțiunilor grave începând cu 2005 și eforturile insuficiente ale autorităților naționale timp de peste 20 de ani pentru a-l expulza (*Ghadamian împotriva Elveției*, 2023, pct. 61-64).

443. În cauza *M.A. împotriva Danemarcei* (MC), 2021, Marea Cameră a analizat compatibilitatea cu art. 8 a unei perioade de așteptare de trei ani pentru solicitarea de reîntregire a familiei. A acceptat că statele au o marjă largă de apreciere în acest domeniu. În special, a recunoscut importanța

⁷⁶ A se vedea *Ghid privind imigrația*.

constrângerilor în materie de resurse cauzate de un aflux de solicitanți de azil ar putea justifica prioritizarea protecției prevăzute la art. 3 față de și în detrimentul intereselor refugiaților și ale persoanelor care beneficiază de protecție subsidiară în vederea reîntregirii familiei. Prin urmare, nu a considerat că o perioadă de așteptare *per se* contravine art. 8 (pct. 145-146). Cu toate acestea, marja de apreciere de care dispuneau statele în acest domeniu nu era nelimitată și, având în vedere faptele din speță, Curtea a considerat că o perioadă de așteptare de trei ani era indiscutabil o perioadă lungă pentru a fi separat de familia sa, atunci când (precum în cazul din speță) membrul de familie lăsat în urmă rămânea într-o țară caracterizată prin atacuri violente arbitrare și maltratări ale civililor și când au fost recunoscute obstacole insurmontabile în calea reîntregirii familiei. Acest lucru era valabil mai ales în condițiile în care perioada efectivă de separare ar fi fost inevitabil chiar mai lungă decât perioada de așteptare. În plus, în afara unor foarte puține excepții, legislația criticată nu a permis o evaluare individualizată a interesului unității familiale în lumina situației concrete a persoanelor în cauză. De asemenea, nu a prevăzut o examinare a situației din țara de origine pentru a determina perspectiva reală a întoarcerii. Prin urmare, Curtea a constatat că, în speță, nu a fost atins un just echilibru între interesele relevante în joc. În cauza *B.F. și alții împotriva Elveției*, 2023, cei patru reclamanți au fost recunoscuți ca refugiați, dar li s-a acordat admitere provizorie și nu azil, întrucât statutul lor de refugiat se baza pe ieșirea lor ilegală din țările respective. În consecință, aceștia nu aveau dreptul la reîntregirea familiei: aceasta era acordată discreționar și supusă îndeplinirii anumitor condiții, inclusiv lipsa dependenței de asistență socială. Cererile lor de reîntregire a familiei au fost respinse deoarece nu au îndeplinit criteriile de independență financiară. Curtea a observat că marja de apreciere era mai restrânsă decât în cauza *M.A. împotriva Danemarcei*, întrucât nici Convenția privind statutul refugiaților și nici dreptul național, internațional și european nu susțineau distincția între diferite tipuri de refugiați. Curtea a constatat o încălcare a art. 8 în trei din cele patru cauze. Acești reclamanți au făcut tot ceea ce se putea aștepta în mod rezonabil de la ei pentru a-și câștiga existența și pentru a acoperi cheltuielile lor și ale membrilor familiilor lor și, prin urmare, nu a fost realizat un just echilibru între interesele concurente în joc. Nu a constatat nicio încălcare în cazul celei de-al patra reclamante, întrucât instanța administrativă nu și-a depășit marja de apreciere luând în considerare lipsa de inițiativă a acesteia în ceea ce privește îmbunătățirea situației sale financiare.

c. Decizii de îndepărtare și de expulzare⁷⁷

444. Dreptul unui stat de a controla intrarea și șederea străinilor pe teritoriul său se aplică indiferent dacă un străin a intrat pe teritoriul țării gazdă când era deja adult ori la o vârstă foarte fragedă sau chiar dacă s-a născut acolo [*Üner împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2006, pct. 54-60]. Deși o serie de state contractante au adoptat acte legislative sau norme care prevăd că imigranții aflați de mult timp pe teritoriul statelor în cauză, care s-au născut acolo sau care au sosit acolo în primii ani ai copilăriei nu pot fi expulzați pe baza cazierului lor judiciar, un astfel de drept absolut de a nu fi expulzat nu poate fi dedus din art. 8 (*ibidem*, pct. 55). Cu toate acestea, sunt necesare motive foarte serioase pentru a justifica expulzarea unui migrant stabilit pe teritoriul unei țări, care a petrecut în mod legal majoritatea sau toată copilăria și tinerețea într-o țară gazdă [*Maslov împotriva Austriei* (MC), 2008, pct. 75]. Ținând seama de viața de familie a reclamantului și de faptul că acesta a săvârșit doar o infracțiune gravă în 1999, Curtea a declarat că expulzarea lui în Albania și interdicția de a se întoarce în Grecia, impusă acestuia pe întreaga durată a vieții, au încălcat art. 8 din Convenție (*Kolonja împotriva Greciei*, 2016, pct. 57-58). Din contra, în cauza *Levakovic împotriva Danemarcei*, 2018, pct. 42-45, Curtea nu a constatat încălcarea „vieții private” unui adult migrant condamnat, după

⁷⁷ A se vedea *Ghid privind imigrația*.

împlinirea vârstei majoratului, pentru săvârșirea unor infracțiuni grave, care nu avea copii și nici elemente de dependență cu părinții sau frații și care demonstrase în mod consistent lipsa dorinței de a respecta dispozițiile legale. Curtea a arătat în mod clar că, spre deosebire de cauza Maslov, autoritățile nu și-au întemeiat decizia de expulzare a reclamantului pe baza unor infracțiuni săvârșite de acesta când era minor (a se vedea, în special, pct. 44-45). Deși cererile în fața sa sunt de obicei formulate de persoana ce urmează a fi expulzată, Curtea a precizat că expulzarea aduce atingere nu numai drepturilor persoanei respective, ci și cu cele ale membrilor de familie care rămân în urmă (a se vedea *Corlei și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 95).

445. În cadrul analizei unor astfel de cauze, Curtea înțelege, în general, marja de apreciere în sensul că, dacă instanțe interne independente și imparțiale au examinat cu atenție faptele, aplicând standardele relevante din domeniul drepturilor omului conforme cu Convenția și jurisprudența sa și punând, în mod adecvat în speță, în balanță interesele personale ale reclamantului cu interesul public general, nu este de competența Curții să substituie propria sa apreciere a faptelor celei a instanțelor naționale (inclusiv, în special, propria sa apreciere asupra detaliilor de fapt ale proporționalității). Singura excepție la această regulă este atunci când există „motive întemeiate” pentru a proceda astfel (*Ndidi împotriva Regatului Unit*, 2017, pct. 76). De exemplu, în două cauze privind expulzarea migranților stabiliți, Curtea nu și-a substituit concluziile sale celor ale instanțelor interne, care au examinat în detaliu circumstanțele personale ale reclamantilor, au pus atenție în balanță interesele concurente, au luat în considerare criteriile stabilite în jurisprudența proprie și au ajuns la concluzii „nici arbitrare, nici vădit nerezonabile” [*Hamesevic împotriva Danemarcei* (dec.), 2017, pct. 43; *Alam împotriva Danemarcei* (dec.), 2017, pct. 35; a se vedea, cu titlu de comparație, *I.M. împotriva Elveției*, 2019, în care proporționalitatea măsurii de expulzare a fost examinată doar în mod superficial]. Mai recent, Curtea a analizat o cauză în care autoritățile au integrat testul de proporționalitate în legislația internă, ceea ce, potrivit reclamantului, a împiedicat instanțele să efectueze o apreciere individualizată a proporționalității (*Unuane împotriva Regatului Unit*, 2020). A considerat că dispozițiile din dreptul intern nu împiedicau instanțele naționale să efectueze o evaluare în conformitate cu art. 8 din Convenție, dar, în speță, nu a fost efectuat exercițiul de punere în balanță necesar (pct. 78-84; cu titlu de comparație, a se vedea *M.M. împotriva Elveției*, 2020). Prin urmare, Curtea a efectuat ea însăși acest exercițiu și a concluzionat că expulzarea persoanei în cauză a încălcat art. 8 (pct. 85-90).

446. Curtea examinează, de asemenea, interesul superior și bunăstarea copiilor, în special gravitatea dificultăților cu care se poate confrunta oricare din copiii reclamantului în țara în care acesta urmează să fie expulzat, precum și soliditatea legăturilor sociale, culturale și familiale cu țara gazdă și cu țara de destinație [*Üner împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2006, pct. 58; *Udeh împotriva Elveției*, 2013, pct. 52]. Curtea a afirmat că, în cadrul exercițiului de punere în balanță a intereselor aflate în joc, ar trebui ca, în raport cu expulzarea unui părinte, să fie luat în considerare interesul superior al copiilor minori, dar și dificultățile implicate de întoarcerea acestui părinte în țara de origine [*Jeunesse împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2014, pct. 117-118].

447. În cauzele care privesc imigrarea, între părinți și copiii adulți există o viață de familie numai în cazul în care aceștia pot demonstra existența unor elemente suplimentare de dependență în afară de legăturile emoționale normale [*Kwaky-Nti și Dufie împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2000; *Slivenko împotriva Letoniei* (MC), 2003, pct. 97; *A.S. împotriva Elveției*, 2015, pct. 49; *Levakovic împotriva Danemarcei*, 2018, pct. 35 și 44]. Cu toate acestea, astfel de legături pot fi luate în considerare din perspectiva aspectului de „viață privată” [*Slivenko împotriva Letoniei* (MC), 2003]. Într-o serie de cauze referitoare la tineri care nu și-au întemeiat încă propria familie, Curtea a admis că relația lor cu părinții și cu alți membri apropiați ai familiei constituie, de asemenea, o viață de familie [*Maslov împotriva Austriei* (MC), 2008, pct. 62; *Azerkane împotriva Țărilor de Jos*, 2020, pct. 63-64; *Bousarra împotriva Franței*, 2010, pct. 38]. În alte cauze, Curtea a constatat că reclamantii nu puteau invoca relații de familie cu copiii lor adulți din cauza inexistenței legăturilor de dependență. Cu toate acestea, Curtea a considerat că relațiile de familie cu copiii adulți nu sunt complet irelevante pentru

evaluarea situației familiale a reclamanților [a se vedea, în special, *Savran împotriva Danemarcei* (MC), 2021, pct. 174 și trimiterile citate].

448. În cazul expulzării contestate pe baza unei pretinse ingerințe în viața privată și de familie, pentru ca o cale de atac să fie efectivă nu este neapărat necesar ca aceasta să aibă un efect suspensiv automat [*De Souza Ribeiro împotriva Franței* (MC), 2012, pct. 83]. Totuși, în materie de imigrare, în cazul în care există o plângere întemeiată potrivit căreia expulzarea riscă să aducă atingere dreptului străinului în cauză la respectarea vieții sale private și de familie, art. 13, coroborat cu art. 8 din Convenție, prevede că statele trebuie să pună la dispoziția persoanei respective posibilitatea efectivă de a contesta decizia de expulzare și refuzul acordării unui permis de ședere, precum și de a beneficia de o examinare suficient de temeinică și care să includă suficiente garanții procedurale, de către o instanță internă competentă, care oferă garanții corespunzătoare de independență și imparțialitate (*M. și alții împotriva Bulgariei*, 2011, pct. 122-132; *Al-Nashif împotriva Bulgariei*, 2002, pct. 133). În plus, o persoană care face obiectul unei măsuri bazate pe considerente de securitate națională nu trebuie să fie lipsită de toate garanțiile împotriva arbitrariului. Dimpotrivă, persoana în cauză trebuie să aibă posibilitatea de a obține examinarea măsurii în cauză de către un organism independent și imparțial, competent să analizeze toate aspectele relevante de fapt și de drept, pentru a determina legalitatea măsurii și pentru a cenzura un eventual abuz din partea autorităților. În fața acestui organism de control, persoana în cauză trebuie să beneficieze de o procedură contradictorie pentru a-și prezenta punctul de vedere și pentru a respinge argumentele autorităților (*Ozdil și alții împotriva Moldovei*, 2019, pct. 68).

449. Curtea a constatat o încălcare a dreptului reclamantului la respectarea vieții sale private și de familie într-o cauză în care obligația impusă reclamantului de a nu se sustrage justiției și confiscarea pașapoartelor sale internaționale l-au împiedicat pe acesta să călătorească în Germania, unde locuise mai mulți ani și unde continua să locuiască familia acestuia (*Kotii împotriva Ucrainei*, 2015, pct. 76).

450. Expulzarea avută în vedere în țara sa de origine a unei persoane care suferea de o boală gravă, în condițiile în care existau îndoieli cu privire la disponibilitatea unui tratament medical adecvat în statul respectiv, a constituit o încălcare a art. 8 [*Paposhvili împotriva Belgiei* (MC), 2016, pct. 221-226]. În plus, în cazul în care o persoană cu probleme grave de sănătate mintală riscă să fie expulzată în urma unei condamnări, exercițiul de punere în balanță ar trebui să ia în considerare starea sa de sănătate, în special impactul acesteia asupra vinovăției și impactul tratamentului asupra riscului de recidivă [*Savran împotriva Danemarcei* (MC), 2021, pct. 190-202].

d. Permise de ședere⁷⁸

451. Nici art. 8 și nici orice altă dispoziție din Convenție nu pot fi interpretate ca garantând, ca atare, dreptul la acordarea unui anumit tip de permis de ședere, cu condiția ca soluția oferită de autorități să îi permită persoanei în cauză să își exercite fără obstacole dreptul la respectarea vieții private și/sau de familie (*B.A.C. împotriva Greciei*, 2016, pct. 35). În special, în cazul în care un permis de ședere îi permite titularului să locuiască pe teritoriul țării gazdă și să își exercite în mod liber dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, acordarea unui astfel de permis constituie, în principiu, o măsură suficientă pentru a îndeplini cerințele art. 8. În astfel de cazuri, Curtea nu este abilitată să se pronunțe dacă persoanei în cauză ar trebui să i se acorde un anumit statut juridic mai degrabă

---

⁷⁸ A se vedea *Ghid privind imigrația*.

decât un altul, această alegere fiind un aspect care ține de competența exclusivă a autorităților naționale (*Hoti împotriva Croației*, 2018, pct. 121).

6. Interese materiale

452. „Viața de familie” nu include numai relațiile sociale, morale sau culturale, ci cuprinde, de asemenea, interese de natură materială (*Belli și Arquier-Martinez împotriva Elveției*, 2018, pct. 59; *Di Trizio împotriva Elveției*, 2016, pct. 60), astfel cum o demonstrează, între altele, obligațiile de întreținere și poziția ocupată în sistemele juridice interne ale majorității statelor contractante de către instituția rezervei succesoriale (în franceză, „réservé héréditaire”; în engleză, „reserved portion of an estate”). Astfel, Curtea a admis că dreptul la moștenire al copiilor în raport cu părinții, precum și cel al nepoților în raport cu bunicii, este atât de strâns legat de viața de familie încât intră sub incidența art. 8 (*Marckx împotriva Belgiei*, 1979, pct. 52; *Pla și Puncernau împotriva Andorrei*, 2004, pct. 26; *Colombier împotriva Franței*, 2024, pct. 35). În conformitate cu *Șerife Yiğit împotriva Turciei* (MC), 2010, problemele legate de succesiuni și liberalități între rudele apropiate par a fi strâns legate de viața de familie (pct. 95) (a se vedea și *Makarčeva împotriva Lituaniei*, 2021, pct. 58). Cu toate acestea, art. 8 nu prevede că un copil ar trebui să aibă dreptul de a fi recunoscut, în scopuri succesoriale, ca moștenitor al unei persoane decedate (*Haas împotriva Țărilor de Jos*, 2004, pct. 43). În schimb, în cazul în care reclamantul, care a solicitat recunoașterea paternității tatălui său biologic decedat, a susținut în fața instanțelor naționale că dorește să moștenească de la tatăl său, dar a încercat, de asemenea, să demonstreze că decedatul a menținut relații cu el și cu mama sa, Curtea a considerat că dreptul pretins de reclamant prezenta suficiente elemente relevante pentru a intra în domeniul de aplicare al „vieții private” (*Moldovan împotriva Ucrainei*, 2024, pct. 35).

453. Capetele de cerere privind prestațiile sociale pot intra în sfera vieții de familie în sensul art. 8 dacă obiectul pretinsului dezavantaj constituie una dintre modalitățile de exercitare a dreptului la respectarea vieții de familie, în sensul că măsurile vizează promovarea vieții de familie și afectează în mod necesar modul în care aceasta este organizată. O serie de factori sunt relevanți pentru a determina natura beneficiului în cauză și aceștia trebuie examinați în ansamblu. Acestea vor include, în special: scopul prestației, astfel cum este determinat de Curte în lumina legislației în cauză; criteriile de acordare, calculare și încetare a prestației, astfel cum sunt prevăzute în dispozițiile legale relevante; efectele asupra modului în care este organizată viața de familie, astfel cum este prevăzut de legislație; repercusiunile practice ale prestației, având în vedere circumstanțele individuale ale reclamantului și viața de familie pe întreaga perioadă în care prestația este plătită [*Beeler împotriva Elveției* (MC), 2022, pct. 72; *Berisha împotriva Elveției* (dec.), 2023, pct. 39-45; *X și alții împotriva Irlandei*, 2023, pct. 73-75]. Dificultățile de natură pur financiară nu sunt incluse în dreptul la respectarea vieții private [*ibidem*, (dec.), 2023, pct. 46-49].

454. Curtea a constatat că noțiunea de viață de familie nu este aplicabilă în cazul unei acțiuni în despăgubiri introduse împotriva unei părți terțe, ca urmare a decesului logodnicei reclamantului [*Hofmann împotriva Germaniei* (dec.), 2010].

455. Art. 8 sau Convenția nu pot fi interpretate în sensul că impun statelor o obligație pozitivă de a continua să plătească prestații sociale indiferent de reședința obișnuită. Pe de altă parte, trebuie să se țină seama de caracteristicile specifice ale fiecărei cauze în parte, în special de situația socială și familială în care se află reclamantii (*Belli și Arquier-Martinez împotriva Elveției*, 2018, pct. 63-67, privind întreruperea prestațiilor necontributive de invaliditate ca urmare a stabilirii reședinței în străinătate).

456. „Viața de familie” este, de asemenea, strâns legată de „domiciliu” sau „viața privată” în ceea ce privește, de exemplu, atacul asupra caselor și distrugerea bunurilor (*Burlia și alții împotriva Ucrainei*, 2018) sau asupra evacuării (*Hirtu și alții împotriva Franței*, 2020, pct. 66⁷⁹).

7. Privilegiul testimonial

457. Încercarea de a determina o persoană să fie audiat ca martor în cadrul unei proceduri penale împotriva altei persoane cu care respectiva persoană întreține o relație ce poate fi înțeleasă ca viață de familie constituie o ingerință în dreptul său la respectarea „vieții de familie” [*Van der Heijden împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2012, pct. 52; *Kryževičius împotriva Lituaniei*, 2018, pct. 51]. Asemenea martori sunt scutiți de dilema morală de a avea de ales între a da o declarație veridică și astfel, posibil, punând în pericol relația cu suspectul sau de a oferi o declarație nesigură, chiar dând o declarație mincinoasă, pentru a proteja relația [*Van der Heijden împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2012, pct. 65]. Pentru acest motiv, regula se aplică doar declarației verbale (mărturie), spre deosebire de proba reală, care există independent de voința persoanei [*Caruana împotriva Maltei* (dec.), 2018, pct. 35].

458. Dreptul de a nu da declarație constituie o excepție de la obligația civică normală recunoscută a fi în interesul general. Prin urmare, acolo unde e recunoscută, poate fi subiect al unor condiții și formalități, având categoriile de beneficiari stabiliți în mod clar. Este necesară punerea în balanță a două interese publice concurente: interesul public în trimiterea în judecată pentru comiterea unei infracțiuni grave și interesul public pentru protecția vieții de familie de ingerința statului [*Van der Heijden împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2012, pct. 62 și 67].

459. De exemplu, Curtea acceptă această restrângere a exercitării privilegiului testimonial la persoanele ale căror legături cu suspectul, verificate în mod obiectiv prin tragerea unei linii la căsătorie sau parteneriate înregistrate (dar nu extinsă la relații de lungă durată), sunt acceptabile [*Van der Heijden împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2012, pct. 67-68]. Cauza *Kryževičius împotriva Lituaniei*, 2018, avea ca obiect un soț obligat să dea declarație într-o procedură penală în care soția sa era „martor special”. În dreptul intern, scutirea de la obligația de a da declarații se referea doar la „suspect” sau „inculpat” atunci când făcea referire la membrii de familie, dar nu și la „martor special”. Cu toate acestea, statutul său fiind aproape similar cu cel de suspect, se poate spune că procedura penală era exercitată „împotriva” soției reclamantului. Prin urmare, pedepsirea reclamantului pentru că a refuzat să dea declarație în procedura penală care o implica pe soția sa ca suspect a constituit o ingerință în dreptul său la respectarea „vieții sale de familie” (pct. 51). S-a constatat că refuzul acordării către soț a privilegiului testimonial a constituit o încălcare a art. 8 (pct. 65 și 69).

---

⁷⁹ A se vedea capitolele relevante din prezentul ghid.

IV. Domiciliu⁸⁰

A. Aspecte generale

1. Domeniul de aplicare al noțiunii de „domiciliu”

460. Noțiunea de „domiciliu” este un concept autonom, care nu depinde de încadrarea din dreptul intern [*Ciragov și alții împotriva Armeniei* (MC), 2015, pct. 206]. În consecință, răspunsul la întrebarea dacă o locuință constituie „un domiciliu”, intrând astfel sub incidența protecției prevăzute la art. 8 § 1, depinde de circumstanțele de fapt, și anume existența unor legături suficiente și continue cu un anumit loc [*Winterstein și alții împotriva Franței*, 2013, pct. 141, cu trimiterile citate; *Prokopovici împotriva Rusiei*, 2004, pct. 36; *McKay-Kopecka împotriva Poloniei* (dec.), 2006, și, *a contrario*, *Hasanali Aliev și alții împotriva Azerbaidjanului*, 2022, pct. 38; în ceea ce privește expulzarea forțată, a se vedea *Ciragov și alții împotriva Armeniei* (MC), 2015, pct. 206-207, și *Sargsian împotriva Azerbaidjanului* (MC), 2015, pct. 260; pentru persoanele care locuiesc ilegal în rulote într-o tabără neautorizată de numai șase luni, care nu au legături suficiente și continue cu locul, a se vedea *Hirtu și alții împotriva Franței*, 2020, pct. 65; *a contrario* *Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.), 2022, pct. 91]. În plus, termenul „home” utilizat în versiunea în limba engleză a art. 8 nu trebuie interpretat în mod strict, întrucât termenul francez echivalent, „domicile”, are o conotație mai amplă (*Niemietz împotriva Germaniei*, 1992, pct. 30).

461. Noțiunea de „domiciliu” nu se limitează la un bun deținut în proprietate sau închiriat de reclamant. Aceasta se poate extinde la ocuparea pe termen lung, în fiecare an, pentru perioade lungi, a unui imobil care aparține unei rude (*Menteş și alții împotriva Turciei*, 1997, pct. 73). Noțiunea de „domiciliu” nu se limitează la acele locuințe legal stabilite (*Ghailan și alții împotriva Spaniei*, 2012, pct. 55; *Buckley împotriva Regatului Unit*, 1996, pct. 54) și poate fi invocată de o persoană care trăiește într-un apartament al cărui contract de închiriere nu este pe numele său (*Prokopovici împotriva Rusiei*, 2004, pct. 36) sau înregistrat ca locuind în altă parte (*Evgheeni Zaharov împotriva Rusiei*, 2017, pct. 32). Aceasta se poate aplica în cazul unei locuințe sociale ocupate de reclamant în calitate de chiriaș, chiar dacă, în temeiul dreptului intern, dreptul de folosință a acesteia a încetat (*McCann împotriva Regatului Unit*, 2008, pct. 46) sau în cazul ocupării unei locuințe timp de mai mulți ani (*Brežec împotriva Croației*, 2013, pct. 36).

462. O persoană care și-a stabilit locuința în mod ilegal, deși beneficiază în continuare de protecția prevăzută la art. 8, ocupă o poziție relativ mai slabă decât un ocupant legal [*Chapman împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 102; *Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.), 2022, pct. 111].

463. Noțiunea de „domiciliu” nu se limitează la locuințele tradiționale. Prin urmare, aceasta include, printre altele, rulote și alte tipuri de domiciliu mobile [*Chapman împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 71-74; *a contrario* *Hirtu și alții împotriva Franței*, 2020, pct. 65]. Aceasta include colibe sau bungalow-urile instalate pe un teren, indiferent de aspectul legalității ocupării terenului în cauză, în temeiul dreptului intern (*Winterstein și alții împotriva Franței*, 2013, pct. 141; *Iordanova și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 103). Chiar dacă legătura dintre o persoană și un loc pe care îl ocupă doar ocazional poate fi mai slabă, art. 8 se poate aplica, de asemenea, reședințelor secundare sau caselor de vacanță [*Demades împotriva Turciei*, 2003, pct. 32-34; *Fägerskiöld împotriva Suediei* (dec.), 2008; *Sagan împotriva Ucrainei*, 2018, pct. 51-54; *Samoilova împotriva Rusiei*, 2021, pct. 66]

⁸⁰ A se vedea Aspecte legate de mediu și *Ghid privind protecția datelor*.

sau locuințelor parțial mobilate (*Halabi împotriva Franței*, 2019, pct. 41-43). Cu privire la o cameră frigorifică în curtea casei reclamantului, a se vedea *Bostan împotriva Moldovei*, 2020, pct. 19.

464. Acest concept se extinde la biroul sau sediul profesional al unei persoane (*DELTA PEKÁRNY a.s. împotriva Republicii Cehe*, 2014, pct. 77), cum ar fi biroul sau cabinetul unui membru al unei profesii (*Buck împotriva Germaniei*, 2005, pct. 31; *Niemietz împotriva Germaniei*, 1992, pct. 29-31), sediul unui ziar (*Saint-Paul Luxembourg S.A. împotriva Luxemburgului*, 2013, pct. 37), un cabinet notarial (*Popovi împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 103) sau biroul unui profesor universitar [*Steege împotriva Germaniei* (dec.), 2008]. Se aplică, de asemenea, sediului social, sucursalelor sau altor spații profesionale ale unei societăți [*Société Colas Est și alții împotriva Franței*, 2002, pct. 41; *Kent Pharmaceuticals Limited și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), 2005].

465. În plus, Curtea nu exclude posibilitatea ca centrele de formare și locurile de desfășurare a evenimentelor și competițiilor sportive, precum și anexele acestora, de exemplu o cameră de hotel, în cazul evenimentelor în deplasare, să fie considerate echivalente noțiunii de „domiciliu” în sensul art. 8 (*Fédération nationale des associations et syndicats de sportifs – FNASS și alții împotriva Franței*, 2018, pct. 158).

466. Deși Curtea a recunoscut existența unui „domiciliu” în favoarea unei asociații care s-a plâns de măsuri de supraveghere (*Asociația pentru integrare europeană și drepturile omului și Ekimdjev împotriva Bulgariei*, 2007), o asociație nu se poate pretinde ea însăși victima unei încălcări a dreptului de respectare a domiciliului, din cauza poluării [*Asselbourg și alții împotriva Luxemburgului* (dec.), 1999].

467. Curtea a stabilit anumite limite privind extinderea protecției prevăzute la art. 8. Nu se aplică în cazul unui teren pe care se intenționează construirea unei case sau în cazul unei persoane originare dintr-o anumită regiune [*Loizidou împotriva Turciei* (fond), 1996, pct. 66]; nu se extinde nici la o spălătorie, un bun comun al coproprietarilor unui bloc de apartamente, concepută pentru o utilizare ocazională (*Chelu împotriva României*, 2010, pct. 45); cabina de machiaj a unui artist [*Hartung împotriva Franței* (dec.), 2009]; terenul utilizat de proprietari pentru practicarea unor sporturi sau pe care proprietarul permite desfășurarea unui sport [de exemplu, vânătoarea, *Friend și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), 2009, pct. 45]; clădirile și instalațiile industriale, cum ar fi o moară, o brutărie sau un depozit, utilizate exclusiv în scopuri profesionale (*Hamidov împotriva Rusiei*, 2007, pct. 131, *a contrario Bostan împotriva Moldovei*, 2020, pct. 19, și *Surugiu împotriva României*, 2004); locurile în care sunt adăpostite animale de fermă [*Leveau și Fillon împotriva Franței* (dec.), 2005]. În mod similar, o clădire care nu este locuită, goală sau în construcție nu poate fi calificată drept „locuință” (*Halabi împotriva Franței*, 2019, pct. 41).

468. În plus, în cazul în care un reclamant invocă drept „domiciliu” un loc pe care acesta nu l-a ocupat niciodată sau aproape niciodată, ori pe care nu îl mai ocupă de o perioadă lungă de timp, este posibil ca legăturile cu locul respectiv să fie atât de slabe încât nu mai poate fi ridicată nicio problemă din perspectiva art. 8 (*Andreou Papi împotriva Turciei*, 2009, pct. 54). Posibilitatea ca o persoană să moștenească un bun nu reprezintă o legătură suficient de concretă pentru a se constata existența unui „domiciliu” [*Demopoulos și alții împotriva Turciei* (dec.) (MC), 2010, pct. 136-137]. În plus, art. 8 nu se extinde la garantarea dreptului de a cumpăra o casă [*Strunjak și alții împotriva Croației* (dec.), 2000] sau la impunerea autorităților unei obligații generale de a respecta alegerea unui domiciliu comun de către un cuplu căsătorit (*Mengesha Kimfe împotriva Elveției*, 2010, pct. 61). Art. 8 nu recunoaște nici dreptul de a obține o locuință [*Chapman împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 99; *Ward împotriva Regatului Unit* (dec.), 2004; *Codona împotriva Regatului Unit* (dec.), 2006], cu atât mai puțin o anumită locuință sau categorie de locuințe - de exemplu, una situată într-o anumită locație [*Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.), 2022, pct. 98]. O intruziune în domiciliul unei persoane poate fi examinată în cadrul cerințelor de protecție a „vieții private” (*Hadija Ismailova împotriva Azerbaidjanului*, 2019, pct. 107).

469. Deși, în principiu, Curtea nu are rolul de a se substitui instanțelor naționale în aprecierea probelor, pentru a stabili dacă apartamentul din care reclamanții au fost evacuați era „locuința” lor, trebuie să examineze faptele relevante, inclusiv modul în care instanțele naționale au ajuns la concluziile lor (*Hasanali Aliev și alții împotriva Azerbaidjanului*, 2022, pct. 32 și 35). Atunci când decide dacă apartamentul în cauză constituie domiciliul reclamanților, faptul că unii reclamanți au fost înregistrați la o adresă diferită în cursul unei anumite perioade nu poate fi decisiv și trebuie luate în considerare toate circumstanțele relevante (pct. 34). Curtea a acceptat elemente de probă precum acte ale administrației locale, planuri, fotografii și chitanțe de întreținere, precum și confirmări ale livrărilor poștale, declarații ale martorilor sau orice alte probe relevante (*Prokopovici împotriva Rusiei*, 2004, pct. 37), ca exemple de dovezi *prima facie* ale reședinței la o anumită adresă (*Nasirov și alții împotriva Azerbaidjanului*, 2020, unde reclamantul nu a prezentat nicio dovadă în sprijinul existenței unor legături suficiente și continue cu un apartament, pct. 72-75).

470. Obligațiile pozitive inerente respectării efective a domiciliului pot implica luarea de măsuri în sfera relațiilor dintre persoane. Răspunderea unui stat poate fi angajată ca urmare a unor acte care au repercusiuni suficient de directe asupra drepturilor garantate de Convenție. Pentru a stabili dacă această răspundere este efectiv angajată, trebuie să se țină seama de comportamentul ulterior al statului respectiv [*Moldovan și alții împotriva României (nr. 2)*, 2005, pct. 95]. Indiferent de abordarea urmată - obligație pozitivă sau ingerință - principiile aplicabile privind justificarea în temeiul art. 8 § 2 sunt, în general, similare (*Paketova și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 150-151).

471. Alături de dreptul la respectarea domiciliului, „viața privată și de familie” a reclamanților poate fi, de asemenea, afectată (a se vedea, de exemplu, *Paketova și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 153).

2. Exemple de „ingerințe”

472. Următoarele exemple pot fi citate ca posibile „ingerințe” în dreptul unei persoane la respectarea domiciliului:

- distrugerea deliberată a unei locuințe de către autorități [*Selçuk și Asker împotriva Turciei*, 1998, pct. 86; *Akdivar și alții împotriva Turciei* (MC), 1996, pct. 88; *Menteş și alții împotriva Turciei*, 1997, pct. 73] sau confiscarea acesteia [*Aboufadda împotriva Franței* (dec.), 2014]; demolarea unei case construite ilegal (*Ghailan și alții împotriva Spaniei*, 2012, pct. 55).
- refuzul de a le permite persoanelor strămutate să se întoarcă la domiciliile lor [*Cipru împotriva Turciei* (MC), 2001, pct. 174], care poate echivala cu o „încălcare continuă” a art. 8;
- transferul locuitorilor unui sat printr-o decizie a autorităților [*Noack și alții împotriva Germaniei* (dec.), 2000];
- pătrunderea în domiciliul unei persoane de către agenți de poliție (*Guțanovi împotriva Bulgariei*, 2013, pct. 217; *Sabani împotriva Belgiei*, 2022, pct. 41) și percheziționarea acestuia (*Murray împotriva Regatului Unit*, 1994, pct. 86), chiar și în cazul în care persoana în cauză a cooperat deschizând ușa pentru poliția neanunțată, deoarece o renunțare la dreptul fundamental la protecția domiciliului poate fi făcută numai fără constrângere și pe baza unui consimțământ neechivoc și informat (*Sabani împotriva Belgiei*, 2022, pct. 46); o operațiune a poliției pentru a readuce o femeie în vârstă, dependentă și extrem de vulnerabilă la azilul unde era cazată (*Jarrand împotriva Franței*, 2021, pct. 75);
- percheziții și confiscări (*Chappell împotriva Regatului Unit*, 1989, pct. 50-51; *Funke împotriva Franței*, 1993, pct. 48), chiar dacă reclamantul a cooperat cu poliția (*Saint-Paul Luxembourg S.A. împotriva Luxemburgului*, 2013, pct. 38) sau dacă infracțiunea care a determinat efectuarea percheziției a fost săvârșită de un terț (*Buck împotriva Germaniei*, 2005) și, mai general, orice măsură, dacă nu se deosebește prin modul de executare și prin

efectele sale practice de o percheziție, indiferent de calificarea acesteia în dreptul intern (*Kruglov și alții împotriva Rusiei*, 2020, pct. 123);

- vizite la domiciliu ale funcționarilor publici fără permisiune, chiar dacă nu se efectuează nicio percheziție și vizita nu duce la confiscarea de documente sau alte obiecte (*Halabi împotriva Franței*, 2019, pct. 54-56);
- ocuparea sau deteriorarea unei proprietăți (*Hamidov împotriva Rusiei*, 2007, pct. 138) ori evacuarea din locuință (*Orlić împotriva Croației*, 2011, pct. 56, cu trimiterile citate), inclusiv o hotărâre de evacuare neexecutată încă (*Gladișeva împotriva Rusiei*, 2011, pct. 91; *Ćosić împotriva Croației*, 2009, pct. 22);
- difuzarea de imagini fotografice ale interiorului unei case de țară (*Samoilova împotriva Rusiei*, 2021, pct. 66).

473. Alte exemple de „ingerințe”:

- modificarea condițiilor unui contract de închiriere (*Berger-Krall și alții împotriva Sloveniei*, 2014, pct. 264);
- pierderea locuinței din cauza unei decizii de expulzare [*Slivenko împotriva Letoniei* (MC), 2003, pct. 96];
- imposibilitatea unui cuplu, din cauza reglementărilor privind imigrația, de a-și întemeia un cămin împreună și de a trăi o viață de familie (*Hode și Abdi împotriva Regatului Unit*, 2012, pct. 43);
- decizii privind planificarea urbanistică (*Buckley împotriva Regatului Unit*, 1996, pct. 60);
- perturbarea folosinței pașnice a domiciliului de către autoritățile publice, cum ar fi, de exemplu, zgomotul și alte neplăceri generate de activitățile zilnice ale unei secții de poliție și ale unui centru de rețineră și arest preventiv situat la subsolul clădirii în care locuiește reclamantul (*Evgheii Dmitriev împotriva Rusiei*, 2020, pct. 33 și 53);
- perturbarea condițiilor de viață ale unei persoane la un anumit nivel, cum ar fi situații de locuit supraaglomerate și insalubritate sau alte situații care au consecințe negative asupra sănătății și demnității umane, erodând în mod efectiv esența dreptului de a se bucura de o locuință (*Hudorovič și alții împotriva Sloveniei*, 2020, pct. 112-116, în ceea ce privește accesul la apă potabilă sigură și salubritate).
- hotărâri de expropriere (*Howard împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei, 1985) și decizii prin care se dispune unor societăți să permită accesul auditorilor fiscali la sediul lor și să le permite acestora să copieze datele stocate pe serverele lor (*Bernh Larsen Holding AS și alții împotriva Norvegiei*, 2013, pct. 106).
- hotărâre de evacuare din rulote, barăci sau bungalow-uri, instalate ilegal pe un teren timp de mai mulți ani [*Winterstein și alții împotriva Franței*, 2013, pct. 143; *Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.), 2022, pct. 91] sau din locuințele improvizate fără autorizație (*Jordanova și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 104; *a contrario Hirtu și alții împotriva Franței*, 2020, pct. 65);
- strămutarea ca rezultat al unui atac motivat de ostilitatea față de comunitatea romă (*Burlia și alții împotriva Ucrainei*, 2018, pct. 166);
- imposibilitatea unei persoane de a obține eliminarea numelui său din registrul reședințelor permanente (*Babylonová împotriva Slovaciei*, 2006, pct. 52);
- obligația de a obține o autorizație pentru a locui în propriul domiciliu și obligarea la plata unei amenzi pentru ocuparea în mod ilegal a propriei locuințe (*Gillow împotriva Regatului Unit*, 1986, pct. 47).

Curtea a constatat, de asemenea, că imposibilitatea persoanelor strămutate, în contextul unui conflict, de a se întoarce în locuințele acestora a constituit o „ingerință” în exercitarea drepturilor

garantate acestora la art. 8 [*Ciragov și alții împotriva Armeniei* (MC), 2015, pct. 207; *Sargsian împotriva Azerbaidjanului* (MC), 2015, pct. 260].

474. În schimb, simplul fapt că s-a stabilit nelegalitatea construcției sau reconstrucției efectuate de vecinul unui reclamant nu este un motiv suficient pentru a afirma că drepturile acestuia din urmă în temeiul art. 8 au fost încălcate. Pentru ca art. 8 să se aplice, Curtea trebuie să fie convinsă că neajunsurile cauzate de construcția vecinului au fost suficient de grave pentru a aduce atingere în mod negativ, într-o măsură suficientă, folosinței reclamantei de facilitățile locuinței sale și calității vieții sale private și de familie [*Cerkun împotriva Ucrainei* (dec.), 2019, pct. 77-80].

475. Divulgarea la televiziune, fără consimțământul reclamantei, a adresei sale de domiciliu și a imaginilor din interiorul casei sale de țară a fost examinată în cadrul echilibrului care trebuie realizat între drepturile protejate de art. 8 și cele de către art. 10 (*Samoilova împotriva Rusiei*, 2021, pct. 101 și 103).

476. În cazul în care relatările privind pretinsa ingerință diferă, Curtea atribuie reclamantului sarcina inițială a probei privind stabilirea ingerinței, care trebuie să prezinte elemente de probă *prima facie* în favoarea propriei versiuni a faptelor. În caz afirmativ, sarcina probei va fi apoi inversată și plasată în sarcina guvernului, care trebuie să respingă în mod convingător dovezile reclamantului potrivit cărora a avut loc o ingerință (*Sabani împotriva Belgiei*, 2022, pct. 42-45).

B. Marja de apreciere

477. În măsura în care, în acest domeniu, problemele ridicate pot depinde de o multitudine de factori locali și de opțiunile de politici de amenajare urbană și rurală, statele contractante beneficiază, în principiu, de o marjă amplă de apreciere [*Noack și alții împotriva Germaniei* (dec.), 2000; a se vedea și marja întinsă de apreciere în materie de locuințe în *L.F. împotriva Regatului Unit* (dec.), 2022, pct. 40, și, mai precis, accesul la apă și canalizare în *Hudorovič și alții împotriva Sloveniei*, 2020, pct. 141, 144, 158 și trimiterile citate, sau lucrări rutiere importante pentru comunitatea locală în *Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.), 2022, pct. 109]. Cu toate acestea, rămâne la latitudinea Curții să stabilească dacă a existat o eroare vădită de apreciere [*Chapman împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 92]. Punerea în aplicare a acestor alegeri poate încălca dreptul unei persoane la respectarea domiciliului său, fără a ridica însă o problemă în temeiul Convenției, atunci când sunt îndeplinite anumite condiții și sunt puse în aplicare măsuri adiacente [*Noack și alții împotriva Germaniei* (dec.), 2000]. Cu toate acestea, atunci când dreptul aflat în joc este esențial pentru exercitarea efectivă a unor drepturi intime sau fundamentale, marja de apreciere acordată autorităților devine mai restrânsă [*Iordanova și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 118 (i)-(v), cu trimiteri suplimentare; *Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.), 2022, pct. 95 (i)-(ii)]. În special, atunci când, în contextul art. 8, apar considerații generale de politică socială și economică, domeniul de aplicare al marjei de apreciere acordate statului va depinde de contextul cauzei, acordându-se o importanță deosebită gradului de intruziune în sfera personală a reclamantului. Acest lucru se datorează faptului că art. 8 se referă la drepturi de importanță centrală pentru identitatea individului, autodeterminare, integritate fizică și morală, menținerea relațiilor cu ceilalți și pentru un loc stabil și sigur al persoanei în comunitate [*L.F. împotriva Regatului Unit* (dec.), 2022, pct. 40]. Pe scurt, în acest domeniu, marja va varia în funcție de diferiți factori, astfel cum se recapitulează, de exemplu, în *Szczypiński împotriva Poloniei* (dec.), 2022, pct. 56-58, în care Curtea a subliniat că, atunci când nu există niciun motiv să se îndoiască de procedura internă urmată, marja de apreciere acordată instanțelor naționale în astfel de cazuri va fi, prin urmare, una întinsă (pct. 67).

C. Locuințe

478. Art. 8 nu poate fi interpretat ca recunoscând unei persoane dreptul de a primi o locuință [*Chapman împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 99] sau dreptul de a trăi într-un anumit loc [*Garib împotriva Țărilor de Jos* (MC), 2017, pct. 141; *Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.),

2022, pct. 98]. În plus, domeniul de aplicare al oricărei obligații pozitive de a găzdui persoanele fără adăpost este limitat (*Hudorovič și alții împotriva Sloveniei*, 2020, pct. 114).

479. Dreptul unei persoane la respectarea domiciliului nu înseamnă doar dreptul la spațiul fizic în sine, ci și dreptul de a trăi în mod pașnic în acest spațiu. Acesta poate implica necesitatea adoptării unor măsuri de către autorități, în special în ceea ce privește executarea hotărârilor judecătorești (*Cvijetić împotriva Croației*, 2004, pct. 51-53). O ingerință poate să fie de natură fizică, de exemplu intrarea neautorizată în locuința unei persoane [*Cipru împotriva Turciei* (MC), 2001, pct. 294; *Fédération nationale des associations et syndicats de sportifs – FNASS și alții împotriva Franței*, 2018, pct. 154], sau non-fizică, precum poluarea fonică, emisiile, mirosurile etc. (*Moreno Gómez împotriva Spaniei*, 2004, pct. 53). În cazul în care deranjamentele fonice sau alte neplăceri depășesc dificultățile obișnuite de conviețuire cu vecinii, acestea pot afecta folosința pașnică a locuinței, indiferent dacă sunt cauzate de persoane particulare, activități comerciale sau agenții publice (*Kapa și alții împotriva Poloniei*, 2021, pct. 151, cu trimiterile citate).

480. Deși art. 8 protejează individul împotriva ingerințelor autorităților publice, acesta poate implica, de asemenea, adoptarea de către stat a unor măsuri menite să garanteze dreptul unei persoane la respectarea „domiciliului” său (*Novoselețki împotriva Ucrainei*, 2005, pct. 68), chiar și în sfera relațiilor dintre persoane particulare (*Surugiu împotriva României*, 2004, pct. 59). Curtea a constatat o încălcare de către stat a obligațiilor sale pozitive, din cauza faptului că autoritățile nu au luat măsuri ca urmare a plângerilor repetate formulate de un reclamant, potrivit cărora anumite persoane au intrat în curtea acestuia și câteva căruțe cu gunoi au fost răsturnate în fața ușii și sub ferestrele acestuia [*ibidem*, pct. 67-68; a se vedea și *Irina Smirnova împotriva Ucrainei*, 2016, pct. 90-99, cu privire la intruziunile nedorite în spațiul personal și domiciliul reclamantului - pentru o cauză în care s-a constatat că autoritățile nu și-au încălcat obligația pozitivă, a se vedea *Osman împotriva Regatului Unit*, 1998, pct. 129-130, privind hărțuirea și vandalismul, sau *Chiș împotriva României* (dec.), 2014, privind zgomote⁸¹]. Faptul că autoritățile naționale nu au pus în executare o hotărâre de evacuare a unei persoane dintr-un apartament, în favoarea proprietarului, a fost considerat o încălcare de către stat a obligațiilor sale pozitive care decurg din art. 8 (*Pibernik împotriva Croației*, 2004, pct. 70). S-a considerat că restituirea cu întârziere de către autoritățile publice a unui apartament aflat într-o stare neadecvată pentru locuit a încălcat dreptul reclamantului la respectarea domiciliului său (*Novoselețki împotriva Ucrainei*, 2005, pct. 84-88). Deși Convenția nu protejează accesul la apă potabilă ca atare, o lipsă persistentă și de lungă durată a unui astfel de acces ar putea avea consecințe negative asupra sănătății și demnității umane, erodând efectiv nucleul vieții private și folosința unui domiciliu, ceea ce înseamnă că obligațiile pozitive ale unui stat ar putea fi declanșate, în funcție de circumstanțele specifice ale cauzei și de nivelul lor de gravitate (*Hudorovič și alții împotriva Sloveniei*, 2020, pct. 116, 158 și 145-146).

481. Curtea solicită statelor membre să pună în balanță interesele concurente aflate în joc [*Hatton și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2003, pct. 98], indiferent dacă respectiva cauză este examinată din perspectiva unei ingerințe din partea unei autorități publice, care trebuie să fie justificată în temeiul art. 8 § 2, sau din perspectiva obligațiilor pozitive care impun statului adoptarea unui cadru legal pentru protejarea dreptului unei persoane la respectarea domiciliului, prevăzut la paragraful 1.

482. În ceea ce privește amploarea marjei de apreciere a statului în acest domeniu, trebuie să se acorde o importanță deosebită gradului de intruziune în sfera personală a reclamantului (*Connors împotriva Regatului Unit*, 2004, pct. 82; *Gladișeva împotriva Rusiei*, 2011, pct. 91-96). Având în

---

⁸¹ A se vedea *Ghid privind mediul*.

vedere importanța crucială a drepturilor garantate de art. 8 în ceea ce privește identitatea, autodeterminarea și integritatea fizică și morală a persoanei, marja de apreciere a aspectelor legate de locuințe este mai restrânsă în ceea ce privește drepturile garantate de art. 8 decât în privința celor prevăzute la art. 1 din Protocolul nr. 1 (*ibidem*, pct. 93). Garanțiile procedurale de care dispune persoana în cauză vor fi deosebit de importante pentru a determina dacă statul pârât a rămas în marja sa de apreciere. În special, Curtea trebuie să examineze dacă procesul decizional care a condus la măsurile de ingerință a fost echitabil și de natură să respecte în mod corespunzător interesele individuale protejate de art. 8 (*Jordanova și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 118). În cazul în care reclamanții au invocat argumente relevante privind proporționalitatea ingerinței, instanțele naționale ar trebui să le examineze în detaliu și să ofere o motivare adecvată (*Ahmadov împotriva Azerbaidjanului*, 2020, pct. 46).

483. Pentru a stabili dacă statul și-a depășit marja de apreciere atunci când a definit cadrul juridic aplicabil, Curtea ține seama în special de garanțiile procedurale existente (*Connors împotriva Regatului Unit*, 2004, pct. 92). Curtea a hotărât, printre altele, că pierderea locuinței de către o persoană constituie o formă extremă de ingerință în dreptul la respectarea domiciliului (a se vedea, în cazul demolării, *Ivanova și Cerkezov împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 52-54). Orice persoană expusă riscului de a fi victima unei ingerințe atât de grave ar trebui să poată beneficia, în principiu, de examinarea proporționalității unei asemenea măsuri de către o instanță independentă, în lumina principiilor relevante care decurg din art. 8 din Convenție, în ciuda faptului că, în temeiul legislației interne, dreptul acesteia de folosință a încetat [*McCann împotriva Regatului Unit*, 2008, pct. 50; în ceea ce privește îndepărtarea călătorilor de pe marginea drumurilor, a se vedea *Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.), 2022, pct. 101-107]. Acest principiu a fost dezvoltat în contextul locuințelor aflate în proprietatea statului sau proprietate colectivă [*F.J.M. împotriva Regatului Unit* (dec.), 2018, pct. 37, cu trimiterile citate]. Cu toate acestea, a fost delimitată o distincție dintre proprietarii autorității publice și cei particulari conform căreia principiul nu se aplică în mod automat în cazul în care posesia este solicitată de către o persoană fizică ori o societate (pct. 41). În special, atunci când posesia este solicitată de către o persoană particulară ori de către o organizație, punerea în balanță a intereselor concurente ale părților poate fi consacrată în legislația internă astfel încât să nu mai fie nevoie ca o instanță să cântărească interesele respective la soluționarea unei acțiuni pentru acordarea posesiei (pct. 45).

484. Potrivit hotărârii *Ivanova și Cerkezov împotriva Bulgariei*, 2016, având în vedere că dreptul la respectarea domiciliului prevăzut la art. 8 se referă la aspecte „de o importanță centrală pentru identitatea individului, autodeterminare, integritate fizică și morală, menținerea relațiilor cu ceilalți și pentru un loc stabil și sigur al persoanei în comunitate”, punerea în balanță, în temeiul acestei dispoziții, în cazurile în care ingerința constă în pierderea singurei locuințe a unei persoane este de o altă natură, o importanță deosebită fiind acordată amplitudinii ingerinței în sfera personală a persoanelor vizate. În mod normal, acest lucru poate fi examinat doar de la caz la caz. Astfel, simpla posibilitate de a obține controlul judiciar al deciziei administrative care determină pierderea locuinței nu este suficientă: persoana în cauză „trebuie să poată contesta această decizie pe motiv că este disproporționată în raport cu situația sa personală”. În cadrul unei astfel de proceduri, instanțele naționale trebuie să ia în considerare toți factorii relevanți și să evalueze interesele concurente în conformitate cu principiile jurisprudențiale, caz în care marja de apreciere acordată acestor instanțe va fi una extinsă, iar Curtea va fi reticentă în a contrazice aprecierea acestora [*Ivanova și Cerkezov împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 53 (încălcare); a se vedea și *Simonova împotriva Bulgariei*, 2023, pct. 51-52, și *Alif Ahmadov și alții împotriva Azerbaidjanului*, 2023, pct. 61-64; a contrario *Szczyński împotriva Poloniei* (dec.), 2022, pct. 66-71, în care instanțele au pus în balanță, pe de o parte, interesul reclamantului de a-și păstra locuința și, pe de altă parte, interesele societății]. Pe baza deciziilor lor, Curtea trebuie să fie convinsă că autoritățile naționale au apreciat toate circumstanțele relevante și au abordat în mod adecvat argumentele reclamantului cu privire la situația sa individuală (*Kaminskas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 58-65). O încercare a autorităților în faza de executare de a negocia cu reclamantul și/sau de a discuta reinstalarea sa nu va remedia

situația în cazul în care negocierile nu au avut loc în cadrul unei proceduri formale care să implice o examinare cuprinzătoare a proporționalității ingerinței în lumina situației individuale a reclamantului și nu au oferit o soluție cuprinzătoare (*Simonova împotriva Bulgariei*, 2023, pct. 53).

485. O evacuare care a avut loc în contextul gestionării locuințelor de stat ar putea fi considerată, în principiu, ca vizând distribuirea echitabilă a locuințelor de stat și, prin urmare, ca urmărind un scop legitim în interesul bunăstării economice a țării și al protecției drepturilor altora, în sensul art. 8 (*Hasanali Aliev și alții împotriva Azerbaidjanului*, 2022, pct. 46-47). Cu toate acestea, este necesară o examinare adecvată a proporționalității ingerinței, în lumina circumstanțelor personale ale reclamantilor, iar refuzul instanțelor naționale de a examina realitatea situației locative a reclamantilor și recurgerea formalistă la înregistrările administrative au fost considerate incompatibile cu obligațiile statelor în temeiul art. 8 (pct. 48).

1. Proprietari

486. În cazul în care o autoritate publică are de a face cu un cumpărător de bună-credință a unui bun care a fost obținut în mod nelegal de proprietarul anterior, instanțele naționale nu pot să dispună automat evacuarea, fără a examina cu mai multă atenție proporționalitatea măsurii sau circumstanțele specifice ale cazului. Faptul că locuința este recuperată de stat și nu de către o altă persoană particulară, ale cărei interese legate de apartamentul în cauză ar fi putut fi implicate, are, de asemenea, o importanță deosebită (*Gladișeva împotriva Rusiei*, 2011, pct. 90-97).

487. Uneori, este necesar ca un stat membru să instituie sechestrul asigurător asupra locuinței unei persoane în vederea vânzării sale silite, pentru a asigura plata taxelor datorate statului. Totuși, aceste măsuri trebuie să fie puse în aplicare astfel încât să se asigure respectarea dreptului persoanei în cauză la domiciliul său. Într-o cauză referitoare la condițiile unei vânzări silite prin licitație a unei case, pentru a se asigura plata unei datorii fiscale, Curtea a constatat o încălcare, întrucât nu au fost protejate în mod adecvat interesele proprietarului (*Rousk împotriva Suediei*, 2013, pct. 137-142). Mai general, în ceea ce privește concilierea dreptului unei persoane la respectarea domiciliului cu vânzarea forțată a unei case, în vederea plății unor datorii, a se vedea *Vrzić împotriva Croației*, 2016, pct. 13.

488. Obligația de a solicita o autorizație de ocupare a unei locuințe deținute pe o insulă, pentru a preveni suprapopularea insulei, nu contravine în sine art. 8. Cu toate acestea, cerința privind proporționalitatea nu este îndeplinită în cazul în care autoritățile naționale nu țin seama suficient, printre altele, de situația specială a proprietarilor (*Gillow împotriva Regatului Unit*, 1986, pct. 56-58).

489. Curtea a examinat problema pierderii iminente a unei locuințe, în urma unei decizii de demolare a acesteia, pe motiv că a fost construită fără autorizație, cu încălcarea reglementărilor aplicabile în materie de urbanism (*Ivanova și Cerkezov împotriva Bulgariei*, 2016). Curtea a examinat, în principal, dacă demolarea era „necesară într-o societate democratică” și a stabilit criteriile relevante (pct. 53 și, mai recent, *Ghailan și alții împotriva Spaniei*, 2012, pct. 63-64). Aceasta s-a bazat pe hotărârile pronunțate în cauze anterioare, în care a constatat că procedurile de evacuare dintr-o locuință trebuie să respecte interesele protejate de art. 8, pierderea locuinței de către o persoană fiind o formă extremă de ingerință în dreptul acesteia la respectarea domiciliului, indiferent dacă persoana în cauză aparține sau nu unui grup vulnerabil. Pentru a concluziona că a existat o încălcare a art. 8 în speță, Curtea s-a întemeiat pe constatarea potrivit căreia instanțele naționale au trebuit să se pronunțe doar cu privire la problema ilegalității și acestea s-au limitat la analizarea problemei respective, fără a examina potențialul efect disproporționat al executării ordinului de demolare asupra situației personale a reclamantilor (*Ivanova și Cerkezov împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 49-62). În schimb, în cauza *Szczypiński împotriva Poloniei* (dec.), 2022, Curtea a declarat inadmisibilă o cerere similară, constatând că instanțele naționale, în evaluarea necesității deciziei de demolare, au îndeplinit cerințele procedurale prin realizarea unui echilibru adecvat între circumstanțele personale ale reclamantului și interesul de a-și păstra casa, precum și interesul public

în ceea ce privește securitatea juridică a reglementărilor pe care reclamantul le-a încălcat cu bună știință prin construirea casei sale (pct. 66-72). În cauza *Kaminskas împotriva Lituaniei*, 2020, Curtea a considerat satisfăcătoare evaluarea de către autoritățile naționale a circumstanțelor individuale relevante ale reclamantului și argumentele privind proporționalitatea unei decizii de demolare în raport cu interesul general de conservare a pădurilor și a mediului (pct. 64-65).

În cauza *Ghailan și alții împotriva Spaniei*, 2012, lipsa unei examinări exhaustive și aprofundate a proporționalității demolării trebuie atribuită faptului că reclamantii nu au utilizat căile de atac disponibile (care le ofereau posibilitatea efectivă de a contesta proporționalitatea demolării) și, prin urmare, a fost o consecință a propriului lor comportament (pct. 72). Curtea a precizat că, atunci când proporționalitatea și caracterul rezonabil al ingerinței în exercitarea dreptului la domiciliu sunt stabilite de o instanță independentă în conformitate cu art. 8, este totuși posibil ca reclamantul să invoce art. 8 în apărarea sa pentru a preveni evacuarea/demolarea și apoi instanța să admită sau să respingă cererea (pct. 76-80). În evaluarea sa, Curtea s-a referit, de asemenea, la posibilitățile existente de cazare alternativă (*Ivanova și Cerkezev împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 60; *Ghailan și alții împotriva Spaniei*, 2012, pct. 78-79).

490. De asemenea, Curtea a hotărât că, în cazul în care un stat adoptă un cadru legislativ care obligă o persoană particulară să își împartă locuința cu persoane străine (de gospodăria sa), trebuie să instituie reglementări detaliate și garanțiile procedurale necesare pentru a asigura protejarea intereselor tuturor părților implicate, astfel cum sunt prevăzute de Convenție (*Irina Smirnova împotriva Ucrainei*, 2016, pct. 94).

2. Chiriași

491. Curtea s-a pronunțat asupra unor litigii referitoare la evacuarea chiriașilor (a se vedea trimiterile citate în *Ivanova și Cerkezev împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 52). Un ordin de evacuare dintr-o locuință, emis de autorități, trebuie să se dovedească necesar și să respecte garanțiile procedurale, în cadrul unui proces decizional echitabil, desfășurat în fața unei instanțe independente, care respectă cerințele de la art. 8 (*Connors împotriva Regatului Unit*, 2004, pct. 81-84; *Bjedov împotriva Croației*, 2012, pct. 70-71). Nu este suficient doar să se precizeze că măsura este prevăzută de legislația națională, fără a se ține seama de circumstanțele individuale în cauză (*Ćosić împotriva Croației*, 2009, pct. 21). În plus, măsura trebuie să urmărească un obiectiv legitim și trebuie să se demonstreze că pierderea locuinței este proporțională cu obiectivele legitime urmărite, în conformitate cu art. 8 § 2. Trebuie așadar să se țină seama de circumstanțele de fapt ale locatarului ale cărui interese legitime trebuie să fie protejate (*Orlić împotriva Croației*, 2011, pct. 64; *Gladišheva împotriva Rusiei*, 2011, pct. 94-95; *Krivička și Krivički împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 50; *Andrei Medvedev împotriva Rusiei*, 2016, pct. 55).

492. Astfel, Curtea a decis că o procedură sumară de evacuare a unui chiriaș, măsură care nu oferă garanții procedurale adecvate, implică o încălcare a Convenției, chiar dacă măsura în cauză a urmărit obiectivul legitim de a asigura aplicarea corespunzătoare a reglementărilor legale privind locuințele (*McCann împotriva Regatului Unit*, 2008, pct. 55). Rezilierea unui contract de închiriere, fără nicio posibilitate de a beneficia de examinarea proporționalității măsurii de către o instanță independentă, a fost considerată o încălcare a art. 8 (*Kay și alții împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 74; a se vedea și *Naforניתa împotriva Moldovei*, 2024, în care Curtea Supremă de Justiție nu a pus în balanță interesele concurente în joc, în ciuda faptului că reclamantii evacuați locuiau în mod legal în apartamente aflate în proprietatea statului de peste 11 ani). Principiul nu se aplică în mod automat în cazul în care proprietarul era o persoană fizică ori o organizație [*Vrzić împotriva Croației*, 2016, pct. 67; *F.J.M. împotriva Regatului Unit* (dec.), 2018, pct. 41]. În plus, continuarea ocupării proprietății unei persoane, cu încălcarea unui ordin de evacuare executoriu, emis de o instanță care a constatat ilegalitatea ocupării locuinței respective, încalcă art. 8 (*Hamidov împotriva Rusiei*, 2007, pct. 145).

493. În hotărârea *Larkos împotriva Ciprului* (MC), 1999, Curtea a susținut că protejarea diferențiată a chiriașilor împotriva evacuării – în funcție de tipul de proprietate închiriată, adică proprietate de stat sau privată – implică o încălcare a art. 14, coroborat cu art. 8 (pct. 31-32). Cu toate acestea, s-a considerat că nu este discriminatoriu să se ofere posibilitatea cumpărării apartamentelor în care locuiesc numai chiriașilor apartamentelor aflate în proprietatea statului, în vreme ce locatarii apartamentelor aflate în proprietate privată nu pot face acest lucru [*Strunjak și alții împotriva Croației* (dec.), 2000]. În plus, stabilirea unor criterii pe baza cărora pot fi alocate locuințe sociale, în cazul în care oferta disponibilă este insuficientă pentru satisfacerea cererii, este legitimă în măsura în care aceste criterii nu sunt arbitrare sau discriminatorii (*Bah împotriva Regatului Unit*, 2011, pct. 49; a se vedea, mai general, referitor la chiriașii locuințelor sociale, *Paulić împotriva Croației*, 2009; *Kay și alții împotriva Regatului Unit*, 2010).

494. Curtea a constatat că nu a existat o încălcare a art. 8 în ceea ce privește o reformă a sectorului locuințelor, ca urmare a tranziției de la un regim socialist la o economie de piață, ceea ce a condus la o diminuare generală a protecției juridice acordate titularilor de „contracte de închiriere protejate în regim special”. În ciuda majorării chiriei și a diminuării garanției privind posibilitatea de a rămâne în apartamente, chiriașii au beneficiat în continuare de o protecție specială mai mare decât cea acordată în mod normal chiriașilor [*Berger-Krall și alții împotriva Sloveniei*, 2014, pct. 273 și trimiterile citate; totuși, a se compara cu *Galović împotriva Croației* (dec.), 2013, pct. 65].

3. Partenerii chiriașilor/ocupare neautorizată

495. Protecția prevăzută la art. 8 din Convenție nu se limitează la ocuparea legală/autorizată a unui imobil, în temeiul dreptului intern (*McCann împotriva Regatului Unit*, 2008, pct. 46; *Bjedov împotriva Croației*, 2012, pct. 58; *Ivanova și Cerkezov împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 49). În fapt, Curtea a extins protecția art. 8 la ocupanta unui apartament, la închirierea căruia avea dreptul doar partenerul acesteia (*Prokopovici împotriva Rusiei*, 2004, pct. 37; a se vedea și *Korelc împotriva Sloveniei*, 2009, pct. 82, și *Evgheni Zaharov împotriva Rusiei*, 2017, pct. 32), precum și la o persoană care a locuit ilegal într-un apartament timp de aproape 40 de ani (*Brežec împotriva Croației*, 2013, pct. 36). Pe de altă parte, atunci când se analizează dacă obligația impusă unei persoane de a-și părăsi locuința este proporțională cu obiectivul legitim urmărit, este extrem de relevant dacă locuința a fost sau nu ilegal stabilită.

496. Curtea a constatat o încălcare în cazul în care instanța națională a acordat o importanță primordială faptului că reclamantul a fost înregistrat ca locuind în altă parte pe parcursul celor 10 ani în care a locuit cu partenera sa, fără a încerca să pună în balanță acest lucru cu argumentele persoanei în cauză privind nevoia de camera în cauză (*Evgheni Zaharov împotriva Rusiei*, 2017, pct. 35-37).

497. Curtea a constatat o încălcare a art. 14, coroborat cu art. 8, în cazul în care unui locatar i s-a interzis cesiunea contractului de locațiune, ulterior decesului partenerului său de același sex [*Karner împotriva Austriei*, 2003, pct. 41-43; *Kozak împotriva Poloniei*, 2010, pct. 99, și, *mutatis mutandis*, *Makarčeva împotriva Lituaniei* (dec.), 2021⁸²].

---

⁸² A se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor LGBTI*.

4. Minorități și persoane vulnerabile

498. Curtea ține seama, de asemenea, de vulnerabilitatea unui locatar, jurisprudența sa protejând stilul de viață al minorităților (a se vedea, de exemplu, *Hudorovič și alții împotriva Sloveniei*, 2020, pct. 142). În special, a subliniat vulnerabilitatea romilor și nomazilor, precum și necesitatea de a acorda o atenție deosebită nevoilor și modurilor de viață specifice acestora (*Connors împotriva Regatului Unit*, 2004, pct. 84; *Paketova și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 161). Acest lucru poate impune autorităților naționale obligații pozitive [*Chapman împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 96; *Iordanova și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 129-130 și 133], în anumite limite [*Codona împotriva Regatului Unit* (dec.), 2006; *Hudorovič și alții împotriva Sloveniei*, 2020, pct. 158]. Măsurile impuse în ceea ce privește staționarea rulotelor țiganilor au un impact asupra dreptului la respectarea „domiciliului” acestora [*Chapman împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 73; a se vedea, cu toate acestea, *Hirtu și alții împotriva Franței*, 2020, pct. 65]. În cazul în care apar probleme, Curtea pune accent pe acțiunile întreprinse de autoritățile naționale pentru a găsi o soluție [*Stenegry și Adam împotriva Franței* (dec.), 2007]. În cauza *Paketova și alții împotriva Bulgariei*, 2022, manifestarea publică repetată a opoziției autorităților față de întoarcerea romilor la casele lor, după ce aceștia fuseseră forțați să plece, a fost considerată un factor deosebit de relevant. Având în vedere că autoritățile cunoșteau pericolul pentru reclamanți, acestea ar fi trebuit să ia măsuri rezonabile pentru a proteja persoanele expuse, astfel încât să asigure respectarea efectivă a vieții lor private și de familie și a domiciliului; obligațiile pozitive respective fiind cu atât mai importante cu cât reclamanții au susținut că au fost vizați pe motive etnice (pct. 160-163).

499. În această privință, Curtea a reiterat criteriile de evaluare a respectării cerințelor prevăzute la art. 8 în hotărârea pronunțată în cauza *Winterstein și alții împotriva Franței*, 2013 (pct. 148 și trimiterile citate) și a oferit o recapitulare a jurisprudenței în cauza *Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.), 2022, pct. 94-115. A constatat că nu a existat o încălcare în cazul în care situația dificilă a reclamanților a fost luată în considerare în mod corespunzător, motivele invocate de autoritățile responsabile cu amenajarea urbană au fost relevante și suficiente, iar mijloacele utilizate nu au fost disproportionale [*Buckley împotriva Regatului Unit*, 1996, pct. 84; *Chapman împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 114]. Declarând inadmisibilă cauza *Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.), 2022, Curtea a apreciat, de asemenea, dacă reclamanții au beneficiat de suficiente garanții procedurale și dacă procesul decizional a fost echitabil, astfel încât să respecte în mod corespunzător drepturile lor în temeiul art. 8 și dacă autoritățile naționale au acționat în limitele marjei lor de apreciere (pct. 101-109); de asemenea, Curtea a luat în considerare eforturile depuse de autoritatea locală pentru a asigura o locuință alternativă [pct. 110-113; a se vedea și *Chapman împotriva Regatului Unit* (MC), 2001, pct. 103-104]. În ceea ce privește măsurile de evacuare a persoanelor din locul în care trăiau, Curtea a constatat o încălcare în cauzele *Connors împotriva Regatului Unit*, 2004, pct. 95; *Iordanova și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 144; *Winterstein și alții împotriva Franței*, 2013, pct. 156 și 167; *Buckland împotriva Regatului Unit*, 2012, pct. 70; *Bagdonavicius și alții împotriva Rusiei*, 2016, pct. 107 (privind evacuările forțate și distrugerea unor locuințe, fără niciun plan de relocare).

500. Curtea a hotărât, de asemenea, că atitudinea generală a autorităților, prin care a fost perpetuat sentimentul de nesiguranță al romilor, ale căror locuințe și bunuri au fost distruse, precum și incapacitatea repetată a autorităților de a pune capăt ingerințelor, în special, în viața lor de familie, au constituit o încălcare gravă a art. 8 [*Moldovan și alții împotriva României (nr. 2)*, 2005, pct. 108-109; *Burlia și alții împotriva Ucrainei*, 2018, pct. 169-170]. Curtea a statuat că astfel de grupuri sociale defavorizate, precum și comunitățile marginalizate, pot avea nevoie de asistență pentru a se putea bucura efectiv de aceleași drepturi ca și populația majoritară (*Iordanova și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 129).

501. O măsură care afectează o minoritate nu reprezintă *ipso facto* o încălcare a art. 8 [*Noack și alții împotriva Germaniei* (dec.), 2000]. În această cauză, Curtea a examinat dacă argumentele invocate pentru a justifica transferul locuitorilor unei comune, dintre care unii aparțineau unei minorități

naționale, într-o altă localitate erau relevante și dacă această ingerință a fost proporțională cu obiectivul urmărit, având în vedere faptul că a afectat o minoritate. În *Hudorovič și alții împotriva Sloveniei*, 2020, Curtea a analizat domeniul de aplicare al obligației pozitive a statului de a oferi acces la utilități unui grup dezavantajat din punct de vedere social, și anume membrii comunității rome (pct. 143-158). A constatat că măsurile luate de stat pentru a asigura accesul reclamanților la apă potabilă și canalizare au ținut seama de poziția lor vulnerabilă și au îndeplinit cerințele art. 8 (pct. 158). La aceeași concluzie a ajuns și în cauza *Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.), 2022, privind strămutarea membrilor unei comunități de nomazi de pe un teren ocupat ilegal, la marginea unui drum public pe care se efectuau lucrări, în cadrul unui nou proiect rutier. Curtea a subliniat că trebuie să se acorde o marjă de apreciere mai extinsă, având în vedere că ingerința a apărut în contextul unor lucrări rutiere importante pentru comunitatea locală și care țineau de domeniul politicii sociale și economice.

502. Persoanele care nu au capacitate juridică sunt, de asemenea, deosebit de vulnerabile. Prin urmare, art. 8 impune statului obligația pozitivă de a le acorda acestora o protecție specială. În consecință, faptul că o persoană fără capacitate juridică a fost deposedată de locuința sa, fără să aibă posibilitatea să participe efectiv la procedură sau să beneficieze de examinarea de către instanțe a proporționalității măsurii în cauză, a constituit o încălcare a art. 8 (*Zehentner împotriva Austriei*, 2009, pct. 63 și 65). Ar trebui să se facă trimitere la garanțiile existente în dreptul intern (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017, pct. 82-84 și 90). În cauza citată, Curtea a constatat că nu a existat o încălcare a art. 8 ca urmare a refuzului de a respecta dorințele unui adult cu deficiențe intelectuale în ceea ce privește educația sa și locul său de reședință.

503. Persoanele în vârstă dependente pot fi, de asemenea, vulnerabile și o intervenție a poliției la domiciliul acestora ar putea fi considerată necesară pentru o nevoie socială imperioasă, de exemplu în contextul „maltratării unei persoane vulnerabile” de către o persoană particulară (*Jarrand împotriva Franței*, 2021, pct. 84-87). După cum s-a subliniat, poate fi angajată răspunderea statului în temeiul Convenției pentru inacțiunea autorităților, dacă acestea au cunoștință de starea foarte vulnerabilă a unei persoane aflate în pericol la domiciliu (pct. 85).

504. Curtea a hotărât că a existat o ingerință în dreptul la respectarea domiciliului în cazul copiilor afectați din punct de vedere psihic de faptul că au asistat în mod repetat la acte de violență săvârșite de tatăl lor împotriva mamei lor, în locuința familiei (*Eremia împotriva Moldovei*, 2013, pct. 74). Curtea a constatat o încălcare a art. 8 în speță, pe motiv că sistemul judiciar nu a reacționat în mod corespunzător la gravele acte de violență domestică săvârșite [pct. 78-79; a se compara cu *Ghișoiu împotriva României* (dec.), 2022, pct. 50-65, în care Curtea a constatat că nu existau probe suficiente ale pretinselor acte de violență pentru a declanșa obligația statului de a proteja]. Vulnerabilitatea deosebită a victimelor violenței domestice și necesitatea implicării active a statului în protecția acestora au fost subliniate atât în instrumentele internaționale, cât și în jurisprudența consacrată a Curții (*Bevacqua și S. împotriva Bulgariei*, 2008; *A împotriva Croației*, 2010, pct. 65). În *Levciuk împotriva Ucrainei*, 2020, respingerea unei cereri de evacuare introduse de o femeie împotriva fostului soț, întrucât acesta a supus-o în mod repetat la violențe psihice și fizice în prezența copiilor lor minori, a fost considerată o încălcare a art. 8 (pct. 90). În special, autoritățile judiciare interne nu au efectuat o analiză cuprinzătoare a riscului de violență psihică și fizică viitoare cu care se confruntă reclamanta și copiii săi. Curtea a precizat că, dacă evacuarea este cea mai extremă măsură care aduce atingere dreptului la respectarea domiciliului garantat de art. 8, o ingerință ar putea fi necesară pentru a proteja sănătatea și drepturile celorlalți (pct. 84).

505. Art. 8 nu conferă dreptul de a beneficia de o locuință și, prin urmare, orice obligație pozitivă de a găzdui persoanele fără adăpost trebuie să fie limitată [*B.G. și alții împotriva Franței*, 2020, pct. 93; *Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.), 2022, pct. 98, și, în ceea ce privește alternative de cazare, pct. 112-113]. Cu toate acestea, obligația de a asigura adăpost persoanelor deosebit de vulnerabile poate decurge din art. 8 în cazuri excepționale (*Iordanova și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 130, cu trimiterile citate). Un refuz din partea autorităților sociale de a furniza asistență în

cea ce privește locuința unei persoane care suferă de o boală gravă ar putea, în anumite circumstanțe, să ridice o problemă din perspectiva art. 8, din cauza impactului unui astfel de refuz asupra vieții private a persoanei în cauză [*O'Rourke împotriva Regatului Unit* (dec.), 2001].

506. În jurisprudența sa, Curtea ține seama de documentele de drept internațional relevante și stabilește amploarea marjei de apreciere a statelor membre (*A.-M.V. împotriva Finlandei*, 2017, pct. 73-74 și 90). Deși, în general, în materie de locuințe, statelor li se acordă o marjă largă de apreciere (*Hudorovič și alții împotriva Sloveniei*, 2020, pct. 141 și 158), atunci când dreptul în cauză este esențial pentru exercitarea efectivă de către individ a drepturilor fundamentale sau „intime”, în special în temeiul art. 8, marja de apreciere tinde să fie mai restrânsă și necesită ca autoritățile naționale să fi examinat argumentele relevante privind proporționalitatea și să fi furnizat motive adecvate pentru decizie [*Iordanova și alții împotriva Bulgariei*, 2012, pct. 118 (i)-(v), cu trimiteri suplimentare; *Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei* (dec.), 2022, pct. 95 (i)-(ii)]. În cauza *Jarrand împotriva Franței*, 2021, Curtea a afirmat că inacțiunea autorităților, deși erau conștiente de starea foarte vulnerabilă a unei persoane la domiciliu și de riscurile pentru viața sau bunăstarea acesteia, ar putea angaja răspunderea statului pârât în temeiul Convenției (pct. 85). În cauza *B.G. și alții împotriva Franței*, 2020, în ceea ce privește cazarea copiilor, Curtea a precizat că, în prezent, există un consens larg - inclusiv în dreptul internațional - în sprijinul ideii că, în toate deciziile privind copii, interesul superior al acestora trebuie să primeze (pct. 94).

5. Vizite și percheziții domiciliare, ridicarea de bunuri⁸³

507. Pentru a obține probe materiale ale anumitor infracțiuni, autoritățile naționale pot considera necesar să recurgă la măsuri care implică pătrunderea în domiciliul unei persoane private (*Dragan Petrović împotriva Serbiei*, 2020, pct. 74). Acțiunile agenților de poliție la pătrunderea în locuințe trebuie să fie „legale” (*Bostan împotriva Moldovei*, 2020, pct. 21-30) și proporționale cu obiectivul urmărit (*McLeod împotriva Regatului Unit*, 1998, pct. 53-57, în care a fost constatată o încălcare; pentru un exemplu de cauză în care nu a fost constatată nicio încălcare, a se vedea *Dragan Petrović împotriva Serbiei*, 2020, pct. 75-77), la fel ca orice acțiune întreprinsă în interiorul locuinței în cauză (*Vasilciuk împotriva Ucrainei*, 2013, pct. 83, în ceea ce privește devastarea unor spații private).

508. Legea în cauză trebuie să fie „compatibilă cu statul de drept”. În contextul perchezițiilor și ridicărilor de bunuri, aceasta trebuie să asigure o anumită protecție a persoanei împotriva ingerințelor arbitrare în drepturile prevăzute la art. 8. Astfel, dreptul intern trebuie să fie suficient de clar în termenii săi pentru a indica cetățenilor în mod adecvat cu privire la circumstanțele și condițiile în care autoritățile publice sunt împuternicite să recurgă la orice astfel de măsuri. În plus, percheziția și ridicarea de bunuri reprezintă o atingere gravă respectării vieții private, a domiciliului și corespondenței și, prin urmare, trebuie să se bazeze pe o „lege” care este deosebit de precisă. Este esențial să existe norme clare și detaliate pe această temă (*Petri Sallinen și alții împotriva Finlandei*, 2005, pct. 82 și 90).

509. Hotărârea în cauza *Fédération nationale des associations et syndicats de sportifs – FNASS și alții împotriva Franței*, 2018, privește obligația impusă atleților profesioniști, care fac parte dintr-un „grup țintă”, de a comunica în prealabil locul în care se află, astfel încât să poată fi efectuate controale antidoping inopinate. Curtea a subliniat că vizitele domiciliare în scopul efectuării unor astfel de testări sunt foarte diferite de cele desfășurate sub supravegherea instanțelor, acestea din urmă fiind orientate către investigarea unor infracțiuni sau ridicarea unor bunuri. Astfel de controale

⁸³ A se vedea și *Ghid privind protecția datelor*.

aduc atingere, prin definiție, esenței dreptului la respectarea domiciliului și nu pot fi asimilate vizitelor efectuate la domiciliul atleților (pct. 186). Curtea a considerat că reducerea sau eliminarea obligațiilor de care s-au plâns reclamantii ar putea spori pericolele reprezentate de dopaj pentru sănătatea lor și a întregii comunități sportive și ar contraveni consensului european și internațional privind necesitatea de a efectua controale inopinate (pct. 190). A se compara cu o arestare la domiciliu neanunțată în contextul imigrației: *Sabani împotriva Belgiei*, 2022, (pct. 41-58).

510. Cetățenii trebuie să fie protejați împotriva riscurilor de pătrundere abuzivă a agenților de poliție în locuințele lor. Curtea a constatat o încălcare a art. 8 în cazul în care membrii unei unități speciale de intervenție, care purtau cagule și erau înarmați cu mitraliere, au pătruns în domiciliul unei persoane particulare, în zorii zilei, pentru a-i comunica reclamantului acuzațiile aduse acestuia și pentru a-l escorta la secția de poliție. Curtea a subliniat faptul că ar trebui să fie instituite garanții pentru evitarea oricărui abuz și pentru protejarea demnității umane în astfel de circumstanțe (*Kučera împotriva Slovaciei*, 2007, pct. 119 și 122; a se vedea și *Rachwalski și Ferenc împotriva Poloniei*, 2009, pct. 73). Aceste garanții ar putea să includă chiar și obligația statului de a efectua o anchetă efectivă în cazul în care acesta este singurul mijloc legal de clarificare a acuzațiilor privind perchezițiile domiciliare ilegale (*H.M. împotriva Turciei*, 2006, pct. 26-27 și 29: încălcarea aspectului procedural al art. 8, din cauza caracterului neadecvat al anchetei; în ceea ce privește importanța unei astfel de protecții procedurale, a se vedea *Vasilciuk împotriva Ucrainei*, 2013, pct. 84).

511. Măsurile care implică pătrunderea în locuințele persoanelor particulare trebuie să fie „prevăzute de lege”, ceea ce presupune respectarea procedurii legale (*L.M. împotriva Italiei*, 2005, pct. 29 și 31) și a garanțiilor existente (*Panteleienko împotriva Ucrainei*, 2006, pct. 50-51; *Kilyen împotriva României*, 2014, pct. 34), trebuie să urmărească unul din scopurile legitime enumerate la art. 8 § 2 (*Smirnov împotriva Rusiei*, 2007, pct. 40) și trebuie să fie „necesare într-o societate democratică” pentru îndeplinirea scopului în cauză (*Camenzind împotriva Elveției*, 1997, pct. 47).

512. Următoarele sunt exemple de măsuri care urmăresc obiective legitime: măsuri adoptate de autoritatea în materie de concurență pentru a proteja concurența economică (*DELTA PEKÁRNY a.s. împotriva Republicii Cehe*, 2014, pct. 81); combaterea evaziunii fiscale [*Keslassy împotriva Franței* (dec.), 2002, și *K.S. și M.S. împotriva Germaniei*, 2016, pct. 48]; strângerea de probe circumstanțiale și materiale în cauzele penale, de exemplu cele care implică falsificarea, abuzul de încredere și emiterea de cecuri fără acoperire (*Van Rossem împotriva Belgiei*, 2004, pct. 40); omorul (*Dragan Petrović împotriva Serbiei*, 2020, pct. 74); traficul de droguri (*Işıldak împotriva Turciei*, 2008, pct. 50); comerțul ilegal de medicamente (*Wieser și Bicos Beteiligungen GmbH împotriva Austriei*, 2007, pct. 55); protecția mediului și prevenirea poluării (*Halabi împotriva Franței*, 2019, pct. 60-61); protejarea sănătății și a „drepturilor și libertăților altora”, în contextul combaterii dopajului în sport (*Fédération nationale des associations et syndicats de sportifs – FNASS și alții împotriva Franței*, 2018, pct. 165-166).

513. Curtea apreciază, de asemenea, relevanța și caracterul adecvat al argumentelor invocate pentru a justifica astfel de măsuri, precum și respectarea principiului proporționalității în circumstanțele specifice ale cauzei (*Buck împotriva Germaniei*, 2005, pct. 45), precum și dacă legislația și practica pertinente prevăd garanții adecvate și relevante pentru a împiedica autoritățile să adopte măsuri arbitrare (*Guțanovi împotriva Bulgariei*, 2013, pct. 220; în ceea ce privește criteriile aplicabile, a se vedea *Ilija Stefanov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 38-39; *Smirnov împotriva Rusiei*, 2007, pct. 44). De exemplu, judecătorul nu poate pur și simplu să semneze un proces-verbal, să aplice pe acesta ștampila oficială a instanței, precizând data și ora deciziei, urmate de mențiunea „aprobat”, fără să emită o ordonanță separată, care să indice motivele aprobării (*Guțanovi împotriva Bulgariei*, 2013, pct. 223). În ceea ce privește o percheziție domiciliară care a fost efectuată în temeiul unui mandat care ar fi putut fi obținut prin încălcarea dreptului intern și internațional, a se vedea *K.S. și M.S. împotriva Germaniei*, 2016, pct. 49-53.

514. Curtea este deosebit de atentă în cazul în care dreptul intern permite efectuarea de percheziții domiciliare fără un mandat judecătoresc. Admite astfel de percheziții în cazul în care lipsa unui mandat este compensată de un control judecătoresc ulterior efectiv cu privire la legalitatea și necesitatea măsurii (*Işildak împotriva Turciei*, 2008, pct. 51; *Guțanovi împotriva Bulgariei*, 2013, pct. 222). Pentru aceasta este necesar ca persoanele interesate să poată beneficia de un control judecătoresc *de facto* și *de jure* al legalității măsurii și să obțină despăgubiri adecvate, în cazul în care se constată nelegalitatea măsurii în cauză (*DELTA PEKÁRNY a.s. împotriva Republicii Cehe*, 2014, pct. 87). O percheziție domiciliară dispusă de un procuror în absența controlului unei autorități judiciare constituie o încălcare a art. 8 (*Varga împotriva României*, 2008, pct. 70-74).

515. Curtea consideră că un mandat de percheziție trebuie să fie însoțit de anumite limitări, astfel încât ingerința pe care o autorizează să nu fie potențial nelimitată și, prin urmare, disproporționată. Textul mandatului trebuie să specifice domeniul său de aplicare (pentru a se asigura faptul că percheziția se concentrează exclusiv pe infracțiunile care fac obiectul anchetei) și condițiile de executare a acestuia (pentru a facilita controlul amplitudinii operațiunilor). Un mandat formulat în termeni generali, care nu furnizează informații cu privire la ancheta în cauză sau la obiectele care trebuie ridicate, nu asigură un just echilibru între drepturile părților implicate, având în vedere competențele ample pe care le conferă anchetatorilor (*Van Rossem împotriva Belgiei*, 2004, pct. 44-50 și trimiterile citate; *Bagieva împotriva Ucrainei*, 2016, pct. 52).

516. O percheziție a poliției poate fi considerată disproporționată dacă aceasta nu a fost precedată de măsuri de precauție rezonabile și disponibile (*Keegan împotriva Regatului Unit*, 2006, pct. 33-36: lipsa unei verificări prealabile adecvate a identității rezidenților locației percheziționate) sau în cazul în care acțiunea întreprinsă a fost excesivă (*Vasilciuk împotriva Ucrainei*, 2013, pct. 80 și 84). S-a constatat că o descindere efectuată de poliție la orele 6 a.m., fără un motiv suficient, la domiciliul unei persoane, în absența sa, în condițiile în care aceasta era victima, și nu persoana anchetată, nu a fost „necesară” într-o societate democratică (*Zubal' împotriva Slovaciei*, 2010, pct. 41-45, unde Curtea a evidențiat, de asemenea, impactul asupra reputației persoanei în cauză). Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare a art. 8 în cazul perchezițiilor și confiscărilor efectuate la domiciliul unei persoane particulare în legătură cu o simplă contravenție, care ar fi fost comisă, în plus, de o terță persoană (*Buck împotriva Germaniei*, 2005, pct. 52).

517. Curtea poate ține seama de prezența reclamantului și a altor martori în timpul efectuării unei percheziții domiciliare (*Bagieva împotriva Ucrainei*, 2016, pct. 53), acesta fiind un factor care îi permite reclamantului să controleze în mod efectiv amploarea percheziției efectuate (*Maslák și Micháľková împotriva Republicii Cehe*, 2016, pct. 79). În schimb, o percheziție efectuată în prezența persoanei în cauză, a avocatului său, a altor doi martori și a unui expert, dar în absența unei autorizații prealabile din partea unei instanțe și a unui control ulterior efectiv este insuficientă pentru a preveni riscul unui abuz de putere din partea organelor de cercetare penală (*Guțanovi împotriva Bulgariei*, 2013, pct. 225).

518. De asemenea, trebuie să existe garanții adecvate și suficiente atunci când se efectuează o percheziție într-un stadiu atât de incipient al procedurii penale, cum este cercetarea preliminară a poliției, care precedă ancheta preliminară (*Modestou împotriva Greciei*, 2017, pct. 44). În speță, Curtea a constatat că, în această etapă, o percheziție a fost disproporționată, având în vedere termenii vagi ai mandatului, lipsa unui control judiciar anterior, faptul că reclamantul nu a fost prezent fizic în timpul percheziției și lipsa unui control judiciar ulterior imediat (pct. 52-54).

519. Invers, garanțiile instituite de dreptul național și aspectele practice ale percheziției pot conduce la o constatare a neîncălării art. 8 [*Camenzind împotriva Elveției*, 1997, pct. 46, și *Paulić împotriva Croației*, 2009, în ceea ce privește o percheziție cu o sferă limitată, destinată confiscării unui telefon neautorizat; *Cronin împotriva Regatului Unit* (dec.), 2004, și *Ratușna împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 82, cu privire la existența unor garanții adecvate].

520. În ceea ce privește vizitele la domiciliu și ridicările efectuate de către agenți vamali, Curtea a considerat disproporționate competențele extinse conferite autorităților vamale, coroborate cu lipsa unui mandat judiciar [*Mialhe împotriva Franței (nr. 1)*, 1993; *Funke împotriva Franței*, 1993; *Crémieux împotriva Franței*, 1993].

521. Protecția cetățenilor și a instituțiilor împotriva amenințărilor terorismului și problemelor specifice legate de arestarea și detenția persoanelor suspectate de infracțiuni legate de terorism este luată în considerare de către Curte atunci când examinează compatibilitatea cu art. 8 § 2 din Convenție a unei măsuri care constituie o ingerință (*Murray împotriva Regatului Unit*, 1994, pct. 91; *H.E. împotriva Turciei*, 2005, pct. 48-49). Legislația privind combaterea terorismului trebuie să asigure o protecție adecvată împotriva abuzurilor și să fie respectată de autorități (*Hamidov împotriva Rusiei*, 2007, pct. 143). În ceea ce privește o operațiune antiteroristă, a se vedea și *Menteș și alții împotriva Turciei*, 1997, pct. 73.⁸⁴

522. În cauza *Sher și alții împotriva Regatului Unit*, 2015, autoritățile au suspectat un atac terorist iminent și au inițiat investigații extrem de complexe în vederea împiedicării atacului. Curtea a admis că mandatul de percheziție a fost formulat în termeni destul de generali. Cu toate acestea, a considerat că lupta împotriva terorismului și caracterul urgent al situației puteau justifica o percheziție întemeiată pe un mandat formulat în termeni mai generali decât ar fi fost admisibil în alte circumstanțe. În astfel de cazuri, ar trebui să se acorde poliției o anumită flexibilitate în ceea ce privește aprecierea, pe baza descoperirilor din cursul percheziției, a elementelor care ar putea avea legătură cu activități teroriste, precum și ridicarea acestora în vederea unei examinări mai aprofundate (pct. 174-176).

D. Spații comerciale

523. Drepturile garantate de art. 8 din Convenție pot include dreptul la respectarea sediului social al unei societăți, al sucursalelor sau al altor spații comerciale ale unei societăți (*Société Colas Est și alții împotriva Franței*, 2002, pct. 41). În ceea ce privește sediul unei persoane fizice, care era, de asemenea, sediul central al unei societăți deținute de aceasta, a se vedea *Chappell împotriva Regatului Unit*, 1989, pct. 63.

524. Marja de apreciere acordată statului în ceea ce privește aprecierea necesității unei ingerințe este mai amplă atunci când măsura percheziției vizează persoane juridice și nu persoane fizice (*DELTA PEKÁRNY a.s. împotriva Republicii Cehe*, 2014, pct. 82; *Bernh Larsen Holding AS și alții împotriva Norvegiei*, 2013, pct. 159)⁸⁵.

525. Perchezițiile sau vizitele și ridicările de obiecte efectuate în sediile comerciale pot fi conforme cu cerințele art. 8 [*Keslassy împotriva Franței (dec.)*, 2002; *Société Canal Plus și alții împotriva Franței*, 2010, pct. 55-57]. Astfel de măsuri sunt disproporționate în raport cu obiectivele legitime urmărite și, prin urmare, contravin drepturilor protejate de art. 8, în cazul în care nu există motive „relevante și suficiente” care să le justifice și nici garanții adecvate și suficiente împotriva abuzurilor (*Posevini împotriva Bulgariei*, 2017, pct. 65-73, cu trimiterile citate; *Société Colas Est și alții împotriva Franței*, 2002, pct. 48-49). Curtea a constatat o încălcare a art. 8 din Convenție în cazul în care instanța administrativă a refuzat să examineze plângerea societății reclamante potrivit căreia Consiliul Concurenței a confiscat sau copiat un număr mare de documente fizice și electronice,

⁸⁴ A se vedea *Ghid privind terorismul*.

⁸⁵ A se vedea *Ghid privind protecția datelor*.

precum și a restrâns drepturile angajaților săi în timpul inspecției, pe motiv că decizia criticată nu a condus la nicio consecință juridică pentru societatea reclamantă (*UAB Kesko Senukai Lithuania împotriva Lituaniei*, 2023, pct. 116-127).

526. În ceea ce privește amploarea competențelor de cercetare ale autorităților fiscale cu privire la serverele informatice, Curtea a subliniat, de exemplu, interesul public de a asigura un control efectiv al informațiilor furnizate de societățile reclamante în scopul calculării impozitelor și importanța existenței unor garanții eficiente și adecvate împotriva abuzurilor din partea autorităților fiscale (*Bernh Larsen Holding AS și alții împotriva Norvegiei*, 2013, pct. 172-174, neîncălcare).

527. În ceea ce privește inspecțiile efectuate la sediul unei societăți în contextul unor practici anticoncurențiale, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 în cazul în care nu a fost solicitată sau acordată o autorizare prealabilă de efectuare a inspecției de către un judecător, nu a fost efectuat un control *a posteriori* efectiv al necesității ingerinței și nu existau reglementări cu privire la posibila distrugere a copiilor ridicate în timpul inspecției (*DELTA PEKÁRNY a.s. împotriva Republicii Cehe*, 2014, pct. 92).

E. Cabinete de avocatură

528. Noțiunea de „domiciliu” de la art. 8 § 1 din Convenție nu se referă numai la domiciliul unei persoane fizice, ci și la cabinetul unui avocat sau la o firmă de avocatură (*Buck împotriva Germaniei*, 2005, pct. 31-32; *Niemietz împotriva Germaniei*, 1992, pct. 30-33). Percheziția efectuată la sediul unui avocat poate constitui o încălcare a secretului profesional, ce reprezintă fundamentul relației de încredere existente între un avocat și clientul său (*André și altul împotriva Franței*, 2008, pct. 41)⁸⁶. În consecință, aceste măsuri trebuie să fie însoțite de „garanții procedurale speciale”, iar avocatul trebuie să aibă acces la „un control eficient” pentru a le contesta. Acest lucru nu este valabil în cazul în care o cale de atac nu permite anularea efectelor percheziției contestate (*Xavier Da Silveira împotriva Franței*, 2010, pct. 37, 42 și 48). În *Kruglov și alții împotriva Rusiei*, 2020, Curtea a recapitulat jurisprudența sa privind garanțiile efective împotriva abuzului sau arbitrariului și elementele care trebuie luate în considerare în această privință (pct. 125-132). Întrucât persecutarea și hărțuirea membrilor profesiei de avocat lovesc în chiar inima sistemului Convenției, perchezițiile la domiciliul sau cabinetul avocaților ar trebui să facă obiectul unei „examinări deosebit de stricte” (a se vedea și pct. 102-105, referitoare la elemente de drept internațional privind protecția relației avocat-client). De asemenea, sunt necesare garanții speciale pentru a proteja confidențialitatea profesională a consilierilor juridici care nu sunt membri ai baroului (pct. 137).

529. Având în vedere impactul acestor măsuri, adoptarea și punerea lor în aplicare trebuie să fie reglementate de norme foarte clare și precise (*Petri Sallinen și alții împotriva Finlandei*, 2005, pct. 90; *Wolland împotriva Norvegiei*, 2018, pct. 62). Rolul avocaților în apărarea drepturilor omului reprezintă un motiv suplimentar pentru care perchezițiile efectuate la sediul acestora ar trebui să facă obiectul unor controale foarte stricte (*Heino împotriva Finlandei*, 2011, pct. 43; *Kolesnicenko împotriva Rusiei*, 2009, pct. 31).

530. Aceste măsuri pot viza infracțiuni care implică avocatul în mod direct sau, dimpotrivă, nu au nicio legătură cu acesta. În unele cazuri, percheziția în cauză avea ca scop eliminarea dificultăților întâmpinate de autorități în obținerea de probe incriminatorie (*André și altul împotriva Franței*, 2008, pct. 47), fiind încălcat astfel secretul profesional al avocatului (*Smirnov împotriva Rusiei*, 2007,

---

⁸⁶ A se vedea *Ghid privind protecția datelor*.

pct. 46 și 49, a se vedea și pct. 39). Importanța secretului profesional al avocatului a fost subliniată întotdeauna în raport cu art. 6 din Convenție (dreptul la apărare), de la pronunțarea hotărârii în cauza *Niemietz împotriva Germaniei*, 1992, pct. 37). Curtea face referire, de asemenea, la protejarea reputației unui avocat (*ibidem*, pct. 37; *Buck împotriva Germaniei*, 2005, pct. 45).

531. Convenția nu interzice impunerea anumitor obligații avocaților, care pot viza relațiile cu clienții lor. Acest lucru este valabil, în special, în cazul în care se constată existența unor dovezi credibile ale participării unui avocat la o infracțiune sau în contextul unor eforturi de combatere a anumitor practici ilegale. Curtea a subliniat că este esențial să se prevadă un cadru strict pentru astfel de măsuri (*André și altul împotriva Franței*, 2008, pct. 42). Pentru un exemplu de percheziție efectuată la sediul unei firme de avocatură, în conformitate cu cerințele Convenției, a se vedea *Jacquier împotriva Franței* (dec.), 2009, și *Wolland împotriva Norvegiei*, 2018, și *a contrario Leotsakos împotriva Greciei*, 2018, pct. 51-57.

532. Faptul că o vizită la domiciliu s-a desfășurat în prezența decanului baroului este o „garanție procedurală specială” (*Roemen și Schmit împotriva Luxemburgului*, 2003, pct. 69; *André și altul împotriva Franței*, 2008, pct. 42-43), dar prezența decanului respectiv nu este suficientă în sine (*ibidem*, pct. 44-46; și, mai general, cu privire la necesitatea unui observator independent, *Leotsakos împotriva Greciei*, 2018, pct. 40 și 52). Curtea a constatat o încălcare din cauza lipsei unui mandat judiciar și a unui control judiciar *a posteriori* efectiv (*Heino împotriva Finlandei*, 2011, pct. 45).

533. Existența unui mandat de percheziție, care să menționeze motive pertinente și suficiente pentru emiterea unei comisii rogatorii, nu reprezintă în mod necesar o garanție împotriva tuturor riscurilor de abuz, întrucât trebuie să se țină seama, de asemenea, de amploarea sa și de competențele conferite inspectorilor. Prin urmare, Curtea a constatat o încălcare în cazul unui mandat de percheziție cu o sferă de aplicare prea largă, conferind prea multe competențe anchetatorilor, și în cazul în care nu s-a ținut seama de statutul de avocat al persoanei în cauză și nu s-a luat nicio măsură pentru a proteja în mod corespunzător secretul profesional al acesteia (*Kolesnicenko împotriva Rusiei*, 2009, pct. 32-35; *Ilija Stefanov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 39-44; *Smirnov împotriva Rusiei*, 2007, pct. 48; *Aleksanian împotriva Rusiei*, 2008, pct. 216). În mod similar, a constatat o încălcare în cazul unui mandat de percheziție emis împotriva unor jurnaliști și disidenți, în care scopul percheziției a fost descoperirea și confiscarea oricăror documente care conțineau informații despre fondurile primite de la proprietarii mai multor societăți offshore, inclusiv domnul Mihail Hodorkovski. Având în vedere perioada extrem de lungă a procedurii penale și faptul că reclamantii nu erau suspectați de niciun comportament infracțional, Curtea a considerat că termenii generali și largi acordau poliției o marjă de apreciere nelimitată în determinarea obiectelor și documentelor care urmau să fie ridicate și nu puteau fi considerați „necesari într-o societate democratică” (*Svetova și alții împotriva Rusiei*, 2023, pct. 36-46). În *Kruglov și alții împotriva Rusiei*, 2020, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 deoarece instanțele naționale au emis un mandat de percheziție considerând că singura garanție care trebuie asigurată în timpul percheziției sediului unui avocat este o încuviințare judiciară prealabilă. Curtea a statuat că instanțele naționale nu pot autoriza o încălcare a secretului profesional între avocat și client în toate cazurile în care există o anchetă penală, chiar dacă această anchetă nu este îndreptată împotriva avocaților, ci împotriva clienților lor. În plus, Curtea a precizat că instanțele naționale trebuie să pună în balanță obligația de a proteja confidențialitatea între avocat și client cu necesitățile anchetei penale (*ibidem*, pct. 126-129).

534. De asemenea, Curtea s-a pronunțat cu privire la ridicări de bunuri și percheziții care, deși însoțite de garanții procedurale speciale, erau totuși disproporționate față de scopul legitim urmărit (*Roemen și Schmit împotriva Luxemburgului*, 2003, pct. 69-72). Pentru a aprecia dacă amploarea ingerinței a fost proporțională și, prin urmare, „necesară într-o societate democratică”, Curtea a luat în considerare volumul documentelor care trebuiau examinate de către autorități, perioada necesară pentru examinarea acestora și amploarea inconvenientelor cauzate reclamantului (*Wolland împotriva Norvegiei*, 2018, pct. 80).

535. Trebuie subliniat faptul că, în conformitate cu art. 8, o percheziție poate ridica probleme din perspectiva respectării „domiciliului”, a „corespondenței” și a „vieții private” (*Golovan împotriva Ucrainei*, 2012, pct. 51; *Wolland împotriva Norvegiei*, 2018, pct. 52).

F. Locuințele jurnaliștilor

536. Perchezițiile efectuate la sediul unui ziar, care au ca scop obținerea de informații cu privire la sursele jurnaliștilor, pot ridica o problemă din perspectiva art. 8 (și, prin urmare, nu se limitează exclusiv la o examinare în temeiul art. 10 din Convenție). Perchezițiile desfășurate la sediile avocaților pot avea ca scop descoperirea surselor jurnaliștilor (*Roemen și Schmit împotriva Luxemburgului*, 2003, pct. 64-72).

537. În *Ernst și alții împotriva Belgiei*, 2003, Curtea a considerat ca fiind disproporționate o serie de percheziții efectuate la sediile profesionale și private ale jurnaliștilor, deși a admis că acestea au fost însoțite de unele garanții procedurale. În fapt, jurnaliștii nu erau acuzați de săvârșirea niciunei infracțiuni și mandatele de percheziție erau redactate în termeni generali și nu conțineau nicio informație cu privire la ancheta în cauză, sediile care trebuiau inspectate și obiectele care trebuiau ridicate. În consecință, aceste mandate au conferit prea multe competențe anchetatorilor, care au putut astfel să copieze și să ridice un volum considerabil de date electronice. Mai mult, jurnaliștii nu au fost informați cu privire la motivele efectuării perchezițiilor (pct. 115-116).

538. Curtea a examinat o percheziție desfășurată la sediul central al unei societăți care edita un ziar, cu scopul de a confirma identitatea autorului unui articol publicat în presă. Curtea a hotărât că faptul că jurnaliștii și angajații societății au cooperat cu poliția nu însemna că respectiva percheziție și ridicarea aferentă de obiecte și înscrisuri au fost mai puțin intruzive. Autoritățile competente ar trebui să pună în aplicare în mod rezonabil și moderat astfel de măsuri, ținând seama de necesitățile concrete ale cauzei (*Saint-Paul Luxembourg S.A. împotriva Luxemburgului*, 2013, pct. 38 și 44).

539. În ceea ce privește operațiunile de percheziție și ridicare în timpul proceselor penale împotriva jurnaliștilor, în *Man și alții împotriva României* (dec.), 2019, Curtea a enumerat elementele pe care le-a luat în considerare pentru a examina dacă dreptul și practica internă oferă garanții adecvate și efective împotriva abuzurilor și arbitrariului (pct. 86).

G. Mediu de la domiciliu⁸⁷

540. Convenția nu garantează în mod explicit dreptul la un mediu sănătos și liniștit (*Kyrtatos împotriva Greciei*, 2003, pct. 52), dar atunci când o persoană este afectată direct și grav de poluare fonică sau de alt tip, poate fi ridicată o problemă din perspectiva art. 8 [a se vedea, de exemplu, *Hatton și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2003, pct. 96; *Moreno Gómez împotriva Spaniei*, 2004, pct. 53; *Grimkovskaia împotriva Ucrainei*, 2011; *Koliadenko și alții împotriva Rusiei*, 2012]. Art. 8 poate fi aplicabil dacă poluarea este cauzată direct de stat sau dacă acesta din urmă este răspunzător, în absența unor norme corespunzătoare care să reglementeze activitățile din sectorul privat în cauză (*Jugheli și alții împotriva Georgiei*, 2017, pct. 73-75). Art. 8 poate implica adoptarea de către autoritățile publice a unor măsuri menite să asigure respectarea domiciliului (obligații pozitive) chiar și în sfera relațiilor dintre persoane private (a se vedea, de exemplu, *Surugiu împotriva României*, 2004, în ceea ce privește răspunsul efectiv al autorităților la plângerile privind tulburările grave și repetitive cauzate de vecini sau nivelul excesiv de zgomot al traficului rutier,

---

⁸⁷ A se vedea și *supra*.

Kapa și alții împotriva Poloniei, 2021; *Deés împotriva Ungariei*, 2010; *Grimkovskaia împotriva Ucrainei*, 2011).

541. Alegerea mijloacelor de abordare a problemelor de mediu este lăsată la latitudinea statelor, care nu sunt obligate să pună în aplicare nicio măsură specifică solicitată de persoane [de exemplu, în ceea ce privește protecția sănătății împotriva emisiilor de particule provenite de la autovehicule: *Greenpeace e.V. și alții împotriva Germaniei* (dec.), 2009]. Într-un domeniu atât de complex, art. 8 nu impune autorităților naționale să garanteze că fiecare persoană beneficiază de o locuință care respectă anumite standarde de mediu (*Grimkovskaia împotriva Ucrainei*, 2011, pct. 65).

Pentru o analiză detaliată a jurisprudenței Curții pe această temă, a se vedea *Ghid privind mediul*.

V. Corespondență⁸⁸

A. Aspecte generale

1. Sfera de aplicare a noțiunii de „corespondență”⁸⁹

542. Dreptul la respectarea „corespondenței”, în sensul art. 8 § 1 vizează protejarea confidențialității comunicărilor într-o gamă largă de situații diferite. Această noțiune include în mod evident corespondența de natură privată sau profesională (*Niemietz împotriva Germaniei*, 1992, pct. 32 *in fine*), inclusiv în cazul în care expeditorul sau destinatarul este o persoană privată de libertate [*Silver și alții împotriva Regatului Unit*, 1983, pct. 84; *Mehmet Nuri Özen și alții împotriva Turciei*, 2011, pct. 41; *Nuh Uzun și alții împotriva Turciei*, 2022, pct. 80; a se compara cu *Zaidov împotriva Azerbaidjanului (nr. 2)*, 2022, pct. 62-65, în care Curtea a respins calificarea de către autoritățile naționale a unui manuscris destinat publicării, confiscat de la autor, deținut, de către autoritățile penitenciare, ca făcând parte din sfera „corespondenței” în temeiul art. 8], dar și pachetele confiscate de agenți vamali (*X împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei, 1978). De asemenea, include convorbirile telefonice între membrii unei familii (*Margareta și Roger Andersson împotriva Suediei*, 1992, pct. 72) sau cu terțe persoane (*Lüdi împotriva Elveției*, 1992, pct. 38-39; *Klass și alții împotriva Germaniei*, 1978, pct. 21 și 41; *Malone împotriva Regatului Unit*, 1984, pct. 64; *Azer Ahmadov împotriva Azerbaidjanului*, 2021, pct. 62 *in fine*, indiferent dacă a avut loc o singură dată sau pe parcursul unei anumite perioade de timp), apelurile telefonice efectuate din spații profesionale sau de la domiciliu [*Amann împotriva Elveției* (MC), 2000, pct. 44; *Halford împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 44-46; *Copland împotriva Regatului Unit*, 2007, pct. 41; *Kopp împotriva Elveției*, 1998, pct. 50], precum și cele efectuate dintr-un centru de detenție (*Petrov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 51) și „interceptarea” de informații referitoare la aceste convorbiri (data, durata, numerele formate) (*P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit*, 2001, pct. 42).

543. Tehnologiile intră, de asemenea, sub incidența art. 8, în special datele dintr-un telefon/laptop și/sau copiile acestora (*Saber împotriva Norvegiei*, 2020, pct. 48; *Särgava împotriva Estoniei*, 2021), mesajele electronice (e-mailurile) [*Copland împotriva Regatului Unit*, 2007, pct. 41; *Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 72; *Tena Arregui împotriva Spaniei*, 2024, pct. 31; pentru e-mailurile schimbate cu corespondenții de pe un site de întâlniri ocazionale, a se vedea *M.P. împotriva Portugaliei*, 2021, pct. 34], utilizarea Internetului [*Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 81 și *Copland împotriva Regatului Unit*, 2007, pct. 41-42] și datele stocate pe servere informatice (*Wieser și Bicos Beteiligungen GmbH împotriva Austriei*, 2007, pct. 45), inclusiv pe hard-diskuri (*Petri Sallinen și alții împotriva Finlandei*, 2005, pct. 71) și dischete (*Ilia Stefanov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 42).

544. Sunt vizate, de asemenea, formele mai vechi de comunicare electronică, cum ar fi telexul (*Christie împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei, 1994), mesajele transmise prin pager (*Taylor-Sabori împotriva Regatului Unit*, 2002) și transmisiunile radio private (*X și Y împotriva Belgiei*, decizia Comisiei, 1982), cu excepția transmisiunilor care sunt efectuate pe o frecvență publică și care sunt, așadar, accesibile altor persoane (*B.C. împotriva Elveției*, decizia Comisiei, 1995).

⁸⁸ A se vedea și [Ghid privind protecția datelor](#).

⁸⁹ A se vedea și [Ghid privind protecția datelor](#).

Exemple de „ingerințe”

545. Conținutul și forma corespondenței nu sunt relevante în ceea ce privește problema ingerințelor (*A. împotriva Franței*, 1993, pct. 35-37; *Frérot împotriva Franței*, 2007, pct. 54). De exemplu, deschiderea și citirea unei bucăți de hârtie pliate, pe care un avocat a scris un mesaj și pe care a înmânat-o ulterior clienților săi, sunt considerate o „ingerință” (*Laurent împotriva Franței*, 2018, pct. 36). Nu există niciun principiu *de minimis* pentru ca o ingerință să aibă loc: este suficientă deschiderea unei scrisori [*Narinen împotriva Finlandei*, 2004, pct. 32; *Idalov împotriva Rusiei* (MC), 2012, pct. 197].

546. Toate formele de cenzură, interceptare, monitorizare, confiscare și alte obstacole intră în domeniul de aplicare al art. 8 (*Potoczka și Adamco împotriva Slovaciei*, 2023, pct. 69). Poșta și alte comunicări ale persoanelor juridice sunt acoperite de noțiunea de „corespondență”. A împiedica o persoană să inițieze o corespondență constituie cea mai amplă formă de „ingerință” în exercitarea „dreptului la respectarea corespondenței” (*Golder împotriva Regatului Unit*, 1975, pct. 43).

547. Alte forme de ingerință în dreptul la respectarea corespondenței pot include următoarele acte imputabile autorităților publice:

- controlul corespondenței (*Campbell împotriva Regatului Unit*, 1992, pct. 33), realizarea de copii (*Foxley împotriva Regatului Unit*, 2000, pct. 30) sau ștergerea anumitor pasaje (*Pfeifer și Plankl împotriva Austriei*, 1992, pct. 43);
- interceptarea prin diverse mijloace și înregistrarea conversațiilor personale sau profesionale [*Amann împotriva Elveției* (MC), 2000, pct. 45], de exemplu, prin ascultarea convorbirilor telefonice (*Malone împotriva Regatului Unit*, 1984, pct. 64, de exemplu, prin ascultarea convorbirilor telefonice, pct. 83-84, *Azer Ahmadov împotriva Azerbaidjanului*, 2021, pct. 62; a se vedea și *P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit*, 2001, pct. 42), chiar și atunci când ascultarea convorbirilor este efectuată de pe linia unei terțe părți (*Lambert împotriva Franței*, 1998, pct. 21; *Potoczka și Adamco împotriva Slovaciei*, 2023, și, de asemenea, pentru persoana care nu este vizată de procedura penală, pct. 1, 46-51);
- copierea întregului conținut al hard disk-ului laptopului reclamantului pe un hard disk extern (*Särgava împotriva Estoniei*, 2021) sau confiscarea unui telefon inteligent și căutarea în copie a conținutului său (*Saber împotriva Norvegiei*, 2020, pct. 48);
- stocarea datelor interceptate referitoare la utilizarea telefonului, a adresei de e-mail și a internetului (*Copland împotriva Regatului Unit*, 2007, pct. 44). Simplul fapt că astfel de date pot fi obținute în mod legitim, de exemplu din facturile telefonice, nu constituie o piedică în calea constatării unei „ingerințe”; de asemenea, este irelevant faptul că informațiile nu au fost dezvăluite unor părți terțe sau nu au fost utilizate în cadrul unor proceduri disciplinare sau de altă natură împotriva persoanei în cauză (*ibidem*, pct. 43);

Alte forme de ingerință pot include:

- redirectionarea corespondenței electronice către un terț (*Luordo împotriva Italiei*, 2003, pct. 72 și 75, cu privire la un judecător sindic; *Herczegfalvy împotriva Austriei*, 1992, pct. 87-88, cu privire la tutorele unei persoane internate într-un spital de psihiatrie);
- copierea unor fișiere electronice, inclusiv a celor care aparțin unor societăți (*Bernh Larsen Holding AS și alții împotriva Norvegiei*, 2013, pct. 106);
- copierea unor documente care conțin date bancare și stocarea ulterioară a acestora de către autorități (*M.N. și alții împotriva San Marino*, 2015, pct. 52);
- măsurile secrete de supraveghere [*Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2021; *Centrum för rättvisa împotriva Suediei* (MC), 2022; *Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015 și trimiterile citate]. O situație în care o persoană aflată sub supraveghere secretă se întâmplă să fie membru al consiliului de administrație al unei societăți nu

conduce automat la o ingerință în drepturile conferite de art. 8 societății respective (*Liblik și alții împotriva Estoniei*, 2019, pct. 112, în care, cu toate acestea, Curtea nu a văzut niciun motiv pentru a face distincție între corespondența unui membru al consiliului de administrație al societăților reclamante și cea a societăților reclamante, chiar dacă nicio autorizație de supraveghere secretă nu fusese emisă în mod oficial în privința societăților).

548. O „contribuție esențială” a autorităților la o înregistrare efectuată de o persoană particulară constituie o ingerință din partea unei „autorități publice” (*A. împotriva Franței*, 1993, pct. 36; *Van Vondel împotriva Țărilor de Jos*, 2007, pct. 49; *M.M. împotriva Țărilor de Jos*, 2003, pct. 39, referitoare la o înregistrare efectuată de către o persoană privată cu permisiunea prealabilă a procurorului; *Lisiuk împotriva Ucrainei*, 2021, pct. 51 cu privire la o înregistrare făcută de poliție într-un domiciliu privat).

2. Obligații pozitive

549. Până în prezent, Curtea a identificat mai multe obligații pozitive pe care le au statele în legătură cu dreptul la respectarea corespondenței, cum ar fi:

- obligația pozitivă a statului în ceea ce privește comunicările care nu au caracter profesional, efectuate de angajați la locul de muncă [*Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 113 și 115-120];
- obligația de a împiedica publicarea conținutului unor conversații private [*Craxi împotriva Italiei (nr. 2)*, pct. 68-76; *mutatis mutandis, M.D. și alții împotriva Spaniei*, 2022, pct. 57];
- obligația de pune la dispoziția deținuților materialele necesare pentru corespondența lor cu Curtea de la Strasbourg (*Cotleț împotriva României*, 2003, pct. 60-65; *Gagiu împotriva României*, 2009, pct. 91-92);
- obligația de a executa o hotărâre a Curții Constituționale, prin care se dispune distrugerea casetelor audio care conțin înregistrări ale conversațiilor telefonice între un avocat și clientul său (*Chadimová împotriva Republicii Cehe*, 2006, pct. 146);
- obligația de a păstra un just echilibru între dreptul la respectarea corespondenței și dreptul la libertatea de exprimare [*Benediktsdóttir împotriva Islandei* (dec.), 2009];
- o obligație pozitivă în contextul monitorizării de către un partid politic a mesajelor electronice ale membrilor săi (*Tena Arregui împotriva Spaniei*, 2024, pct. 35)
- obligația de a investiga încălcarea confidențialității corespondenței reclamantei în contextul violenței domestice (*Buturugă împotriva României*, 2020, în care fostul soț al reclamantei a consultat în mod abuziv conturile electronice ale acesteia, inclusiv contul său de Facebook, și a făcut copii ale conversațiilor sale private, ale documentelor și fotografiilor);
- obligația de a proteja confidențialitatea e-mailurilor schimbate de reclamantă pe un site de întâlniri, prezentate fără consimțământul acesteia de fostul său soț în cadrul unui proces civil de divorț și exercitarea autorității părintești (*M.P. împotriva Portugaliei*, 2021, pct. 44).

3. Abordare generală

550. Situația denunțată poate intra sub incidența art. 8 § 1, atât din punctul de vedere al dreptului la respectarea corespondenței, cât și din perspectiva altor drepturi protejate de art. 8 (dreptul la respectarea domiciliului, a vieții private și a vieții de familie) (*Chadimová împotriva Republicii Cehe*, 2006, pct. 143 și trimiterile citate).

551. O ingerință poate fi justificată numai în cazul în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la paragraful al doilea al art. 8. Astfel, dacă nu este contrară art. 8, ingerința trebuie să fie „prevăzută

de lege”, să urmărească unul sau mai multe „scopuri legitime” și să fie „necesară într-o societate democratică” pentru atingerea acestora.

552. Noțiunea de „lege” de la art. 8 § 2 privește atât țările care au un sistem de drept comun, cât și țările „continentale” (*Kruslin împotriva Franței*, 1990, pct. 29). În cazul în care consideră că o ingerință nu este „prevăzută de lege”, Curtea nu mai examinează, de regulă, îndeplinirea celorlalte cerințe prevăzute de art. 8 § 2 [*Messina împotriva Italiei (nr. 2)*, 2000, pct. 83; *Enea împotriva Italiei (MC)*, 2009, pct. 144; *Meimanis împotriva Letoniei*, 2015, pct. 66].

553. O măsură trebuie să aibă un anumit temei în dreptul intern, termenul „lege” fiind înțeles în sensul său „material”, mai degrabă decât în sensul său „formal”. Într-un domeniu reglementat prin dreptul scris, „legea” este actul legislativ în vigoare, astfel cum a fost interpretat de instanțele competente. În plus, dreptul intern trebuie să fie compatibil cu statul de drept și accesibil persoanei în cauză, iar persoana afectată trebuie să fie în măsură să prevadă consecințele pentru ea (*Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit*, 2021, pct. 332).

554. Deoarece percheziția și confiscarea reprezintă o atingere gravă adusă respectării dreptului la corespondență, acestea trebuie să se bazeze pe o „lege” deosebit de precisă (*Saber împotriva Norvegiei*, 2020, pct. 50). Legislația internă trebuie să asigure o anumită protecție a individului împotriva ingerințelor arbitrare în drepturile prevăzute la art. 8. Astfel, aceasta trebuie să fie suficient de clară în termenii săi pentru a oferi cetățenilor o indicație adecvată cu privire la circumstanțele și condițiile în care autoritățile publice sunt abilitate să recurgă la astfel de măsuri (*Särgava împotriva Estoniei*, 2021, pct. 87).

555. Curtea acordă statelor contractante o marjă de apreciere în temeiul art. 8 pentru reglementarea aspectelor care țin de acest domeniu, dar această marjă face în continuare obiectul examinării de către Curte a respectării Convenției (*Szuluk împotriva Regatului Unit*, 2009, pct. 45 și trimiterile citate).

556. Curtea a subliniat importanța instrumentelor internaționale relevante în acest domeniu, inclusiv a Regulilor europene privind penitenciarele (*Nusret Kaya și alții împotriva Turciei*, 2014, pct. 26-28 și 55).

B. Corespondența deținuților⁹⁰

1. Principii generale

557. Exercițarea unui anumit grad de control asupra corespondenței deținuților este acceptabilă și nu este, în sine, incompatibilă cu dispozițiile Convenției, având în vedere cerințele obișnuite și rezonabile ale detenției (*Silver și alții împotriva Regatului Unit*, 1983, pct. 98; *Golder împotriva Regatului Unit*, 1975, pct. 45). Cu toate acestea, un astfel de control nu trebuie să depășească necesitățile impuse de obiectivul legitim urmărit în conformitate cu art. 8 § 2 din Convenție. Deși poate fi necesar să fie monitorizat contactul deținuților cu lumea exterioară, inclusiv contactul telefonic, normele aplicate trebuie să asigure persoanelor deținute o protecție adecvată împotriva ingerințelor arbitrare din partea autorităților naționale (*Doerga împotriva Țărilor de Jos*, 2004, pct. 53).

---

⁹⁰ A se vedea și secțiunea cereri individuale și *Ghid privind drepturile persoanelor private de libertate*; a se vedea și *supra*.

558. Deschiderea (*Demirtepe împotriva Franței*, 1999, pct. 26), controlarea (*Kornakovs împotriva Letoniei*, 2006, pct. 158) și confiscarea (*Birzniaks împotriva Letoniei*, 2011, pct. 124) corespondenței unui deținut cu Curtea intră sub incidența art. 8, la fel ca și refuzul de a pune la dispoziția unui deținut materialele necesare pentru corespondența sa cu Curtea (*Cotleț împotriva României*, 2003, pct. 65).

559. Pentru a aprecia gradul de admisibilitate al unor astfel de controale, ar trebui să se țină seama de faptul că posibilitatea unui deținut de a scrie și de a primi scrisori este, uneori, singura sa legătură cu lumea exterioară (*Campbell împotriva Regatului Unit*, 1992, pct. 45). Un control general și sistematic a întregii corespondențe a deținuților, fără nicio reglementare privind punerea în aplicare a unei astfel de practici și fără nicio motivare din partea autorităților, ar fi contrar Convenției (*Petrov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 44).

560. Exemplele de „ingerință”, în sensul art. 8 § 1, includ:

- interceptarea unei scrisori de către administrația unui penitenciar (*McCallum împotriva Regatului Unit*, 1990, pct. 31) sau neexpedierea unei scrisori (*William Faulkner împotriva Regatului Unit*, 2002, pct. 11; *Mehmet Nuri Özen și alții împotriva Turciei*, 2011, pct. 42);
- restricționarea (*Campbell și Fell împotriva Regatului Unit*, pct. 110) sau distrugerea corespondenței (*Fazil Ahmet Tamer împotriva Turciei*, 2006, pct. 52 și 54, în ceea ce privește un sistem de filtrare);
- deschiderea unei scrisori (*Narinen împotriva Finlandei*, 2004, pct. 32) – inclusiv în cazul funcționării deficitare a serviciului poștal din cadrul penitenciarului (*Demirtepe împotriva Franței*, 1999, pct. 26) sau în cazul în care corespondența este pur și simplu deschisă, înainte de a-i fi înmănată destinatarului [*Faulkner împotriva Regatului Unit* (dec.), 2002];
- întârzierile în transmiterea corespondenței (*Cotleț împotriva României*, 2003, pct. 34) sau refuzul de a redirecționa către adresa unui anumit deținut e-mailurile trimise la adresa penitenciarului [*Helander împotriva Finlandei* (dec.), 2013, pct. 48];
- scanarea și încărcarea corespondenței private a deținuților, atât de intrare, cât și de ieșire, pe serverul Rețelei Judiciare Naționale, chiar și atunci când autoritățile nu au accesat-o direct (*Nuh Uzun și alții împotriva Turciei*, 2022, pct. 80-82);

Sunt luate în considerare și schimburile de scrisori între doi deținuți (*Pfeifer și Plankl împotriva Austriei*, 1992, pct. 43), la fel ca și refuzul de a înapoia o carte unui deținut (*Ospina Vargas împotriva Italiei*, 2004, pct. 44) sau restrângerea dreptului unui deținut de a primi și de a se abona la reviste și ziare cu caracter socio-politic (*Mirgadirov împotriva Azerbaidjanului și Turciei*, 2020, pct. 115 și 118).

561. De asemenea, o „ingerință” poate să rezulte din:

- ștergerea anumitor pasaje (*Fazil Ahmet Tamer împotriva Turciei*, 2006, pct. 10 și 53; *Pfeifer și Plankl împotriva Austriei*, 1992, pct. 47);
- limitarea numărului de colete și pachete pe care un deținut este autorizat să le primească (*Aliev împotriva Ucrainei*, 2003, pct. 180);
- înregistrarea și stocarea conversațiilor telefonice ale unui deținut (*Doerga împotriva Țărilor de Jos*, 2004, pct. 50) sau a conversațiilor dintre un deținut și rudele acestuia, în timpul vizitelor (*Wisse împotriva Franței*, 2005, pct. 29).

Același lucru este valabil și pentru impunerea unei sancțiuni disciplinare care implică interdicția absolută de a trimite sau de a primi scrisori, timp de 28 de zile (*McCallum împotriva Regatului Unit*, 1990, pct. 31) și a unei restricții privind utilizarea de către deținuți a limbii materne în cursul conversațiilor telefonice (*Nusret Kaya și alții împotriva Turciei*, 2014, pct. 36).

562. Ingerința trebuie să îndeplinească cerințele de legalitate prevăzute la art. 8 § 2. Legislația trebuie să fie formulată suficient de clar, astfel încât să ofere oricărei persoane indicii privind circumstanțele și condițiile în care autoritățile publice sunt abilitate să recurgă la astfel de măsuri

(*Lavents împotriva Letoniei*, 2002, pct. 135). În fața Curții, guvernul pârât are obligația să precizeze dispoziția legală în temeiul căreia corespondența deținutului în cauză a fost controlată de autoritățile naționale (*Di Giovine împotriva Italiei*, 2001, pct. 25).

563. Cerința de legalitate se referă nu numai la existența unui temei legal în dreptul intern, ci și la calitatea legii, care ar trebui să fie clară, previzibilă în ceea ce privește efectele sale și accesibilă persoanei în cauză, care trebuie să fie în măsură să prevadă consecințele actelor sale (*Lebois împotriva Bulgariei*, 2017, pct. 66-67; *Silver și alții împotriva Regatului Unit*, 1983, pct. 88).

564. Legislația nu este compatibilă cu Convenția în cazul în care nu reglementează nici durata măsurilor de monitorizare a corespondenței deținuților și nici motivele care le pot justifica, în cazul în care nu indică suficient de clar domeniul de aplicare și modalitățile de exercitare ale puterii discreționare conferite autorităților competente în domeniul relevant, sau în cazul în care le oferă acestor autorități o marjă de apreciere prea amplă [*Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 176 și 180-184; *Niedbala împotriva Poloniei*, 2000, pct. 81-82; *Lavents împotriva Letoniei*, 2002, pct. 136].

565. Următoarele măsuri, printre altele, nu sunt „prevăzute de lege”:

- cenzura impusă cu încălcarea dispozițiilor care o interzic în mod expres [*Idalov împotriva Rusiei* (MC), 2012, pct. 201] sau insuficient detaliate [*Enea împotriva Italiei* (MC), 2009, pct. 143], în absența unor dispoziții care o autorizează (*Demirtepe împotriva Franței*, 1999, pct. 27) sau impusă de către o autoritate care își depășește competențele de care dispune în conformitate cu legislația aplicabilă [*Labita împotriva Italiei* (MC), 2000, pct. 182];
- cenzura practică în temeiul unui act nepublicat, inaccesibil publicului (*Poltorațki împotriva Ucrainei*, 2003, pct. 158-160);
- scanarea și încărcarea corespondenței deținuților pe serverul Rețelei Judiciare Naționale pe baza instrucțiunilor emise de Ministerul Justiției, adresate direct și specific procurorilor și autorităților penitenciare, care nu au fost puse la dispoziția publicului în general sau a reclamantilor în special (*Nuh Uzun și alții împotriva Turciei*, 2022, pct. 83-99);
- norme privind monitorizarea apelurilor telefonice ale deținuților care nu sunt suficient de clare și detaliate pentru a-i furniza reclamantului o protecție adecvată (*Doerga împotriva Țărilor de Jos*, 2004, pct. 53).

566. Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare a art. 8, ca urmare a refuzului de a transmite o scrisoare de la un deținut la altul, pe baza unei instrucțiuni interne fără caracter obligatoriu (*Frérot împotriva Franței*, 2007, pct. 59).

567. În cazul în care dreptul intern autorizează ingerințe, acesta trebuie să includă garanții care permit prevenirea abuzurilor de putere din partea autorităților penitenciare. Nu este suficientă o lege care se limitează la identificarea categoriei de persoane a căror corespondență „poate fi cenzurată” și instanța competentă, fără a preciza durata măsurii sau motivele care o pot justifica (*Calogero Diana împotriva Italiei*, 1996, pct. 32-33).

568. Curtea constată o încălcare în cazul în care dispozițiile de drept intern privind controlul corespondenței deținuților oferă autorităților naționale o marjă de apreciere prea amplă și conferă administrației penitenciarului autoritatea de a reține orice corespondență considerată „neadecvată reeducării condamnatului”, astfel încât „controlul corespondenței pare deci automat, independent de orice decizie a unei autorități judecătorești și nesupus căilor de atac” (*Petra împotriva României*, 1998, pct. 37). Cu toate acestea, deși o lege care conferă o putere discreționară trebuie să precizeze domeniul de aplicare al acesteia (*Domenichini împotriva Italiei*, 1996, pct. 32), Curtea admite că este imposibil să se atingă un nivel absolut de certitudine în ceea ce privește redactarea legii în cauză (*Calogero Diana împotriva Italiei*, 1996, pct. 32).

569. Modificările aduse unei legi atacate nu permit repararea încălcărilor care au avut loc înainte de intrarea lor în vigoare [*Enea împotriva Italiei* (MC), 2009, pct. 147; *Argenti împotriva Italiei*, 2005, pct. 38].

570. Ingerința în dreptul unui deținut la respectarea corespondenței sale trebuie, de asemenea, să fie necesară într-o societate democratică (*Iefimenko împotriva Rusiei*, 2013, pct. 142). O astfel de „necesitate” trebuie evaluată în raport cu cerințele obișnuite și rezonabile ale detenției. În special „apărarea ordinii publice și prevenirea faptelor penale” (*Kwiek împotriva Poloniei*, 2006, pct. 47; *Jankauskas împotriva Lituaniei*, 2005, pct. 21) pot justifica ingerințele mai ample în privința unei persoane private de libertate decât în cazul unei persoane aflate în libertate. Astfel, exclusiv în această măsură, privarea legală de libertate, în sensul art. 5, influențează aplicarea art. 8 în cazul persoanelor private de libertate (*Golder împotriva Regatului Unit*, 1975, pct. 45). În orice caz, măsura în cauză trebuie să fie proporțională în sensul art. 8 § 2. Amploarea controlului și existența unor garanții adecvate împotriva abuzurilor reprezintă criterii esențiale pentru această evaluare (*Tonio Tonev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 42).

571. Natura corespondenței care face obiectul controlului poate fi, de asemenea, luată în considerare. Anumite schimburi de scrisori, de exemplu cele cu un avocat, ar trebui să beneficieze de un nivel sporit de confidențialitate, în special în cazul în care acestea conțin plângeri împotriva autorităților penitenciare (*Iefimenko împotriva Rusiei*, 2013, pct. 144). În ceea ce privește amploarea și natura ingerinței, monitorizarea întregii corespondențe a unui deținut, fără să se facă nicio distincție între diferitele categorii de destinatari, determină o perturbare a echilibrului dintre interesele implicate (*Petrov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 44). Simpla teamă legată de posibilitatea ca deținutul să se sustragă justiției sau să influențeze martorii nu poate justifica, în sine, autorizarea la nivel general a unei verificări sistematice a întregii corespondențe a unui deținut (*Jankauskas împotriva Lituaniei*, 2005, pct. 22).

572. S-a constatat că interceptarea unor scrisori private, pe motiv că acestea erau formulate „în mod intenționat în termeni injurioși la adresa autorităților penitenciare”, nu a fost „necesară într-o societate democratică” în cauza *Silver și alții împotriva Regatului Unit*, 1983, pct. 64, 91 și 99.

573. În plus, este important să se facă distincția între minorii plasați sub supraveghere educațională și persoanele deținute, atunci când se apreciază restricțiile privind corespondența și comunicările telefonice. Marja de apreciere a autorităților este mai restrânsă în primul caz (*D.L. împotriva Bulgariei*, 2016, pct. 104-109).

574. Art. 8 nu poate fi interpretat în sensul că garantează persoanelor private de libertate dreptul de a comunica cu lumea exterioară prin intermediul dispozitivelor online, în special atunci când sunt disponibile facilități de contact prin mijloace alternative și adecvate [*Ciupercescu împotriva României (nr. 3)*, 2020, pct. 105, și, privind dreptul la convorbiri telefonice, *Lebois împotriva Bulgariei*, 2017, pct. 61].

2. Cazurile în care poate fi necesară o ingerință în corespondența deținuților

575. Ulterior pronunțării hotărârii în cauza *Silver și alții împotriva Regatului Unit*, 1983, jurisprudența Curții a recunoscut că exercitarea unui anumit grad de control asupra corespondenței deținuților este necesară și nu este, în sine, incompatibilă cu Convenția. Curtea a statuat, în special, că:

- controlul corespondenței deținuților poate fi legitim atunci când este întemeiat pe motive legate de menținerea ordinii în penitenciar (*Kepeneklioglu împotriva Turciei*, 2007, pct. 31; *Silver și alții împotriva Regatului Unit*, 1983, pct. 101);
- unele măsuri de control – spre deosebire de ingerințele automate, generalizate –, care au ca scop apărarea ordinii publice și prevenirea faptelor penale, pot fi justificate; de exemplu, în cazul corespondenței cu persoane periculoase sau în ceea ce privește aspecte

nejuridice [*Jankauskas împotriva Lituaniei*, 2005, pct. 21-22; *Faulkner împotriva Regatului Unit* (dec.), 2002];

- în cazul în care se permite accesul la un telefon, ținând seama de condițiile obișnuite și rezonabile ale vieții în detenție, acesta poate să fie supus unor restricții legitime, având în vedere, de exemplu, necesitatea utilizării acestei facilități în comun cu alți deținuți și cerințele privind apărarea ordinii publice și prevenirea faptelor penale [*A.B. împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 93; *Coșcodar împotriva României* (dec.), 2010, pct. 30];
- interzicerea trimiterii unei scrisori care nu este scrisă pe un formular oficial nu ridică probleme, cu condiția ca aceste formulare să fie ușor de obținut [*Faulkner împotriva Regatului Unit* (dec.), 2002];
- interdicția impusă unui deținut străin, de a trimite rudelor sale o scrisoare formulată într-o limbă pe care autoritățile penitenciare nu o înțeleg, nu ridică o problemă în cazul în care reclamantul a refuzat oferta unei traduceri gratuite, fără să ofere un motiv convingător, și a primit permisiunea de a trimite alte două scrisori [*Chishti împotriva Portugaliei* (dec.), 2003];
- limitarea numărului de colete și pachete poate fi justificată de scopul de a asigura securitatea penitenciarelor și de a evita problemele de logistică, cu condiția menținerii unui echilibru între interesele aflate în joc (*Aliev împotriva Ucrainei*, 2003, pct. 181-182);
- nu a fost considerată disproporționată o sancțiune disciplinară minoră, care a constat în reținerea unui pachet trimis unui deținut, aplicată din cauza nerespectării cerinței de a trimite corespondența prin intermediul autorităților penitenciare (*Puzinas împotriva Lituaniei (nr. 2)*, 2007, pct. 34; a se compara totuși cu *Buglov împotriva Ucrainei*, 2014, pct. 137);
- de asemenea, o întârziere de trei săptămâni în trimiterea unei scrisori fără caracter urgent, din cauza necesității de a obține instrucțiuni din partea unui superior ierarhic, nu a fost considerată o încălcare (*Silver și alții împotriva Regatului Unit*, 1983, pct. 104).

3. Corespondența scrisă

576. Art. 8 nu garantează deținuților dreptul de a alege materialele pentru redactarea scrisorilor. Obligarea deținuților de a utiliza pentru corespondența lor hârtia specială a închisorii nu constituie o ingerință în dreptul acestora la respectarea corespondenței, cu condiția ca hârtia respectivă să poată fi procurată cu ușurință (*Cotleț împotriva României*, 2003, pct. 61).

577. Art. 8 nu impune statelor obligația suportării taxelor legate de întreaga corespondență a deținuților (*Boyle și Rice împotriva Regatului Unit*, 1988, pct. 56-58). Totuși, acest aspect ar trebui să fie apreciat de la caz la caz, deoarece ar putea apărea o problemă în cazul în care, din cauza lipsei mijloacelor financiare, corespondența unui deținut a fost împiedicată în mod serios. Astfel, Curtea a hotărât că:

- refuzul administrației penitenciarului de a pune la dispoziția unui reclamant care nu dispune de resursele financiare necesare pentru achiziționarea unor astfel de materiale, plicuri, ștampile și hârtie de scris, necesare pentru corespondența cu Curtea de la Strasbourg, poate constitui o neîndeplinire de către statul pârât a obligației sale pozitive de a asigura exercitarea efectivă a dreptului la respectarea corespondenței (*Cotleț împotriva României*, 2003, pct. 59 și 65);
- în cazul unui deținut fără niciun mijloc financiar sau sprijin, care depinde în totalitate de autoritățile penitenciare, aceste autorități trebuie să îi furnizeze materialele necesare, în special timbre, pentru corespondența sa cu Curtea (*Gagiu împotriva României*, 2009, pct. 91-92).

578. O ingerință în dreptul la corespondență, cu privire la care se constată că a avut loc accidental, ca urmare a unei erori imputabile autorităților penitenciare, și care este urmată de o confirmare explicită și de o reparație suficientă (de exemplu, adoptarea de către autorități a unor măsuri care să garanteze că eroarea nu va fi repetată) nu ridică o problemă în temeiul Convenției [*Armstrong împotriva Regatului Unit* (dec.), 2001; *Tonio Tonev împotriva Bulgariei*, 2009, pct. 29].

579. Statul are responsabilitatea de a face dovada primirii efective a corespondenței de către deținut; în eventualitatea unui dezacord între reclamant și guvernul pârât în fața Curții, cu privire la predarea efectivă a unei scrisori, Guvernul nu se poate limita la prezentarea unui registru în care este înscrisă corespondența adresată deținutului și primită în închisoare, fără să stabilească cu certitudine faptul că respectiva scrisoare a ajuns efectiv la destinatarul său (*Messina împotriva Italiei*, 1993, pct. 31).

580. Autoritățile responsabile cu trimiterea și primirea corespondenței ar trebui să informeze deținuții cu privire la orice probleme legate de funcționarea serviciului poștal (*Grace împotriva Regatului Unit*, raportul Comisiei, 1988, pct. 97).

4. Conversațiile telefonice^{91 92}

581. Art. 8 din Convenție nu le conferă deținuților dreptul de a efectua apeluri telefonice, în special în cazul în care facilitățile oferite pentru comunicarea prin scrisori sunt disponibile și adecvate [*A.B. împotriva Țărilor de Jos*, 2002, pct. 92; *Ciszewski împotriva Poloniei* (dec.), 2004]. Cu toate acestea, în cazul în care dreptul intern le permite deținuților să aibă conversații telefonice, de exemplu, cu rudele acestora, sub supravegherea autorităților penitenciare, o restricție impusă în privința convorbirilor telefonice poate constitui o „ingerință” în exercitarea dreptului la respectarea corespondenței lor, în sensul art. 8 § 1 din Convenție (*Lebois împotriva Bulgariei*, 2017, pct. 61 și 64; *Nusret Kaya și alții împotriva Turciei*, 2014, pct. 36). În practică, trebuie să se țină seama de faptul că deținuții trebuie să folosească în comun un număr limitat de aparate de telefonie (*Bădulescu împotriva Portugaliei*, 2020, privind durata limitată a apelurilor telefonice zilnice, pct. 35 și 36) și că autoritățile trebuie să mențină ordinea și să prevină faptele penale [*Daniliuc împotriva României* (dec.), 2012; a se vedea și *Davison împotriva Regatului Unit* (dec.), 2010, în ceea ce privește tarifele pentru apelurile telefonice efectuate din închisoare].

582. S-a constatat că interdicția impusă pentru o anumită perioadă de timp unui deținut, de a utiliza cabina telefonică a închisorii pentru a-și suna partenera cu care avea o relație de 4 ani și împreună cu care avea un copil, pe motiv că aceștia nu erau căsătoriți, constituie o încălcare a art. 8, coroborat cu art. 14 (*Petrov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 54).

583. Într-un penitenciar cu regim de maximă siguranță, păstrarea numerelor pe care un deținut dorea să le apeleze - o măsură de care fusese informat - a fost considerată necesară din motive de securitate și pentru a evita comiterea de noi infracțiuni (deținutul avea alte modalități de a rămâne în contact cu rudele sale, cum ar fi scrisori și vizite) [*Coșcodar împotriva României* (dec.), 2010, pct. 30 – a se vedea și cazul unui penitenciar obișnuit, *Ciupercescu împotriva României (nr. 3)*, 2020, pct. 114-117].

---

⁹¹ A se vedea *Ghid privind drepturile persoanelor private de libertate*.

⁹² A se vedea capitolul Viață privată.

5. Corespondența dintre deținuți și avocații lor⁹³

584. Art. 8 se aplică, fără deosebire, corespondenței cu un avocat care a fost deja numit de către un client și celei cu un potențial avocat (*Schönenberger și Durmaz împotriva Elveției*, 1998, pct. 29).

585. Corespondența dintre un deținut și avocatul său are un „statut privilegiat în temeiul art. 8 din Convenție” (*Campbell împotriva Regatului Unit*, 1992, pct. 48; *Piechowicz împotriva Poloniei*, 2012, pct. 239). Aceasta poate constitui o etapă preliminară a exercitării dreptului de a introduce o acțiune, de exemplu pentru denunțarea tratamentelor aplicate în cursul detenției (*Ekinci și Akalin împotriva Turciei*, 2007, pct. 47), și poate avea un impact asupra pregătirii apărării, adică asupra exercitării unui alt drept prevăzut la art. 6 din Convenție [*Golder împotriva Regatului Unit*, 1975, pct. 45 *in fine*; *S. împotriva Elveției*, 1991, pct. 48; *Beuze împotriva Belgiei* (MC), 2018, pct. 193].

586. Curtea consideră că respectarea principiului confidențialității relației avocat-client este fundamentală [*Helander împotriva Finlandei* (dec.), 2013, pct. 53]. A se vedea și *Recomandarea Rec(2006)2 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la Regulile penitenciare europene*. Controlul sistematic al acestui tip de corespondență contravine principiului respectiv (*Petrov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 43).

587. Cu toate acestea, Curtea admite că autoritățile penitenciare pot deschide o scrisoare adresată de un avocat unui deținut, atunci când au motive întemeiate să creadă că această scrisoare conține un element ilicit care nu a fost descoperit prin mijloacele normale de detecție. Cu toate acestea, scrisoarea ar trebui doar să fie deschisă, nu și citită (*Campbell împotriva Regatului Unit*, 1992, pct. 48; *Erdem împotriva Germaniei*, 2001, pct. 61). Protecția corespondenței unui deținut cu avocatul acestuia impune statelor membre obligația de a oferi garanții adecvate pentru a împiedica citirea scrisorii, cum ar fi deschiderea scrisorii în prezența deținutului în cauză (*Campbell împotriva Regatului Unit*, 1992, pct. 48).

588. Citirea scrisorilor adresate de un deținut unui avocat sau primite de la acesta ar trebui să fie permisă numai în circumstanțe excepționale, atunci când autoritățile au motive întemeiate să creadă că „privilegiul confidențialității face obiectul unui abuz”, în sensul că scrisoarea în cauză are un conținut care pune în pericol securitatea instituției penitenciare ori siguranța altor persoane, sau are un caracter penal în alt fel. Ce anume poate fi considerat „motiv întemeiat” depinde de ansamblul circumstanțelor, dar presupune existența unor fapte sau a unor informații care ar convinge un observator obiectiv că se abuzează de modalitatea de comunicare privilegiată (*Campbell împotriva Regatului Unit*, 1992, pct. 48; *Petrov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 43; *Boris Popov împotriva Rusiei*, 2010, pct. 111). Orice excepții de la acest privilegiu trebuie să fie însoțite de garanții adecvate și suficiente împotriva abuzurilor (*Erdem împotriva Germaniei*, 2001, pct. 65).

589. Prevenirea terorismului este un context excepțional și implică urmărirea obiectivelor legitime de protejare a „securității naționale”, de „apărare a ordinii” și de „prevenire a infracțiunilor” (*Erdem împotriva Germaniei*, 2001, pct. 60 și 66-69). În cauza citată, contextul procesului în curs de desfășurare, amenințarea teroristă, cerințele de securitate, existența unor garanții procedurale și a unui alt canal de comunicare între acuzat și avocatul său au determinat Curtea să constate neîncălcarea art. 8.

---

⁹³ A se vedea și secțiunea cereri individuale și *Ghid privind drepturile persoanelor private de libertate*; a se vedea și *supra/infra*.

590. S-a constatat că interceptarea scrisorilor în care erau denunțate condițiile de detenție și anumite acțiuni întreprinse de autoritățile penitenciare nu a fost conformă cu dispozițiile art. 8 § 2 (*Ekinci și Akalin împotriva Turciei*, 2007, pct. 47).

591. S-a considerat că reținerea de către procuror a unei scrisori din partea unui avocat, prin care acesta informa o persoană arestată cu privire la drepturile sale, a încălcat art. 8 § 2 (*Schönenberger și Durmaz împotriva Elveției*, 1998, pct. 28-29).

592. Art. 34 din Convenție (a se vedea *infra* Corespondența cu Curtea) poate fi, de asemenea, aplicabil în cazul restricționării corespondenței între un deținut și un avocat în ceea ce privește sesizarea Curții de la Strasbourg și participarea la procedura în fața sa (*Štukaturov împotriva Rusiei*, 2008, pct. 140, în ceea ce privește, în special, interzicerea convorbirilor telefonice și a corespondenței⁹⁴). De exemplu, Curtea a examinat o cauză în temeiul art. 34 care se referea la interceptarea scrisorilor trimise deținuților de către avocații acestora cu privire la cererile înaintate Curții (*Mehmet Ali Ayhan și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 39-45).

593. Totuși, Curtea a specificat că statul dispune de o anumită marjă de apreciere pentru stabilirea modalităților de corespondență la care trebuie să aibă acces deținuții. Astfel, refuzul autorităților penitenciare de a redirecționa către un deținut un e-mail, transmis acestuia de către avocatul său la adresa de e-mail a închisorii, este justificat în cazul în care există alte mijloace efective și suficiente de transmitere a corespondenței [*Helander împotriva Finlandei* (dec.), 2013, pct. 54, în care dreptul intern prevedea că deținuții și avocații acestora trebuiau să comunice prin scrisori, telefonic sau în cadrul vizitelor]. Curtea a acceptat, de asemenea, că respectarea de către un reprezentant a anumitor cerințe formale ar putea fi necesară înainte de a obține accesul la un deținut, de exemplu din motive de securitate sau pentru a preveni o înțelegere sau o compromitere a cursului anchetei sau al justiției (*Melnikov împotriva Rusiei*, 2010, pct. 96).

594. Nu există niciun motiv pentru a face distincție între diferitele categorii de corespondență cu avocații. Indiferent de scopul lor, acestea privesc aspecte cu caracter privat și confidențial. În cauza *Altay împotriva Turciei (nr. 2)*, 2019, Curtea a statuat pentru prima dată că, în principiu, comunicarea orală, față în față, cu un avocat în cadrul asistenței juridice intră în sfera „vieții private” (pct. 49 și 51).⁹⁵

6. Corespondența cu Curtea⁹⁶

595. Corespondența unui deținut cu instituțiile Convenției intră sub incidența art. 8. Curtea a constatat că a existat o ingerință în dreptul la respectarea corespondenței în cazul în care au fost deschise scrisori adresate deținuților de către instituțiile Convenției [*Peers împotriva Greciei*, 2001, pct. 81; *Valašinas împotriva Lituaniei*, 2001, pct. 128-129; *Idalov împotriva Rusiei* (MC), 2012, pct. 197-201]. La fel ca în alte cazuri, o astfel de ingerință încalcă art. 8, cu excepția cazului în care este aceasta este „prevăzută de lege”, urmărește unul dintre scopurile legitime prevăzute la art. 8 § 2 și este „necesară într-o societate democratică” pentru atingerea acestui scop (*Petra împotriva României*, 1998, pct. 36).

⁹⁴ A se vedea *Ghid practic cu privire la condițiile de admisibilitate*.

⁹⁵ A se vedea și *Viața privată în detenție*, precum și *infra*.

⁹⁶ A se vedea și secțiunea cereri individuale și *Ghid privind drepturile persoanelor private de libertate*, precum și *supra*.

596. În cazul specific în care doar una din numeroase scrisori a fost „deschisă din greșală”, într-o instituție în care tocmai fusese transferat reclamantul, Curtea a constatat că nu existau dovezi privind existența unei intenții deliberate din partea autorităților de a aduce atingere dreptului la respectarea corespondenței reclamantului cu instituțiile Convenției, care să poată fi considerată o ingerință în dreptul său la respectarea corespondenței, în sensul art. 8 § 1 [*Touroude împotriva Franței* (dec.), 2000; *Sayoud împotriva Franței* (dec.), 2007].

597. Pe de altă parte, în cazul în care „controlul corespondenței este automat, necondiționat, independent de orice decizie a unei autorități judecătorești și nesupus căilor de atac”, acesta nu este „prevăzut de lege” (*Petra împotriva României*, 1998, pct. 37; *Kornakovs împotriva Letoniei*, 2006, pct. 159).

598. Litigiile privind corespondența dintre deținuți și Curte pot ridica, de asemenea, o problemă în temeiul art. 34 din Convenție, în cazul în care există obstacole în calea „exercitării efective” a dreptului la o cerere individuală (*Şehov împotriva Rusiei*, 2014, pct. 53 și trimiterile citate; *Iefimenko împotriva Rusiei*, 2013, pct. 164⁹⁷; *Mehmet Ali Ayhan și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 39-45).

599. Părțile contractante la Convenție s-au angajat să se asigure că autoritățile lor nu împiedică „în niciun fel” exercitarea efectivă a dreptului de a sesiza Curtea. Prin urmare, este extrem de important ca reclamantii, declarați sau potențiali, să poată comunica în mod liber cu Curtea, fără a fi descurajați de către autorități să utilizeze o cale de atac în temeiul Convenției și fără să fie supuși niciunei presiuni pentru retragerea sau modificarea capelor de cerere [*Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), 2004, pct. 480; *Coteț împotriva României*, 2003, pct. 69]. A se vedea și *Acordul european din 1996 privind persoanele participante la proceduri în fața Curții Europene a Drepturilor Omului*, *Rezoluția CM/Res(2010)25 privind obligația statelor membre de a respecta și de a proteja dreptul de a introduce o cerere individuală în fața Curții Europene a Drepturilor Omului și Recomandarea Rec(2006)2 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la Regulile penitenciare europene*.

600. Refuzul de a transmite corespondența unui reclamant, care servește, în principiu, la stabilirea respectării termenului de 6 luni, în sensul art. 35 § 1 din Convenție, este un exemplu tipic de împiedicare a exercitării efective a dreptului de a introduce o cerere în fața Curții (*Kornakovs împotriva Letoniei*, 2006, pct. 166). Situațiile care intră sub incidența art. 34 din Convenție includ (a se compara cu, de exemplu, *Dimcho Dimov împotriva Bulgariei*, 2014, pct. 94-102):

- interceptarea de către autoritățile penitenciare a scrisorilor din partea Curții sau adresate Curții (*Maksym împotriva Poloniei*, 2006, pct. 31-33 și trimiterile citate), chiar dacă este vorba despre o simplă confirmare de primire (*Iefimenko împotriva Rusiei*, 2013, pct. 163);
- măsuri de limitare a contactelor unui reclamant cu reprezentantul său (*Ştukaturov împotriva Rusiei*, 2008, pct. 140; *Mehmet Ali Ayhan și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 39-45⁹⁸);
- impunerea unei pedepse unui deținut pentru trimiterea unei scrisori Curții (*Kornakovs împotriva Letoniei*, 2006, pct. 168-169);
- actele care constituie o formă de presiune sau acte de intimidare [*Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), 2004, pct. 481];

⁹⁷ A se vedea *Ghid practic cu privire la condițiile de admisibilitate*.

⁹⁸ A se vedea și Corespondența dintre deținuți și avocații lor.

- refuzul autorităților penitenciare de a furniza fotocopii ale documentelor care trebuie să fie anexate la formularul de cerere sau întâzieri nejustificate în acest sens (*Igors Dmitrijevs împotriva Letoniei*, 2006, pct. 91 și 100; *Gagiu împotriva României*, 2009, pct. 95-96; *Moisejevs împotriva Letoniei*, 2006, pct. 184);
- în general, lipsa accesului efectiv la documente necesare pentru depunerea unei cereri în fața Curții (*Vasili Ivașcenko împotriva Ucrainei*, 2012, pct. 123 și 125).

601. Trebuie să se țină seama de faptul că, având în vedere că sunt închiși într-un spațiu limitat, au un contact redus cu persoanele apropiate sau cu lumea exterioară și sunt permanent supuși autorității administrației penitenciare, deținuții se află, fără îndoială, într-o situație de vulnerabilitate și dependență (*Cotleț împotriva României*, 2003, pct. 71; *Kornakovs împotriva Letoniei*, 2006, pct. 164). În consecință, angajamentul autorităților de a se abține de la împiedicarea exercitării dreptului de a introduce o cerere poate fi, în anumite circumstanțe, însoțit de obligația de a furniza facilitățile necesare unui deținut aflat într-o poziție de vulnerabilitate și dependență față de conducerea penitenciarului (*Naidion împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 64) și care nu este în măsură să obțină prin mijloace proprii documentele solicitate de grefa Curții pentru depunerea unei cereri valabile (*Vasili Ivașcenko împotriva Ucrainei*, 2012, pct. 103-107).

602. În conformitate cu art. 47 din *Regulamentul de procedură al Curții*, formularul de cerere trebuie să fie însoțit de documente relevante care să îi permită Curții să se pronunțe. În aceste circumstanțe, autoritățile au obligația de a le furniza reclamantilor, la cerere, documentele de care au nevoie astfel încât Curtea să poată efectua o examinare adecvată și eficientă a cererii lor (*Naidion împotriva Ucrainei*, 2010, pct. 63 și trimiterile citate). Nefurnizându-i reclamantului în timp util documentele necesare pentru a depune o cerere în fața Curții, statul și-a încălcat obligația care îi revine în temeiul art. 34 din Convenție [*Iambor împotriva României (nr. 1)*, 2008, pct. 216; *a contrario Ustianțev împotriva Ucrainei*, 2012, pct. 99]. Cu toate acestea, trebuie să se sublinieze că:

- astfel cum a evidențiat Curtea, nu există niciun drept automat de a primi de la autoritățile penitenciare fotocopii ale tuturor documentelor (*Ceikovski împotriva Ucrainei*, 2009, pct. 94-97);
- nu toate întârzierile în ceea ce privește expedierea corespondenței către Curte sunt criticabile (întârzieri de 4 până la 5 zile: *Iefimenko împotriva Rusiei*, 2013, pct. 131 și 159; de 6 zile: *Șcebetov împotriva Rusiei*, 2012, pct. 84), în special în cazul în care nu există intenția deliberată de a-l împiedica pe reclamant să introducă o cerere în fața Curții (pentru o întârziere puțin mai mare, *Valașinas împotriva Lituaniei*, 2001, pct. 134), dar autoritățile au obligația de a transmite corespondența fără întârzieri nejustificate (*Sevastianov împotriva Rusiei*, 2010, pct. 86);
- acuzațiile formulate de un reclamant cu privire la împiedicarea corespondenței sale cu Curtea trebuie să fie suficient de bine întemeiate (*Valașinas împotriva Lituaniei*, 2001, pct. 136; *Michael Edward Cooke împotriva Austriei*, 2000, pct. 48) și trebuie să atingă un nivel minim de gravitate pentru a putea fi calificate drept acte sau omisiuni contrare art. 34 din Convenție (*Kornakovs împotriva Letoniei*, 2006, pct. 173; *Moisejevs împotriva Letoniei*, 2006, pct. 186);
- guvernul pârât trebuie să ofere Curții o explicație rezonabilă ca răspuns la acuzații coerente și credibile privind existența unor obstacole în calea dreptului de a introduce o cerere (*Kliahin împotriva Rusiei*, 2004, pct. 120-121);
- posibilitatea ca plicurile Curții să fie falsificate, pentru a face contrabandă cu materiale interzise în închisoare, constituie un risc atât de neglijabil încât poate fi eliminat (*Peers împotriva Greciei*, 2001, pct. 84).

7. Corespondența cu jurnaliștii

603. Dreptul la libertatea de exprimare în contextul corespondenței este protejat de art. 8 din Convenție. În principiu, un deținut poate trimite materiale în vederea publicării (*Silver și alții împotriva Regatului Unit*, 1983, pct. 99; *Fazıl Ahmet Tamer împotriva Turciei*, 2006, pct. 53). În practică, conținutul materialului este un factor care trebuie luat în considerare.

604. De exemplu, s-a constatat că o decizie prin care s-a interzis unui deținut aflat în arest preventiv să trimită două scrisori unor jurnaliști a constituit o ingerință. Totuși, autoritățile naționale au subliniat că acestea conțineau acuzații defăimătoare la adresa martorilor și organelor de urmărire penală, în cursul procedurii penale. În plus, reclamantul a avut posibilitatea de a prezenta aceste acuzații în fața instanțelor și nu a fost privat de contactul cu lumea exterioară. Prin urmare, interzicerea corespondenței sale cu presa a fost considerată de către Curte ca fiind proporțională cu obiectivul legitim urmărit, și anume prevenirea faptelor penale [*Jöcks împotriva Germaniei* (dec.), 2006].

605. În sens mai larg, în cazul unei scrisori care nu a fost transmisă presei, dar care este susceptibilă să fie publicată, poate fi luată în considerare protecția drepturilor personalului penitenciarului, vizat în scrisoarea respectivă (*W. împotriva Regatului Unit*, 1987, pct. 52-57).

8. Corespondența dintre un deținut și un medic

606. Curtea a abordat, pentru prima dată, monitorizarea corespondenței medicale a unui deținut în cauza *Szuluk împotriva Regatului Unit*, 2009. Speța a avut ca obiect controlarea de către medicul penitenciarului a corespondenței deținutului în cauză cu medicul specialist care monitoriza tratamentul acestuia în spital, cu privire la afecțiunea medicală care îi pune în pericol viața. Curtea a admis că un deținut care suferă de o afecțiune care îi pune în pericol viața dorește să fie asigurat de către un specialist extern că beneficiază de un tratament medical adecvat în cadrul penitenciarului. Având în vedere circumstanțele cazului, Curtea a constatat că, deși monitorizarea corespondenței medicale deținutului s-a limitat la medicul penitenciarului, aceasta nu a păstrat un just echilibru în raport cu dreptul deținutului la respectarea corespondenței sale (pct. 49-53).

9. Corespondența cu rudele apropiate sau cu alte persoane

607. Este esențial ca autoritățile să ajute deținuții să păstreze legătura cu rudele apropiate. În această privință, Curtea a subliniat importanța recomandărilor formulate în Regulile penitenciare europene (*Nusret Kaya și alții împotriva Turciei*, 2014, pct. 55).

608. Exercițarea unui anumit grad de control asupra interacțiunii deținuților cu lumea exterioară poate fi necesară [*Coșcodar împotriva României* (dec.), 2010; *Baybaşın împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2005, în cazul detenției într-un penitenciar de maximă siguranță].

609. Curtea face o distincție între corespondența unui deținut cu infractori sau alte persoane periculoase și corespondența legată de viața privată și de familie (*Čiapas împotriva Lituaniei*, 2006, pct. 25). Cu toate acestea, interceptarea unor scrisori de la o rudă apropiată a unui deținut acuzat de infracțiuni grave ar putea fi necesară pentru a preveni faptele penale și pentru a asigura desfășurarea corespunzătoare a procesului penal în curs [*Kwiek împotriva Poloniei*, 2006, pct. 48; a se vedea și *Falzarano împotriva Italiei* (dec.), 2021, pct. 5, 24, 37-39].

610. Este posibil să se interzică unui deținut aflat într-un penitenciar de maximă siguranță să corespundeze în limba aleasă de acesta, din motive de securitate speciale – cum ar fi prevenirea riscului de evadare – în cazul în care deținutul vorbește una sau mai multe din limbile pe care deținuții sunt autorizați să le utilizeze în contactul lor cu rudele apropiate [*Baybaşın împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2005].

611. Cu toate acestea, Curtea nu a acceptat practica prin care deținuții care doresc să vorbească la telefon cu rudele acestora în singura limbă utilizată în relația cu familia, sunt obligați să se supună, pe propria cheltuială, unei proceduri preliminare, prin care să se verifice dacă, într-adevăr, aceștia nu știu să vorbească limba oficială (*Nusret Kaya și alții împotriva Turciei*, 2014, pct. 59-60). Curtea a constatat, de asemenea, că este contrară dispozițiilor art. 8 impunerea unui deținut a obligației de a furniza în prealabil, pe propria cheltuială, o traducere în limba oficială a scrisorilor sale private, redactate în limba sa maternă (*Mehmet Nuri Özen și alții împotriva Turciei*, 2011, pct. 60).

612. O scrisoare adresată de un deținut familiei sale (sau o scrisoare privată din partea unui deținut pentru altul, precum în cauza *Pfeifer și Plankl împotriva Austriei*, 1992, pct. 47) nu poate fi interceptată pur și simplu pentru că aceasta conține critici sau limbaj neadecvat la adresa personalul penitenciarului (*Vlasov împotriva Rusiei*, 2008, pct. 138), cu excepția cazului în care există o amenințare de recurgere la violență (*Silver și alții împotriva Regatului Unit*, 1983, pct. 65 și 103).

10. Corespondența dintre un deținut și alți destinatari

613. Curtea s-a pronunțat cu privire la corespondența dintre deținuți și alți destinatari, în special în cauza *Niedbata împotriva Poloniei*, 2000. În speță, a constatat că dreptul național care permite cenzurarea automată a corespondenței deținuților, fără a face distincție între diferite categorii, cum ar fi corespondența cu Ombudsmanul, încalcă art. 8 (pct. 81). În mod similar, verificarea nediscriminată și de rutină a întregii corespondențe a reclamantului, inclusiv a scrisorilor adresate autorităților statului și organizațiilor neguvernamentale, a constituit o încălcare a art. 8 (*Jankauskas împotriva Lituaniei*, 2005, pct. 22; *Dimcho Dimov împotriva Bulgariei*, 2014, pct. 90, cu privire la scrisorile adresate Comitetului Helsinki bulgar).

C. Corespondența avocaților⁹⁹

614. Corespondența dintre un avocat și clientul său, indiferent de scopul acesteia, este protejată în temeiul art. 8 din Convenție, care îi conferă o protecție sporită în ceea ce privește confidențialitatea (*Michaud împotriva Franței*, 2012, pct. 117-119). Acest lucru este justificat de faptul că avocații au un rol fundamental într-o societate democratică, și anume apărarea justițiabililor. Conținutul documentelor interceptate este irelevant (*Laurent împotriva Franței*, 2018, pct. 47). Secretul profesional reprezintă „baza relației de încredere dintre avocat și client” (*ibidem*) și orice risc de a se aduce atingere acestuia ar putea avea repercusiuni asupra bunei administrări a justiției și, prin urmare, asupra drepturilor garantate de art. 6 din Convenție (*Niemietz împotriva Germaniei*, 1992, pct. 37; *Wieser și Bicos Beteiligungen GmbH împotriva Austriei*, 2007, pct. 65). De principiul secretului profesional depinde indirect, dar în mod necesar, dreptul oricărei persoane la un proces echitabil, inclusiv dreptul oricărei persoane „acuzate de săvârșirea unei infracțiuni” de a nu se autoincrimina (*Michaud împotriva Franței*, 2012, pct. 118). Deși comunicările avocat-client pot viza aspecte care au puține sau nicio legătură cu un litigiu, nu există niciun motiv să se facă distincție între acestea, întrucât toate privesc aspecte cu caracter privat și confidențial; prin urmare, chiar dacă conversația interceptată accidental între reclamant și clientul său nu a constat, strict vorbind, în consiliere juridică, reclamantul avea totuși dreptul la protecția sporită a comunicării avocat-client (*Vasil Vasilev împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 90). A se vedea, de asemenea, în ceea ce privește un

---

⁹⁹ Nu include și cazul corespondenței cu deținuții, aspect abordat în capitolul anterior Corespondența deținuților.

schimb între avocatul reclamantului și un terț [*Falzarano împotriva Italiei* (dec.), 2021, pct. 5, 24, 32-34].

615. În cauza *Kruglov și alții împotriva Rusiei*, 2020, Curtea a examinat protecția secretului profesional al avocaților practicanți care nu sunt membri ai baroului și a constatat o încălcare a art. 8. A hotărât că ar fi incompatibil cu statul de drept să fie lăsată fără nicio garanție specială întreaga relație dintre clienți și consilierii juridici care, cu puține limitări, își exercită profesia în mod profesional și adesea independent, inclusiv prin reprezentarea părților în fața instanțelor (pct. 137).

616. Curtea a examinat, de exemplu, compatibilitatea cu art. 8 din Convenție a netransmiterii unei scrisori din partea unui avocat către clientul său (*Schönenberger și Durmaz împotriva Elveției*, 1998) și a ascultării liniilor telefonice ale unei firme de avocatură (*Kopp împotriva Elveției*, 1998) sau ridicarea și examinarea ulterioară a laptopului și telefonului mobil al unui avocat (*Särgava împotriva Estoniei*, 2021).

617. Noțiunea de „corespondență” este interpretată în sens larg (a se vedea, de exemplu, *Klaus Müller împotriva Germaniei*, 2020, pct. 37-41, în ceea ce privește schimburile profesionale generale dintre un avocat și reprezentanții clienților cabinetului său de avocatură). Acesta include dosarele scrise ale avocaților (*Niemietz împotriva Germaniei*, 1992, pct. 32-33; *Roemen și Schmit împotriva Luxemburgului*, 2003, pct. 65), hard-diskurile (*Petri Sallinen și alții împotriva Finlandei*, 2005, pct. 71), datele electronice (*Wieser și Bicos Beteiligungen GmbH împotriva Austriei*, 2007, pct. 66-68; *Robathin împotriva Austriei*, 2012, pct. 39), cheile USB (*Kirdök și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 32), fișierele informatice și conturile de email (*Vinci Construction și GTM Génie Civil et Services împotriva Franței*, 2015, pct. 69) și o bucată de hârtie pliată, pe care un avocat a scris un mesaj și pe care a înmănat-o ulterior clienților săi (*Laurent împotriva Franței*, 2018, pct. 36). De asemenea, privește corespondența dintre reclamant și avocații săi conținută în dispozitivul propriu al reclamantului (*Saber împotriva Norvegiei*, 2020, pct. 52; a se vedea și *Versini-Campinchi și Crasnianski împotriva Franței*, 2016).

618. Simplul fapt că autoritățile au păstrat o copie a datelor profesionale ridicate în cabinetul de avocatură al solicitantului constituie o ingerință, indiferent dacă datele au fost decriptate sau nu (*Kirdök și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 33 și 36-37)

619. Deși secretul profesional are o importanță majoră pentru avocat, clientul său și buna administrare a justiției, acesta nu este inviolabil (*Michaud împotriva Franței*, 2012, pct. 123 și 128-129). În cauza citată, Curtea a examinat dacă obligația ca avocații să raporteze suspiciunile lor privind exercitarea unor activități ilegale de spălare de bani de către clienții lor, atunci când astfel de suspiciuni au apărut în afara contextului misiunii lor de apărare, a constituit o ingerință disproporționată în exercitarea secretului profesional al avocaților (neîncălcare). În cauza *Versini-Campinchi și Crasnianski împotriva Franței*, 2016, Curtea a examinat interceptarea conversației unui avocat cu un client a cărui linie telefonică era ascultată, care a dezvăluit săvârșirea unei infracțiuni de către respectivul avocat. Curtea a hotărât că, în anumite circumstanțe, poate exista o excepție de la principiul confidențialității relației avocat-client (pct. 79-80). În *Klaus Müller împotriva Germaniei*, 2020, Curtea a abordat problema restrângerii secretului profesional al avocaților în dreptul național, conform căruia avocații nu mai aveau dreptul de a nu depune mărturie în calitate de martori în cadrul proceselor penale cu privire la informațiile obținute în cursul activităților profesionale, în cazul în care au fost eliberați de obligația de a păstra secretul de către clientul lor (pct. 67-73).

620. Legislația care prevede obligația unui avocat de a raporta suspiciuni reprezintă o ingerință „continuă” în dreptul avocatului la respectarea relației profesionale cu clienții săi (*Michaud împotriva Franței*, 2012, pct. 92). Obligarea prin amendă administrativă de a depune mărturie în calitate de martor și de a furniza în cadrul procesului penal informații obținute în cadrul activităților profesionale constituie o ingerință (*Klaus Müller împotriva Germaniei*, 2020, pct. 40-41). Ingerința poate să aibă loc și în cadrul unor proceduri îndreptate împotriva avocaților înșiși (*Robathin*

împotriva Austriei, 2012; *Sérvulo & Associados - Sociedade de Advogados, RL și alții împotriva Portugaliei*, 2015).

621. O percheziție efectuată la cabinetul unui avocat, în cadrul unei proceduri penale îndreptate împotriva unui terț, poate, chiar dacă urmărește un scop legitim, să aducă atingere în mod disproporționat secretului profesional al avocatului (*Kruglov și alții împotriva Rusiei*, 2020, pct. 125-129; *Kirdök și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 52-58; *Niemietz împotriva Germaniei*, 1992, pct. 37).

622. Ingerința în „corespondența” unui avocat determină o încălcare a art. 8 în cazul în care aceasta nu este justificată în mod corespunzător. În acest scop, ingerința trebuie să fie „prevăzută de lege” (*Klaus Müller împotriva Germaniei*, 2020, pct. 48-51, care citează, în special, *Robathin împotriva Austriei*, 2012, pct. 40-41; pentru lipsa de claritate a cadrului legal și lipsa de garanții procedurale referitoare în mod concret la protecția secretului profesional juridic, *Saber împotriva Norvegiei*, 2020, pct. 57, și *Särgava împotriva Estoniei*, 2021, pct. 109), să urmărească unul dintre „scopurile legitime” enumerate la art. 8 § 2 [*Tamosius împotriva Regatului Unit* (dec.), 2002; *Michaud împotriva Franței*, 2012, pct. 99 și 131] și să fie „necesară într-o societate democratică” pentru atingerea acestui scop. Noțiunea de necesitate în sensul art. 8 presupune existența unei nevoi sociale imperioase și, în special, proporționalitatea ingerinței cu scopul legitim urmărit (*ibidem*, pct. 120). În cazul în care ingerința afectează un avocat sau o firmă de avocatură, trebuie să existe garanții speciale. Într-adevăr, Curtea a recunoscut importanța unor garanții procedurale specifice în ceea ce privește protecția confidențialității schimburilor dintre avocați și clienții acestora și a secretului profesional juridic (*Michaud împotriva Franței*, 2012, pct. 117-119 și 130).

623. Curtea a subliniat că, întrucât ascultarea convorbirilor telefonice constituie o ingerință gravă în dreptul unui avocat la respectarea corespondenței sale, aceasta trebuie să se bazeze pe o „lege” deosebit de precisă (a se vedea *Vasil Vasilev împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 92-93, în ceea ce privește instrucțiuni emise de procurorul șef), în special având în vedere că tehnologiile utilizabile devin tot mai sofisticate (*Kopp împotriva Elveției*, 1998, pct. 73-75). În cauza citată, Curtea a constatat o încălcare a art. 8, în primul rând deoarece legea nu preciza modul în care trebuia să se facă distincția între aspecte legate în mod specific de activitatea unui avocat și cele legate de alte activități decât cea de avocat și, în al doilea rând, interceptarea convorbirilor telefonice a fost efectuată de către autorități fără niciun control din partea unui judecător independent (a se vedea, de asemenea, în ceea ce privește protecția acordată de „lege”, *Petri Sallinen și alții împotriva Finlandei*, 2005, pct. 92). În plus, dreptul intern trebuie să prevadă garanții împotriva abuzului de putere în cazurile în care, ascultând telefonul unui suspect, autoritățile interceptează accidental conversațiile acestuia cu avocatul său (*Dudcenko împotriva Rusiei*, 2017, pct. 109-110).

624. Mai presus de toate, legislația și practica trebuie să ofere garanții adecvate și eficiente împotriva abuzului și arbitrarului (a se vedea, pentru o recapitulare a garanțiilor efective, *Kruglov și alții împotriva Rusiei*, 2020, pct. 125-132; *Ilija Stefanov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 38; *Särgava împotriva Estoniei*, 2021, pct. 109). Printre factorii luați în considerare de Curte se numără aspectul dacă percheziția s-a bazat pe un mandat emis în temeiul unei suspiciuni rezonabile (pentru o cauză în care inculpatul a fost achitat ulterior, a se vedea *Robathin împotriva Austriei*, 2012, pct. 46). Curtea ia în considerare gravitatea infracțiunii în legătură cu care a fost efectuată percheziția (*Kruglov și alții împotriva Rusiei*, 2020, pct. 125). Întinderea mandatului trebuie să fie suficient de limitată. Curtea a subliniat importanța efectuării percheziției în prezența unui observator independent, pentru a se garanta că nu sunt ridicate materiale care intră sub incidența secretului profesional [*Wieser și Bicos Beteiligungen GmbH împotriva Austriei*, 2007, pct. 57; *Tamosius împotriva Regatului Unit* (dec.), 2002; *Robathin împotriva Austriei*, 2012, pct. 44]. În plus, trebuie să existe un control suficient al legalității și al executării mandatului (*ibidem*, pct. 51; *Ilija Stefanov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 44; *Wolland împotriva Norvegiei*, 2018, pct. 67-73). În plus, Curtea analizează dacă au existat alte garanții speciale pentru a se asigura că materialele care fac obiectul secretului profesional juridic nu au fost ridicate. În sfârșit, Curtea ia în considerare amploarea

posibilelor repercusiuni asupra activității și reputației persoanelor afectate de percheziție (*Kruglov și alții împotriva Rusiei*, 2020, pct. 125).

625. În *Särgava împotriva Estoniei*, 2021, Curtea a detaliat problema trierii și separării fișierelor protejate de secretul profesional de cele neprotejate, a copierii conținutului și a căutării pe bază de cuvinte-cheie în conținut (pct. 99-109). În contextul unui cadru legal deficitar, Curtea a constatat că relevanța practică, ca garanție, a prezenței avocatului în cauză sau a unui alt avocat în timpul percheziției - sau chiar în timpul examinării efective a conținutului copiat pe suporturi de date - a avut un efect limitat.

626. Atunci când sunt examinate afirmații întemeiate, potrivit cărora documente identificate în mod precis au fost ridicate, deși acestea nu au legătură cu ancheta sau sunt acoperite de privilegiul avocat-client, judecătorul trebuie să efectueze un „control specific al proporționalității” și să dispună restituirea acestora, după caz (*Vinci Construction și GTM Génie Civil et Services împotriva Franței*, 2015, pct. 79; *Kırdök și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 51 și 57). De exemplu, în cauza *Wolland împotriva Norvegiei*, 2018, (neîncălcare), Curtea a subliniat că documentele electronice au fost puse la dispoziția reclamantului în cursul procedurii percheziției, în măsura în care hard-diskul și laptopul i-au fost înapoiate în termen de două zile de la percheziția inițială care a avut loc la cabinetul său (pct. 55-80; a se compara cu *Kırdök și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 55-58, în care nu a existat niciun mecanism de filtrare a datelor acoperite de secretul profesional, nicio interdicție explicită de ridicare a acestora, iar instanța a refuzat - fără motive întemeiate - să dispună restituirea sau distrugerea copiilor ridicate ale datelor).

627. Nerespectarea garanțiilor procedurale relevante în cadrul efectuării perchezițiilor și confiscărilor de date implică o încălcare a art. 8 [*Wieser și Bicos Beteiligungen GmbH împotriva Austriei*, 2007, pct. 66-68; *a contrario Tamosius împotriva Regatului Unit* (dec.), 2002].

628. Există o jurisprudență amplă privind gradul de precizie a mandatului: acesta trebuie să conțină informații suficiente cu privire la obiectul percheziției, pentru a se putea aprecia dacă echipa însărcinată cu ancheta a acționat în mod ilegal sau și-a depășit competențele. Percheziția trebuie să fie efectuată sub supravegherea unui jurist suficient de calificat și de independent (*Ilia Stefanov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 43), a cărui sarcină este să identifice documentele care sunt protejate de secretul profesional al avocaților și care nu ar trebui să fie ridicate. Trebuie să existe o garanție concretă împotriva oricărei ingerințe în secretul profesional și în buna administrare a justiției (*ibidem*).

629. De exemplu, Curtea a criticat următoarele aspecte:

- un mandat de percheziție formulat în termeni excesiv de generali, care au lăsat organelor de urmărire penală o marjă de apreciere nelimitată în privința stabilirii documentelor care sunt „de interes” pentru ancheta penală (*Kruglov și alții împotriva Rusiei*, 2020, pct. 127; *Aleksanian împotriva Rusiei*, 2008, pct. 216; *Svetova și alții împotriva Rusiei*, 2023, pct. 41-46);
- un mandat de percheziție bazat pe o suspiciune plauzibilă, dar formulat în termeni excesiv de generali (*Robathin împotriva Austriei*, 2012, pct. 52);
- un mandat care autorizează poliția să ridice, pentru o perioadă de două luni, întregul computer al reclamantului și toate dischetele sale, care conțineau materiale acoperite de secretul profesional juridic (*Ilia Stefanov împotriva Bulgariei*, 2008, pct. 41-42).
- un mandat care permitea ridicarea de date electronice protejate de secretul profesional între avocat și client în cadrul unei proceduri penale împotriva unui alt avocat care împărțise cabinetul cu reclamantul; refuzul de a le restitui sau de a le distruge în lipsa unor garanții procedurale suficiente în legislația relevantă, astfel cum a fost interpretată și aplicată de autoritățile judiciare (*Kırdök și alții împotriva Turciei*, 2019, pct. 52-58).

630. Faptul că protecția documentelor confidențiale este asigurată de un judecător constituie o garanție importantă [*Tamosius împotriva Regatului Unit* (dec.), 2002]. Același lucru este valabil și în cazul în care legislația criticată păstrează însăși esența misiunii de apărare a avocatului și instituie un filtru care protejează secretul profesional (*Michaud împotriva Franței*, 2012, pct. 126-129).

631. În numeroase cauze, problema corespondenței avocaților a fost strâns legată de cea a perchezițiilor efectuate la cabinetele acestora (prin urmare, trimiterea va fi făcută la capitolul Cabinete de avocatură).

632. În cele din urmă, supravegherea secretă a consultărilor unui deținut cu avocatul său, la o secție de poliție, trebuie să fie examinată din perspectiva principiilor stabilite de Curte în ceea ce privește interceptarea convorbirilor telefonice dintre un avocat și un client, având în vedere necesitatea de a asigura o protecție sporită acestei relații și, în special, confidențialității schimburilor care o caracterizează (*R.E. împotriva Regatului Unit*, 2015, pct. 131).

633. În ceea ce privește persoanele puse în mod oficial sub acuzare și plasate sub escorta poliției, controlul corespondenței lor cu un avocat nu este, în sine, incompatibil cu dispozițiile Convenției. Cu toate acestea, un astfel de control este permis numai atunci când autoritățile au motive întemeiate să creadă că respectiva corespondență conține un element ilicit (*Laurent împotriva Franței*, 2018, pct. 44 și 46).

D. Corespondența persoanelor particulare, a profesioniștilor și a societăților¹⁰⁰

634. Dreptul la respectarea corespondenței acoperă sfera vieții private, de familie și profesionale. Acoperă, de asemenea, hărțuirea cibernetică sau supravegherea cibernetică de către partenerul intim al unei persoane (*Buturugă împotriva României*, 2020, pct. 74).

635. În *Margareta și Roger Andersson împotriva Suediei*, 1992, Curtea a constatat o încălcare din cauza restricțiilor impuse în privința comunicării prin scrisori și prin telefon, între o mamă și copilul său, care se afla în grija serviciilor sociale, privându-i astfel de aproape orice mijloc de a păstra legătura pentru o perioadă de aproximativ un an și jumătate (pct. 95-97).

636. În *Copland împotriva Regatului Unit*, 2007, Curtea a constatat o încălcare din cauza monitorizării, fără niciun temei legal, a apelurilor telefonice, a e-mailurilor și a utilizării internetului ale unui funcționar public (pct. 48-49). În cauza *Halford împotriva Regatului Unit*, 1997, care a avut ca obiect supravegherea la locul de muncă de către un angajator din domeniul public, Curtea a constatat o încălcare, în măsura în care niciun instrument juridic nu reglementa interceptarea apelurilor efectuate de pe telefonul funcționarului public în cauză (pct. 51).

637. Comunicările efectuate de la un sediu profesional privat pot intra sub incidența noțiunii de „corespondență” [*Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 74]. În cauza citată, angajatorul a acuzat un angajat de utilizarea unui serviciu de mesagerie instantanee pe internet, pentru efectuarea unor conversații private de pe calculatorul de serviciu. Curtea a hotărât că instrucțiunile unui angajator nu pot să reducă la zero exercitarea dreptului la viață privată socială la locul de muncă. Respectarea vieții private și a confidențialității comunicărilor se impune în continuare, chiar dacă acestea pot fi limitate în măsura în care este necesar (*Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 80).

---

¹⁰⁰ A se vedea și *Ghid privind protecția datelor*.

638. Statelor contractante trebuie să li se acorde o marjă de apreciere extinsă pentru a evalua necesitatea adoptării unui cadru juridic care reglementează condițiile în care un angajator poate să adopte o politică de reglementare a comunicărilor care nu au caracter profesional, electronice sau de altă natură, ale angajaților acestuia la locul lor de muncă. Cu toate acestea, marja de apreciere de care beneficiază statele în acest domeniu nu poate fi nelimitată; autoritățile au obligația pozitivă să se asigure că punerea în aplicare de către un angajator a unor măsuri de monitorizare a corespondenței și a altor comunicări, indiferent de sfera de aplicare și durata acestora, este „însoțită de garanții adecvate și suficiente împotriva abuzurilor”. În această privință, proporționalitatea și garanțiile procedurale împotriva arbitrarului sunt elemente esențiale [*Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 119-120].

639. În acest context, Curtea a stabilit o listă detaliată a factorilor de care trebuie să se țină seama pentru a aprecia respectarea acestei obligații pozitive: (i) dacă angajatul a fost informat, în termeni clari și în prealabil, asupra posibilității ca angajatorul să monitorizeze corespondența și celelalte comunicări ale sale, precum și cu privire la punerea în aplicare a unor astfel de măsuri; (ii) care este amploarea monitorizării efectuate de angajator și gradul de intruziune în viața privată a angajatului (flux și conținut); (iii) dacă angajatorul a invocat motive legitime pentru a justifica monitorizarea acestor comunicări și accesul la conținutul lor efectiv; (iv) dacă este posibilă instituirea unui sistem de monitorizare bazat pe metode și măsuri mai puțin intruzive; (v) cât de grave au fost consecințele monitorizării pentru angajatul care a făcut obiectul acesteia și în ce fel a utilizat angajatorul rezultatele măsurii de monitorizare; (vi) dacă angajatului i s-au oferit garanții corespunzătoare, în special dacă angajatul a fost informat în prealabil cu privire la posibilitatea accesării conținutului comunicărilor sale. În cele din urmă, angajații ale căror comunicări au fost monitorizate ar trebui să aibă acces la „o cale de atac în fața unui organ judiciar care are competența de a se pronunța, cel puțin în esență, cu privire la respectarea criteriilor enunțate mai sus, precum și asupra legalității măsurilor contestate” [*Bărbulescu împotriva României* (MC), 2017, pct. 121-122].

640. Principii similare sunt aplicabile și în alte contexte, în special în ceea ce privește monitorizarea de către un partid politic a comunicațiilor electronice ale membrilor săi, chiar dacă structurile organizatorice interne ale partidelor politice sunt diferite de cele ale societăților private și legăturile juridice existente între un angajator și angajat și între un partid politic și membrii săi sunt fundamental diferite (*Tena Arregui împotriva Spaniei*, 2024, pct. 38 și 41).

641. Jurisprudența privește, de asemenea, monitorizarea corespondenței în contextul falimentului unei societăți comerciale (*Foxley împotriva Regatului Unit*, 2000, pct. 30 și 43). În cauza *Luordo împotriva Italiei*, 2003, Curtea a constatat o încălcare a art. 8, având în vedere consecințele unei proceduri de faliment excesiv de lungi asupra dreptului persoanei falimentare (reclamantul) la respectarea corespondenței sale (pct. 78). Cu toate acestea, instituirea unui sistem de monitorizare a corespondenței acestuia nu este, în sine, criticabilă (a se vedea și *Narinen împotriva Finlandei*, 2004).

642. Problema corespondenței societăților este strâns legată de cea a perchezițiilor efectuate la sediile acestora (în consecință, se face referire la capitolul Sediile societăților comerciale). De exemplu, în cauza *Bernh Larsen Holding AS și alții împotriva Norvegiei*, 2013, Curtea a constatat că nu a existat o încălcare ca urmare a unei decizii prin care s-a dispus ca o societate să transmită o copie a tuturor datelor de pe serverul informatic pe care aceasta îl utiliza în comun cu alte societăți. Deși legea aplicabilă nu impunea o autorizare prealabilă de către o instanță judecătorească, Curtea a ținut seama de existența unor garanții eficiente și adecvate împotriva abuzurilor, de interesele societăților și ale angajaților acestora, precum și de interesul public privind realizarea unor controale fiscale efective (pct. 172-175). Cu toate acestea, Curtea a constatat o încălcare în cauza *DELTA PEKÁRNY a.s. împotriva Republicii Cehe*, 2014, referitoare la inspecția efectuată la un sediu comercial cu scopul de a găsi probe circumstanțiale și materiale privind existența unui acord de preț ilicit, care a încălcat regulile de concurență. Curtea s-a referit la lipsa unei autorizări prealabile de către o

instanță judecătorească, la lipsa unui control ex-post al necesității măsurii, precum și la lipsa unor norme de reglementare a posibilității de a distruge datele obținute (pct. 92-93).

E. Supravegherea telecomunicațiilor într-un context penal¹⁰¹

643. În acest context, cerințele de la art. 8 § 2 sus-menționate trebuie, desigur, să fie îndeplinite (*Kruslin împotriva Franței*, 1990, pct. 26; *Huvig împotriva Franței*, 1990, pct. 25). În special, o astfel de supraveghere trebuie să servească la descoperirea adevărului. Întrucât reprezintă o ingerință gravă în dreptul la respectarea corespondenței, trebuie să se întemeieze pe o „lege” care este deosebit de precisă (*Huvig împotriva Franței*, 1990, pct. 32) și trebuie să facă parte dintr-un cadru legislativ care oferă o securitate juridică suficientă (*ibidem*). Normele trebuie să fie clare și detaliate (tehnologiile utilizabile devin tot mai sofisticate), precum și accesibile și previzibile, astfel încât oricine să poată prevedea consecințele propriilor acte (*Valenzuela Contreras împotriva Spaniei*, 1998, pct. 59 și 61). Această cerință privind existența unor norme suficient de clare se referă atât la circumstanțele, cât și la condițiile autorizării și desfășurării supravegherii. Întrucât punerea în aplicare a măsurilor de supraveghere secretă a comunicațiilor nu este supusă controlului persoanelor în cauză sau al publicului larg, „legea” ar contraveni statului de drept dacă nu ar exista limite ale marjei (legale) de apreciere acordate executivului sau unui judecător (*Karabeyoğlu împotriva Turciei*, 2016, pct. 67-69 și 86-88, cu trimiterile citate; *Potoczka și Adamco împotriva Slovaciei*, 2023, pct. 71-73). În consecință, legea trebuie să precizeze domeniul de aplicare și modul de exercitare ale acestei puteri discreționare suficient de clar încât să ofere individului o protecție adecvată împotriva ingerințelor arbitrare [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 229-230]. Dacă există vreun risc de arbitrar în cadrul punerii sale în aplicare, legea nu este compatibilă cu cerința de legalitate [*Bikov împotriva Rusiei* (MC), 2009, pct. 78-79]. Într-un astfel de domeniu sensibil, precum recurgerea la supravegherea secretă, autoritatea competentă trebuie să precizeze motivele imperioase care justifică o astfel de măsură intruzivă, respectând totodată instrumentele juridice aplicabile (*Dragojević împotriva Croației*, 2015, pct. 94-98; a se vedea și *Liblik și alții împotriva Estoniei*, 2019, pct. 132-143, cu privire la motivarea corespunzătoare a autorizațiilor de supraveghere secretă). În plus, interceptarea convorbirilor telefonice nu trebuie să se bazeze pe o decizie prea extinsă și imprecisă, de exemplu, care să autorizeze doar supravegherea secretă a victimei înjunghiate și a „contactelor” sale (*Azer Ahmadov împotriva Azerbaidjanului*, 2021, pct. 66, pct. 71-72; a se vedea și *Potoczka și Adamco împotriva Slovaciei*, 2023, pct. 76).

644. În această privință, Curtea a subliniat necesitatea unor garanții [pentru un rezumat, a se vedea *Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2021, pct. 335]. Curtea trebuie să fie convinsă că există garanții împotriva abuzurilor care sunt adecvate și efective (*Karabeyoğlu împotriva Turciei*, 2016, pct. 101-103, pct. 106). Evaluarea sa depinde de toate circumstanțele cauzei, cum ar fi natura, domeniul de aplicare și durata posibilelor măsuri, motivele necesare pentru dispunerea acestora, autoritățile competente să le autorizeze, să le pună în aplicare și să le controleze, precum și tipurile de căi de atac prevăzute de dreptul intern [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 232; *Falzarano împotriva Italiei* (dec.), 2021, pct. 27-29]. Examinarea și controlul măsurilor de supraveghere secretă pot interveni în cadrul a trei etape: în momentul dispunerii măsurii de supraveghere, în cursul punerii sale în aplicare sau ulterior încetării sale. În ceea ce privește primele două etape, însăși natura și logica supravegherii secrete impun ca nu numai

¹⁰¹ A se vedea și Constituirea de dosare sau colectarea de date de către serviciile de informații sau de către alte organe ale statului, precum și [Ghid privind protecția datelor](#).

supravegherea în sine, ci și controlul care o însoțește să fie efectuate fără știrea persoanei în cauză. În consecință, întrucât aceasta va fi în mod necesar împiedicată să introducă o cale de atac efectivă din proprie inițiativă sau să participe direct la orice procedură de control, este esențial ca procedurile instituite să ofere garanții adecvate și echivalente care să îi protejeze drepturile [Roman Zaharov împotriva Rusiei (MC), 2015, pct. 233]. Aceasta, în special, este semnificativă pentru a stabili dacă o ingerință era „necesară într-o societate democratică” în urmărirea unui scop legitim, întrucât Curtea a hotărât că puterea de a dispune supravegherea secretă a cetățenilor se tolerează numai în temeiul art. 8 în măsura în care aceasta este strict necesară pentru protejarea instituțiilor democratice [Rotaru împotriva României (MC), 2000, pct. 47]. În evaluarea existenței și a întinderii unei astfel de necesități, statele contractante beneficiază de o anumită marjă de apreciere. Această marjă este supusă totuși controlului european care privește atât legislația, cât și deciziile de aplicare a acesteia [Roman Zaharov împotriva Rusiei (MC), 2015, pct. 232].

645. Operațiunile de interceptare a convorbirilor telefonice pot fi dispuse numai pe baza unor suspiciuni care pot fi considerate rezonabile în mod obiectiv (Karabeyoğlu împotriva Turciei, 2016, pct. 103). Curtea a subliniat, de asemenea, importanța ca o autoritate abilitată să autorizeze utilizarea supravegherii secrete să fie în măsură să verifice „existența unei suspiciuni rezonabile împotriva persoanei în cauză, în special dacă există indicii concrete care să permită să se suspecteze că persoana respectivă plănuiește, comite sau a comis fapte penale sau fapte acte care pot duce la măsuri de supraveghere secretă” și „dacă interceptarea solicitată îndeplinește cerința «necesității într-o societate democratică» [...] de exemplu, dacă este posibil să se atingă obiectivele prin mijloace mai puțin restrictive” [Roman Zaharov împotriva Rusiei (MC), 2015, pct. 260; Dragojević împotriva Croației, 2015, pct. 94]. O astfel de verificare, împreună cu obligația de a prezenta motivele relevante în deciziile prin care se autorizează supravegherea secretă, constituie o garanție importantă, asigurându-se că măsurile nu sunt dispuse la întâmplare, în mod nelegal sau fără o analiză corespunzătoare și adecvată. Prin urmare, autorizarea și extinderea unei măsuri de ascultare telefonică nu trebuie să fie neîntemeiată sau „generală” ori „exploratorie” (Adomaitis împotriva Lituaniei, 2022, pct. 85; Drakšas împotriva Lituaniei, 2012, pct. 56).

646. Curtea a constatat o încălcare a dreptului la respectarea corespondenței în următoarele cauze, de exemplu: *Kruslin împotriva Franței*, 1990, pct. 36; *Huvig împotriva Franței*, 1990, pct. 35; *Malone împotriva Regatului Unit*, 1984, pct. 79; *Valenzuela Contreras împotriva Spaniei*, 1998, pct. 60-61; *Prado Bugallo împotriva Spaniei*, 2003, pct. 30; *Matheron împotriva Franței*, 2005, pct. 43; *Dragojević împotriva Croației*, 2015, pct. 101; *Šantare și Labazņikovs împotriva Letoniei*, 2016, pct. 62; *Liblik și alții împotriva Estoniei*, 2019, pct. 140-142, privind justificarea retroactivă a deciziilor de autorizare a supravegherii secrete în cursul procesului penal. În ceea ce privește constatarea unei neîncălări, a se vedea de exemplu, *Adomaitis împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 81-86, și *Karabeyoğlu împotriva Turciei*, 2016, pct. 104-110, și *infra*.

647. O persoană care a făcut obiectul unei măsuri de interceptare a convorbirilor telefonice trebuie să aibă acces la „un control efectiv”, pentru a putea contesta măsura în cauză [*Marchiani împotriva Franței* (dec.), 2008]. Refuzul de a recunoaște calitatea unei persoane de a contesta interceptarea convorbirilor sale telefonice, pe motiv că linia telefonică ascultată era a unei părți terțe, încalcă dispozițiile Convenției (*Lambert împotriva Franței*, 1998, pct. 38-41; a se compara cu *Bosak și alții împotriva Croației*, 2019, pct. 63 și 65).

648. Curtea a susținut că măsurile legale adoptate de poliție pentru a obține numerele de telefon apelate de la un post telefonic dintr-un apartament au fost necesare în contextul unei anchete privind suspiciuni legate de săvârșirea unei infracțiuni (*P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit*, 2001, pct. 42-51). A ajuns la o concluzie similară în cazul în care ascultarea convorbirilor telefonice a constituit unul din principalele acte de urmărire penală, destinate să determine implicarea unor persoane într-o amplă operațiune de trafic de droguri, și care a făcut obiectul unui „control eficient” [*Coban împotriva Spaniei* (dec.), 2006].

649. În general, Curtea recunoaște rolul interceptării convorbirilor telefonice într-un context penal, atunci când aceasta este prevăzută de lege și este necesară într-o societate democratică, în special pentru siguranța publică, apărarea ordinii sau prevenirea infracțiunilor. Astfel de măsuri sprijină poliția și instanțele în sarcina lor de prevenire și sancționare a infracțiunilor sau, în contextul unei activități legate de corupție, pentru a garanta transparența unei instituții publice (*Adomaitis împotriva Lituaniei*, 2022, pct. 84). Cu toate acestea, statul trebuie să organizeze punerea lor în aplicare astfel încât să se prevină orice abuz sau arbitrar [*Dumitru Popescu împotriva României (nr. 2)*, 2007].

650. În contextul unei cauze penale, operațiunile de interceptare a convorbirilor telefonice care au fost dispuse de un judecător, au fost efectuate sub supravegherea acestuia din urmă, au fost însoțite de garanții adecvate și suficiente împotriva abuzurilor și au făcut obiectul unui control ulterior efectuat de către o instanță, au fost considerate proporționale cu scopul legitim urmărit [*Aalmoes și alții împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2004; *Coban împotriva Spaniei* (dec.), 2006]. Curtea a constatat, de asemenea, că nu a existat o încălcare a art. 8 atunci când nu a existat niciun indiciu că interpretarea și aplicarea dispozițiilor legale invocate de autoritățile naționale au fost atât de arbitrar sau vădit nerezonabile încât să confere operațiunilor de interceptare a convorbirilor telefonice un caracter ilegal (*İrfan Güzel împotriva Turciei*, 2017, pct. 88). În *Adomaitis împotriva Lituaniei*, 2022, Curtea nu a constatat nicio încălcare în ceea ce privește interceptarea convorbirilor telefonice în cursul unei anchete penale împotriva unui director de penitenciar și utilizarea acestor informații în cadrul unei proceduri disciplinare care a condus la concedierea acestuia (pct. 85-89).

651. În plus, statul trebuie să asigure protecția eficientă a datelor astfel obținute și a dreptului persoanelor ale căror discuții pur private au fost astfel interceptate de către autoritățile de aplicare a legii [*Craxi împotriva Italiei (nr. 2)*, 2003, pct. 75 și 83 (încălcare); a se compara cu *Man și alții împotriva României* (dec.), 2019, pct. 104-111]. În cauza *Drakšas împotriva Lituaniei*, 2012, Curtea a constatat o încălcare din cauza unei scurgeri de informații în presă și a difuzării unei conversații private înregistrate, cu aprobarea autorităților, de pe linia telefonică a unui politician anchetat de către organele de urmărire penală (pct. 60). Cu toate acestea, s-a considerat că publicarea legală, în cadrul unei proceduri constituționale, a înregistrărilor unor conversații care nu erau private, ci de natură profesională și politică, nu a încălcat art. 8 (*ibidem*, pct. 61).

F. Supravegherea secretă specială a cetățenilor/organizațiilor¹⁰²

1. Măsuri de supraveghere secretă

652. Principiile relevante ale jurisprudenței au fost prezentate în detaliu în *Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 227-34, 236, 243, 247, 250, 257-58, 275, 278 și 287-288, astfel cum au fost aplicate, de exemplu, în *Ekimdjiev și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 291-293). Multe dintre aceste principii au fost reiterate recent, deși în legătură cu un context oarecum diferit - interceptarea în masă (a se vedea *infra*) - în cauzele *Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2021, pct. 322-339, și *Centrum för rättvisa împotriva Suediei* (MC), 2022, pct. 246-253.

653. În prima hotărâre pronunțată în materie de supraveghere secretă, *Klass și alții împotriva Germaniei*, 1978, pct. 48, Curtea a precizat, în special, următoarele: „În prezent, societățile democratice sunt amenințate de forme extrem de sofisticate de spionaj și de terorism, ceea ce impune ca statul să fie capabil, pentru a combate eficient astfel de amenințări, să asigure

¹⁰² A se vedea *Ghid privind protecția datelor*.

supravegherea secretă a elementelor subversive care operează în jurisdicția sa. Prin urmare, Curtea trebuie să admită faptul că existența unei legislații care acordă competențe de supraveghere secretă a corespondenței, a trimerilor poștale și a telecomunicațiilor este necesară într-o societate democratică, în condiții excepționale, în interesul securității naționale și/sau pentru apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor.” Cu toate acestea, competențele de supraveghere secretă a cetățenilor, caracteristice statului polițienesc, sunt tolerabile în temeiul Convenției numai în măsura strict necesară pentru protejarea instituțiilor democratice (*ibidem*, pct. 42; *Szabó și Vissy împotriva Ungariei*, 2016, pct. 72-73). În această ultimă cauză, Curtea a clarificat noțiunea de „strictă necesitate”. Astfel, o măsură de supraveghere secretă trebuie, în general, să fie strict necesară pentru apărarea instituțiilor democratice și, în special, pentru obținerea de informații vitale în cadrul unei anumite operațiuni. În caz contrar, ar exista un „abuz” din partea autorităților (pct. 73).

654. În principiu, Curtea nu recunoaște o *actio popularis*, astfel încât, pentru a putea depune o cerere în conformitate cu art. 34, o persoană trebuie să fie în măsură să demonstreze că a fost „afectată în mod direct” de măsura contestată. Cu toate acestea, având în vedere particularitățile măsurilor secrete de supraveghere și importanța de a garanta că acestea sunt supuse unui control și unei supravegheri efective, Curtea admite căile de atac generale îndreptate împotriva legislației care reglementează acest domeniu [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 165]. În cauza citată, Curtea a precizat condițiile în care un reclamant se poate pretinde „victimă” unei încălcări a art. 8, fără să fie necesar să demonstreze că i-au fost efectiv aplicate măsuri de supraveghere secretă [a se vedea și *Centrum för rättvisa împotriva Suediei* (MC), 2022, pct. 167]. S-a bazat pe abordarea adoptată în cauza *Kennedy împotriva Regatului Unit*, 2010, pe care a considerat-o cel mai bine adaptată necesității de a garanta că natura secretă a măsurilor de supraveghere nu are ca rezultat măsuri care nu pot fi contestate în mod efectiv și care se află în afara controlului exercitat de Curte și autoritățile judiciare naționale. În consecință, reclamantul poate pretinde că este victima unei încălcări a Convenției în cazul în care acesta intră sub incidența legislației care autorizează măsurile de supraveghere secretă (fie pentru că aparține unui grup de persoane vizate de legislație, fie pentru că legislația afectează direct orice persoană) și dacă nu sunt disponibile căi de atac pentru a contesta această supraveghere secretă. În plus, chiar și în cazul în care există căi de atac, este posibil ca un reclamant să pretindă că este o victimă din cauza simplei existențe a unor măsuri secrete sau a unei legislații care le permite, dacă acesta este în măsură să demonstreze că, din cauza situației sale personale, poate fi expus riscului de a fi supus unor astfel de măsuri (pct. 171-172 și, pentru o cerere, a se vedea *Ekimdjiev și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 263-277). SA se vedea, de asemenea, în ceea ce privește calitatea de „victimă”, *Szabó și Vissy împotriva Ungariei*, 2016, pct. 32-39 și trimerile citate.

655. Hotărârile în cauzele *Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2021, pct. 333-334, și *Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 227-303, conțin o expunere detaliată a jurisprudenței Curții întemeiată pe art. 8, cu privire la „legalitatea” („calitatea legii”) și „necesitatea” (caracterul adecvat și eficacitatea garanțiilor împotriva caracterului arbitrar și riscului de abuz) unui sistem de supraveghere secretă). Sensul noțiunii de „caracter previzibil” în acest context special nu este aceeași ca în multe alte domenii. În cauza *Roman Zaharov împotriva Rusiei*, 2015, deficiențele cadrului juridic intern, care reglementează supravegherea secretă a comunicațiilor de telefonie mobilă, au condus la constatarea unei încălcări a art. 8 (pct. 302-303).

656. Supravegherea secretă a unei persoane poate fi justificată în temeiul art. 8 numai dacă aceasta este „prevăzută de lege”, urmărește unul sau mai multe dintre „scopurile legitime” la care se referă art. 8 § 2 și este „necesară într-o societate democratică” pentru atingerea unor astfel de obiective [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 227; *Szabó și Vissy împotriva Ungariei*, 2016, pct. 54; *Kennedy împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 130].

657. Primul aspect se referă la faptul că măsura de supraveghere trebuie să aibă un temei legal în dreptul intern și să fie compatibilă cu statul de drept. Prin urmare, legea trebuie să îndeplinească anumite cerințe de calitate: aceasta trebuie să fie accesibilă persoanei în cauză și să fie previzibilă în

cea ce privește efectele sale [*Kennedy împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 151; *Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 229]. În materie de interceptare a comunicărilor, „caracterul previzibil” nu poate fi înțeles în același mod ca în multe alte domenii. În contextul special al măsurilor secrete de supraveghere, caracterul previzibil nu poate însemna că o persoană ar trebui să fie în măsură să prevadă situațiile în care este posibil ca autoritățile să le intercepteze comunicările, astfel încât aceasta să își poată adapta comportamentul în consecință [*Weber și Saravia împotriva Germaniei* (dec.), 2006, pct. 93]. Cu toate acestea, pentru a evita ingerințele arbitrare, este esențial să existe norme clare și detaliate privind interceptarea convorbirilor telefonice. Legea trebuie să fie suficient de clară încât să le ofere cetățenilor indicii privind circumstanțele și condițiile în care autoritățile publice sunt abilitate să recurgă la astfel de măsuri secrete [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 229; *Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdjev împotriva Bulgariei*, 2007, pct. 75]. În plus, legea trebuie să precizeze suficient de clar domeniul de aplicare și modalitățile de exercitare ale marjei de apreciere acordate executivului sau unei instanțe, astfel încât să ofere individului o protecție adecvată împotriva ingerințelor arbitrare [*Roman Zaharov împotriva Rusiei*, pct. 230; *Malone împotriva Regatului Unit*, 1984, pct. 68; *Huvig împotriva Franței*, 1990, pct. 29; *Weber și Saravia împotriva Germaniei* (dec.), 2006, pct. 94].

658. O lege privind măsuri de supraveghere secretă trebuie să ofere următoarele garanții minime de protecție împotriva abuzurilor de putere: să definească natura infracțiunilor susceptibile să genereze emiterea unui mandat de interceptare și categoriile de persoane susceptibile să facă obiectul unei măsuri de interceptare; să stabilească un termen limită pentru durata executării măsurii în cauză; să prevadă procedura care trebuie urmată pentru examinarea, utilizarea și păstrarea datelor obținute, măsurile de precauție care trebuie luate pentru comunicarea datelor către alte părți și circumstanțele în care este posibilă sau necesară ștergerea ori distrugerea înregistrărilor [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 231 și 238-301; *Amann împotriva Elveției* (MC), 2000, pct. 56-58].

659. În cele din urmă, recurgerea la măsuri de supraveghere secretă trebuie să urmărească un obiectiv legitim și să fie „necesară într-o societate democratică” pentru atingerea acestui obiectiv.

Autoritățile naționale beneficiază de o anumită marjă de apreciere în acest sens. Totuși, această marjă face obiectul unui control european care vizează atât legislația, cât și deciziile de aplicare a acesteia. Curtea trebuie să fie convinsă există garanții adecvate și eficiente împotriva abuzurilor [*Klass și alții împotriva Germaniei*, 1978, pct. 50]. Aprecierea acestui aspect depinde de ansamblul circumstanțelor cauzei, de exemplu natura, sfera de aplicare și durata eventualelor măsuri, motivele necesare pentru dispunerea acestora, autoritățile care au competența să le autorizeze, să le pună în aplicare și să le controleze, precum și tipurile de căi de atac prevăzute de dreptul național. Procedurile de supraveghere a dispunerii și punerii în aplicare a unor măsuri restrictive trebuie să fie de natură să limiteze „ingerința” la ceea ce este „necesar într-o societate democratică” [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 232 și trimiterile citate].

660. Examinarea și controlul măsurilor de supraveghere secretă pot interveni în cadrul a trei etape: în momentul dispunerii măsurii de supraveghere, în cursul punerii sale în aplicare sau ulterior încetării sale (*ibidem*, pct. 233-234 și trimiterile citate). În ceea ce privește primele două etape, procedurile existente trebuie să prevadă ele însele garanții adecvate și echivalente care să protejeze drepturile persoanei. Având în vedere că abuzurile se pot produce cu ușurință, în principiu, este de dorit să se încredințeze controlul măsurilor de supraveghere unei instanțe, întrucât controlul judecătoresc oferă cele mai bune garanții de independență și imparțialitate, precum și o procedură adecvată. În ceea ce privește cea de-a treia etapă – respectiv încetarea supravegherii – problema notificării *a posteriori* a măsurilor de supraveghere este strâns legată de cea a eficienței căilor de atac în fața instanțelor și, prin urmare, de existența unor garanții efective împotriva folosirii abuzive a competențelor de supraveghere. În principiu, persoana vizată nu poate sesiza instanțele judecătorești decât în cazul în care aceasta este informată cu privire la măsurile adoptate fără cunoștința sa și, astfel, poate să conteste retroactiv legalitatea lor sau, în altă ipoteză, suspectând că

îi sunt sau i-au fost interceptate comunicările, persoana în cauză poate sesiza instanțele judecătorești, acestea având competență chiar dacă persoana care a făcut obiectul interceptării nu a fost informată cu privire la măsura în cauză (*ibidem*, pct. 233-234).

661. Trebuie subliniat faptul că, în cauzele în care legislația prin care se autorizează supravegherea secretă este ea însăși contestată, problema legalității ingerinței este strâns legată de întrebarea dacă s-a respectat criteriul „necesității” și, prin urmare, este oportun să se examineze în solidar criteriile potrivit cărora măsura în cauză trebuie să fie „prevăzută de lege” și „necesară” (*Kennedy împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 155; *Kvasnica împotriva Slovaciei*, 2009, pct. 84). În acest sens, „calitatea legii” implică faptul că dreptul intern trebuie să fie nu doar accesibil și previzibil în ceea ce privește aplicarea sa, dar trebuie, în plus, să garanteze că măsurile de supraveghere secretă sunt aplicate numai atunci când sunt „necesare într-o societate democratică”, în special prin furnizarea unor garanții suficiente și efective împotriva abuzurilor [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 236]. În cauza citată, nu s-a contestat faptul că interceptarea comunicațiilor de telefonie mobilă a avut un temei în dreptul național și a urmărit obiective legitime în sensul art. 8 § 2, și anume apărarea securității naționale și a siguranței publice, prevenirea infracțiunilor și protejarea bunăstării economice a țării. Totuși, nu este suficient. În plus, este necesar să se aprecieze accesibilitatea legislației naționale, sfera de aplicare și durata măsurilor de supraveghere secretă, procedurile care trebuie urmate pentru păstrarea, consultarea, examinarea, utilizarea, transmiterea și distrugerea datelor interceptate, procedurile de autorizare, modalitățile de control al aplicării măsurilor, existența unor eventuale mecanisme de notificare și căile de atac prevăzute în dreptul intern (*ibidem*, pct. 238-301), dar și pentru a verifica, în măsura în care informațiile disponibile permit acest lucru, dacă eventualele deficiențe au un impact asupra funcționării reale a sistemului de supraveghere secretă existent [*Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdjiev împotriva Bulgariei*, 2007, pct. 92; a se vedea și, în ceea ce privește regimurile de interceptare în masă, *Centrum för rättvisa împotriva Suediei* (MC), 2022, pct. 274 și *Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2021, pct. 360].

662. *Sfera de aplicare a măsurilor de supraveghere secretă*: cetățenilor trebuie să li se ofere indicii adecvate privind circumstanțele în care autoritățile publice sunt abilitate să recurgă la astfel de măsuri. În special, este important să se stabilească în mod clar natura infracțiunilor susceptibile să genereze emiterea unui mandat de interceptare și să fie definite categoriile de persoane susceptibile să facă obiectul unei interceptări a convorbirilor telefonice [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 243 și 247]. În ceea ce privește natura infracțiunilor, condiția privind previzibilitatea nu impune statelor să facă o listă exhaustivă în care să menționeze infracțiunile specifice care pot conduce la adoptarea unei măsuri de interceptare. Cu toate acestea, ar trebui furnizate suficiente detalii cu privire la natura infracțiunilor în cauză (*Kennedy împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 159). Măsurile de interceptare ce vizează o persoană care nu este bănuită de o infracțiune, dar care ar putea deține informații cu privire la o astfel de infracțiune, pot fi justificate în temeiul art. 8 din Convenție [*Greuter împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2002, privind o măsură de interceptare a convorbirilor telefonice dispusă și supravegheată de către un judecător, despre care reclamantul a fost informat]. Cu toate acestea, categoriile de persoane care pot face obiectul unei măsuri de interceptare a convorbirilor telefonice nu sunt definite suficient de clar în cazul în care acestea includ nu numai suspecți sau acuzați, ci și „orice altă persoană implicată în săvârșirea unei infracțiuni”, fără să ofere nicio explicație cu privire la modul în care trebuie interpretată această sintagmă [*Iordachi și alții împotriva Moldovei*, 2009, pct. 44, în care reclamantii au susținut că erau expuși unui risc serios de a face obiectul unei măsuri de interceptare a convorbirilor telefonice, din cauza faptului că erau membri ai unei organizații neguvernamentale, specializată în reprezentarea reclamantilor în fața Curții; a se vedea și *Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 245; *Szabó și Vissy împotriva Ungariei*, 2016, pct. 67 și 73]. În cauza *Amann împotriva Elveției* (MC), 2000, privind un dosar deschis și păstrat de către autorități în urma interceptării unei convorbiri telefonice, Curtea a constatat o încălcare, întrucât, printre altele, legislația relevantă nu reglementa în detaliu situația persoanelor care erau monitorizate „întâmplător” (pct. 61). În cauza *Haščák împotriva*

Slovaciei, 2022, dreptul aplicabil nu a oferit nicio protecție persoanelor afectate în mod aleatoriu de măsurile de supraveghere secretă (pct. 95; a se vedea și, într-un context similar, *Kaczmarek împotriva Poloniei*, 2024, pct. 93-96).

663. *Durata măsurilor de supraveghere*: problema duratei totale a măsurilor de interceptare poate fi lăsată la aprecierea autorităților responsabile pentru emiterea și reînnoirea mandatelor de interceptare, cu condiția să existe garanții adecvate, cum ar fi precizări clare în dreptul intern cu privire la data expirării mandatul de interceptare, condițiile în care poate fi reînnoit un mandat și circumstanțele în care acesta trebuie să fie anulat [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 250; *Kennedy împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 161]. În cauza *lordachi și alții împotriva Moldovei*, 2009, legislația națională a fost criticată pentru că nu stabilea un termen suficient de clar în cazul autorizării unei măsuri de supraveghere (pct. 45).

664. *Procedurile de urmat pentru păstrarea, consultarea, examinarea, utilizarea, transmiterea și distrugerea datelor interceptate* [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 253-256]: Păstrarea automată, timp de 6 luni, a unor date vădit lipsite de interes nu poate fi considerată justificată în temeiul art. 8 (*ibidem*, pct. 255). Termenele și procedurile de urmat în selectarea datelor pentru examinare și partajarea, stocarea și distrugerea materialului interceptat trebuie să fie clare și accesibile publicului (*Liberty și alții împotriva Regatului Unit*, 2008, pct. 69; *Ekimdjiev și alții împotriva Bulgariei*, pct. 408-409). În cauza *Zoltán Varga împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 169-171, stocarea datelor interceptate pe baza unor norme confidențiale adoptate și aplicate de serviciul de informații, fără niciun element de control extern, a fost considerată a fi lipsită de un temei legal suficient. Curtea a observat, în special, că aceste norme erau lipsite de accesibilitate și nu ofereau reclamantului nicio protecție împotriva ingerințelor arbitrare în dreptul său la respectarea vieții sale private.

665. *Procedurile de autorizare*: pentru a stabili dacă procedurile de autorizare sunt în măsură să garanteze că supravegherea secretă nu este dispusă la întâmplare, contrar legii sau fără o examinare corespunzătoare, Curtea va lua în considerare o serie de factori, incluzând, în special, autoritatea competentă să autorizeze supravegherea, domeniul de aplicare a examinării pe care o efectuează și conținutul autorizației de interceptare [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 257-267; a se vedea și *Szabó și Vissy împotriva Ungariei*, 2016, pct. 73 și 75-77, cu privire la măsurile de supraveghere supuse autorizării judiciare prealabile de către ministrul justiției și chestiunea măsurilor de urgență, pct. 80-81]. În cazul în care un sistem permite serviciilor secrete și poliției să intercepteze direct comunicațiile oricărui cetățean, fără a le impune obligația de a prezenta o autorizație de interceptare furnizorului de servicii de comunicații sau altcuiva, necesitatea unor garanții împotriva arbitrarului și abuzului pare deosebit de mare [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 270].

666. *Controlul aplicării măsurilor de supraveghere secretă*: obligația impusă organelor de interceptare, de a păstra arhive despre interceptări, este deosebit de importantă pentru a garanta organului de control un acces efectiv la detaliile operațiunilor de supraveghere întreprinse [*Kennedy împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 165; *Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 275-285]. Deși, în principiu, este de dorit să se încredințeze unui judecător sarcina de control al măsurilor de supraveghere, controlul efectuat de către un organism non-judiciar poate fi considerat compatibil cu Convenția, cu condiția ca organul de control să fie independent de autoritățile care efectuează supravegherea și să fie investit cu suficiente competențe și atribuții pentru a exercita un control eficient și permanent (*ibidem*, pct. 272; *Klass și alții împotriva Germaniei*, 1978, pct. 56). Competențele organului de control cu privire la infracțiuni pe care le poate depista constituie totodată un aspect important pentru evaluarea eficacității controlului pe care îl exercită (*ibidem*, pct. 53, cauză în care organul de interceptare trebuia să înceteze imediat interceptarea în cazul în care Comisia G 10 considera că măsura este ilegală sau inutilă; *Kennedy împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 168, cauză în care toate elementele interceptate au trebuit să fie distruse imediat după ce comisarul pentru interceptarea comunicațiilor a constatat ilegalitatea interceptării; *Roman Zaharov*

împotriva Rusiei (MC), 2015, pct. 282]. În cazul în care instanța care supraveghează se limitează la validarea acțiunilor serviciilor de securitate fără a verifica cu adevărat faptele sau fără a asigura o supraveghere adecvată, o astfel de supraveghere nu va îndeplini cerințele art. 8 (*Zoltán Varga împotriva Slovaciei*, 2021, pct. 155-160; *Ekimdjiev și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 337).

667. *Notificarea privind interceptarea comunicațiilor și căile de atac disponibile* [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 286-301]: caracterul secret al măsurilor de supraveghere ridică problema notificării persoanei în cauză, astfel încât aceasta din urmă să poată contesta legalitatea respectivelor măsuri. Deși lipsa unei notificări *a posteriori* adresate persoanelor afectate de măsuri de supraveghere secretă, imediat după ridicarea acestora, nu poate constitui, în sine, o încălcare, este de dorit informarea persoanei vizate după ridicarea măsurilor, „de îndată ce notificarea poate fi emisă fără a pune în pericol scopul restricției” [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 287-290; *Cevat Özel împotriva Turciei*, 2016, pct. 34-37]. În cauza *Ekimdjiev și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 349, Curtea a observat că, în Bulgaria, obligația de notificare a persoanei supuse supravegherii exista numai în cazul în care supravegherea era efectuată în mod ilegal, în timp ce, potrivit jurisprudenței Curții, o astfel de notificare, în lipsa unei căi de atac disponibile fără notificarea prealabilă, era necesară în toate cazurile, de îndată ce putea fi efectuată fără a periclita scopul supravegherii. Problema necesității notificării unei persoane cu privire la faptul că este supusă unor măsuri de interceptare este indisolubil legată de cea a caracterului efectiv al căilor de atac [*Roman Zaharov împotriva Rusiei* (MC), 2015, pct. 286].

668. În ceea ce privește operațiunile secrete de supraveghere antiteroristă, este necesar să existe garanții adecvate și efective împotriva abuzurilor statului la exercitarea atribuțiilor sale de monitorizare strategică [*Weber și Saravia împotriva Germaniei* (dec.), 2006, cu trimiterile citate]: Curtea admite că o consecință firească a faptului că, la ora actuală, terorismul îmbracă forme diverse, este recurgerea de către guverne la tehnologii de vârf, inclusiv supravegherea în masă a comunicațiilor, pentru a preveni incidentele iminente. Cu toate acestea, o legislație care reglementează astfel de operațiuni trebuie să ofere garanțiile necesare împotriva abuzurilor, în ceea ce privește dispunerea și aplicarea măsurilor de supraveghere, precum și a eventualelor măsuri reparatorii (*Szabó și Vissy împotriva Ungariei*, 2016, pct. 64, 68 și 78-81). Deși Curtea admite că pot exista situații de extremă urgență, în care cerința privind acordarea unei autorizații judiciare prealabile ar implica riscul de a pierde timp prețios, în astfel de cazuri, orice măsură autorizată în prealabil de o autoritate non-judiciară trebuie să facă obiectul unui control judecătoresc *ex-post* (pct. 81).

669. Cauza *Kennedy împotriva Regatului Unit*, 2010, privea un fost deținut care milita împotriva erorilor judiciare și susținea că este victima unor măsuri de supraveghere. Curtea a subliniat că competența de a dispune măsuri de supraveghere secretă a cetățenilor este admisibilă în temeiul art. 8 doar în cazul în care există garanții adecvate și eficiente împotriva abuzurilor.

670. În cauza *Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdjiev împotriva Bulgariei*, 2007, o asociație fără scop lucrativ și un avocat care asigurau reprezentarea reclamantilor în procedurile desfășurate în fața Curții de la Strasbourg au susținut că era posibil să fie supuși unor măsuri de supraveghere în orice moment, fără nicio notificare. Curtea a observat că legislația națională relevantă nu oferea garanții suficiente împotriva riscului de abuz, inerent oricărui sistem de supraveghere secretă, și că, prin urmare, ingerința în exercitarea de către reclamantii a drepturilor garantate de art. 8 nu era „prevăzută de lege”.

671. Cauza *Asociația „21 decembrie 1989” și alții împotriva României*, 2011, a privit o asociație care protejează interesele participanților la manifestații antiguvernamentale și ale victimelor acestora. Curtea a constatat o încălcare a art. 8 (pct. 171-175; *a contrario Kennedy împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 169, neîncălcare).

2. Regimuri de interceptare în masă

672. În cauzele *Centrum för rättvisa împotriva Suediei* (MC), 2022, pct. 254-278, și *Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2021, pct. 340-364, Curtea a analizat garanțiile necesare în regimurile de interceptare în masă (denumite uneori „informații pe baza semnalelor electromagnetice”) în comparație cu regimurile de interceptare direcționată. Spre deosebire de majoritatea interceptărilor direcționate, al căror scop este, în general, anchetarea unei ținte specifice sau a unei infracțiuni identificabile, regimurile de interceptare în masă sunt utilizate, în general, pentru colectarea de informații externe și identificarea de noi amenințări atât din partea actorilor cunoscuți, cât și din partea celor necunoscuți (a se vedea și *Ekimdjiev și alții împotriva Bulgariei*, 2022). În aceste condiții, cerința de a defini în mod clar în dreptul intern categoriile de persoane care pot face obiectul unei interceptări a comunicațiilor lor și natura infracțiunilor care ar putea da naștere unui astfel de mandat de interceptare nu este ușor aplicabilă unui regim de interceptare în masă; același lucru în ceea ce privește cerința „suspiciunii rezonabile”. Cu toate acestea, este imperativ ca dreptul intern să stabilească cu suficientă claritate și detaliat motivele pentru care ar putea fi autorizată interceptarea în masă și circumstanțele în care ar putea fi interceptate comunicațiile unei persoane. În plus, în contextul interceptării în masă, importanța supravegherii și controlului este amplificată, din cauza riscului inerent de abuz și a nevoii legitime de confidențialitate. Art. 8 se aplică în fiecare etapă a procesului de interceptare în masă, iar gradul de ingerință în respectarea dreptului la viață privată crește pe măsură ce procesul trece prin diferite etape. Printre aceste etape se numără, în special: 1) interceptarea și reținerea inițială a comunicațiilor și a datelor aferente comunicațiilor; 2) aplicarea de selectori specifici comunicațiilor reținute și datelor aferente comunicațiilor; 3) examinarea de către analiști a comunicațiilor selectate și a datelor aferente comunicațiilor; 4) reținerea ulterioară a datelor și utilizarea „produsului final”, inclusiv schimbul de date cu terți.

673. Nevoia de garanții este maximă la sfârșitul procesului, atunci când informațiile despre o anumită persoană sunt analizate sau conținutul comunicațiilor este examinat de un analist. Prin urmare, procesul trebuie să fie supus unor „garanții de la un capăt la altul”. Pentru a evalua dacă statul pârât a acționat în cadrul marjei sale reduse de apreciere, Curtea trebuie să ia în considerare o gamă mai largă de criterii decât cele 6 garanții *Weber*. Atunci când abordează împreună criteriile conform cărora o măsură trebuie să fie „în conformitate cu legea” și „necesară”, Curtea trebuie să examineze dacă cadrul legal intern definește în mod clar: 1) motivele pentru care ar putea fi autorizată interceptarea în masă; 2) circumstanțele în care ar putea fi interceptate comunicațiile unei persoane; 3) procedura care trebuie urmată pentru acordarea autorizației; 4) procedurile care trebuie urmate pentru selectarea, examinarea și utilizarea materialului interceptat; 5) precauțiile care trebuie luate în cazul comunicării materialului către alte părți; 6) limitele privind durata interceptării, stocarea materialului interceptat și circumstanțele în care un astfel de material trebuie șters și distrus; 7) procedurile și modalitățile de supraveghere de către o autoritate independentă a respectării garanțiilor de mai sus și competențele acesteia de a soluționa cazurile de nerespectare; 8) procedurile de control independent *ex post facto* a respectării acestor garanții și puterile conferite organismului competent în soluționarea cazurilor de nerespectare.

3. Furnizori de servicii de comunicații

674. Păstrarea generală a datelor de comunicații de către furnizorii de servicii de comunicații, precum și accesul autorităților în cazuri individuale, în scopul aplicării legii, trebuie să fie însoțite, *mutatis mutandis*, de aceleași garanții împotriva arbitrarului și abuzului ca și supravegherea secretă (*Ekimdjiev și alții împotriva Bulgariei*, 2022, pct. 395). În cauza citată, dreptul intern impunea în mod expres ca furnizorii de servicii de comunicații să stocheze și să prelucreze datele de comunicații în conformitate cu normele care reglementează protecția datelor cu caracter personal, să instituie diverse garanții tehnice și de organizare pentru a se asigura că datele respective nu sunt accesate, divulgate sau modificate în mod nejustificat, precum și că acestea sunt distruse la expirarea

perioadei legale de păstrare. Cu toate acestea, Curtea a observat că dreptul intern nu a respectat garanțiile minime împotriva arbitrariului și abuzului prevăzute la art. 8 (pct. 419-421)

675. În cauza *Podciasov împotriva Rusiei*, 2024, dreptul intern a impus furnizorilor de servicii de comunicații prin internet obligația de a păstra și de a stoca conținutul tuturor comunicațiilor prin internet timp de șase luni și datele de comunicații aferente timp de un an, precum și de a permite autorităților de aplicare a legii sau serviciilor de securitate accesul la datele stocate, la cererea acestora, împreună cu informațiile necesare pentru decriptarea mesajelor electronice, dacă acestea au fost criptate. Curtea a fost surprinsă de obligația generală de păstrare a datelor impusă de lege și a constatat că ingerința a fost extrem de amplă și gravă (pct. 70). În conformitate cu dreptul intern, organele de aplicare a legii sau de securitate nu erau obligate să prezinte autorizația judecătorească furnizorului de servicii de comunicații relevant înainte de a obține acces la comunicațiile unei persoane: în fapt, furnizorii de servicii de comunicații erau obligați să instaleze echipamente care să permită autorităților menționate accesul direct la datele stocate (pct. 72). Deși într-un astfel de sistem nevoia de garanții împotriva arbitrariului și abuzului era deosebit de mare, dreptul intern nu prevedea astfel de garanții (pct. 73-75). În ceea ce privește obligația legală de a decripta comunicațiile, s-ar părea că astfel de măsuri nu s-ar limita la anumite persoane și ar slăbi criptarea pentru toți utilizatorii, afectând astfel pe toată lumea fără discriminare, inclusiv persoanele care nu reprezintă o amenințare pentru interesele legitime: astfel de măsuri nu ar putea fi considerate proporționale (pct. 77-79).

Lista cauzelor citate

Jurisprudența citată în prezentul ghid face trimitere la hotărâri sau decizii pronunțate de Curte, precum și la decizii sau rapoarte ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului („Comisia”).

Dacă nu se specifică altfel, trimiterea este la o hotărâre pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că este vorba despre o decizie a Curții, iar „(MC)” că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră.

Hotărârile unei Camere, care, la data publicării prezentei actualizări, nu sunt definitive în sensul art. 44 din Convenție, sunt marcate cu un asterisc (*) în lista de mai jos. Art. 44 § 2 din Convenție prevede: „Hotărârea unei Camere devine definitivă a) atunci când părțile declară că ele nu vor cere retrimiteră cauzei în fața Marii Camere; sau b) la 3 luni de la data hotărârii, dacă retrimiteră cauzei în fața Marii Camere nu a fost cerută; sau c) atunci când Colegiul Marii Camere respinge cererea de retrimiteră formulată potrivit art. 43”. În cazurile în care cererea de retrimiteră este acceptată de Colegiul Marii Camere, hotărârea pronunțată ulterior de Marea Cameră, și nu hotărârea Camerei, este cea care devine definitivă.

Hiperlinkurile cauzelor citate în versiunea electronică a ghidului direcționează spre baza de date HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) care oferă acces la jurisprudența Curții (hotărâri și decizii pronunțate de Marea Cameră, de Cameră și de Comitet, cauze comunicate, avize consultative și rezumate juridice extrase din Nota de informare privind jurisprudența) și la jurisprudența Comisiei (decizii și rapoarte), precum și la rezoluțiile Comitetului de Miniștri.

Curtea pronunță hotărârile și deciziile în limba engleză și/sau franceză, cele două limbi oficiale ale acesteia. Baza de date HUDOC conține, de asemenea, traduceri ale unor cauze importante în peste treizeci de limbi neoficiale. În plus, include linkuri către aproximativ 100 de culegeri de jurisprudență online, elaborate de terți.

—A—

A împotriva Croației, nr. 55164/08, 14 octombrie 2010
A. împotriva Franței, 23 noiembrie 1993, Seria A nr. 277-B
A.A.K. împotriva Turciei, nr. 56578/11, 3 octombrie 2023
A și alții împotriva Islandei, nr. 25133/20 și 31856/20, 15 noiembrie 2022
A și alții împotriva Italiei, nr. 17791/22, 7 septembrie 2023
A și B împotriva Croației, nr. 7144/15, 20 iunie 2019
A și B împotriva Franței, 8 iunie 2023
A, B și C împotriva Letoniei, nr. 30808/11, 31 martie 2016
A, B și C împotriva Irlandei (MC), nr. 25579/05, CEDO 2010
A.B. împotriva Țărilor de Jos, nr. 37328/97, 29 ianuarie 2002
A.B. și alții împotriva Franței, nr. 11593/12, 12 iulie 2016
A.D. și O.D. împotriva Regatului Unit, nr. 28680/06, 16 martie 2010
A.D.T. împotriva Regatului Unit, nr. 35765/97, CEDO 2000-IX
A.H. și alții împotriva Germaniei, nr. 7246/20, 4 aprilie 2023
A.H. și alții împotriva Rusiei, nr. 6033/13 și alte 15, 17 ianuarie 2017
A.H. Khan împotriva Regatului Unit, nr. 6222/10, 20 decembrie 2011
A.I. împotriva Italiei, nr. 70896/17, 1 aprilie 2021
A.K. împotriva Letoniei, nr. 33011/08, 24 iunie 2014
A.K. și L. împotriva Croației, nr. 37956/11, 8 ianuarie 2013
A.L. împotriva Franței, nr. 13344/20, 7 aprilie 2022
A.M. și A.K. împotriva Ungariei (dec.), nr. 21320/15 și 35837/15, 4 aprilie 2017
A.M. și alții împotriva Franței, nr. 24587/12, 12 iulie 2016

A.M. și alții împotriva Rusiei, nr. 47220/19, 6 iulie 2021
A.M. împotriva Norvegiei, nr. 30254/18, 24 martie 2022
A.M.M. împotriva României, nr. 2151/10, 14 februarie 2012
A.-M.V. împotriva Finlandei, nr. 53251/13, 23 martie 2017
A.N. împotriva Lituaniei, nr. 17280/08, 31 mai 2016
A.S. împotriva Elveției, nr. 39350/13, 30 iunie 2015
Aalmoes și alții împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 16269/02, 25 noiembrie 2004
Abdi Ibrahim împotriva Norvegiei (MC), nr. 15379/16, 10 decembrie 2021
Abdulaziz, Cabales și Balkandali împotriva Regatului Unit, 28 mai 1985, Seria A nr. 94
Abdiușeva și alții împotriva Rusiei, nr. 58502/11 și alte 2, 26 noiembrie 2019
Aboufadda împotriva Franței (dec.), nr. 28457/10, 4 noiembrie 2014
Acmanne și alții împotriva Belgiei, nr. 10435/83, decizia Comisiei din 10 decembrie 1984, Decizii și rapoarte (DR) 40
Adomaitis împotriva Lituaniei, nr. 14833/18, 18 ianuarie 2022
Aviz consultativ privind recunoașterea în dreptul intern a legăturii de filiație între un copil născut printr-un acord de maternitate de substituție în străinătate și mama de intenție (MC), cererea nr. P16-2018-001, Curtea de Casație franceză, 10 aprilie 2019
Aviz consultativ privind statutul și drepturile procedurale ale unui părinte biologic în procedura adopției unui adult (MC), cererea nr. P16-2022-001, Curtea Supremă a Finlandei, 13 aprilie 2023
Agheev împotriva Rusiei, nr. 7075/10, 18 aprilie 2013
Agraw împotriva Elveției, nr. 3295/06, 29 iulie 2010
Ahmadov împotriva Azerbaidjanului, nr. 32538/10, 30 ianuarie 2020
Ahmut împotriva Țărilor de Jos, 28 noiembrie 1996, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-VI
Ahrens împotriva Germaniei, nr. 45071/09, 22 martie 2012
Ahunbay și alții împotriva Turciei (dec.), nr. 6080/06, 29 ianuarie 2019
Airey împotriva Irlandei, 9 octombrie 1979, Seria A nr. 32
Ajayi și alții împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 27663/95, 22 iunie 1999
Akdivar și alții împotriva Turciei (MC), 16 septembrie 1996, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-IV
Akinnibosun împotriva Italiei, nr. 9056/14, 16 iulie 2015
Aktaş și Aslaniskender împotriva Turciei, nr. 18684/07 și 21101/07, 25 iunie 2019
Aksu împotriva Turciei (MC), nr. 4149/04 și 41029/04, CEDO 2012
Alam împotriva Danemarcei (dec.), nr. 33809/15, 6 iunie 2017
Al-Nashif împotriva Bulgariei, nr. 50963/99, 20 iunie 2002
Aleksanian împotriva Rusiei, nr. 46468/06, 22 decembrie 2008
Alexandru Enache împotriva României, nr. 16986/12, 3 octombrie 2017
Aliev împotriva Ucrainei, nr. 41220/98, 29 aprilie 2003
Alif Ahmadov și alții împotriva Azerbaidjanului, nr. 22619/14, 4 mai 2023
Aliev împotriva Azerbaidjanului, nr. 68762/14 și 71200/14, 20 septembrie 2018
Alkaya împotriva Turciei, nr. 42811/06, 9 octombrie 2012
Altay împotriva Turciei (nr. 2), nr. 11236/09, 9 aprilie 2019
Alves da Silva împotriva Portugaliei, nr. 41665/07, 20 octombrie 2009
Amann împotriva Elveției (MC), nr. 27798/95, CEDO 2000-II
Anagnostakis împotriva Greciei, nr. 26504/20, 10 octombrie 2023
Anayo împotriva Germaniei, nr. 20578/07, 21 decembrie 2010
André și altul împotriva Franței, nr. 18603/03, 24 iulie 2008
Andreou Papi împotriva Turciei, nr. 16094/90, 22 septembrie 2009
Andrei Medvedev împotriva Rusiei, nr. 75737/13, 13 septembrie 2016
Angerjäv și Greinoman împotriva Estoniei, nr. 16358/18 și 34964/18, 4 octombrie 2022
Anghel împotriva Italiei, nr. 5968/09, 25 iunie 2013
Animal Defenders International împotriva Regatului Unit (MC), nr. 48876/08, CEDO 2013 (extrase)

Antović și Mirković împotriva Muntenegrului, nr. 70838/13, 28 noiembrie 2017
Argenti împotriva Italiei, nr. 56317/00, 10 noiembrie 2005
Armstrong împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 48521/99, 25 septembrie 2001
Arnar Helgi Lárusson împotriva Islandei, nr. 23077/19, 31 mai 2022
Asselbourg și alții împotriva Luxemburgului (dec.), nr. 29121/95, CEDO 1999-VI
Asociația ACCEPT și alții împotriva României, nr. 19237/16, 1 iunie 2021
Asociația „21 decembrie 1989” și alții împotriva României, nr. 33810/07 și 18817/08, 24 mai 2011
Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdjiev împotriva Bulgariei, nr. 62540/00, 28 iunie 2007
August împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 36505/02, 21 ianuarie 2003
Aune împotriva Norvegiei, nr. 52502/07, 28 octombrie 2010
Avilkina și alții împotriva Rusiei, nr. 1585/09, 6 iunie 2013
Axel Springer AG împotriva Germaniei (MC), nr. 39954/08, 7 februarie 2012
Axel Springer SE și RTL Television GmbH împotriva Germaniei, nr. 51405/12, 21 septembrie 2017
Aygün împotriva Belgiei, nr. 28336/12, 8 noiembrie 2022
Azer Ahmadov împotriva Azerbaidjanului, nr. 3409/10, 22 iulie 2021
Azerkane împotriva Țărilor de Jos, nr. 3138/16, 2 iunie 2020

—B—

B. împotriva Franței, 25 martie 1992, Seria A nr. 232C
B. împotriva Moldovei, nr. 61382/09, 16 iulie 2013
B. împotriva României (nr. 2), nr. 1285/03, 19 februarie 2013
B. împotriva Regatului Unit, 8 iulie 1987, Seria A nr. 121
B.A.C. împotriva Greciei, nr. 11981/15, 13 octombrie 2016
B.B. și F.B. împotriva Germaniei, nr. 18734/09 și 9424/11, 14 martie 2013
B.C. împotriva Elveției, nr. 21353/93, decizia Comisiei din 27 februarie 1995
B.F. și alții împotriva Elveției, nr. 13258/18, 4 iulie 2023
B.G. și alții împotriva Franței, nr. 63141/13, 10 septembrie 2020
B.V. și alții împotriva Croației (dec.), nr. 38435/13, 15 decembrie 2015
Babiarz împotriva Poloniei, nr. 1955/10, 10 ianuarie 2017
Babylonová împotriva Slovaciei, nr. 69146/01, CEDO 2006-VIII
Bagdonavicius și alții împotriva Rusiei, nr. 19841/06, 11 octombrie 2016
Bagirov împotriva Azerbaidjanului, nr. 81024/12 și 28198/15, 25 iunie 2020
Bagieva împotriva Ucrainei, nr. 41085/05, 28 aprilie 2016
Bah împotriva Regatului Unit, nr. 56328/07, CEDO 2011
Balaskas împotriva Greciei, nr. 73087/17, 5 noiembrie 2020
Ballıktaş Bingöllü împotriva Turciei, nr. 76730/12, 22 iunie 2021
Baret și Caballero împotriva Franței, nr. 22296/20 și 37138/20, 14 septembrie 2023
Basu împotriva Germaniei, nr. 215/19, 18 octombrie 2022
Bosak și alții împotriva Croației, nr. 40429/14 și alte 3, 6 iunie 2019
Baybaşın împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 13600/02, 6 octombrie 2005
Baytüre și alții împotriva Turciei (dec.), nr. 3270/09, 12 martie 2013
Bădulescu împotriva Portugaliei, nr. 33729/18, 20 octombrie 2020
Bărbulescu împotriva României (MC), nr. 61496/08, CEDO 2017 (extrase)
Beard împotriva Regatului Unit (MC), nr. 24882/94, 18 ianuarie 2001
Bédát împotriva Elveției (MC), nr. 56925/08, CEDO 2016
Beeler împotriva Elveției (MC), nr. 78630/12, 20 octombrie 2020
Beghal împotriva Regatului Unit, nr. 4755/16, 28 februarie 2019
Behar și Gutman împotriva Bulgariei, nr. 29335/13, 16 februarie 2021
Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei, nr. 41288/15, 14 ianuarie 2020
Beljic și alții împotriva Croației, nr. 3000/16 și 7189/16, 23 ianuarie 2024

Belli și Arquier-Martinez împotriva Elveției, nr. 65550/13, 11 decembrie 2018
Benhebba împotriva Franței, nr. 53441/99, 10 iulie 2003
Benedik împotriva Sloveniei, nr. 62357/14, 24 aprilie 2018
Benediktsdóttir împotriva Islandei (dec.), nr. 38079/06, 16 iunie 2009
Benes împotriva Austriei, nr. 18643/91, decizia Comisiei din 6 ianuarie 1992, DR 72
Bensaid împotriva Regatului Unit, nr. 44599/98, CEDO 2001-I
Berisha împotriva Elveției (dec.), nr. 4723/13, 24 ianuarie 2023
Berger-Krall și alții împotriva Sloveniei, nr. 14717/04, 12 iunie 2014
Berisha împotriva Elveției, nr. 948/12, 30 iulie 2013
Bernh Larsen Holding AS și alții împotriva Norvegiei, nr. 24117/08, 14 martie 2013
Berrehab împotriva Țărilor de Jos, 21 iunie 1988, Seria A nr. 138
Beuze împotriva Belgiei (MC), nr. 71409/10, 9 noiembrie 2018
Bevacqua și S. împotriva Bulgariei, nr. 71127/01, 12 iunie 2008
Biancardi împotriva Italiei, nr. 77419/16, 25 noiembrie 2021
Bianchi împotriva Elveției, nr. 7548/04, 22 iunie 2006
Biao împotriva Danemarcei (MC), nr. 38590/10, CEDO 2016
Bierski împotriva Poloniei, nr. 46342/19, 20 octombrie 2022
Big Brother Watch și alții împotriva Regatului Unit (MC), nr. 58170/13, 25 mai 2021
Bigaeva împotriva Greciei, nr. 26713/05, 28 mai 2009
Biržietis împotriva Lituaniei, nr. 49304/09, 14 iunie 2016
Birznieks împotriva Letoniei, nr. 65025/01, 31 mai 2011
Bistieva și alții împotriva Poloniei, nr. 75157/14, 10 aprilie 2018
Bîkov împotriva Rusiei (MC), nr. 4378/02, 10 martie 2009
Bjedov împotriva Croației, nr. 42150/09, 29 mai 2012
Bladet Tromsø și Stensaas împotriva Norvegiei (MC), nr. 21980/93, CEDO 1999-III
Blaga împotriva României, nr. 54443/10, 1 iulie 2014
Bliudik împotriva Rusiei, nr. 46401/08, 25 iunie 2019
Bocu împotriva României, nr. 58240/1430 iunie 2020
Boffa și alții împotriva San Marino, nr. 26536/95, decizia Comisiei din 15 ianuarie 1998, DR 27
Bohlen împotriva Germaniei, nr. 53495/09, 19 februarie 2015
Boljević împotriva Serbiei, nr. 47443/14, 16 iunie 2020
Bondavalli împotriva Italiei, nr. 35532/12, 17 noiembrie 2015
Boris Popov împotriva Rusiei, nr. 23284/04, 28 octombrie 2010
Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei (MC), nr. 45036/98, 30 iunie 2005
Bostan împotriva Moldovei, nr. 52507/09, 8 decembrie 2020
Botta împotriva Italiei, 24 februarie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-I
Boughanemi împotriva Franței, 24 aprilie 1996, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-II
Boujlifa împotriva Franței, 21 octombrie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-VI
Bousarra împotriva Franței, nr. 25672/07, 23 septembrie 2010
Boyle împotriva Regatului Unit, 28 februarie 1994, Seria A nr. 282-B
Boyle și Rice împotriva Regatului Unit, 27 aprilie 1988, Seria A nr. 131
Brecknell împotriva Regatului Unit, nr. 32457/04, 27 noiembrie 2007
Bremner împotriva Turciei, nr. 37428/06, 13 octombrie 2015
Brežec împotriva Croației, nr. 7177/10, 18 iulie 2013
Brito Ferrinho Bexiga Villa-Nova împotriva Portugaliei, nr. 69436/10, 1 decembrie 2015
Bronda împotriva Italiei, 9 iunie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-IV
Brüggemann și Scheuten împotriva Germaniei, nr. 6959/75, decizia Comisiei din 19 mai 1976, DR 5
Buck împotriva Germaniei, nr. 41604/98, 28 aprilie 2005
Buckland împotriva Regatului Unit, nr. 40060/08, 18 septembrie 2012
Buckley împotriva Regatului Unit, 25 septembrie 1996, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-IV

Budimir împotriva Croației, nr. 44691/14, 16 decembrie 2021
Budinova și Ceaprazov împotriva Bulgariei, nr. 12567/13, 16 februarie 2021
Buglov împotriva Ucrainei, nr. 28825/02, 10 iulie 2014
Burghartz împotriva Elveției, 22 februarie 1994, Seria A nr. 280-B
Burlia și alții împotriva Ucrainei, nr. 3289/10, 6 noiembrie 2018
Buscemi împotriva Italiei, nr. 29569/95, CEDO 1999-VI
Butt împotriva Norvegiei, nr. 47017/09, 4 decembrie 2012
Buturugă împotriva României, nr. 56867/15, 11 februarie 2020

—C—

C. împotriva Belgiei, 7 august 1996, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-III
C. împotriva Croației, nr. 80117/17, 8 octombrie 2020
C împotriva Italiei, nr. 47196/21, 31 august 2023
C. împotriva României, nr. 47358/20, 30 august 2022
C.A.S. și C.S. împotriva României, nr. 26692/05, 20 martie 2012
G.T.B. împotriva Spaniei, nr. 3041/19, 16 noiembrie 2023
C.C. împotriva Spaniei, nr. 1425/06, 6 octombrie 2009
C.E. și alții împotriva Franței, nr. 29775/18 și 29693/19, 24 martie 2022
C.P. și M.N. împotriva Franței, nr. 56513/17 și 56515/17, 12 octombrie 2023
Çakmak împotriva Turciei (dec.), nr. 45016/18, 7 septembrie 2021
Calogero Diana împotriva Italiei, 15 noiembrie 1996, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-V
Calvi și C.G. împotriva Italiei, nr. 46412/21, 6 iulie 2023
Camelia Bogdan împotriva României, nr. 36889/18, 20 octombrie 2020,
Camenzind împotriva Elveției, 16 decembrie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-VIII
Camp și Bourimi împotriva Țărilor de Jos, nr. 28369/95, CEDO 2000-X
Campbell împotriva Regatului Unit, 25 martie 1992, Seria A nr. 233
Canonne împotriva Franței (dec.), nr. 22037/13, 2 iunie 2015
Çapın împotriva Turciei, nr. 44690/09, 15 octombrie 2019
Carlson împotriva Elveției, nr. 49492/06, 6 noiembrie 2008
Caruana împotriva Maltei (dec.), nr. 41079/16, 15 mai 2018
Carvalho Pinto de Sousa Morais împotriva Portugaliei, nr. 17484/15, 25 iulie 2017
Călin și alții împotriva României, nr. 25057/11 și alte 2, 19 iulie 2016
Centrul pentru democrație și stat de drept împotriva Ucrainei, nr. 10090/16, 26 martie 2020
Centrum för rättvisa împotriva Suediei, (MC), nr. 35232/08, 25 mai 2021
Cerkun împotriva Ucrainei, (dec.), nr. 59184/09, 12 martie 2019
Cernenko și alții împotriva Rusiei (dec.), nr. 4246/14 și alți 5 reclamanți, 5 februarie 2019
Cevat Özel împotriva Turciei, nr. 19602/06, 7 iunie 2016
Chadimová împotriva Republicii Cehe, nr. 50073/99, 18 aprilie 2006
Ceaikovski împotriva Ucrainei, nr. 2295/06, 15 octombrie 2009
Cealdaiev împotriva Rusiei, nr. 33172/16, 28 mai 2019
Chapman împotriva Regatului Unit (MC), nr. 27238/95, CEDO 2001-I
Chappell împotriva Regatului Unit, 30 martie 1989, Seria A nr. 152-A
Chauvy și alții împotriva Franței, nr. 64915/01, CEDO 2004-VI
Chbihi Loudoudi și alții împotriva Belgiei, nr. 52265/10, 16 decembrie 2014
Chelu împotriva României, nr. 40274/04, 12 ianuarie 2010
Cherrier împotriva Franței, nr. 18843/20, 30 ianuarie 2024
Chiș împotriva României (dec.), nr. 55396/07, 9 septembrie 2014
Chishti împotriva Portugaliei (dec.), nr. 57248/00, 2 octombrie 2003
Chocholáč împotriva Slovaciei, nr. 81292/17, 7 iulie 2022
Christie împotriva Regatului Unit, nr. 21482/93, decizia Comisiei din 27 iunie 1994, DR 78-B
Christine Goodwin împotriva Regatului Unit (MC), nr. 28957/95, CEDO 2002-VI

Ciukaiev împotriva Rusiei, nr. 36814/06, 5 noiembrie 2015
Čiapas împotriva Lituaniei, nr. 4902/02, 16 noiembrie 2006
Çiçek și alții împotriva Turciei (dec.), nr. 44837/07, 4 februarie 2020
Cincimino împotriva Italiei, nr. 68884/13, 28 aprilie 2016
Cipru împotriva Turciei (MC), nr. 25781/94, 10 mai 2001
Ciragov și alții împotriva Armeniei (MC), nr. 13216/05, CEDO 2015
Ciszewski împotriva Poloniei (dec.), nr. 38668/97, 13 iulie 2004
Ciubotaru împotriva Moldovei, nr. 27138/04, 27 aprilie 2010
Ciupercescu împotriva României (nr. 3), nr. 41995/14 și 50276/15, 7 ianuarie 2020
Cînța împotriva României, nr. 3891/19, 18 februarie 2020
Coban împotriva Spaniei (dec.), nr. 17060/02, 25 septembrie 2006
Codarcea împotriva României, nr. 31675/04, 2 iunie 2009
Codona împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 485/05, 7 februarie 2006
Colombier împotriva Franței, nr. 14925/18, 15 februarie 2024
Concetta Schembri împotriva Maltei (dec.), nr. 66297/13, 19 septembrie 2017
Connors împotriva Regatului Unit, nr. 66746/01, 27 mai 2004
Convertito și alții împotriva României, nr. 30547/14 și alte 4, 3 martie 2020
Copland împotriva Regatului Unit, nr. 62617/00, CEDO 2007-I
Cordella și alții împotriva Italiei, nr. 54414/13 și 54264/15, 24 ianuarie 2019
Corlei și alții împotriva Rusiei, nr. 292/06 și 43490/06, 23 noiembrie 2021
Coșcodar împotriva României (dec.), nr. 36020/06, 9 martie 2010
Cotleț împotriva României, nr. 38565/97, 3 iunie 2003
Couderc și Hachette Filipacchi Associés împotriva Franței (MC), nr. 40454/07, CEDO 2015 (extrase)
Ćosić împotriva Croației, nr. 28261/06, 15 ianuarie 2009
Costa și Pavan împotriva Italiei, nr. 54270/10, 28 august 2012
Costello-Roberts împotriva Regatului Unit, 25 martie 1993, Seria A nr. 247-C
Coster împotriva Regatului Unit (MC), nr. 24876/94, 18 ianuarie 2001
Craxi împotriva Italiei (nr. 2), nr. 25337/94, 17 iulie 2003
Crémieux împotriva Franței, 25 februarie 1993, Seria A nr. 256B
Cronin împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 15848/03, 6 iunie 2004
Csoma împotriva României, nr. 8759/05, 15 ianuarie 2013
Cvijetić împotriva Croației, nr. 71549/01, 26 februarie 2004

—D—

D. și alții împotriva Belgiei (dec.), nr. 29176/13, 8 iulie 2014
D împotriva Franței, nr. 11288/18, 16 iulie 2020
D.B. și alții împotriva Elveției, nr. 58817/15 și 58252/15, 22 noiembrie 2022
D.H. și alții împotriva Macedoniei de Nord, nr. 44033/17, 18 iulie 2023
D.L. împotriva Bulgariei, nr. 7472/14, 19 mai 2016
Dadouch împotriva Maltei, nr. 38816/07, 20 iulie 2010
Danilevici împotriva Rusiei, nr. 31469/08, 19 octombrie 2021
Daniliuc împotriva României (dec.), nr. 7262/06, 2 octombrie 2012
Darboe și Camara împotriva Italiei, nr. 5797/17, 21 iulie 2022
Davison împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 52990/08, 2 martie 2010
De Carvalho Basso împotriva Portugaliei (dec.), nr. 73053/14 și 33075/17, 4 februarie 2021
De Souza Ribeiro împotriva Franței (MC), nr. 22689/07, CEDO 2012
Deés împotriva Ungariei, nr. 2345/06, 9 noiembrie 2010
DELTA PEKÁRNY a.s. împotriva Republicii Cehe, nr. 97/11, 2 octombrie 2014
Demades împotriva Turciei, nr. 16219/90, 31 iulie 2003
Demir împotriva Turciei, nr. 58402/09, 10 ianuarie 2017
Demirtepe împotriva Franței, nr. 34821/97, CEDO 1999 IX (extrase)

Demopoulos și alții împotriva Turciei (dec.) (MC), nr. 46113/99 și alte 7, CEDO 2010
Denisov împotriva Ucrainei (MC), nr. 76639/11, 25 septembrie 2018
Diaconeasa împotriva României, nr. 53162/21, 20 februarie 2024
Diamante și Pelliccioni împotriva San Marino, nr. 32250/08, 27 septembrie 2011
Di Giovine împotriva Italiei, nr. 39920/98, 26 iulie 2001
Di Trizio împotriva Elveției, nr. 7186/09, 2 februarie 2016
Dickson împotriva Regatului Unit (MC), nr. 44362/04, CEDO 2007-V
Dimcio Dimov împotriva Bulgariei, nr. 57123/08, 16 decembrie 2014
Doerga împotriva Țărilor de Jos, nr. 50210/99, 27 aprilie 2004
Doğan și alții împotriva Turciei (MC), nr. 62649/10, 26 aprilie 2016
Dolopoulos împotriva Greciei (dec.), nr. 36656/14, 17 noiembrie 2015
Domenichini împotriva Italiei, 15 noiembrie 1996, *Culegere de hotărâri și decizii 1996-V*
Đorđević împotriva Croației, nr. 41526/10, CEDO 2012
Dragan Petrović împotriva Serbiei, nr. 75229/10, 14 aprilie 2020
Dragojević împotriva Croației, nr. 68955/11, 15 ianuarie 2015
Dragoș Ioan Rusu împotriva României, nr. 22767/08, 31 octombrie 2017
Drakšas împotriva Lituaniei, nr. 36662/04, 31 iulie 2012
Draon împotriva Franței (reparație echitabilă - radiere de pe rol) (MC), nr. 1513/03, CEDO 2006 I-X
Dražković împotriva Muntenegrului, nr. 40597/17, 9 iunie 2020
Drelon împotriva Franței, nr. 3153/16 și 27758/18, 8 septembrie 2022
Dubská și Krejzová împotriva Republicii Cehe (MC), nr. 28859/11 și 28473/12, 15 noiembrie 2016
Dudcenko împotriva Rusiei, nr. 37717/05, 7 noiembrie 2017
Dudgeon împotriva Regatului Unit, 22 octombrie 1981, Seria A nr. 45
Dumitru Popescu împotriva României (nr. 2), nr. 71525/01, 26 aprilie 2007
Dupate împotriva Letoniei, nr. 18068/11, 17 martie 2011
Đurđević împotriva Croației, nr. 52442/09, CEDO 2011 (extrase)
Durisotto împotriva Italiei (dec.), nr. 62804/13, 6 mai 2014

—E—

E.B. împotriva Franței (MC), nr. 43546/02, 22 ianuarie 2008
E.G. împotriva Moldovei, nr. 37882/13, 13 aprilie 2021
E.M. și alții împotriva Norvegiei, nr. 53471/17, 20 ianuarie 2022
E.S. și alții împotriva Slovaciei, nr. 8227/04, 15 septembrie 2009
Ebcin împotriva Turciei, nr. 19506/05, 1 februarie 2011
Egill Einarsson împotriva Islandei, nr. 24703/15, 7 noiembrie 2017
Ekimdjiev și alții împotriva Bulgariei, nr. 70078/12, 11 ianuarie 2022
Ekinci și Akalin împotriva Turciei, nr. 77097/01, 30 ianuarie 2007
Elberte împotriva Letoniei, nr. 61243/08, CEDO 2015
El Boujaïdi împotriva Franței, 26 septembrie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-VI*
El-Masri împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei (MC), nr. 39630/09, CEDO 2012
Elli Poluhas Dödsbo împotriva Suediei, nr. 61564/00, CEDO 2006-I
Elsholz împotriva Germaniei (MC), nr. 25735/94, CEDO 2000-VIII
Emonet și alții împotriva Elveției, nr. 39051/03, 13 decembrie 2007
Enea împotriva Italiei (MC), nr. 74912/01, CEDO 2009
Erdem împotriva Germaniei, nr. 38321/97, CEDO 2001-VII (extrase)
Eremia împotriva Moldovei, nr. 3564/11, 28 mai 2013
Eriksson împotriva Suediei, 22 iunie 1989, Seria A nr. 156
Ernst și alții împotriva Belgiei, nr. 33400/96, 15 iulie 2003
Ernst august von Hannover împotriva Germaniei, nr. 53649/09, 19 februarie 2015
Eryiğit împotriva Turciei, nr. 18356/11, 10 aprilie 2018
Evans împotriva Regatului Unit (MC), nr. 6339/05, CEDO 2007-I

Evers împotriva Germaniei, nr. 17895/14, 28 mai 2020
Evgheni Dmitriev împotriva Rusiei, nr. 17840/06, 1 decembrie 2020
Evgheni Zaharov împotriva Rusiei, nr. 66610/10, 14 martie 2017

—F—

F.J.M. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 76202/16, 29 noiembrie 2018
F.O. împotriva Croației, nr. 29555/13, 22 aprilie 2021
Fadeieva împotriva Rusiei, nr. 55723/00, CEDO 2005-IV
Fägerskiöld împotriva Suediei (dec.), nr. 37664/04, 26 februarie 2008
Falzarano împotriva Italiei (dec.), nr. 73357/14, 15 iunie 2021
Faulkner și McDonagh împotriva Irlandei (dec.), nr. 30391/18 și 30416/18, 8 martie 2022
Faulkner împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 37471/97, 18 septembrie 2001
Fazil Ahmet Tamer împotriva Turciei, nr. 6289/02, 5 decembrie 2006
Feldman împotriva Ucrainei (nr. 2), nr. 42921/09, 12 ianuarie 2012
Fernández Martínez împotriva Spaniei (MC), nr. 56030/07, CEDO 2014 (extrase)
Firma EDV für Sie, EFS Elektronische Datenverarbeitung Dienstleistungs GmbH împotriva Germaniei (dec.), nr. 32783/08, 2 septembrie 2014
Florindo de Almeida Vasconcelos Gramaxo împotriva Portugaliei, nr. 26968/16, 13 decembrie 2022
Folgerø și alții împotriva Norvegiei (MC), nr. 15472/02, CEDO 2007-III
Foulon și Bouvet împotriva Franței, nr. 9063/14 și 10410/14, 21 iulie 2016
Foxley împotriva Regatului Unit, nr. 33274/96, 20 iunie 2000
Fraile Iturralde împotriva Spaniei (dec.), nr. 66498/17, 7 mai 2019
Frâncu împotriva României, nr. 69356/13, 13 octombrie 2020
Freitas Rangel împotriva Portugaliei, nr. 78873/13, 11 ianuarie 2022
Frérot împotriva Franței, nr. 70204/01, 12 iunie 2007
Fretté împotriva Franței, nr. 36515/97, CEDO 2002-I
Friend și alții împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 16072/06 și 27809/08, 24 noiembrie 2009
Fröhlich împotriva Germaniei, nr. 16112/15, 26 iulie 2018
Funke împotriva Franței, 25 februarie 1993, Seria A nr. 256A
Fürst-Pfeifer împotriva Austriei, nr. 33677/10 și 52340/10, 17 mai 2016

—G—

G.B. împotriva Lituaniei, nr. 36137/13, 19 ianuarie 2016
G.K. împotriva Ciprului, nr. 16205/21, 21 februarie 2023
G.N. împotriva Poloniei, nr. 2171/14, 19 iulie 2016
G.S. împotriva Georgiei, nr. 2361/13, 21 iulie 2015
G.T. împotriva Greciei, nr. 37830/16, 13 decembrie 2022
Gagiu împotriva României, nr. 63258/00, 24 februarie 2009
Galović împotriva Croației (dec.), nr. 54388/09, 5 martie 2013
Gard și alții împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 39793/17, 27 iunie 2017
Garib împotriva Țărilor de Jos (MC), nr. 43494/09, CEDO 2017
Garnaga împotriva Ucrainei, nr. 20390/07, 16 mai 2013
Gas și Dubois împotriva Franței, nr. 25951/07, 15 martie 2012
Gaskin împotriva Regatului Unit, 7 iulie 1989, Seria A nr. 160
Gaughran împotriva Regatului Unit, nr. 45245/15, 13 februarie 2020
Gauvin-Fournis și Silliau împotriva Franței, nr. 21424/16 și 45728/17, 7 septembrie 2023
Genovese împotriva Maltei, nr. 53124/09, 11 octombrie 2011
Georgel și Georgeta Stoicescu împotriva României, nr. 9718/03, 26 iulie 2011
Ghadamian împotriva Elveției, nr. 21768/19, 9 mai 2023
Ghailan și alții împotriva Spaniei, nr. 36366/14, 23 martie 2021
Ghișoiu împotriva României (dec.), nr. 40228/20, 29 noiembrie 2022

Ghiulumian și alții împotriva Armeniei (dec.), nr. 25240/20, 21 noiembrie 2023
Ghoumid și alții împotriva Franței, nr. 52273/16 și alte 4, 25 iunie 2020
Giacomelli împotriva Italiei, nr. 59909/00, CEDO 2006-XII
Gillan și Quinton împotriva Regatului Unit, nr. 4158/05, CEDO 2010 (extrase)
Gillberg împotriva Suediei (MC), nr. 41723/06, 3 aprilie 2012
Gillow împotriva Regatului Unit, 24 noiembrie 1986, Seria A nr. 109
Giorgi Nikolaișvili împotriva Georgiei, nr. 37048/04, 13 ianuarie 2009
Giorgioni împotriva Italiei, nr. 43299/12, 15 septembrie 2016
Girard împotriva Franței, nr. 22590/04, 30 iunie 2011
Gladișeva împotriva Rusiei, nr. 7097/10, 6 decembrie 2011
Glaisen împotriva Elveției (dec.), nr. 40477/13, 25 iunie 2019
Glass împotriva Regatului Unit, nr. 61827/00, CEDO 2004-II
Gluhin împotriva Rusiei, nr. 11519/20, 4 iulie 2023
Gnahoré împotriva Franței, nr. 40031/98, CEDO 2000-IX
Godelli împotriva Italiei, nr. 33783/09, 25 septembrie 2012
Golder împotriva Regatului Unit, 21 februarie 1975, Seria A nr. 18
Golovan împotriva Ucrainei, nr. 41716/06, 5 iulie 2012
Gorlov și alții împotriva Rusiei, nr. 27057/06 și alte 2, 2 iulie 2019
Gough împotriva Regatului Unit, nr. 49327/11, 28 octombrie 2014
Gözüm împotriva Turciei, nr. 4789/10, 20 ianuarie 2015
Grace împotriva Regatului Unit, nr. 11523/85, raportul Comisiei din 15 decembrie 1988
Gražulevičiūtė împotriva Lituaniei, nr. 53176/17, 14 decembrie 2021
Greenpeace e.V. și alții împotriva Germaniei (dec.), nr. 18215/06, 12 mai 2009
Greuter împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 40045/98, 19 martie 2002
Grimkovskaia împotriva Ucrainei, nr. 38182/03, 21 iulie 2011
Guerra și alții împotriva Italiei, 19 februarie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii 1998-I*
Guillot împotriva Franței, 24 octombrie 1996, *Culegere de hotărâri și decizii 1996-V*
Guimon împotriva Franței, nr. 48798/14, 11 aprilie 2019
Gül împotriva Elveției, 19 februarie 1996, *Culegere de hotărâri și decizii 1996-I*
Gülen împotriva Turciei (dec.), nr. 38197/16 și alte 5, 8 septembrie 2020
Gurbanov împotriva Armeniei, nr. 7432/17, 5 octombrie 2023
Guțanovi împotriva Bulgariei, nr. 34529/10, CEDO 2013 (extrase)
Güzel Erdagöz împotriva Turciei, nr. 37483/02, 21 octombrie 2008

—H—

H. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 32185/20, 31 mai 2022
H.E. împotriva Turciei, nr. 30498/96, 22 decembrie 2005
H.M. împotriva Turciei, nr. 34494/97, 8 august 2006
Haas împotriva Țărilor de Jos, nr. 36983/97, CEDO 2004-I
Haas împotriva Elveției, nr. 31322/07, CEDO 2011
Haddad împotriva Spaniei, nr. 16572/17, 18 iunie 2019
Hadija Ismailova împotriva Azerbaidjanului, nr. 65286/13 și 57270/14, 10 ianuarie 2019
Hadri-Vionnet împotriva Elveției, nr. 55525/00, 14 februarie 2008
Hadjieva împotriva Bulgariei, nr. 45285/12, 1 februarie 2018
Hajduová împotriva Slovaciei, nr. 2660/03, 30 noiembrie 2010
Hájovský împotriva Slovaciei, nr. 7796/16, 1 iulie 2021
Halabi împotriva Franței, nr. 66554/14, 16 mai 2019
Haldimann și alții împotriva Elveției, nr. 21830/09, CEDO 2015
Halford împotriva Regatului Unit, 25 iunie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-III*
Hämäläinen împotriva Finlandei (MC), nr. 37359/09, CEDO 2014
Hambardzumian împotriva Armeniei, nr. 43478/11, 5 decembrie 2019

Hamesevic împotriva Danemarcei (dec.), nr. 25748/15, 16 mai 2017
Hamidov împotriva Rusiei, nr. 72118/01, 15 noiembrie 2007
Hanzelkovi împotriva Republicii Cehe, nr. 43643/10, 11 decembrie 2014
Haralambie împotriva României, nr. 21737/03, 27 octombrie 2009
Harlamov împotriva Rusiei, nr. 27447/07, 8 octombrie 2015
Harroudj împotriva Franței, nr. 43631/09, 4 octombrie 2012
Hartung împotriva Franței (dec.), nr. 10231/07, 3 noiembrie 2009
Hasanali Aliiev și alții împotriva Azerbaidjanului, nr. 42858/11, 9 iunie 2022
Haščák împotriva Slovaciei, nr. 58359/12 și alte 2, 23 iunie 2022
Hașemi și alții împotriva Azerbaidjanului, nr. 1480/16 și alte 6, 13 martie 2022
Hatton și alții împotriva Regatului Unit (MC), nr. 36022/97, CEDO 2003-VIII
Havelka și alții împotriva Republicii Cehe, nr. 23499/06, 21 iunie 2007
Heino împotriva Finlandei, nr. 56720/09, 15 februarie 2011
Helander împotriva Finlandei (dec.), nr. 10410/10, 10 septembrie 2013
Henry Kismoun împotriva Franței, nr. 32265/10, 5 decembrie 2013
Herczegfalvy împotriva Austriei, 24 septembrie 1992, Seria A nr. 244
Hirtu și alții împotriva Franței, nr. 24720/13, 14 mai 2020
Hode și Abdi împotriva Regatului Unit, nr. 22341/09, 6 noiembrie 2012
Hodorkovski și Lebedev împotriva Rusiei, nr. 11082/06 și 13772/05, 25 iulie 2013
Hodorkovski și Lebedev împotriva Rusiei (nr. 2), nr. 42757/07 și 51111/07, 14 ianuarie 2020
Hofmann împotriva Germaniei (dec.), nr. 1289/09, 23 februarie 2010
Hoffmann împotriva Austriei, 23 iunie 1993, Seria A nr. 255-C
Høiness împotriva Norvegiei, nr. 43624/14, 19 martie 2019
Holodov împotriva Ucrainei (dec.), nr. 64953/14, 23 august 2016
Horoșenko împotriva Rusiei (MC), nr. 41418/04, CEDO 2015
Hoti împotriva Croației, nr. 63311/14, 26 aprilie 2018
Howard împotriva Regatului Unit, nr. 10825/84, decizia Comisiei din 18 octombrie 1985, DR 52
Hmel împotriva Rusiei, nr. 20383/04, 12 decembrie 2013
Hristozov și alții împotriva Bulgariei, nr. 47039/11 și 358/12, CEDO 2012 (extrase)
Hromadka și Hromadkova împotriva Rusiei, nr. 22909/10, 11 decembrie 2014
Hudorovič și alții împotriva Sloveniei, nr. 24816/14 și 25140/14, 10 martie 2020
Hujin și alții împotriva Rusiei, nr. 13470/02, 23 octombrie 2008
Huvig împotriva Franței, 24 aprilie 1990, Seria A nr. 176-B

I împotriva Bulgariei, nr. 41990/18, 20 februarie 2020
I.G. împotriva Rusiei, nr. 8647/12, 30 august 2022
I.I. împotriva Rusiei, nr. 68868/14, 25 februarie 2020
I.G. și alții împotriva Slovaciei, nr. 15966/04, 13 noiembrie 2012
I.M. împotriva Elveției, nr. 23887/16, 9 aprilie 2019
I.M. și alții împotriva Italiei, nr. 25426/20, 10 noiembrie 2022
I.P. împotriva Rusiei, nr. 43399/13, 20 septembrie 2022
I.S. împotriva Germaniei, nr. 31021/08, 5 iunie 2014
I.S. și O.S. împotriva Rusiei, nr. 17665/17, 15 iunie 2021
I.V. împotriva Estoniei, nr. 37031/21, 10 octombrie 2023
I.V.Ț. împotriva României, nr. 35582/15, 1 martie 2022
Iambor împotriva României (nr. 1), nr. 64536/01, 24 iunie 2008
İbrahim Keskin împotriva Turciei, nr. 10491/12, 27 martie 2018
Idalov împotriva Rusiei (MC), nr. 5826/03, 22 mai 2012
Iefimenko împotriva Rusiei, nr. 152/04, 12 februarie 2013
Iglesias Gil și A.U.I. împotriva Spaniei, nr. 56673/00, CEDO 2003-V

Ignaccolo-Zenide împotriva României, nr. 31679/96, CEDO 2000-I
Igors Dmitrijevs împotriva Letoniei, nr. 61638/00, 30 noiembrie 2006
Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei (MC), nr. 48787/99, CEDO 2004-VII
Ilia Stefanov împotriva Bulgariei, nr. 65755/01, 22 mai 2008
Ilia Liapin împotriva Rusiei, nr. 70879/11, 30 iunie 2020
Ioceva și Ganeva împotriva Bulgariei, nr. 18592/15 și 43863/15, 11 mai 2021
Ioncev împotriva Bulgariei, nr. 12504/09, 7 decembrie 2017
Iordachi și alții împotriva Moldovei, nr. 25198/02, 10 februarie 2009
Iordanova și alții împotriva Bulgariei, nr. 25446/06, 24 aprilie 2012
Irlanda împotriva Regatului Unit, 18 ianuarie 1978, Seria A nr. 25
İrfan Güzel împotriva Turciei, nr. 35285/08, 7 februarie 2017
Irina Smirnova împotriva Ucrainei, nr. 1870/05, 13 octombrie 2016
Ismailzade împotriva Azerbaidjanului, nr. 17780/18, 18 ianuarie 2024
Işıldak împotriva Turciei, nr. 12863/02, 30 septembrie 2008
Iunusova și Iunusov împotriva Azerbaidjanului (nr. 2), nr. 68817/14, 16 iulie 2020
Ivanova și Cerkezov împotriva Bulgariei, nr. 46577/15, 21 aprilie 2016

—J—

J.B. și alții împotriva Ungariei (dec.), nr. 45434/12, 27 noiembrie 2018
J.L. împotriva Italiei, nr. 5671/16, 27 mai 2021
Jacquier împotriva Franței (dec.), nr. 45827, 1 septembrie 2009
Jacquinet și Embarek Ben Mohamed împotriva Belgiei, nr. 61860/15, 7 februarie 2023
Jäggi împotriva Elveției, nr. 58757/00, CEDO 2006-X
Jalloh împotriva Germaniei (MC), nr. 54810/00, CEDO 2006-IX
Jallow împotriva Norvegiei, nr. 36516/19, 2 decembrie 2021
Jakovljević împotriva Serbiei (dec.), nr. 5158/12, 13 octombrie 2020
Jane Smith împotriva Regatului Unit (MC), nr. 25154/94, 18 ianuarie 2001
Jankauskas împotriva Lituaniei, nr. 59304/00, 24 februarie 2005
Jankauskas împotriva Lituaniei (nr. 2), nr. 50446/09, 27 iunie 2017
Jansen împotriva Norvegiei, nr. 2822/16, 6 septembrie 2018
Jarrand împotriva Franței, nr. 56138/16, 9 decembrie 2021
Jeronovičs împotriva Letoniei (MC), nr. 44898/10, CEDO 2016
Jessica Marchi împotriva Italiei, nr. 54978/17, 27 mai 2021
Jeunesse împotriva Țărilor de Jos (MC), nr. 12738/10, 3 octombrie 2014
Jírová și alții împotriva Republicii Cehe, nr. 66015/17, 13 aprilie 2023
Jishkariani împotriva Georgiei, nr. 18925/09, 20 septembrie 2018
Jivan împotriva României, nr. 62250/19, 8 februarie 2022
Jöcks împotriva Germaniei (dec.), nr. 23560/02, 23 martie 2006
Joanna Szulc împotriva Poloniei, nr. 43932/08, 13 noiembrie 2012
Johansen împotriva Danemarcei (dec.), nr. 27801/19, 1 februarie 2022
Johansson împotriva Finlandei, nr. 10163/02, 6 septembrie 2007
Johansen împotriva Norvegiei, 7 august 1996, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-III
Johnston și alții împotriva Irlandei, 18 decembrie 1986, Seria A nr. 112
Jolie și alții împotriva Belgiei, nr. 11418/85, decizia Comisiei din 14 mai 1986, DR 47
Jucius și Juciuvienė împotriva Lituaniei, nr. 14414/03, 25 noiembrie 2008
Jugheli și alții împotriva Georgiei, nr. 38342/05, 13 iulie 2017
Jurica împotriva Croației, nr. 30376/13, 2 mai 2017
Juszczyszyn împotriva Poloniei, nr. 35599/20, 6 octombrie 2022

—K—

K2 împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 42387/13, 7 februarie 2017

K.A. împotriva Finlandei, nr. 27751/95, 14 ianuarie 2003
K.H. și alții împotriva Slovaciei, nr. 32881/04, CEDO 2009 (extrase)
K.J. împotriva Poloniei, nr. 30813/14, 1 martie 2016
K.K. și alții împotriva Danemarcei, nr. 25212/21, 6 decembrie 2022
K. și T. împotriva Finlandei (MC), nr. 25702/94, CEDO 2001-VII
K.S. și M.S. împotriva Germaniei, nr. 33696/11, 6 octombrie 2016
K.U. împotriva Finlandei, nr. 2872/02, CEDO 2008
Kaboğlu și Oran împotriva Turciei, nr. 1759/08 și alte 2, 30 octombrie 2018
Kaczmarek împotriva Poloniei, nr. 16974/14, 22 februarie 2024
Kacper Nowakowski împotriva Poloniei, nr. 32407/13, 10 ianuarie 2017
Kahn împotriva Germaniei, nr. 16313/10, 17 martie 2016
Kalucza împotriva Ungariei, nr. 57693/10, 24 aprilie 2012
Kaftailova împotriva Letoniei (radiere de pe rol) (MC), nr. 59643/00, 7 decembrie 2007
Kaminskas împotriva Lituaniei, nr. 44817/18, 4 august 2020
Kapa și alții împotriva Poloniei, nr. 75031/13 și alte 3, 14 octombrie 2021
Karabeyoğlu împotriva Turciei, nr. 30083/10, 7 iunie 2016
Karassev împotriva Finlandei (dec.), nr. 31414/96, CEDO 1999-II
Karner împotriva Austriei, nr. 40016/98, CEDO 2003 I-X
Karrer împotriva României, nr. 16965/10, 21 februarie 2012
Katsikeros împotriva Greciei, nr. 2303/19, 21 iulie 2022
Kay și alții împotriva Regatului Unit, nr. 37341/06, 21 septembrie 2010
Kearns împotriva Franței, nr. 35991/04, 10 ianuarie 2008
Keegan împotriva Irlandei, 26 mai 1994, Seria A nr. 290
Keegan împotriva Regatului Unit, nr. 28867/03, CEDO 2006-X
Kennedy împotriva Regatului Unit, nr. 26839/05, 18 mai 2010
Kent Pharmaceuticals Limited și alții împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 9355/03, 11 octombrie 2005
Kepeneklioğlu împotriva Turciei, nr. 73520/01, 23 ianuarie 2007
Keslassy împotriva Franței (dec.), nr. 51578/99, CEDO 2002-I
Khan împotriva Regatului Unit, nr. 35394/97, CEDO 2000-V
Kilic împotriva Austriei, nr. 27700/15, 12 ianuarie 2023
Kilin împotriva Rusiei, nr. 10271/12, 11 mai 2021
Kilyen împotriva României, nr. 44817/04, 25 februarie 2014
Király și Dömötör împotriva Ungariei, nr. 10851/13, 17 ianuarie 2017
Kırdök și alții împotriva Turciei, nr. 14704/12, 3 decembrie 2019
Klass și alții împotriva Germaniei, 6 septembrie 1978, Seria A nr. 28
Klaus Müller împotriva Germaniei, nr. 24173/18, 19 noiembrie 2020
Kliahin împotriva Rusiei, nr. 46082/99, 30 noiembrie 2004
Knecht împotriva României, nr. 10048/10, 2 octombrie 2012
Kocerov și Sergheieva împotriva Rusiei, nr. 16899/13, 29 martie 2016
Koch împotriva Germaniei, nr. 497/09, 19 iulie 2012
Koilova și Babulkova împotriva Bulgariei, nr. 40209/20, 5 septembrie 2023
Kolesnicenko împotriva Rusiei, nr. 19856/04, 9 aprilie 2009
Kolonja împotriva Greciei, nr. 49441/12, 19 mai 2016
Koliadenko și alții împotriva Rusiei, nr. 17423/05 și alte 5, 28 februarie 2012
Konstantin Markin împotriva Rusiei (MC), nr. 30078/06, CEDO 2012 (extrase)
Konstatinov împotriva Țărilor de Jos, nr. 16351/03, 26 aprilie 2007
Kopf și Liberda împotriva Austriei, nr. 1598/06, 17 ianuarie 2012
Kopp împotriva Elveției, 25 martie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii 1998-II*
Korelc împotriva Sloveniei, nr. 28456/03, 12 mai 2009
Kornakovs împotriva Letoniei, nr. 61005/00, 15 iunie 2006
Kotilainen și alții împotriva Finlandei, nr. 62439/12, 17 septembrie 2020

Kotii împotriva Ucrainei, nr. 28718/09, 5 martie 2015
Koincev împotriva Bulgariei, nr. 32495/15, 13 octombrie 2020
Kozak împotriva Poloniei, nr. 13102/02, 2 martie 2010
Krasicki împotriva Poloniei, nr. 17254/11, 15 aprilie 2014
Kroon și alții împotriva Țărilor de Jos, 27 octombrie 1994, Seria A nr. 297-C
Kruglov și alții împotriva Rusiei, nr. 11264/04 și alte 15, 4 februarie 2020
Kruslin împotriva Franței, 24 aprilie 1990, Seria A nr. 176-A
Kruškić împotriva Croației (dec.), nr. 10140/13, 25 noiembrie 2014
Krušković împotriva Croației, nr. 46185/08, 21 iunie 2011
Krivička și Krivički împotriva Ucrainei, nr. 30856/03, 2 decembrie 2010
Kryževičius împotriva Lituaniei, nr. 67816/14, 11 decembrie 2018
Kuppinger împotriva Germaniei, nr. 62198/11, 15 ianuarie 2015
Kučera împotriva Slovaciei, nr. 48666/99, 17 iulie 2007
Künsberg Sarre împotriva Austriei, nr. 19475/20 și alte 3, 17 ianuarie 2023
Kurić și alții împotriva Sloveniei (MC), nr. 26828/06, CEDO 2012 (extrase)
Kurkowski împotriva Poloniei, nr. 36228/06, 9 aprilie 2013
Kurocikin împotriva Ucrainei, nr. 42276/08, 20 mai 2010
Kutzner împotriva Germaniei, nr. 46544/99, CEDO 2002-I
Kvasnica împotriva Slovaciei, nr. 72094/01, 9 iunie 2009
Kwakye-Nti și Dufie împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 31519/96, 7 noiembrie 2000
Kwiek împotriva Poloniei, nr. 51895/99, 30 mai 2006
Kyrtatos împotriva Greciei, nr. 41666/98, CEDO 2003-VI (extrase)

—L—

L. împotriva Finlandei, nr. 25651/94, 27 aprilie 2000
L. împotriva Țărilor de Jos, nr. 45582/99, CEDO 2004
L.B. împotriva Ungariei (MC), nr. 36345/16, 9 martie 2023
L.F. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 19839/21, 24 mai 2022
L.L. împotriva Franței, nr. 7508/02, CEDO 2006-XI
L.M. împotriva Italiei, nr. 60033/00, 8 februarie 2005
Labassee împotriva Franței, nr. 65941/11, 26 iunie 2014
Labita împotriva Italiei (MC), nr. 26772/95, CEDO 2000-IV
Lacatus împotriva Elveției, nr. 14065/15, 19 ianuarie 2021
La Parola și alții împotriva Italiei (dec.), nr. 39712/98, 30 noiembrie 2000
Lambert împotriva Franței, 24 august 1998, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-V
Laraba împotriva Danemarcei (dec.), nr. 26781/19, 22 martie 2022
Larkos împotriva Ciprului (MC), nr. 29515/95, CEDO 1999-I
Laurent împotriva Franței, nr. 28798/13, 24 mai 2018
Lavanchy împotriva Elveției, nr. 69997/17, 19 octombrie 2021
Laskey, Jaggard și Brown împotriva Regatului Unit, 19 februarie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-I
Lavents împotriva Letoniei, nr. 58442/00, 28 noiembrie 2002
Lazoriva împotriva Ucrainei, nr. 6878/14, 17 aprilie 2018
Leander împotriva Suediei, 26 martie 1987, Seria A nr. 116
Lebois împotriva Bulgariei, nr. 67482/14, 19 octombrie 2017
Lee împotriva Regatului Unit (MC), nr. 25289/94, 18 ianuarie 2001
Lekavičienė împotriva Lituaniei, nr. 48427/09, 27 iunie 2017
León Madrid împotriva Spaniei, nr. 30306/13, 26 octombrie 2021
Leotsakos împotriva Greciei, nr. 30958/13, 4 octombrie 2018
Lesław Wójcik împotriva Poloniei, nr. 66424/09, 1 iulie 2021
Levakovic împotriva Danemarcei, nr. 7841/14, 23 octombrie 2018

Levciuk împotriva Ucrainei, nr. 17496/19, 3 septembrie 2020
Leveau și Fillon împotriva Franței, nr. 63512/00 și 63513/00, CEDO 2005-X
Lewit împotriva Austriei, nr. 4782/18, 10 octombrie 2019
Lia împotriva Maltei, nr. 8709/20, 5 mai 2022
Libert împotriva Franței, nr. 588/13, 22 februarie 2018
Liberty și alții împotriva Regatului Unit, nr. 58243/00, 1 iulie 2008
Liebscher împotriva Austriei, nr. 5434/17, 6 aprilie 2021
Lind împotriva Rusiei, nr. 25664/05, 6 decembrie 2007
Liblik și alții împotriva Estoniei, nr. 173/15 și alte 5, 28 mai 2019
Lisiuk împotriva Ucrainei, nr. 72531/13, 14 octombrie 2021
Loizidou împotriva Turciei (fond), 18 decembrie 1996, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-VI
Losonci Rose și Rose împotriva Elveției, nr. 664/06, 9 noiembrie 2010
Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei (MC), nr. 56080/13, 19 decembrie 2017
López Guió împotriva Slovaciei, nr. 10280/12, 3 iunie 2014
López Ostra împotriva Spaniei, 9 decembrie 1994, Seria A nr. 303-C
López Ribalda și alții împotriva Spaniei (MC), nr. 1874/13 și 8567/13, 17 octombrie 2019
Lozovîie împotriva Rusiei, nr. 4587/09, 24 aprilie 2018
Luca împotriva Moldovei, nr. 55351/17, 17 octombrie 2023
Lüdi împotriva Elveției, 15 iunie 1992, Seria A nr. 238
Luordo împotriva Italiei, nr. 32190/96, CEDO 2003-IX
Lustig-Prean și Beckett împotriva Regatului Unit, nr. 31417/96 și 32377/96, 27 septembrie 1999

—M—

M.A. împotriva Danemarcei (MC), nr. 6697/18, 9 iulie 2021
M.A.K. și R.K. împotriva Regatului Unit, nr. 45901/05, 23 martie 2010
M. împotriva Elveției, nr. 41199/06, 26 aprilie 2011
M. și M. împotriva Croației, nr. 10161/13, CEDO 2015 (extrase)
M. și alții împotriva Bulgariei, nr. 41416/08, 26 iulie 2011
M.C. împotriva Bulgariei, nr. 39272/98, CEDO 2003-XII
M.D. și alții împotriva Maltei, nr. 64791/10, 17 iulie 2012
M.D. și alții împotriva Spaniei, nr. 36584/17, 28 iunie 2022
M.G. împotriva Regatului Unit, nr. 39393/98, 24 septembrie 2002
M.G.C. împotriva României, nr. 61495/11, 15 martie 2016
M.K. împotriva Luxemburgului, nr. 51746/18, 18 mai 2021
M.L. împotriva Poloniei, nr. 40119/21, 14 decembrie 2023
M.L. împotriva Slovaciei, nr. 34159/17, 14 octombrie 2021
M.L. și W.W. împotriva Germaniei, nr. 60798/10 și 65599/10, 28 iunie 2018
M.M. împotriva Elveției, nr. 59006/18, 8 decembrie 2020
M.M. împotriva Țărilor de Jos, nr. 39339/98, 8 aprilie 2003
M.N. și alții împotriva San Marino, nr. 28005/12, 7 iulie 2015
M.P. împotriva Portugaliei, nr. 27516/14, 7 septembrie 2021
M.P. și alții împotriva Bulgariei, nr. 22457/08, 15 noiembrie 2011
M.S. împotriva Suediei, 27 august 1997, pct. 35, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-IV
M.S. împotriva Ucrainei, nr. 2091/13, 11 iulie 2017
Macalin Moxamed Sed Dahir împotriva Elveției (dec.), nr. 12209/10, 15 septembrie 2015
Macready împotriva Republicii Cehe, nr. 4824/06 și 15512/08, 22 aprilie 2010
Maire împotriva Portugaliei, nr. 48206/99, CEDO 2003-VII
Makarčeva împotriva Lituaniei (dec.), nr. 31838/19, 28 septembrie 2021
Maksym împotriva Poloniei, nr. 14450/02, 19 decembrie 2006
Malec împotriva Poloniei, nr. 28623/12, 28 iunie 2016
Malone împotriva Regatului Unit, 2 august 1984, Seria A nr. 82

Man și alții împotriva României (dec.), nr. 39273/07, 19 noiembrie 2019
Mandet împotriva Franței, nr. 30955/12, 14 ianuarie 2016
Manuello și Nevi împotriva Italiei, nr. 107/10, 20 ianuarie 2015
Marchiani împotriva Franței (dec.), nr. 30392/03, 27 mai 2008
Marckx împotriva Belgiei, 13 iunie 1979, Seria A nr. 31
Margareta și Roger Andersson împotriva Suediei, nr. 12963/87, 25 februarie 1992
Margari împotriva Greciei, nr. 36705/16, 20 iunie 2023
Margulev împotriva Rusiei, nr. 15449/09, 8 octombrie 2019
Marinis împotriva Greciei, nr. 3004/10, 9 octombrie 2014
Maslák și Micháľková împotriva Republicii Cehe, nr. 52028/13, 14 ianuarie 2016
Maslov împotriva Austriei (MC), nr. 1638/03, CEDO 2008
Matalas împotriva Greciei, nr. 1864/18, 25 martie 2021
Matheron împotriva Franței, nr. 57752/00, 29 martie 2005
Mateuț împotriva României (dec.), nr. 35959/15, 1 martie 2022
Maumousseau și Washington împotriva Franței, nr. 39388/05, 6 decembrie 2007
Maurice împotriva Franței (MC), nr. 11810/03, CEDO 2005-IX
Maiboroda împotriva Ucrainei, nr. 14709/07, 13 aprilie 2023
Mazurek împotriva Franței, nr. 34406/97, CEDO 2000-II
McCallum împotriva Regatului Unit, 30 august 1990, Seria A nr. 183
McCann împotriva Regatului Unit, nr. 19009/04, CEDO 2008
McCann și Healy împotriva Portugaliei, nr. 57195/17, 20 septembrie 2022
McDonald împotriva Regatului Unit, nr. 4241/12, 20 mai 2014
McGinley și Egan împotriva Regatului Unit, 9 iunie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii 1998-III*
McKay-Kopecka împotriva Poloniei (dec.), nr. 45320/99, 19 septembrie 2006
McLeod împotriva Regatului Unit, 23 septembrie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii 1998-VII*
McMichael împotriva Regatului Unit, 24 februarie 1995, Seria A nr. 307B
Medžlis Islamske Zajednice Brčko și alții împotriva Bosniei și Herțegovinei (MC), nr. 17224/11, CEDO 2017
Mehmet Ali Ayhan și alții împotriva Turciei, nr. 4536/06 și 53282/07, 4 iunie 2019
Mehmet Nuri Özen și alții împotriva Turciei, nr. 15672/08 și alte 10, 11 ianuarie 2011
Mehmet Salih și Abdülsamet Çakmak împotriva Turciei, nr. 45630/99, 29 aprilie 2004
Mehmet Ulusoy și alții împotriva Turciei, nr. 54969/09, 25 iunie 2019
Meimanis împotriva Letoniei, nr. 70597/11, 21 iulie 2015
Melnikov împotriva Rusiei, nr. 23610/03, 14 ianuarie 2010
Mengesha Kimfe împotriva Elveției, nr. 24404/05, 29 iulie 2010
Menesson împotriva Franței, nr. 65192/11, CEDO 2014 (extrase)
Menteș și alții împotriva Turciei, 28 noiembrie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-VIII*
Mentzen împotriva Letoniei (dec.), nr. 71074/01, CEDO 2004-XII
Mesić împotriva Croației, nr. 19362/18, 5 mai 2022
Messina împotriva Italiei, 26 februarie 1993, Seria A nr. 257-H
Messina împotriva Italiei (nr. 2), nr. 25498/94, CEDO 2000-X
Miailhe împotriva Franței (nr. 1), 25 februarie 1993, Seria A nr. 256-C
Michael Edward Cooke împotriva Austriei, nr. 25878/94, 8 februarie 2000
Michaud împotriva Franței, nr. 12323/11, CEDO 2012
Mik și Jovanović împotriva Serbiei (dec.), nr. 9291/14 și 63798/14, 23 martie 2021
Mikolajová împotriva Slovaciei, nr. 4479/03, 18 ianuarie 2011
Mikulic împotriva Croației, nr. 53176/99, CEDO 2002-I
Mile Novaković împotriva Croației, nr. 73544/14, 17 decembrie 2020
Milićević împotriva Muntenegrului, nr. 27821/16, 6 noiembrie 2018
Miljević împotriva Croației, nr. 68317/13, 25 iunie 2020
Milka împotriva Poloniei, nr. 14322/12, 15 septembrie 2015

Mirgadirov împotriva Azerbaidjanului și Turciei, nr. 62775/14, 17 septembrie 2020
Miroslava Todorova împotriva Bulgariei, nr. 40072/13, 19 octombrie 2021
Mitchell împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 40447/98, 24 noiembrie 1998
Mitianin și Leonov împotriva Rusiei, nr. 11436/06 și 22912/06, 7 mai 2019
Mitovi împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, nr. 53565/13, 16 aprilie 2015
Mockutė împotriva Lituaniei, nr. 66490/09, 27 februarie 2018
Modestou împotriva Greciei, nr. 51693/13, 16 martie 2017
Moisejevs împotriva Letoniei, nr. 64846/01, 15 iunie 2006
Mokrani împotriva Franței, nr. 52206/99, 15 iulie 2003
Moldovan împotriva Ucrainei, nr. 62020/14, 14 martie 2024
Moldovan și alții împotriva României (nr. 2), nr. 41138/98 și 64320/01, CEDO 2005 VII (extrase)
Mółka împotriva Poloniei (dec.), nr. 56550/00, 11 aprilie 2006
Monory împotriva României și Hungary, nr. 71099/01, 5 aprilie 2005
Moreno Gómez împotriva Spaniei, nr. 4143/02, CEDO 2004 X
Moretti și Benedetti împotriva Italiei, nr. 16318/07, 27 aprilie 2010
Mortier împotriva Belgiei, nr. 78017/17, 4 octombrie 2022
Moustahi împotriva Franței, nr. 9347/14, 25 iunie 2020
Moustaquim împotriva Belgiei, 18 februarie 1991, Seria A nr. 193
Mozer împotriva Moldovei și Rusiei (MC), nr. 11138/10, CEDO 2016
Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga împotriva Belgiei, nr. 13178/03, CEDO 2006 XI
Muhammad împotriva Spaniei, nr. 34085/17, 18 octombrie 2022
Murray împotriva Regatului Unit, 28 octombrie 1994, Seria A nr. 300 A
Mustafa și Armağan Akın împotriva Turciei, nr. 4694/03, 6 aprilie 2010
Mutlu împotriva Turciei, nr. 8006/02, 10 octombrie 2006

—N—

N.Ç. împotriva Turciei, nr. 40591/11, 9 februarie 2021
N.V. și C.C. împotriva Maltei, nr. 4952/21, 10 noiembrie 2022
Nada împotriva Elveției (MC), nr. 10593/08, CEDO 2012
Nafornta împotriva Moldovei, nr. 49066/12, 16 ianuarie 2024
Naltakian împotriva Rusiei, nr. 54366/08, 20 aprilie 2021
Narinen împotriva Finlandei, nr. 45027/98, 1 iunie 2004
Nasirov și alții împotriva Azerbaidjanului, nr. 58717/10, 20 februarie 2020
Nasr și Ghali împotriva Italiei, nr. 44883/09, 23 februarie 2016
Fédération nationale des associations et syndicats de sportifs – FNASS și alții împotriva Franței, nr. 48151/11 și 77769/13, 18 ianuarie 2018
Naidion împotriva Ucrainei, nr. 16474/03, 14 octombrie 2010
Nazarenko împotriva Rusiei, nr. 39438/13, CEDO 2015 (extrase)
Ndidi împotriva Regatului Unit, nr. 41215/14, 14 septembrie 2017
Negrepontis-Giannisīs împotriva Greciei, nr. 56759/08, 3 mai 2011
Negru împotriva Moldovei, nr. 7336/11, 27 iunie 2023
Nepomniaški și alții împotriva Rusiei, nr. 39954/09 și 3465/17, 30 mai 2023
Neulinger și Shuruk împotriva Elveției (MC), nr. 41615/07, CEDO 2010
Nicklinson și Lamb împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 2478/15 și 1787/15, 23 iunie 2015
Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României (MC), nr. 41720/13, 25 iunie 2019
Niedbała împotriva Poloniei, nr. 27915/95, 4 iulie 2000
Niemietz împotriva Germaniei, 16 decembrie 1992, Seria A nr. 251B
Nikehasani împotriva Albaniei, nr. 58997/18, 13 decembrie 2022
Nikolian împotriva Armeniei, nr. 74438/14, 3 octombrie 2019
Nikowitz și Verlagsgruppe News GmbH împotriva Austriei, nr. 5266/03, 22 februarie 2007
Nitecki împotriva Poloniei (dec.), nr. 65653/01, 21 martie 2002

Noack și alții împotriva Germaniei (dec.), nr. 46346/99, CEDO 2000 VI
Noveski împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei (dec.), nr. 25163/08 și alte 2, 13 septembrie 2016
Novoselețki împotriva Ucrainei, nr. 47148/99, CEDO 2005-II (extrase)
Nuh Uzun și alții împotriva Turciei, nr. 49341/18 și urm., 29 martie 2022
Nunez împotriva Norvegiei, nr. 55597/09, 28 iunie 2011
Nusret Kaya și alții împotriva Turciei, nr. 43750/06 și alte 4, 22 aprilie 2014
Nuutinen împotriva Finlandei, nr. 32842/96, CEDO 2000-VIII
Nylund împotriva Finlandei (dec.), nr. 27110/95, CEDO 1999-VI

—O—

O. împotriva Regatului Unit, 8 iulie 1987, Seria A nr. 120
O.H. și G.H. împotriva Germaniei, nr. 53568/18 și 54741/18, 4 aprilie 2023
Öcalan împotriva Turciei (nr. 2), nr. 24069/03 și alte 3, 18 martie 2014
Odièvre împotriva Franței (MC), nr. 42326/98, CEDO 2003-III
Oganezova împotriva Armeniei, nr. 71367/12 și 72961/12, 17 mai 2022
Oleksandr Volkov împotriva Ucrainei, nr. 21722/11, CEDO 2013
Oleinik împotriva Rusiei, nr. 23559/07, 21 iunie 2016
Oliari și alții împotriva Italiei, nr. 18766/11 și 36030/11, 21 iulie 2015
Olsson împotriva Suediei (nr. 1), 24 martie 1988, Seria A nr. 130
Olsson împotriva Suediei (nr. 2), 27 noiembrie 1992, Seria A nr. 250
Omofere împotriva Spaniei, nr. 69339/16, 23 iunie 2020
Öneryıldız împotriva Turciei (MC), nr. 48939/99, 30 noiembrie 2004
Onur împotriva Regatului Unit, nr. 27319/07, 17 februarie 2009
OOO Memo împotriva Rusiei, nr. 2840/10, 15 martie 2022
O'Rourke împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 39022/97, 26 iunie 2001
Orlandi și alții împotriva Italiei, nr. 26431/12 și alte 3, 14 decembrie 2017
Orlić împotriva Croației, nr. 48833/07, 21 iunie 2011
Osman împotriva Danemarcei, nr. 38058/09, 14 iunie 2011
Osman împotriva Regatului Unit, 28 octombrie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-VIII
Ospina Vargas împotriva Italiei, nr. 40750/98, 14 octombrie 2004
Ovciarenko și Kolos împotriva Ucrainei, nr. 27276/15 și 33692/15, 12 ianuarie 2023
Ozdil și alții împotriva Moldovei, nr. 42305/18, 11 iunie 2019
Özpınar împotriva Turciei, nr. 20999/04, 19 octombrie 2010

—P—

P. și S. împotriva Poloniei, nr. 57375/08, 30 octombrie 2012
P.B. și J.S. împotriva Austriei, nr. 18984/02, 22 iulie 2010
P.G. și J.H. împotriva Regatului Unit, nr. 44787/98, CEDO 2001-IX
P.N. împotriva Germaniei, nr. 74440/17, 11 iunie 2020
P.T. împotriva Moldovei, nr. 1122/12, 26 mai 2020
Pajqk și alții împotriva Poloniei, nr. 25226/18 și alte 3, 24 octombrie 2023
Paketova și alții împotriva Bulgariei, nr. 17808/19 și 36972/19, 4 octombrie 2022
Pannullo și Forte împotriva Franței, nr. 37794/97, CEDO 2001-X
Panteleienko împotriva Ucrainei, nr. 11901/02, 29 iunie 2006
Palfreeman împotriva Bulgariei (dec.), nr. 59779/14, 16 mai 2017
Paparrigopoulos împotriva Greciei, nr. 61657/16, 3 iunie 2022
Paposhvili împotriva Belgiei (MC), nr. 41738/10, CEDO 2016
Paradiso și Campanelli împotriva Italiei (MC), nr. 25358/12, 24 ianuarie 2017
Parfitt împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 18533/12, 20 aprilie 2021
Parrillo împotriva Italiei (MC), nr. 46470/11, CEDO 2015

Patrimoniul Kresten Filtenborg Mortensen împotriva Danemarcei (dec.), nr. 1338/03, CEDO 2006-V
Paulić împotriva Croației, nr. 3572/06, 22 octombrie 2009
Paulík împotriva Slovaciei, nr. 10699/05, CEDO 2006
Pavel Šiškov împotriva Rusiei, nr. 78754/13, 2 martie 2021
Peck împotriva Regatului Unit, nr. 44647/98, CEDO 2003-I
Peers împotriva Greciei, nr. 28524/95, CEDO 2001-III
Pejřilová împotriva Republicii Cehe, nr. 14889/19, 8 decembrie 2022
Pencevi împotriva Bulgariei, nr. 77818/12, 10 februarie 2015
Pengezov împotriva Bulgariei, nr. 66292/14, 10 octombrie 2023
Pentiacova și alții împotriva Moldovei (dec.), nr. 14462/03, CEDO 2005-I
Perkins și R. împotriva Regatului Unit, nr. 43208/98 și 44875/98, 22 octombrie 2002
Peters împotriva Țărilor de Jos, nr. 21132/93, decizia Comisiei din 6 aprilie 1994
Petithory Lanzmann împotriva Franței (dec.), nr. 23038/19, 12 noiembrie 2019
Petra împotriva României, 23 septembrie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-VII
Petri Sallinen și alții împotriva Finlandei, nr. 50882/99, 27 septembrie 2005
Petrina împotriva României, nr. 78060/01, 14 octombrie 2008
Petrov împotriva Bulgariei, nr. 15197/02, 22 mai 2008
Petrov și X împotriva Rusiei, nr. 23608/16, 23 octombrie 2018
Petrova împotriva Letoniei, nr. 4605/05, 24 iunie 2014
Petrovic împotriva Austriei, 27 martie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-II
Pfeifer împotriva Austriei, nr. 12556/03, 15 noiembrie 2007
Pfeifer și Plankl împotriva Austriei, 25 februarie 1992, Seria A nr. 227
Phinikaridou împotriva Ciprului, nr. 23890/02, 20 decembrie 2007
Pibernik împotriva Croației, nr. 75139/01, 4 martie 2004
Piechowicz împotriva Poloniei, nr. 20071/07, 17 aprilie 2012
Pihl împotriva Suediei (dec.), nr. 74742/14, 7 februarie 2017
Pini și alții împotriva României, nr. 78028/01 și 78030/01, CEDO 2004-V (extrase)
Pişkin împotriva Turciei, nr. 33399/18, 15 decembrie 2020
Pla și Puncernau împotriva Andorrei, nr. 69498/01, CEDO 2004-VIII
Platini împotriva Elveției (dec.), nr. 526/18, 11 februarie 2020
Ȕoski împotriva Poloniei, nr. 26761/95, 12 noiembrie 2002
Podciasov împotriva Rusiei, nr. 33696/19, 13 februarie 2024
Polanco Torres și Movilla Polanco împotriva Spaniei, nr. 34147/06, 21 septembrie 2010
Polat împotriva Austriei, nr. 12886/16, 20 iulie 2021
Poleřciuk împotriva Rusiei, nr. 60776/00, 7 octombrie 2004
Poltorațki împotriva Ucrainei, nr. 38812/97, 29 aprilie 2003
Poliah și alții împotriva Ucrainei, nr. 58812/15 și alte 4, 17 octombrie 2019
Poliakova și alții împotriva Rusiei, nr. 35090/09 și alte 3, 7 martie 2017
Popa împotriva României (dec.), nr. 4233/09, 18 iunie 2013
Popadić împotriva Serbiei, nr. 7833/12, 20 septembrie 2022
Popov împotriva Franței, nr. 39472/07 și 39474/07, 19 ianuarie 2012
Popovi împotriva Bulgariei, nr. 39651/11, 9 iunie 2016
Pormes împotriva Țărilor de Jos, nr. 25402/14, 28 iulie 2020
Posevini împotriva Bulgariei, nr. 63638/14, 19 ianuarie 2017
Powell și Rayner împotriva Regatului Unit, 21 februarie 1990, Seria A nr. 172
Prado Bugallo împotriva Spaniei, nr. 58496/00, 18 februarie 2003
Pretty împotriva Regatului Unit, nr. 2346/02, CEDO 2002-III
Prokopovici împotriva Rusiei, nr. 58255/00, CEDO 2004-XI (extrase)
Putistin împotriva Ucrainei, nr. 16882/03, 21 noiembrie 2013
Puzinas împotriva Lituaniei (nr. 2), nr. 63767/00, 9 ianuarie 2007

—Q—

Q și R împotriva Sloveniei, nr. 19938/20, 8 februarie 2022

—R—

R.B. împotriva Estoniei, nr. 22597/16, 22 iunie 2021
R.B. împotriva Ungariei, nr. 64602/12, 12 aprilie 2016
R.C. și V.C. împotriva Franței, nr. 76491/14, 12 iulie 2016
R.E. împotriva Regatului Unit, nr. 62498/11, 27 octombrie 2015
R.K. și A.K. împotriva Regatului Unit, nr. 38000/05, 30 septembrie 2008
R.K. și alții împotriva Franței, nr. 68264/14, 12 iulie 2016
R.L. și alții împotriva Danemarcei, nr. 52629/11, 7 martie 2017
R.M.S. împotriva Spaniei, nr. 28775/12, 18 iunie 2013
R.R. împotriva Poloniei, nr. 27617/04, CEDO 2011 (extrase)
R.S. împotriva Poloniei, nr. 63777/09, 21 iulie 2015
Rachwalski și Ferenc împotriva Poloniei, nr. 47709/99, 28 iulie 2009
Radomilja și alții împotriva Croației, nr. 37685/10 și 22768/12, 20 martie 2018
Ramadan împotriva Maltei, nr. 76136/12, CEDO 2016 (extrase)
Raninen împotriva Finlandei, 16 decembrie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-VIII*
Rasmussen împotriva Danemarcei, 28 noiembrie 1984, Seria A nr. 87
Ratușna împotriva Ucrainei, nr. 17318/06, 2 decembrie 2010
Raw și alții împotriva Franței, nr. 10131/11, 7 martie 2013
Reklos și Davourlis împotriva Greciei, nr. 1234/05, 15 ianuarie 2009
Resin împotriva Rusiei, nr. 9348/14, 18 decembrie 2018
Reyes Jimenez împotriva Spaniei, nr. 57020/18, 8 martie 2022
Ribić împotriva Croației, nr. 27148/12, 2 aprilie 2015
Rinau împotriva Lituaniei, nr. 10926/09, 14 ianuarie 2020
Robathin împotriva Austriei, nr. 30457/06, 3 iulie 2012
Roche împotriva Regatului Unit (MC), nr. 32555/96, CEDO 2005-X
Rodina împotriva Letoniei, nr. 48534/10 și 19532/15, 14 mai 2020
Rodrigues da Silva și Hoogkamer împotriva Țărilor de Jos, nr. 50435/99, CEDO 2006-I
Rodzevillo împotriva Ucrainei, nr. 38771/05, 14 ianuarie 2016
Roemen și Schmit împotriva Luxemburgului, nr. 51772/99, 25 septembrie 2003
Roman Zaharov împotriva Rusiei (MC), nr. 47143/06, CEDO 2015
Rotaru împotriva României (MC), nr. 28341/95, CEDO 2000-V
Rouiller împotriva Elveției, nr. 3592/08, 22 iulie 2014
Rousk împotriva Suediei, nr. 27183/04, 25 iulie 2013

—S—

S. împotriva Elveției, 28 noiembrie 1991, Seria A nr. 220
S.A.S. împotriva Franței (MC), nr. 43835/11, CEDO 2014 (extrase)
S. și Marper împotriva Regatului Unit (MC), nr. 30562/04 și 30566/04, CEDO 2008
S.F.K. împotriva Rusiei, nr. 5578/12, 11 octombrie 2022
S.H. și alții împotriva Austriei (MC), nr. 57813/00, CEDO 2011
S.H. împotriva Italiei, nr. 52557/14, 13 octombrie 2015
S.-H. împotriva Poloniei (dec.), nr. 56846/15 și 56849/15, 16 noiembrie 2021
S.S. împotriva Sloveniei, nr. 40938/16, 30 octombrie 2018
S.V. împotriva Italiei, nr. 55216/08, 11 octombrie 2018
S.W. împotriva Regatului Unit, nr. 87/18, 22 iunie 2021
Sabancieva și alții împotriva Rusiei, nr. 38450/05, 6 iunie 2013
Sabani împotriva Belgiei, nr. 53069/15, 8 martie 2022

Saber împotriva Norvegiei, nr. 459/18, 17 decembrie 2020
Sagan împotriva Ucrainei, nr. 60010/08, 23 octombrie 2018
Sahin împotriva Germaniei (MC), nr. 30943/96, CEDO 2003-VIII
Saint-Paul Luxembourg S.A. împotriva Luxemburgului, nr. 26419/10, 18 aprilie 2013
Salman împotriva Turciei (MC), nr. 21986/93, CEDO 2000-VII
Salontaji-Drobnjak împotriva Serbiei, nr. 36500/05, 13 octombrie 2009
Salvetti împotriva Italiei (dec.), nr. 42197/98, 9 iulie 2002
Samoilova împotriva Rusiei, nr. 49108/11, 14 decembrie 2021
Sanchez Cardenas împotriva Norvegiei, nr. 12148/03, 4 octombrie 2007
Sandra Janković împotriva Croației, nr. 38478/05, 5 martie 2009
Šantare și Labazņikovs împotriva Letoniei, nr. 34148/07, 31 martie 2016
Santos Nunes împotriva Portugaliei, nr. 61173/08, 22 mai 2012
Särgava împotriva Estoniei, nr. 698/19, 16 noiembrie 2021
Sargsian împotriva Azerbaidjanului (MC), nr. 40167/06, CEDO 2015
Sarumi împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 43279/98, 26 ianuarie 1999
Satakunnan Markkinapörssi Oy și Satamedia Oy împotriva Finlandei (MC), nr. 931/13, CEDO 2017
(extrase)
Savini împotriva Ucrainei, nr. 39948/06, 18 decembrie 2008
Savran împotriva Danemarcei (MC), nr. 57467/15, 7 decembrie 2021
Sayoud împotriva Franței, nr. 70456/01, 26 iulie 2007
Sârbu împotriva României, nr. 34467/15, 28 martie 2023
Scalzo împotriva Italiei, nr. 8790/21, 6 decembrie 2022
Schalk și Kopf împotriva Austriei, nr. 30141/04, CEDO 2010
Schemkamper împotriva Franței, nr. 75833/01, 18 octombrie 2005
Schmidt împotriva Germaniei (dec.), nr. 32352/02, 5 ianuarie 2006
Schönenberger și Durmaz împotriva Elveției, 20 iunie 1988, Seria A nr. 137
Sciacca împotriva Italiei, nr. 50774/99, CEDO 2005-I
Scozzari și Giunta împotriva Italiei (MC), nr. 39221/98 și 41963/98, CEDO 2000-VIII
Segerstedt-Wiberg și alții împotriva Suediei, nr. 62332/00, CEDO 2006-VII
Selçuk și Asker împotriva Turciei, 24 aprilie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii 1998-II*
Semenya împotriva Elveției*, nr. 10934/21, 11 iulie 2023
Sen împotriva Țărilor de Jos, nr. 31465/96, 21 decembrie 2001
Sentges împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 27677/02, 8 iulie 2003
Serce împotriva României, nr. 35049/08, 30 iunie 2015.
Sérvulo & Associados - Sociedade de Advogados, RL și alții împotriva Portugaliei, nr. 27013/10,
3 septembrie 2015
Sevastianov împotriva Rusiei, nr. 37024/02, 22 aprilie 2010
Sevdari împotriva Albaniei, nr. 40662/19, 13 decembrie 2022
Shelley împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 23800/06, 4 ianuarie 2008
Shebashov împotriva Letoniei (dec.), nr. 50065/99, 9 noiembrie 2000
Sher și alții împotriva Regatului Unit, nr. 5201/11, 20 octombrie 2015
Sidabras și Džiautas împotriva Lituaniei, nr. 55480/00 și 59330/00, CEDO 2004-VIII
Simonova împotriva Bulgariei, nr. 30782/16, 11 aprilie 2023
Silver și alții împotriva Regatului Unit, 25 martie 1983, Seria A nr. 61
Siskina și Siskins împotriva Letoniei (dec.), nr. 59727/00, 8 noiembrie 2001
Slivenko împotriva Letoniei (MC), nr. 48321/99, CEDO 2003-X
Slivenko și alții împotriva Letoniei (dec.) (MC), nr. 48321/99, CEDO 2002-II (extrase)
Smirnov împotriva Rusiei, nr. 71362/01, 7 iunie 2007
Smirnova împotriva Rusiei, nr. 46133/99 și 48183/99, CEDO 2003-IX (extrase)
Smith și Grady împotriva Regatului Unit, nr. 33985/96 și 33986/96, CEDO 1999-VI
Soares de Melo împotriva Portugaliei, nr. 72850/14, 16 februarie 2016

Société Canal Plus și alții împotriva Franței, nr. 29408/08, 21 decembrie 2010
Société Colas Est și alții împotriva Franței, nr. 37971/97, 16 aprilie 2002.
Sodan împotriva Turciei, nr. 18650/05, 2 februarie 2016
Söderman împotriva Suediei (MC), nr. 5786/08, CEDO 2013
Solcan împotriva României, nr. 32074/14, 8 octombrie 2019
Solomon împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 44328/98, 5 septembrie 2000
Solska și Rybicka împotriva Poloniei, nr. 30491/17 și 31083/17, 20 septembrie 2018
Sommerfeld împotriva Germaniei (MC), nr. 31871/96, CEDO 2003-VIII (extrase)
Sousa Goucha împotriva Portugaliei, nr. 70434/12, 22 martie 2016
Špadijer împotriva Muntenegrului, nr. 31549/18, 9 noiembrie 2021
Spyra și Kranczkowski împotriva Poloniei, nr. 19764/07, 25 septembrie 2012
Standard Verlagsgesellschaft mbH împotriva Austriei (nr. 3), nr. 39378/15, 7 decembrie 2021
Steeg împotriva Germaniei (dec.), nr. 9676/05 și alte 2, 3 iunie 2008
Stenegry și Adam împotriva Franței (dec.), nr. 40987/05, 22 mai 2007
Stjerna împotriva Finlandei, 25 noiembrie 1994, Seria A nr. 299-B
Storck împotriva Germaniei, nr. 61603/00, CEDO 2005-V
Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei (MC), nr. 37283/13, 10 septembrie 2019
Strömblad împotriva Suediei, nr. 3684/07, 5 aprilie 2012
Strumia împotriva Italiei, nr. 53377/13, 23 iunie 2016
Strunjak și alții împotriva Croației (dec.), nr. 46934/99, CEDO 2000-X
Stübing împotriva Germaniei, nr. 43547/08, 12 aprilie 2012
Subași și alții împotriva Turciei, nr. 3468/20 și alte 18, 6 decembrie 2022
Sudita Keita împotriva Ungariei, nr. 42321/15, 12 mai 2020
Surikov împotriva Ucrainei, nr. 42788/06, 26 ianuarie 2017
Surugiu împotriva României, nr. 48995/99, 20 aprilie 2004
Süß împotriva Germaniei, nr. 40324/98, 10 noiembrie 2005
Suur împotriva Estoniei, nr. 41736/18, 20 octombrie 2020
Svetova și alții împotriva Rusiei, nr. 54714/17, 24 ianuarie 2023
Szabó și Vissy împotriva Ungariei, nr. 37138/14, 12 ianuarie 2016
Szafrański împotriva Poloniei, nr. 17249/12, 15 decembrie 2015
Szczypiński împotriva Poloniei (dec.), nr. 67607/17, 18 ianuarie 2022
Szula împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 18727/06, 4 ianuarie 2007
Szuluk împotriva Regatului Unit, nr. 36936/05, CEDO 2009

—Ş—

Şahin Kuş împotriva Turciei, nr. 33160/04, 7 iunie 2016
Şavdarov împotriva Bulgariei, nr. 3465/03, 21 decembrie 2010
Şebetov împotriva Rusiei, nr. 21731/02, 10 aprilie 2012
Şerife Yiğit împotriva Turciei (MC), nr. 3976/05, 2 noiembrie 2010
Şehov împotriva Rusiei, nr. 12440/04, 19 iunie 2014
Şimovolos împotriva Rusiei, nr. 30194/09, 21 iunie 2011
Şofman împotriva Rusiei, nr. 74826/01, 24 noiembrie 2005
Şopov împotriva Bulgariei, nr. 11373/04, 2 septembrie 2010
Ştukaturov împotriva Rusiei, nr. 44009/05, CEDO 2008

—T—

T.A. și alții împotriva Moldovei, nr. 25450/20, 30 noiembrie 2021
T.C. împotriva Italiei, nr. 54032/18, 19 mai 2022
T.P. și K.M. împotriva Regatului Unit (MC), nr. 28945/95, CEDO 2001-V (extrase)
T.S. și J.J. împotriva Norvegiei (dec.), nr. 15633/15, 11 octombrie 2016
Tamiz împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 3877/14, 19 septembrie 2017

Tamosius împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 62002/00, CEDO 2002-VIII
Tanda-Muzinga împotriva Franței, nr. 2260/10, 10 iulie 2014
Tapaieva și alții împotriva Rusiei, nr. 24757/18, 23 noiembrie 2021
Tapia Gasca și D. împotriva Spaniei, nr. 20272/06, 22 decembrie 2009
Tasev împotriva Macedoniei de Nord, nr. 9825/13, 16 mai 2019
Taylor-Sabori împotriva Regatului Unit, nr. 47114/99, 22 octombrie 2002
Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. și alții împotriva Țărilor de Jos, nr. 39315/06, 22 noiembrie 2012
Tena Arregui împotriva Spaniei, nr. 42541/18, 11 ianuarie 2024
Terna împotriva Italiei, nr. 21052/18, 14 ianuarie 2021
Ternovszky împotriva Ungariei, nr. 67545/09, 14 decembrie 2010
Thibaut împotriva Franței (dec.), nr. 41892/19 și 41893/19, 14 iunie 2022
Thörn împotriva Suediei, nr. 24547/18, 1 septembrie 2022
Tiğ împotriva Turciei (dec.), nr. 8165/03, 24 mai 2005
Tlapak și alții împotriva Germaniei, nr. 11308/16 și 11344/16, 22 martie 2018
Tolić și alții împotriva Croației (dec.), nr. 13482/15, 4 iunie 2019
Toma împotriva României, nr. 42716/02, 24 februarie 2009
Topčić-Rosenberg împotriva Croației, nr. 19391/11, 14 noiembrie 2013
Touroude împotriva Franței (dec.), nr. 35502/97, 3 octombrie 2000
Turek împotriva Slovaciei, nr. 57986/00, CEDO 2006-II (extrase)
Tysiāc împotriva Poloniei, nr. 5410/03, CEDO 2007-I

—T—

Țimpău împotriva României, nr. 70267/17, 5 decembrie 2023
Țonio Țonev împotriva Bulgariei, nr. 33726/03, 1 octombrie 2009
Țvetelin Petkov împotriva Bulgariei, nr. 2641/06, 15 iulie 2014

—U—

UAB Kesko Senukai Lithuania împotriva Lituaniei, nr. 19162/19, 4 aprilie 2023
Udeh împotriva Elveției, nr. 12020/09, 16 aprilie 2013
Ulemek împotriva Croației, nr. 21613/16, 31 octombrie 2019
Ünal Tekeli împotriva Turciei, nr. 29865/96, CEDO 2004-X (extrase)
Üner împotriva Țărilor de Jos (MC), nr. 46410/99, CEDO 2006-XII
Unuane împotriva Regatului Unit, nr. 80343/17, 24 noiembrie 2020
Usmanov împotriva Rusiei, nr. 43936/18, 22 decembrie 2020
Ustianțev împotriva Ucrainei, nr. 3299/05, 12 ianuarie 2012
Uzbiakov împotriva Rusiei, nr. 71160/13, 5 mai 2020
Uzun împotriva Germaniei, nr. 35623/05, CEDO 2010 (extrase)

—V—

V.C. împotriva Slovaciei, nr. 18968/07, CEDO 2011 (extrase)
V.D. și alții împotriva Rusiei, nr. 72931/10, 9 aprilie 2019
V.P. împotriva Rusiei, nr. 61362/12, 23 octombrie 2014
V.I.R. și A.V.R. împotriva Bulgariei, nr. 48321/20, 13 decembrie 2022
Vagdalt împotriva Ungariei, nr. 9525/19, 7 martie 2024
Valašinas împotriva Lituaniei, nr. 44558/98, CEDO 2001-VIII
Vallianatos și alții împotriva Greciei (MC), nr. 29381/09 și 32684/09, CEDO 2013 (extrase)
Valdís Fjölisdóttir și alții împotriva Islandei, nr. 71552/17, 18 mai 2021
Valenzuela Contreras împotriva Spaniei, 30 iulie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii 1998-V*
Van der Graaf împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 8704/03, 1 iunie 2004

Van der Heijden împotriva Țărilor de Jos (MC), nr. 42857/05, 3 aprilie 2012
Van Rossem împotriva Belgiei, nr. 41872/98, 9 decembrie 2004
Van Vondel împotriva Țărilor de Jos, nr. 38258/03, 25 octombrie 2007
Varga împotriva României, nr. 73957/01, 1 aprilie 2008
Vasilică Mocanu împotriva României, nr. 43545/13, 6 decembrie 2016
Vasil Vasilev împotriva Bulgariei, nr. 7610/15, 16 noiembrie 2021
Vasileva împotriva Bulgariei, nr. 23796/10, 17 martie 2016
Vasili Ivașchenko împotriva Ucrainei, nr. 760/03, 26 iulie 2012
Vasilciuk împotriva Ucrainei, nr. 24402/07, 13 iunie 2013
Vavrička și alții împotriva Republicii Cehe (MC), nr. 47621/13 și alte 5, 8 aprilie 2021
Verein KlimaSeniorinnen Schweiz și alții împotriva Elveției (MC), nr. 53600/20, 9 aprilie 2024
Veres împotriva Spaniei, nr. 57906/18, 8 noiembrie 2022
Versini-Campinchi și Crasnianski împotriva Franței, nr. 49176/11, 16 iunie 2016
Vețev împotriva Bulgariei, nr. 54558/15, 2 mai 2019
Vicent Del Campo împotriva Spaniei, nr. 25527/13, 6 noiembrie 2018
Vig împotriva Ungariei, nr. 59648/13, 14 ianuarie 2021
Vilela împotriva Portugaliei, nr. 63687/14, 23 februarie 2021
Vilnes și alții împotriva Norvegiei, nr. 52806/09 și 22703/10, 5 decembrie 2013
Vinci Construction și GTM Génie Civil et Services împotriva Franței, nr. 63629/10 și 60567/10, 2 aprilie 2015
Vinks și Ribicka împotriva Letoniei, nr. 28926/10, 30 ianuarie 2020
Vinškovský împotriva Republicii Cehe (dec.), nr. 59252/19, 5 septembrie 2023
Vintman împotriva Ucrainei, nr. 28403/05, 23 octombrie 2014
Vladimir Ușakov împotriva Rusiei, nr. 15122/17, 18 iunie 2019
Vlasov împotriva Rusiei, nr. 78146/01, 12 iunie 2008
Volodina împotriva Rusiei (nr. 2), nr. 40419/19, 14 septembrie 2021
Von Hannover împotriva Germaniei (nr. 2) (MC), nr. 40660/08 și 60641/08, CEDO 2012
Vool și Toomik împotriva Estoniei, nr. 7613/18 și 12222/18, 29 martie 2022
Vorojba împotriva Rusiei, nr. 57960/11, 16 octombrie 2014
Vrzić împotriva Croației, nr. 43777/13, 12 iulie 2016
Vučina împotriva Croației (dec.), nr. 58955/13, 24 septembrie 2019
Vukota-Bojić împotriva Elveției, nr. 61838/10, 18 octombrie 2016

—W—

W. împotriva Regatului Unit, 8 iulie 1987, Seria A nr. 121
Wa Baile împotriva Elveției, nr. 43868/18 și 25883/21, 20 februarie 2024
Wagner și J.M.W.L. împotriva Luxemburgului, nr. 76240/01, 28 iunie 2007
Wainwright împotriva Regatului Unit, nr. 12350/04, CEDO 2006-X
Wakefield împotriva Regatului Unit, nr. 15817/89, decizia Comisiei din 1 octombrie 1990, DR 66
Wałęsa împotriva Poloniei, nr. 50849/21, 23 noiembrie 2023
Wallová și Walla împotriva Republicii Cehe, nr. 23848/04, 26 octombrie 2006
Ward împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 31888/03, 9 noiembrie 2004
Weber și Saravia împotriva Germaniei (dec.), nr. 54934/00, CEDO 2006-XI
Welsh și Silva Canha împotriva Portugaliei, nr. 16812/11, 17 septembrie 2013
Wetjen și alții împotriva Germaniei, nr. 68125/14 și 72204/14, 22 martie 2018
Wieser și Bicos Beteiligungen GmbH împotriva Austriei, nr. 74336/01, 16 octombrie 2007
William Faulkner împotriva Regatului Unit, nr. 37471/97, 4 iunie 2002
Winterstein și alții împotriva Franței, nr. 27013/07, 17 octombrie 2013
Wisse împotriva Franței, nr. 71611/01, 20 decembrie 2005
Wolland împotriva Norvegiei, nr. 39731/12, 17 mai 2018
Wunderlich împotriva Germaniei, nr. 18925/15, 10 ianuarie 2019

—X—

X împotriva Austriei, nr. 8278/78, decizia Comisiei din 13 decembrie 1979, DR 154
X împotriva Republicii Cehe, nr. 64886/19, 12 mai 2022
X împotriva Letoniei (MC), nr. 27853/09, CEDO 2013
X împotriva Regatului Unit, nr. 7308/75, decizia Comisiei din 12 octombrie 1978, DR 16
X, Y și Z împotriva Regatului Unit, 22 aprilie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-II*
X. împotriva Finlandei, nr. 34806/04, 3 iulie 2012
X. împotriva Islandei, nr. 6825/74, decizia Comisiei din 18 mai 1976, DR 5
X. împotriva Poloniei, nr. 20741/10, 16 septembrie 2021
X și alții împotriva Austriei (MC), nr. 19010/07, CEDO 2013
X și alții împotriva Irlandei, nr. 23851/20 și 24360/20, 22 iunie 2023
X și alții împotriva Rusiei, nr. 78042/16 și 66158/14, 14 ianuarie 2020
X și Y împotriva Belgiei, nr. 8962/80, decizia Comisiei din 13 mai 1982, DR 28
X și Y împotriva Țărilor de Jos, 26 martie 1985, Seria A nr. 91
Xavier Da Silveira împotriva Franței, nr. 43757/05, 21 ianuarie 2010
Xhoxhaj împotriva Albaniei, nr. 15227/19, 9 februarie 2021

—Y—

Y împotriva Franței, nr. 76888/17, 31 ianuarie 2023
Y împotriva Turciei (dec.), nr. 648/10, 17 februarie 2015
Y. împotriva Sloveniei, nr. 41107/10, CEDO 2015 (extrase)
Y.C. împotriva Regatului Unit, nr. 4547/10, 13 martie 2012
Y.F. împotriva Turciei, nr. 24209/94, CEDO 2003-IX
Yıldırım împotriva Austriei (dec.), nr. 34308/96, 19 octombrie 1999
Yılmaz împotriva Turciei, nr. 36607/06, 4 iunie 2019

—Z—

Z împotriva Finlandei, 25 februarie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-I*
Z.H. și R.H. împotriva Elveției, nr. 60119/12, 8 decembrie 2015
Z și alții împotriva Regatului Unit (MC), nr. 29392/95, CEDO 2001-V
Zaietș împotriva României, nr. 44958/05, 24 martie 2015
Zaharciuk împotriva Rusiei, nr. 2967/12, 17 decembrie 2019
Zaidov împotriva Azerbaidjanului (nr. 2), nr. 5386/10, 24 martie 2022
Zehentner împotriva Austriei, nr. 20082/02, 16 iulie 2009
Zehnalova și Zehnal împotriva Republicii Cehe (dec.), nr. 38621/97, 14 mai 2002
Zeliha Magomadova împotriva Rusiei, nr. 58724/14, 8 octombrie 2019
Zhou împotriva Italiei, nr. 33773/11, 21 ianuarie 2014
Znamenskaia împotriva Rusiei, nr. 77785/01, 2 iunie 2005
Zoltán Varga împotriva Slovaciei, nr. 58361/12 și urm., 20 iulie 2021
Zorica Jovanović împotriva Serbiei, nr. 21794/08, CEDO 2013
Zubal împotriva Slovaciei, nr. 44065/06, 9 noiembrie 2010